

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM MİMARLIK DERGİSİ

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

PRINT ISSN: 2148-4880 - ONLINE ISSN 2148-8142

(SAYI: 25 YIL: 2022 - ISSUE: 25 YEAR 2022)



İMTİYAZ SAHİBİ

“Bu Dergi Türk Patent Enstitüsü Tarafından Marka Tescili İle Tescillidir”

(2015/04018 – 2015/GE/17595)



GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

TMD DERGİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- 1 Dergimiz hakemli ve uluslararası indeksli bir dergidir. Her yayın en az iki alan uzmanı hakem tarafından değerlendirilmektedir. İki alan hakemi tarafından olumlu “yayınlanabilir” yönünde rapor almayan yayınlar dergimizde yayınlanmaz. Bu durum karşısında hiçbir yazar(lar) dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimizde yayınlanmaya hak kazanan “Etik Kurul Raporu” bulunan yayınlara dair etik kurul bilgileri yazılı olarak editörlüğe gönderilmesi ve sisteme yayın yüklenirken sisteme yüklenmesi zorunludur. Etik kurul raporu olan ve sisteme bilgisi girilmeyen ya da yazılı olarak editörlüğe bilgileri ulaştırılmayan çalışmalardan doğan her türlü sorumluluk yazar(lar)’a aittir. Dergimizin hiçbir kurulu ve yetkilisi bu konuda maddi ve manevi sorumluluk kabul etmez. Dergi kurul ve üyeleri “yetkilileri” Hukuki yükümlülük altına alınmaz. Her yazar ve yazarlar bu durumu peşinen kabul etmiştir.
- 2 Dergi hakem ve kurullarında yer alan akademisyen ile diğer yetkililer hakkında yazar(lar) dergi sistem işleyişi sürecine dair bir talepte bulunamaz. Bulunsalar bile herhangi bir bilgi kendilerine verilmez, sistem süreci değiştirilmez. Dergimiz ile ilgili her türlü bilgi derginin web sayfasında www.mtddergisi.com adresinden edinilebilir.
- 3 Dergimiz yılda üç sayı şeklinde çıkmakta her yılın “Nisan – Ağustos – Aralık” aylarının son günü derginin sayısında bulunan tüm makaleler tek cilt halinde dergi web sistemine yüklenir. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser “makale” ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz olarak ulaşmaktadır.
- 4 Dergimizde yayınlanan tüm makaleler (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) kalite belgeleriyle ve (2015/04018-2015-GE-17595) Marka patent ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanmış olan makaleler kalite, marka patent ve doi bilgileri ile ilgili çalışmanın yazarlarına eserleri hakkında her türlü hukuki hak ve uluslararası güvence sağlamaktadır.
- 5 Dergimiz basılı ve e dergi olarak yayınlanmaktadır. Print ISSN: Print: 2148-4880 Online: 2148-8142 numarası ile T.C. Kültür Bakanlığında dergimiz hakkında her türlü bilgiye ulaşılabilir.

- 6 Metin içinde (Yılmaz, 2015: 1) veya (Yılmaz ve diğ., 2015:1) şeklinde kaynak gösterimi, kaynakçada ise YILMAZ, M., (2015). Bergama Evlerinde Kapı Süslemeleri, TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 1, ss.1-2 şeklinde gösterilir. Tüm yazarlar dergimizin son güncel sayılarını takip ederek ilgili sayılarda yayınlanan makalelerdeki yazım formatını kendi çalışmalarında uygulayabilir. İnternet kaynaklarında mutlaka erişim tarihi ve son ulaşılabilen internet linkinin tamamının başta kaynakça ve metnin kullanıldığı sayfa altında numaralandırılarak gösterilmesi bir zorunluluktur.
- 7 Kaynakça Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.
- 8 Dergimiz uluslararası indeksli bir dergi olup dergimizde yayınlanan tüm çalışma ve makaleler derginin yayınlandığı tarih itibariyle ilgili indekslere mail yolu ile ulaştırılır.
- 9 Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı “makale formatında olmak zorundadır” türünde yayınlara yer verilmektedir.
- 10 Dergimize gönderilen tüm çalışmalar sisteme yüklendiği şekil ve an itibariyle başka bir dergide yayınlanmamış, değerlendirmeye alınmamış ve red edilmemiş olması gerekir. Tüm sisteme yüklenen makaleler yazar(lar) tarafından bu kurallara uyulduğunu kabul etmiş sayılır. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz hukuki haklarını saklı tutar. Oluşabilecek olumsuzluk karşısında maddi ve manevi tüm sorumluluk ilgili yazar(lar)’a aittir. Dergimiz T.C. Kanunlarına göre hareket eder.

GENERAL INFORMATION ABOUT TMD JOURNAL

- 1 Our journal is a refereed and internationally indexed journal. Each paper is evaluated by two referees who are field experts. The articles not reported as “issuable” positively by two field referees aren’t published in our journal. None of the author(s) can lay a claim on our journal in this case. Data, concerning the ethics committee of the studies, approved to be published in our journal, having the Ethics Committee Report, should be submitted to the editors in written and uploaded to the system with the article. Author(s) should take the responsibility of their articles, having the Ethics Committee Report, which were not submitted to the editors in written and were not uploaded to the system. None of the committees and the authorities in our journal are responsible for pecuniary and non-pecuniary damages. The committees and the authorities in our journal do not have any legal obligations. Author(s) have accepted this situation beforehand.
- 2 Author(s) cannot make a demand for the journal’s procedure concerning the academicians in journal’s referee board and other boards and other authorities. Even if so, they aren’t given any information, system process cannot be changed. Necessary information about our journal can be obtained from the website of the journal [www. mtddergisi.com](http://www.mtddergisi.com)
- 3 Our journal publishes three times a year, all articles in the relevant volume of journal are uploaded to the web system of the journal in one volume on the last day of the months “April – August – December.” All readers can download the articles from the journal’s web system and the relevant paper “article” can be used on condition that our journal is cited. Readers can download all volumes of our journal for free.
- 4 All articles published in our journal are assured with certificate of quality (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) and trademark patent (2015/04018-2015-GE-17595). Articles published provide their authors with all kinds of legal rights and international assurance regarding their articles with quality, trademark, patent and doi

- 5 Our journal has both printed and online versions. Necessary information about our journal can be obtained from the T.R. Ministry of Culture with the number ISSN: Print: 2148-4880 and Online: 2148-8142
- 6 Reference within the text should be (Yılmaz, 2015: 1) or (Yılmaz et al. 2015:1), in the reference part YILMAZ, M., (2015). It is indicated as Door Decorations in Bergama Houses, TMD International Refereed Journal of Design and Architecture Issue:1, Volume:1, pp.1-2. All authors must follow the latest volumes of our journal and apply the print format of the published articles in their own papers. It is an obligation to indicate the access date of the internet sources and the last accessed full internet link in the references and below the page by giving numbers.
- 7 References are arranged by the Turkish alphabet. The printing format in the last volume of the journal should be taken into account by all authors.
- 8 Our journal is an internationally indexed journal, and all articles and papers published in our journal are sent to relevant indices via e-mail by the publication date of the journal.
- 9 Original research, analysis, compilation, case study, project and book introduction “have to be in an article format” and these publications are also included.
- 10 10. All papers sent to the journal and uploaded to the system shouldn't be previously published, not evaluated and not rejected. All articles uploaded to the system are acknowledged that author(s) conform to these rules. Otherwise, our journal keeps its legal rights reserved. All material and moral responsibility regarding a negative situation belong to author(s). Our journal acts in line with the T.R. Law.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA - UYGULAMA

- ALGLERLE KARBON NÖTR YERLEŞİMLERE DOĞRU** 1-32
Yonca YAMAN, Ayça TOKUÇ, Gülden KÖKTÜRK
- MEZARLIKLARIN KENTSEL BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİ POTANSİYELİ VE SUNDUĞU EKOSİSTEM HİZMETLERİ: KAYSERİ ŞEHİR MEZARLIĞI ÖRNEĞİ** 33-63
Aslıhan TIRNAKÇI
- ANKARA'NIN DEĞİŞEN YÜZÜNDE POSTANE BİNALARINA BÜTÜNCÜL BİR BAKIŞ** 64-106
Yelda DURGUN ŞAHİN
- TEMEL TASARIM EĞİTİMİNDE İKONİK VE ANALOJİK BİÇİM ÜRETME YÖNTEMLERİYLE KONSEPTTEN TASARIM ÜRÜNÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME** 107-133
Banu KARAŞAH, Manolya ÖZDEMİR DURAK
- IDEOLOGY – ARCHITECTURE RELATIONSHIP: NAZI ARCHITECTURE** 134-156
Fulay UYSAL BİLGE
- TURİZMİN KENT MEYDANI ÇEPERLERİNDEKİ TARİHİ VE YENİ YAPILARIN İŞLEV VE SİLÜETİNE ETKİSİ AYVALIK KENT MEYDANI ÖRNEĞİ** 157-189
Gizem KUÇAK TOPRAK
- ESKİŞEHİR KIRSAL KONUTUNDA İKLİMLE DENGELİ MİMARLIK: TÜRKMENTOKAT KÖYÜ VE KARATEPE KÖYÜ ÖRNEĞİ** 190-213
Gülşen AKIN GÜLER, Emrah GÖKALTUN
- COVID-19 SÜRECİNDE UZAKTAN TASARIM STÜDYOSU EĞİTİMİ VE MEKÂN KAVRAMININ GELİŞTİRİLMESİNDE MODELLEMENİN ETKİSİ** 214-237
Banu KARAŞAH, Derya SARI
- SAMSUN VEZİRKÖPRÜ REDİF KIŞLASI RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME ÖNERİSİ** 238-268
Ercan AKSOY

BAŞ EDITÖRLER

Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş., Resim - Çağdaş ve Dünya Sanat Tarihi - Türkiye
Doç. Dr. Levent ARIDAG - Gebze Teknik Üniversitesi - Mimarlık Bölümü - Türkiye

BAŞ EDITÖR YARDIMCILARI

Prof. Dr. Bülent SALDERAY - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Temel Sanat Bilimleri Bölümü - Türkiye
Doç. Dr. Gözde ÇAKIR KIASIF - Haliç Üniversitesi - Mimalık Bölümü - Türkiye
Doç. Dr. H. Meltem GÜNDOĞDU - Kırklareli Üniversitesi - Şehir ve Bölge Planlama Bölümü - Türkiye
Dr. Öğr. Üye. Ahmet Şadi ARDATÜRK - İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi - Endüstriyel Tasarım Mühendisliği Bölümü - Türkiye

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SİSTEM EDITÖRÜ

Doç. Dr. Levent ARIDAG - Gebze Teknik Üniversitesi - Mimarlık Bölümü - Türkiye

DİL EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Feryal ÇUBUKÇU - Dokuz Eylül Üniversitesi (İngilizce) - Türkiye
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN - Marmara Üniversitesi (İngilizce ve Rusça) - Türkiye
Prof. Dr. Muammer CENGİL - Hitit Üniversitesi (Arapça) - Türkiye
Prof. Dr. Yakup POYRAZ - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Türkçe) - Türkiye
Doç. Dr. Gülsemin HAZER - Sakarya Üniversitesi (Türkçe) - Türkiye
Doç. Dr. Gökşen ARAS - Atılım Üniversitesi (İngilizce) - Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi. Abdullah KARATAŞ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (İngilizce) - Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Rommel TABULA - Rajamagala University of Technology Lanna (İngilizce) - Tayland
Dr. Öğr. Üyesi L. Santhosh KUMAR - Bishop Heber College (İngilizce) - Hindistan
Dr. Sinem HERGÜNER - Gazi Üniversitesi (İngilizce) - Türkiye

TEKNİK EDITÖRLER

Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş., - Türkiye
Doç. Dr. H. Meltem GÜNDOĞDU - Kırklareli Üniversitesi - Mimarlık Fakültesi - Türkiye
Doç. Dr. Levent ARIDAG - Gebze Teknik Üniversitesi - Mimarlık Fakültesi - Türkiye
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ - Hitit Üniversitesi - İskilip Meslek Yüksekokulu - Türkiye
Ozan DÜZ - İstanbul Aydın Üniversitesi - Mimarlık Fakültesi - Türkiye
Burhan MADEN - Türkiye

İSTATİSTİK VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME ALAN EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ - Trakya Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi - Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi - Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi - Türkiye
Prof. Dr. Ali Hakan BÜYÜKLÜ - Yıldız Teknik Üniversitesi - Fen Edebiyat Fakültesi - Türkiye
Prof. Dr. Nurcan METİN - Trakya Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi - Türkiye
Prof. Dr. Serdar TOK - Manisa Celal Bayar Üniversitesi - Spor Bilimleri Fakültesi - Türkiye
Doç. Dr. Emre DÜNDER - Ondokuz Mayıs Üniversitesi - Fen Edebiyat Fakültesi - Türkiye
Doç. Dr. Ömer ALKAN - Atatürk Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi - Türkiye
Doç. Dr. Saliha ÖZPINAR - Alanya Alattin Keykubat Üniversitesi - Tıp Fakültesi - Türkiye

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Anke VAN HAL - Nyenrode Business University - Hollanda
Prof. Dr. Ahmet ÖZOL - Beykent Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER - Bursa Uludağ Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Aysu AKALIN - Gazi Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Allen BALL - University of Alberta - Kanada
Prof. Dr. Basri ERDEM - İşik Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Barnabas NAWANGWE - Makerere University - Uganda
Prof. Dr. Daniel K. BROWN - Victoria University - Avustralya
Prof. Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Fevzi BEDİR - Gebze Teknik Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ - Akdeniz Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Füsün ÇAĞLAYAN - Sakarya Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. George DODDS - University of Tennessee - A.B.D.
Prof. Dr. H. Müjde AYAN - Marmara Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU - Karadeniz Teknik Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Hüseyin ELMAS - Selçuk Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Jules LUBBOCK - University of Essex - İngiltere
Prof. Dr. Liz JAMES - University of Sussex - İngiltere
Prof. Dr. Mark DEKAY - University of Tennessee - A.B.D.
Prof. Dr. Marc Aurel SCHNABEL - Victoria University - Avustralya
Prof. Dr. Monika CHAO-DUIVIS - Delft University of Technology - Hollanda
Prof. Dr. Nihal ARIÖĞLU - Beykent Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Oğuz YILMAZ - Ankara Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Öner DEMİREL - Kırıkkale Üniversitesi - Türkiye
Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş., - Türkiye
Prof. Dr. Ricardas BARTKEVICIUS - Lithuanian University of Educational Sciences - Litvanya
Prof. Dr. Rolee ARANYA - NTNU - Norveç
Prof. Dr. Setha LOW - City University of New York - A.B.D.
Prof. Dr. Scott WALL - University of Tennessee - A.B.D.
Prof. Dr. Thijs ASSELBERGS - Delft University of Technology - Hollanda
Prof. Dr. Yahya bin AHMAD - University of Malaya - Malezya
Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN - İstanbul-Cerrahpaşa Üniversitesi - Türkiye
Doç. Dr. Alfredo ANDIA - FIU - A.B.D.
Doç. Dr. Derya GÜLEÇ ÖZER - İstanbul Teknik Üniversitesi - Türkiye
Doç. Dr. Fitnat ÇİMŞİT KOŞ - Gebze Teknik Üniversitesi - Türkiye
Doç. Dr. Gözde ÇAKIR KIASIF - Haliç Üniversitesi - Türkiye
Doç. Dr. Hakan SAĞLAM - Ondokuz Mayıs Üniversitesi - Türkiye
Doç. Dr. H. Meltem GÜNDOĞDU - Kırklareli Üniversitesi - Türkiye
Doç. Dr. Mohammad Arif KAMAL - Aligarh Muslim University - Hindistan
Doç. Dr. Payam SHAFIGH - University of Malaya - Malezya
Doç. Dr. Shahin VASSIGH - Florida International University - A.B.D.

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAĞCI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Hasan Basri KORUKLUOĞLU
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARIF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP
Av. Yusuf ÇİMEN

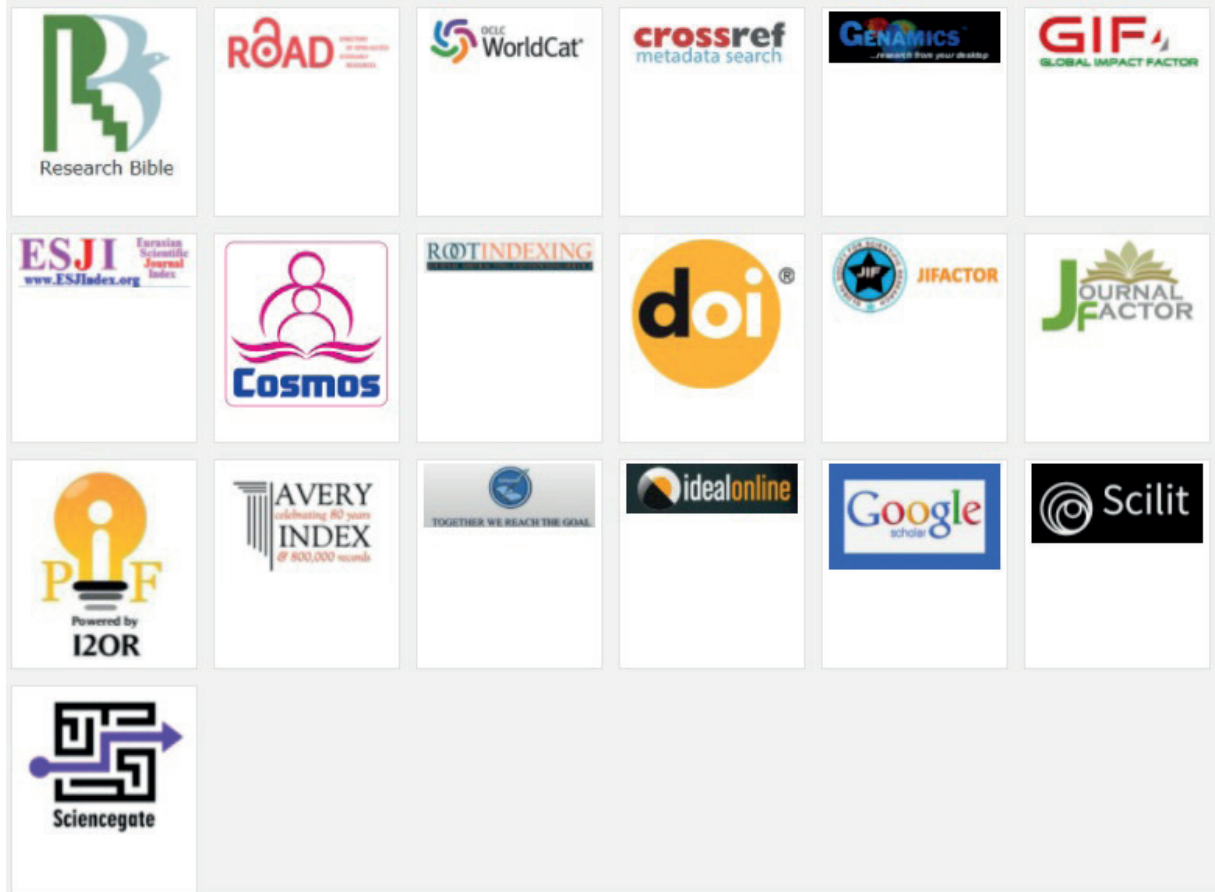
YAYIN KABUL ETTİĞİMİZ BİLİM DALLARI

- ✓ Diğer Bilim Dalları
- ✓ Endüstri Ürünleri Tasarımı
- ✓ Grafik Tasarım
- ✓ Güzel Sanatlar
- ✓ Heykel Tasarımı
- ✓ Mimarlık
- ✓ Peyzaj Mimarlığı
- ✓ Seramik
- ✓ Tasarım
- ✓ Tekstil ve Moda Tasarımı
- ✓ İç Mimarlık

DISCIPLINES

- ✓ Other Sciences
- ✓ Industrial Products Design
- ✓ Graphic Design
- ✓ Fine Arts
- ✓ Sculpture Design
- ✓ Architecture
- ✓ Landscape Architecture
- ✓ Ceramic Design
- ✓ Design
- ✓ Textile and Fashion Design
- ✓ Interior Architecture

DERGİNİN TARANDIĐI İNDEKSLER





Doç. Dr. Levent ARIDAĞ
Editör

Değerli okurlar ve bilim insanları,

Dergimizin 2022 yılının ilk sayısında 9 araştırmaya yer verilmiştir. Bu sayıda birbirinden önemli çalışmalarla bizleri destekleyen yazarlarımıza gönülden teşekkür ederiz. Her sayıda olduğu gibi bu sayıda da bizleri yalnız bırakmayan değerli hakem kurulumuza, dergimizin sizlere ulaştırılmasında arka planda çalışan, büyük emek sarf eden editörler kurulu, sistem yönetimi ve yayın kurulundaki değerli bilim insanlarına da ayrıca teşekkür ediyoruz.

Bu sayıdaki çalışmaları üç grupta toplayabiliriz. Birinci gruptaki çalışmalar ekolojiye odaklanmakta, ikinci gruptakiler tarih, yapı ve kent arakesitinde dönüşümün farklı boyutlarını ele almakta, üçüncü grupta ise mimari tasarım eğitimi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

İlk grupta; mikroalglerin kentsel dokuda ve karbon nötr yerleşimler tasarlamakta olası kullanımlarının değerlendirilmesi amaçlayan bir araştırma yer almaktadır. Diğer bir çalışmada, mezarlıkların kentsel bitki çeşitlilik potansiyeli araştırılarak kullanılan ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri ele alınmaktadır. Başka bir çalışma, Eskişehir ili Odunpazarı ilçesinde bulunan Türkmentokat Köyü ve Karatepe Köyü'nde gerçekleştirilen alan çalışmalarında planlama, mimari tasarım ve detay çözümü düzeyinde elde edilen veriler doğrultusunda, Eskişehir'de görülen ılıman-kuru iklim tipi için; yerleşim, bina, mekân, yapı kabuğu ve yapı elemanları ölçeklerinde yapılan uygulamalarda iklime uyum sağlama durumunu irdelemektedir.

İkinci grupta; bir çalışma, Ulus' ta inşa edilmiş postane binalarının değişim ve dönüşümü, tarihi çevrenin çok katmanlı, zamana bağlı olarak değişen ve çeşitlenen çoğul kimlikleri göz ardı edilmeden, bütüncül bir bakış açısıyla ele almaktadır. Başka bir çalışma kapsamında Nazi ideolojisini temel alma amaçlı planlanan kent ve tasarlanan binaların şekillenmesi ve biçimlenmesindeki etkilerin sorgulanması amaçlanmaktadır. Diğer bir çalışma; tarihî kent meydanı çeperinde yer alan yapıları doğrudan etkileyebilecek turizm ve turizm ile birlikte oluşan kullanıcı yoğunluğunun tarihî ve yeni yapıların işlev ve silüetine etkilerini araştırmaktır. Bu gruptaki son araştırmada ise yakın zamana kadar halk eğitim merkezi olarak kullanılmış ancak günümüzde terk edilmiş, farklı bozulmalara ve yanlış uygulamalara maruz kalmış bir yapının mevcut özelliklerinin tespit edilerek koruma kararlarının verilmesi ve yeniden işlevlendirilerek sürdürülebilirliğini analiz etmektedir.

Üçüncü grupta ise; bir araştırma, tasarım eylemini gerçekleştirebilmek için verilen problemi analiz ederek ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirerek farklı yöntemler aracılığı ile biçim üretip, özgün somut bir sonuca varabilmeyi sağlamayı amaçlamakta bu bağlamda, soyut veya somut bir esin kaynağıyla tasarıma başlayarak yaratıcı somut bir tasarım ürününe kadar geçen tasarlama sürecinin ortaya

konulmasını hedeflemektedir. Diğer bir araştırma ise temel tasarım eğitimi alan öğrencilerin derste elde ettikleri kazanımlarını mekân kurgularına dönüştürerek somutlaştırmaları ve bu süreçte verilen problem doğrultusunda topoğrafyayı nasıl biçimlendirdiklerini tartışmaktadır.

**Uluslararası Hakemli
Tasarım ve Mimarlık Dergisi**

(Dergimizde etik kurul raporu gerektiren her türlü çalışmada yazar(lar) editörlüğe ve derginin sistemine yayın yüklerken gerekli etik kurul rapor bilgilerini girmekle yükümlüdür. Hiçbir koşul ve şartlarda oluşan ya da oluşacak bir sorunda problemde dergimiz, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yazı işleri, hakem ve bilim kurulları sorumluluk kabul etmez. Yazar(lar) bu bilgiyi dergiye yazılı olarak vermekle yükümlüdür. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir).

Basın Yayın Kanununun “5187” gereğince basılı eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddi ve manevi zararlar m-13-14 kapsamında dergimizde yayınlanan yayınların içeriği ve hukuki sorumluluğu tek taraflı olarak yazar(lar) a aittir. Dergimiz, yönetim, hakem, editör, bilim ve imtiyaz sahibi bu yükümlülükleri kabul etmez. Dergimizde bilimsel içerikli, literatüre katkı yapan, bilimsel anlamda değer ifade eden çalışmalar kabul edilir ve yayınlanır. Bunun dışında siyasi, politik, hukuki ve ticari içerikli fikri sınai haklar kanununa aykırılık içeren yayınlara yer verilmez. Olası bir olumsuzluk durumunda yazar(lar) doğabilecek her türlü maddi ve manevi zararı peşinen kabul etmiş ve yüklenmiştir. Bu nedenle ikinci üçüncü ve diğer şahıs ile kurumlar konusunda dergimiz yönetimi ve kurulları hiçbir sorumluluğu kabul etmez. Bu yönde dergimiz ve kurulları üzerinde bir hukuki yaptırım uygulanması söz konusu olamaz. Eserlerin içeriği vemevcut durumu yazar(lar) ait olup dergimiz bu yayınların sadece yayınlanması ve literatüre kazandırılması aşamasında görev üstlenmiştir. Tüm okuyucu, kamuoyu ve takipçilerine ilanen duyurulur.



Assoc. Prof. Levent ARIDAĞ
Editor

Dear readers and scientists,

In the first issue of 2022, 9 researches were included in our journal. We would like to thank our authors who supported us with their important works in this issue. We would also like to thank our esteemed refereeing board, who did not leave us alone in this issue, as in every issue, and the valuable scientists in the editorial board, system management and editorial board who worked in the background and put great effort in delivering our journal to you.

The studies in this issue can be grouped into three groups. The studies in the first group focus on ecology, those in the second group deal with the different dimensions of transformation at the intersection of history, building and the city, and the third group includes studies on architectural design education.

In the first group; There is a study aiming to evaluate the possible uses of microalgae in urban fabric and in designing carbon neutral settlements. In another study, the urban plant diversity potential of cemeteries is investigated and the ecosystem services provided by the tree species used are discussed. In another study, in line with the data obtained at the level of planning, architectural design and detail solution in the field studies carried out in Türkmentokat Village and Karatepe Village in the Odunpazarı district of Eskişehir, for the temperate-dry climate type in Eskişehir; It examines the adaptation to the climate in the applications made at the scales of settlement, building, space, building envelope and building elements.

In the second group; A study deals with the change and transformation of post office buildings in Ulus from a holistic perspective, without ignoring the multi-layered, changing and diversifying plural identities of the historical environment. Within the scope of another study, it is aimed to question the effects on the shaping and forming of the city and the designed buildings, which were planned to be based on the Nazi ideology. Another study; The aim of this study is to investigate the effects of tourism and user density, which can directly affect the structures located on the periphery of the historical city square, on the function and silhouette of historical and new structures. The last study in this group analyzes the sustainability of a building, which was used as a public education center until recently, but has been abandoned today and has been exposed to different deteriorations and misapplications, by determining the existing features, making conservation decisions and re-functioning.

In the third group; a research aims to produce form through different methods by analyzing the problem given in order to perform the design action and developing creative thinking skills, and in this

context, it aims to reveal the design process that goes from starting design with an abstract or concrete inspiration to a creative concrete design product. Another research discusses how students who receive basic design education embody their achievements in the course by transforming them into spatial constructs and how they shape the topography in line with the problem given in this process.

**International Refereed Journal
of Architecture and Design**

(In any kind of study requiring ethical board report in our journal, author(s) is/are obliged to enter the data of necessary ethical board report while uploading their publication in editorship and journal system. Our journal, publication board, grant holder, editorial office, referee and science boards do not undertake any responsibility for a problem to occur under any circumstances and conditions. Author(s) is/are obliged to give this information to journal in written. All liability in this issue belongs to author(s)).

As per the “5187” of Press Law, material and emotional damage arising from the actions via published works, the content and legal responsibility of the publications published in our journal within the scope of m-13-14 unilaterally belong to author(s). Our journal, executive board, referees, editor, science board and publisher don’t accept these obligations. The scientifically valuable papers with scientific content which contribute to literature are accepted and published in our journal. Apart from this, the papers with political, legal and commercial content which are against the intellectual property rights are not accepted. in case of a possible negative situation, author(s) is/are regarded as accepting and undertaking all kinds of possible material and emotional damage beforehand. Therefore, our journal’s management and other boards don’t accept any responsibility regarding the second, third and other persons and institutions under any condition. in this sense, a legal sanction on our journal and its boards is out of question. The content and the current status of the papers belong to author(s) and our journal only takes part in the publication of these papers and contribution to literature. Respectfully announced to all readers, public and followers by publication.

ALGLERLE KARBON NÖTR YERLEŞİMLERE DOĞRU ¹

TOWARDS CARBON NEUTRAL SETTLEMENTS WITH ALGAE

Yonca YAMAN¹, Ayça TOKUÇ², Gülден KÖKTÜRK³¹⁻²Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir / Türkiye³Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği, İzmir / TürkiyeORCID ID: 0000-0003-4393-5490¹, 0000-0002-4988-3233², 0000-0002-7466-426X³

Öz: Artan küresel ısınma sorununu çözebilmeye yönelik günümüzdeki yaşam sürdürülemez tarzının yerine iklim nötr yapılı çevre oluşturulmasına yardımcı olabilecek çok sayıda çalışma arasında biyotasarım kavramı gitgide daha popüler hale gelmektedir. Biyotasarım doğadan öğrenme, ilham alma, canlı organizmaları tasarım girdisi olarak kullanma ve biyolojik süreçleri taklit etmeyi kapsamaktadır. Bu amaçla kullanılacak organizmalardan biri olan sucul ortamlarda yaşayan mikroalgler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Dünyanın ekosisteminde önemli bir yere sahip olan bu fotosentetik organizmalar atmosferde oksijen ve ozon kaynağı, karbondioksit deposu, gıda ve biyoyakıt kaynağı ve atık ürünler için ayrıştırıcı gibi işlevler görebilmektedir. Bu işlevler kentsel alanlarda da önemli gereksinimlerin arasında yer almaktadır. **Amaç:** Bu çalışmada, mikroalglerin kentsel dokuda ve karbon nötr yerleşimler tasarlamakta olası kullanımlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Çalışmada, alg uygulamalarının amaç ve etkileri çoğunlukla inşa edilmiş vaka çalışmaları üzerinden incelenmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde mikroalg üretiminin avantaj ve dezavantajlarını anlamak için GZFT analizi yapılmıştır. **Bulgular:** Mikroalgli sistem uygulamalarının karbon döngüsü, su arıtımı, enerji dönüşümü, gıda üretimi ve hava kalitesinin iyileştirilmesi gibi ekosistem işlevlerini gerçekleştirerek yapılı çevreye yardımcı olabileceği tespit edilmiştir. **Sonuç:** Mikroalgler, biyolojik çeşitliliği teşvik ederek, sera gazı salımlarını en aza indirme, toprak, su ve hava kalitesini iyileştirme ve ekolojik sürdürülebilirlik potansiyeline sahiptir. Ayrıca, istihdam, gıda güvenliği, enerji güvenliği ve kaynak tasarrufu sunarak sosyo-ekonomik sürdürülebilirliğe hizmet etmektedir. Tüm bu özellikler, alg sistemlerinin kullanımının hem karbon-nötr kentlere hem de sürdürülebilir bir çevreye ulaşmada yardımcı olma potansiyelini işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mikroalg, Biyotasarım, Fotobiyoreaktör, Karbon Nötrlük, Döngüsellik, Biyokütle

Abstract: Biodesign concept is becoming more popular among studies that can help with reaching climate neutral built environment and combat global warming instead of continuing the common unsustainable lifestyle. Biodesign consists of learning and taking inspiration from nature, mimicking biological processes, and designing in collaboration with living organisms. Microalgae that live in aquatic environments can be used for this purpose and are the focus of this study. These photosynthetic organisms have an essential place in the ecosystems on earth. They serve as oxygen and ozone producers in the atmosphere, a sink for carbon dioxide, a food source, a biofuel resource, and a bio-degrader for waste. These functions are among the important needs of urban areas. **Aim:** This article aims to evaluate the possibilities of microalgae in the urban fabric for designing carbon neutral settlements. **Method:** The study examines the purposes and effects of algae applications through case studies. At the same time, SWOT analysis helps to understand the advantages and disadvantages of microalgae production for sustainable development. **Results:** The results show that microalgae applications help the built environment by realizing ecosystem services including, being carbon sinks, treating water, conserving energy, producing food, and improving air quality. **Conclusion:** Microalgae have the potential to minimize greenhouse gas emissions, improve soil, water and air quality, and ecological sustainability by promoting biodiversity. In addition, they serve socio-economic sustainability by providing employment, food security, energy security and resource savings, thus they have the potential to help reaching both carbon neutral cities and a sustainable environment.

Keywords: Microalgae, Biodesign, Photobioreactor, Carbon Neutrality, Circularity, Biomass

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.01

- (1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author Yonca YAMAN (Öğrenci, Student), Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir / Türkiye, yonca.yaman@ogr.deu.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 12.07.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 30.04.2022, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research - Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None**



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Sanayi Devriminden itibaren, teknolojik gelişmeler ve kentlerdeki hızlı büyüme ile enerji tüketimi ve fosil kaynaklarının kullanımı artmıştır. Bu hızlı büyüme konut, altyapı ve kent sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamada zorluk doğururken; ulaşım, enerji, istihdam (Kim ve Patel, 2018: 53), endüstriyel süreçler (Barragán-Escandón Terrados-Cepeda ve Zalamea-León, 2017: 1) vb. taleplerin artması ile beraber atmosferdeki sera gazı seviyesinin de artmasına neden olmuştur. Ayrıca, hızlı kentleşme ve fosil kaynakların tüketilmesinin yanı sıra, insan faaliyetleri de çevreyi olumsuz etkilemektedir (Kırdök, Altun, Dokgoz ve Tokuc, 2019: 128). Ek olarak, hava kirliliği ve su kıtlığı gibi çevre sorunlarının büyümesinde rol oynamaktadır. Bu çevre sorunları küresel bir tehdit oluşturmakla birlikte “sürdürülebilir kalkınma” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ekonomik, ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğe katkıda bulunmak amacıyla, tüm sektörler çözüm arayışı içine girmiştir (Şermet ve Özyavuz, 2017: 290).

İklim değişikliğine karşı yapıları çevrenin yeniden tasarımı, küresel ve yerel ölçekte enerji verimliliği, enerji üretimi, uyarlanabilirlik stratejileri, doğal ve karbon nötr alternatiflerin kullanılmasını gerektirir (Köktürk, Unal ve Tokuç, 2018: 71). Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini uygulamak için, geleneksel ve hala yaygın olan, hammaddele-

rin alınıp ürün için kullanıldığı, ürünün kullanımından sonra da oluşan herhangi bir atığın çöpe atıldığı süreç olarak tanımlanan doğrusal ekonomi modeli yerine, geri dönüşüm, yeniden kullanım ve azaltım prensiplerinin kabul edildiği döngüsel ekonomi modeline geçmek önemli bir olgudur. Bir başka deyişle, doğrusal ekonominin kaynakları “al-kullan-at” yaklaşımı yerine döngüsel ekonominin “yap-(yeniden) kullan-geri dönüştür” yaklaşımını şehirlerin sürdürülebilirliği için önemli bir kavramdır. Kaynakların korunması, yeniden kullanılması ve geri dönüştürülmesi kentsel çevre üzerindeki etkilerin azalmasında ve kentlerin sürdürülebilir olmasında rol oynayacaktır (Öztürk Kurtaslan, 2014: 87).

Şehirler küresel atıkların %50’sinin ve sera gazı salımlarının %75’inin kaynağıdır (Williams, 2019: 2). Sera gazları içerisinde yer alan CO₂ atmosferdeki sera etkisinde en önemli rolü oynayan gazlardan birisidir ve görülen küresel ısınmanın yaklaşık %55’inin de rol oynar (Mondal, Balsora ve Varshney, 2012: 431). Sera gazı salımlarının %67’si kaynak yönetimi ile ilgilidir¹ ve kaynakları uzun vadede yönetemeyen doğrusal ekonomi yaklaşımı, sera gazı emisyonlarına neden olmaktadır. Kozaman ve Şengezer (2013: 179), Türkiye’de metropollerin çevre ve kaynaklar üzerinde yarattığı baskının devam etmesi du-

1 <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/climate-and-disaster-resilience-/circular-economy-strategies-for-lao-pdr.html>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rumunda sürdürülebilirlikten söz edilemeyeceğini belirtmektedir.

Günümüzün şehirleri; çevresel etkileri dengelemek, iklim değişikliğiyle mücadele etmek, yenilikçi sosyal uygulama ve öğrenmenin merkezleri olarak hareket edebilmek için ilgili teknoloji, hizmetler ve altyapı dağıtımını ölçeklendirerek büyük olanaklar sunabilirler (Williams, 2019: 1). Şehirlerin, tüketilen ve üretilen kaynakları (malzeme, enerji, su ve toprak) yönetme şekline göre döngüsel ekonomi yaklaşımı sayesinde, Birleşmiş Milletler (BM) Çevre İstatistiklerine dayanarak küresel ölçekte hem kaynak kullanımını %28, hem de karbon salımlarını %72 azaltacağı öngörülmektedir². Şehirler, döngüsel hale gelirse sürdürülebilir kalkınmayı olumlu yönde etkileyebilecek en önemli aktörler arasında yer alabilir. Döngüsel bir şehir, döngüsel ekonominin ilkelerini kendi işlevlerine gömerek, tasarımla yenilenebilir, erişilebilir bir kentsel sistem kurar. Ellen MacArthur (2017: 7), bu şehirleri, “atık kavramını ortadan kaldırmayı, varlıkları her zaman en yüksek değerinde tutmayı, fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanabilmeyi ve dijital teknolojilerle etkinleştirmeyi hedeflemektedir” şeklinde belirtmiştir³.

Sağlıklı yapılı çevreler oluşturmak için sürdürülebilir, kaynak etkin, düşük karbon, döngüsel, akıllı gibi kullanılan birçok yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan biri olan biyotasarım doğadaki canlı organizmaları sürecin bir parçası olarak kullanmaktadır. Biyotasarım doğadan ilham alan, ekolojik, çevre dostu, işlevsel, dayanıklı aynı zamanda ekonomik olmayı amaçlayan yenilikçi metodolojik bir yöntemdir (Deniz ve Keskin Gündoğdu, 2018: 57). Biyotasarım yaklaşımının bir ögesi olan mikroalgler, kendilerine özgü bazı özellikleri ile karbon nötr yerleşim konusunda yararlanılabilecek en cazip biyolojik tabanlı elemanlardan biridir.

Mikroalgler denizlerde ve tatlı sularda yaşayan, tek hücreli fotosentetik organizmalardır (Chia, Chew, Show, Ong, Phang, Ling vd., 2018: 5). Yapılarında protein, karbonhidrat, lipit ve vitamin bulunur. Yüksek bitkilere kıyasla gerçek kökleri, gövdeleri ve yaprakları yoktur. Kolay üretimleri ve yüksek biyodönüşüm hızları sayesinde fotosentetik mekanizmada rol alan en önemli canlılardan biridir. Dünyadaki karbonun 1/3’ü algler tarafından sabitlenir, aynı zamanda algler atmosferik oksijenin %70’ini üretir (Ahmed, Li ve Schenk, 2012: 24). Alglerden elde edilen biyokütle, günümüzde biyodizel ve biyoetanol, yüksek proteinli hayvan yemi, yüksek besin değerleri nedeniyle gıda endüstrisinde, zirai protein bakımından zengin gübre, biyopolimerler,

2 <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/our-work/activities/circular-economy-in-cities>

3 https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/Cities-in-the-CE_An-Initial-Exploration.pdf



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

biyoplastikler, ilaç endüstrisinde ve kozmetik sektörü gibi çok sayıda ürünün üretiminde kullanılmaktadır (Ahmad, Shariff, Yusoff, Goh ve Banerjee, 2018: 1). Rittman'a (2008: 202) göre, mikroalgler fosil yakıt kullanımının önemli bir kısmının yerini alacak kadar yüksek miktarlarda biyoenerji üretebilirler.

Mikroalglerin yeşil binaların bir parçası olabilecek biyoelemanlarda kullanımı hakkında çok çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bina ölçeğinde; termal konfor, enerji verimliliği, atık su geri dönüşümü, CO₂ yakalama, yerel tarım, estetik bir manzara yaratarak binanın piyasa değerini artırma gibi faydaları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra altyapı ölçeğinde; küresel ısınmayı azaltma, kirlilik kontrolünü sağlama, kentsel ısı ada etkisini azaltma, toplumsal ekonomik refahı sağlama gibi ekosistem servislerini destekleyici etkileri de bulunmaktadır (Öncel ve Şenyay Öncel, 2020: 97). Algler, binalarda kullanılmanın yanı sıra, yenilikçi fotobiyoreaktör (FBR) tasarımları ve teknolojileri kullanılarak kentsel ekoloji ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin kaynaşmasıyla kentsel altyapıya entegre edilebilirler. Mikroalg sistemleriyle biyoyakıt üretilebilir, gölgeleme sağlanabilir, aydınlatma ürünü olarak kullanılabilir ve fotosentez sonucunda karbon depolaması ve oksijen üretiminin yanı sıra havayı ve suyu filtreleyerek kalitesini iyileştirebilir.

Literatürde, yapılı çevrede mikroalg üretimini içeren projelerle ilgili karşılaştırmalı çalışmalar sınırlıdır. Çalışmalar daha çok bina entegrasyonu üzerine yoğunlaşmakta olup genellikle kentsel ilişkiler ve etkileri değerlendirilmemiştir. Talaei, Mahdavejad ve Azari (2020: 1), mikroalg cephelerin termal işlevi ve onlarla enerji üretiminin özelliklerini araştırmışlar, yeşil duvarlar ve çift cidar cephelerin termal performanslarını karşılaştırmışlardır. İnceledikleri çalışmalar, çoğunlukla mikroalglerin biyokütle ve biyoyakıt üretim kapasitelerine odaklıdır. Tokuç, Köktürk ve Savaşır (2019: 62), mikroalglerin hem CO₂ salımını azaltmak, hem de enerji üretmek için cephe elemanı olarak kullanılmasında etkili FBR tasarım ve özelliklerini dört vaka çalışmasıyla incelemişlerdir. Çalışmalarında, kontrolü kolay, bozulmaları olmayan, yüksek ürün getirisi olan, karbon tutma potansiyeli olan FBR'lerin seçiminin hem karbon salımının azaltılmasında hem de enerji üretiminin sağlanmasında ekonomik anlamda önem kazandığını belirtmişlerdir. Peruccio ve Vrenna (2019: 226), 2011'den bu yana uygulanan 18 bina ve kentsel vakamın potansiyellerini mekânsal ve zamansal (operasyon süresi) olarak karşılaştırmalı olarak analiz etmişlerdir. Sonuçta, her bir projede karşılaşılan problemlere yeni iş alanlarının açılması, sosyal açıdan her türlü insanın bir araya getirilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin daha geniş alanlara aktarılabilmesi için eğiti-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

min sağlanması vb. etkisini ortaya koymuştur. Öztürk Kerestecioğlu ve Pekmezi'nin (2019: 53-54), belirlediği kriterler çerçevesinde üç kentsel vakanın pozitif ve negatif yönlerini incelemiş ve incelemeler sonunda mimariye entegre bir FBR sistemi tasarlanırken dikkat edilecek hususları göstermiştir. Literatürde yapıları çevredeki çeşitli mikroalg uygulamaları farklı açılardan değerlendirilmiş olmakla birlikte doğrudan dünya çapında karbon nötrlük hedeflerine yönelik kullanımıyla ilgili bir çalışma eksikliği göze çarpmaktadır. Bu doğrultuda, kentsel alanlarda mikroalg uygulamalarının özellikle çevresel ve sosyoekonomik olası faydalarının ortaya konması ve tartışılması bu çalışmanın özgün yönüdür.

AMAÇ

Bu makalede, mikroalg sistemlerinin yapıları çevrede uygulama olanakları vaka çalışmalarını üzerinden değerlendirilerek karbon nötr bir yerleşim tasarımında olası kullanımları incelenmiştir. Farklı ölçekli döngüsel sistemlere entegrasyonun çevresel ve sosyoekonomik sürdürülebilirliğe katkısının araştırılması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Çalışmada, kentsel alanlardaki farklı ölçeklerde mikroalg uygulaması içeren enstasyonlar, mimari ve altyapı entegrasyonları gibi çeşitli tipteki örnekler dikkate alınmıştır.

Literatür incelendiğinde dünyada Şekil 1'de gösterilen 19 adet tasarımın yapıldığı belirlenmiştir. Vaka çalışması için, farklı ölçek, işlev ve çevresel etkilerin gözlemlenebileceği sekiz uygulama seçilmiştir. Dünyanın farklı yerlerinden projeler olduğu görülmekle birlikte örnek vakaların seçiminde coğrafi dağılım göz önüne alınmamıştır. Bu çalışmada, çevresinden bağımsız olarak mimari yapı elemanı olarak veya doğrudan bina içi ve cephe kullanımına yönelik geliştirilen projeler kapsam dışında bırakılmıştır. Mikroalg tasarım ve uygulamalarında ön plana çıkan CO₂ emilimi ve O₂ üretimi, hava kalitesinin iyileştirilmesi, besin üretimi, biyokütle-biyoyakıt üretimi, enerji üretimi, atık su arıtımı- su saflaştırma ve kozmetik ve hammadde üretimi başlıkları bu çalışmadaki bulguların değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Souza (2008: 91), birden çok vaka çalışmasının aynı bağlamda yapılacak daha sonraki çalışmalar için bir kaynak olabileceğini belirtmiştir. Bu düşünceyle, bu makalede mikroalglerin yapıları çevre ile entegrasyonları dünyadaki tasarımları temsil edecek sekiz örnek seçilerek vaka çalışması yöntemi ile araştırılmıştır. Değerlendirme ve tartışmalar, Groat ve Wang'ın (2012: 419) vaka çalışmalarının kriterleri olarak belirttiği; küresel ve yerel ölçekte sürdürülebilirliğe katkıda bulunabilmesi, uygulama ölçeğine bağlı olarak



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kullanım amaçlarının karşılaştırmalı analizlerinin yapılması, çalışmada sınıflandırmaların yapılarak bunların diğer çalışmalar için genel bir yargıya varılması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, çalışmada öncelikle dünyada yapılı çevreye entegrasyon amacıyla geliştirilen mikroalg tasarımları belirlenmiştir. Öncelikle; seçilen vakaların uygulama alanları, mikroalg kullanımının potansiyelleri ve projelerin kullanım amaçları “Yapılı Çevrede Algler” başlığı altında sunulmuştur. Ayrıca, projelerin temel çalışma prensibi ortaya konarak kullanım amacı analiz edilmiş ve bir tablo halinde verilmiştir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde mikroalg üretiminin avantaj ve dezavantajlarını anlamak için bu bölümde kısa bir GZFT analizi yapılmıştır. Bu veriler doğrultusunda mikroalgli sistemlerinin kullanılmasıyla çevresel ve sosyoekonomik sürdürülebilirliğe ve karbon nötr yapılı çevreye ulaşmada olası katkıları tartışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Mikroalg, henüz çok yeni bir biyotasarım elemanı olduğu için, bu çalışmadaki kısıtlamalardan biri olan kentsel dokuda mikroalg kullanımının mimarlığa ve sürdürülebilirliğe katkısıyla ilgili dünyada yapılan çalışmalarının azlığı göze çarpmaktadır. Ayrıca çalışmaların çoğunun uygulama aşamasına geçememesi, bu sistemlerle ilgili verilerin az olması da bu kısıtlamalar içindedir. FBR sistemle-

rinin mimariye dahil edilmesinde kullanım alanları açısından incelenen örnekler içinde kentsel ölçekte ve tekil enstalasyonların kullanımını dikkate alınıp binayla bütünleşik çalışan örnekler incelenmemiştir. Bu sistemlerin getirdiği olumlu etkiler değerlendirilmiş olup mimaride kullanımında karşılaşılabilecek sınırlayıcı faktörlerin değerlendirilmemesi bu çalışmaya başka bir sınırlama getirmektedir. Mikroalglerin türüne ve yetiştirildiği bölgeye bağlı etkiler ve elde edilen verim farklılaşabilmektedir. Ayrıca, mikroalglerin çevresel etkileriyle ilgili çok fazla yaşam döngüsü analizi yapılmamıştır. Bu çalışma, bir uygulama çalışması olmadığı için sayısal verilerle bu sistemlerde bir karşılaştırma yapılamamaktadır. Çevresel etkilerle ilgili sadece vaka çalışmalarının verdikleri bilgilere tabi olmuştur. Aynı şekilde her vakanın aynı ölçüde verilerinin olmaması da bu çalışmada genelleme yapılmasına engel olmaktadır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Artan küresel ısınma sorununu çözebilmek için beşerî karbon salımlarının azaltılması gerekli ve zorunludur; ancak dünya çapında birçok önlem alınmasına rağmen karbon salımları istenen değerlere düşürülemedi. İklim değişikliğine karşı yapılı çevrenin tasarlanmasında ancak doğru stratejilerin uygulanmasıyla karbon nötr yerleşimler sağlanabilecektir. Küresel enerji sorunlarına rağmen, bilim insanları tarafından yenilene-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bilir enerji kaynakları, yeni alternatifler, enerji verimli tasarımlar ve teknolojiler aramaya devam edilmektedir.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Şehirlerin hızlı bir şekilde büyümesiyle, şehirlerde yaşayan kullanıcıların taleplerini karşılamakta zorluk çekilmiştir. Bu talepler şehirlerde artan enerji kullanımı, hava kirliliği ve su kıtlığı gibi çevre sorunlarının artmasına neden olmuştur. Antropojenik faaliyetlerden kaynaklanan CO₂ salımlarının sanayi öncesi döneme kıyasla büyük ölçüde arttığı bilimsel verilerle kanıtlanmıştır. Sürdürülebilir bir çevrenin gerçekleşebilmesi için karbon salımlarının en aza indirilmesi, azalan su kaynakları nedeniyle suyun arıtılması ve yeniden kullanılabilirliğin sağlanabilmesi, enerji dönüşümü, hızlı büyüme etkisiyle şehirlerde ekilebilir arazilerin azalması sonucunda sürdürülebilir gıda üretimi için çalışmaların yapılması ve hava kalitesinin iyileştirilmesi gibi çözümlerin bulunması gerekmektedir.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ

Yenilenebilir biyoenerji kaynaklarından biri de mikroalglerdir. Mikroalgler kentsel dokuda ve karbon nötr yerleşimlerin tasarlanmasında kullanılarak yapıları çevrenin gereksinimlerini karşılama potansiyeline sahiptir.

YAPILI ÇEVREDE ALGLERİN HİPOTEZ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

Yapılı çevrede çeşitli ölçek, amaç ve işlevlere göre farklı ilişkiler kuran mikroalg tasarımlarının bulunduğu örnekler Şekil 1’de gösterilmiştir. Mikroalgler genelde fotosentez yapan, güneş ışığına tepki veren ve biyokütle üreten fotosentetik yüzeyler olarak kullanılmaktadır. Sistemler değerlendirildiğinde, incelenen makro ölçekli altyapı tasarımları arasında gerçekleştirilen uygulama bulunmadığı görülmüştür. Fakat, bu ölçekteki tasarımların da değerlendirilmesi gerektiği düşünülerek uygulanmamış olmasına rağmen Carbon T.A.P (PORT Mimarlık + Şehircilik) projesi vaka olarak seçilerek incelenmiştir. Benzer ölçekli Shoreline Regeneration projesi (Yen Chang Huang) ise az veri içermesinden dolayı seçilmemiştir. İncelenen sekiz vaka arasında uygulanmayan tek proje Carbon T.A.P projesidir.

BioUrban (Biomitech), Street lamp (Pierre Calleja), Biolamp (Peter Horvath), HYPERGIANT EOS (Hypergiant Industries) ve Algae bus stop (Zahra Mohammadganjee) projeleri yapıları çevredeki işlev ve ölçekleri ile birbirine benzeyen ticari ürünleşme yolunda projelerdir. Bu projeleri temsilen, uygulaması hakkında daha çok bilgi bulunan BioUrban projesi seçilmiştir. Perth Photobioreactor (Tom Wiscombe Architecture) projesi de benzer heykelsi bir eleman olup uygulaması gerçekleştirilmediği için seçilmemiştir. Gerçekleştirilen en büyük ölçekli uygulama olan Floating Fields (Thomas Chung) ise tam bir



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

döngüsel vaka olup benzeri bulunmamaktadır. Flower Street (EMERGENT) ve Culture Urbaine (The Cloud Collective), sokak ölçeğinde uygulamalardır. Uygulamasında farklı bir ürün eldesine yönelen Culture Urbaine seçilerek incelenmiştir. Alga(e)zebo (marcosandmarjan), Algae Dome (SPACE10) ve Skyline Spriluna (Energaia) projeleri yarı açık mekân yaratan gazebo tarzı uygulamalar olup Algae Dome ile temsil edilmiştir. Urban Algae Folly (EcoLogicStudio), AlgoNOMAD, Algaevator (Jie Zhang & Tyler Stevermer) ve BIO.Tech HUT (EcoLogicStudio) projeleri geleceğin binalarında uygulanmak üzere geliştirilmiş önerilerdir. Aralarından,

çoğu farklı uygulama bir arada gösterildiği için BIO.Tech HUT seçilmiştir. Bina ölçeğinde uygulama hakkında çalışmaların fazlalığı nedeniyle bu ölçekte en yaygın uygulama olasılığına sahip olan Algo-NOMAD (XTU Architects) sistemi de incelenmeye değer görülmüştür. Bina elemanı veya bağımsız bir eleman olarak kentsel altyapıya yardım amacıyla geliştirilen, Şekil 1'deki diğer örnekler arasında benzeri olmayan, INDUS (Bio-Integrated Design Lab) projesi de değerlendirmeye alınmıştır. Seçilen vakaların konumları, çalışma prensipleri ve özellikleri aşağıda detaylandırılmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

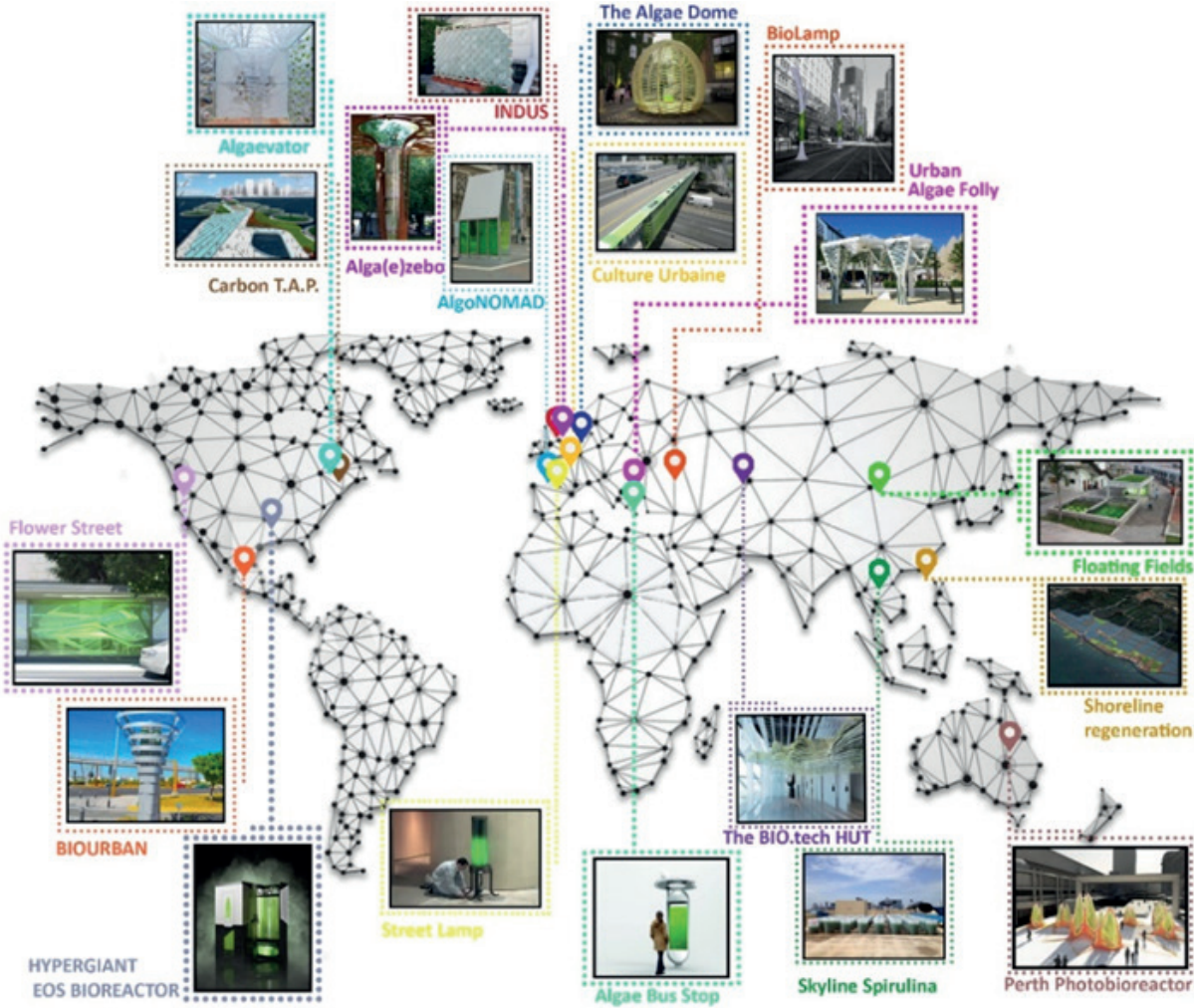
ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)



Şekil 1. Yapılı Çevrede Mikroalg Tasarımları

Carbon T.A.P. (Tünel Alg Parkı), Philadelphia, ABD

PORT Mimarlık + Şehircilik tarafından tasarlanan Carbon T.A.P (Tünel Alg Parkı), CO₂'i ekonomik ve ekolojik bir kaynak olarak dönüştüren makro ölçekli bir altyapı önerisidir.

Bu proje, UCLA WPA 2.0 yarışmasında birincilik kazanmıştır. Burada, Brooklyn-Manhattan arasında hareketli bir köprü işlevi gören kentsel bir platform önerilmektedir. Önerilen projeye, bir yandan yenilikçi bir endüstriyel altyapı tipolojisi geliştirilirken bir yandan da



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

karbon azaltıcı mikroalg çiftliklerinin tanıtıldığı bir platform oluşturulmuştur⁴.

Projede başta yeraltı tüneline geçen otomobillerin saldıdığı CO₂'nin tutulması olmak üzere, deniz seviyesinde oluşturulan park ile kentte rekreasyon alanı sağlanması, alglerin tanıtılması, ayrıca FBR'ler aracılığıyla; biyoyakıt, biyoplastik, nutrasötikler ve tarımsal yemler üretilmesi ve havanın temizlenmesi amaçlanmıştır⁵. Proje, konsantre CO₂ ve sera gazı üretimi kaynaklarına sahip kentsel alanlarda kullanılabilen yeni bir "yeşil" altyapı ile sönmölenen bir karbon salımı geri dönüşüm merkezi gibi çalışmaktadır. Projenin çalışma mekanizması; mevcut havalandırma sistemi, tübüler alg biyoreaktörü ve CO₂ depolama haznelerinden oluşur. Bu depolama haznesi, havalandırma sistemi tarafından taşıtlardan yayılan CO₂'i, FBR'ye ulaştıran bir geçiş elemanıdır. Toplanan karbon kültürü, mikroalg mahsullerinin üretilmesi ve işlenmesi için kullanılan FBR'ye iletilir⁶ (Şekil 2.a).

BioUrban 2.0, MEKSİKA

Meksika dünyanın en yüksek hava kirliliğine sahip ülkelerinden birisidir. Biomitech, foto-

sentez yaparak havadaki CO₂ miktarını azaltan mikroorganizmaların gücünü kullanan BioUrban adlı bir hava temizleme sistemi oluşturmuştur. Bu teknoloji havayı temizlemede ağaçları taklit etmektedir. BioUrban birimleri çeşitli kirletici gazları ve partikülleri (CO₂, CO, NO₂, VOC, PM 10 ve 2.5) yakalayarak hava kirliliği problemini bertaraf etmektedir. Fotosentez sonucu bir yandan oksijen üretirken öte yandan üretilen biyokütleyi, biyogaz ve biyoyakıtı dönüştürerek döngüsel bir biyoekonomi yaratır.

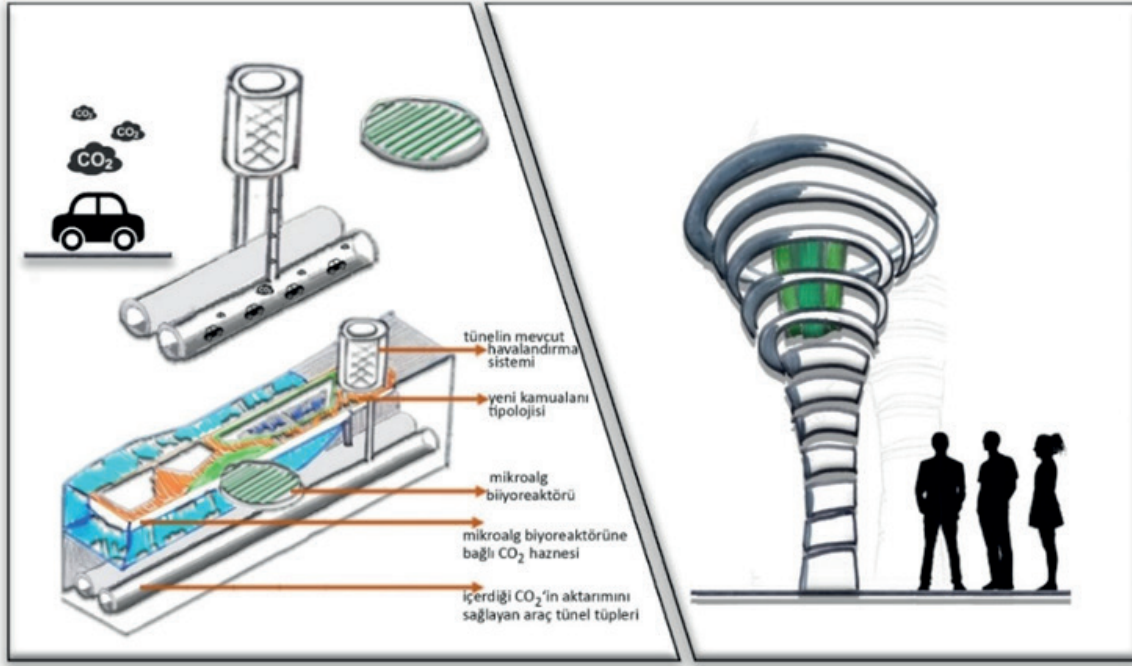
BioUrban 2.0 olarak adlandırılan tek bir yapay ağaç birimi ortalama 4,2 metre yüksekliğinde, 3 m genişliğindedir. Çelik bantlar içinde dört tane kolon FBR'den oluşmuştur⁷ (Şekil 2.b). Her bir mikroalg ağacı yaklaşık 400 tane yetişkin okaliptüs ağacının temizlediği havayla aynı miktardaki havayı temizler. 400 tane ağaç dikim alanının mümkün olmadığı kısıtlı alanlarda, sadece 1,8 m²'lik ayak izi ile bu sistemin kurulması mümkündür. Ağaç birimlerinin her birine hava sensörü entegre edilir ve performansı web platformu tarafından izlenebilmektedir.

4 <https://scenariojournal.com/strategy/carbontap/>

5 <https://www.porturbanism.com/work/carbon-t-a-p/>

6 <http://wpa2.aud.ucla.edu/info/index.php?theprojects/winners/>

7 <https://www.smartgreenpost.com/2019/08/30/biourban-from-mexico-the-artificial-tree-that-fights-pollution/>



a)

b)

Şekil 2. a) Carbon T.A.P (PORT Mimarlık + Şehircilik) b) BioUrban (Biomitech)

Floating Fields, Shenzhen, ÇİN

Thomas Chung tarafından Shenzhen UABB (Urbanism\Architecture Bi-City Biennale) için oluşturulan Floating Fields (Yüzen Alanlar), kullanılmayan endüstriyel binalarda peyzaj yoluyla keyifli bir kamusal alan yaratarak şehri yeniden canlandırmayı ve düşük karbonlu yaşam sergilemeyi amaçlamaktadır⁸. Proje, su ürünleri ve yosun yetiştiriciliği, atık su geri dönüşümü, sürdürülebilir gıda üretimi

ve su saflaştırma gibi kavramların yaşam alanlarına nasıl entegre edilebileceğini gösteren döngüsel bir üretim projesidir. Bu uygulama için, Shenzhen'deki eski bir un fabrikasının 3.200 m²'lik bahçesi dönüştürülmüştür⁹.

Mikroalgler, kendi kendini idame ettiren su döngüsünün bir parçasıdır. Algler döngüde su saflığını arttırmak, balık yemi üretmek ve organik gübreye dönüşmek işlevlerini gerçekleştirmekte, yetişen algler ise hasat edilmek-

⁸ <http://www.arch.cuhk.edu.hk/research/research-projects/floating-fields-prof-thomas-chung/>

⁹ <https://www.futurarc.com/project/floating-fields/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tedir¹⁰. Projede, su döngüsü, mikroalg havuzlarındaki yosun yetiştiriciliği için besin sağlayan “atık” su ile başlar, daha sonra filtreleme havuzlarında temizlenir ve nilüfer havuzunda arıtılır. “Temizlenmiş” su, balık ve ördek havuzlarından geçerek yüzen araziler ile büyük akuaponik havuzlara akmaktadır. Akuaponik havuzlardaki balıklar suyun içindeki besinleri kısmen emerken balıkların dışkıları, kolonize olmuş bakteriler tarafından bitkilerin özümleyebileceği besin haline getirilir. Bitkilerin besinlerini almak için kökleriyle suyu filtrelemeleri de balıkların yaşamasına olanak verecek ortama katkıda bulunmaktadır. Daha sonra bitki ve balık atıklarıyla kirlenen su, mikroalg pavyonuna aktarılıp döngünün tekrar edilmesi sağlanmaktadır¹¹ (Şekil 3.a).

Culture Urbaine, Cenevre, İSVİÇRE

2014 yılında Cenevre ‘Villes et Champs’ festivali için The Cloud Collective tarafından tasarlanan proje, alg teknolojisinin kamu altya-

pılarına entegrasyonuna örnektir. Proje, yoğun kentsel ortamlarda altyapı kullanımının yeniden yorumlanmasına ve yeşil alanların korunmasına yeni bir bakış açısı getirmektedir¹². Bir araç yolundaki üst geçide FBR’nin entegre edildiği projede, öncelikle alglerin trafik nedeniyle ortaya çıkan CO₂’i yakalayıp O₂ üretimine katkıda bulunmaları ve havayı temizleyerek havadaki CO miktarını azaltmaya yardımcı olmaları amaçlanmıştır. Ayrıca bu kurulum ile kozmetik endüstrisi için hammadde, gıda ve biyoyakıt üretilmektedir¹³ (Şekil 3.b). Başka bir deyişle, The Cloud Collective “karbon emici, oksijen üreten, hava temizleyici alternatif kaynak, vitamin açısından zengin gıdalar” kavramlarını; bir karayolu köprüsü üzerine entegre etmiştir. Proje, pompalar, filtreler ve güneş panelleri gibi tüm ikincil ekipmanları destekleyen çelik bir yapıya bağlı kapalı şeffaf cam tübüler FBR’den oluşmaktadır¹⁴.

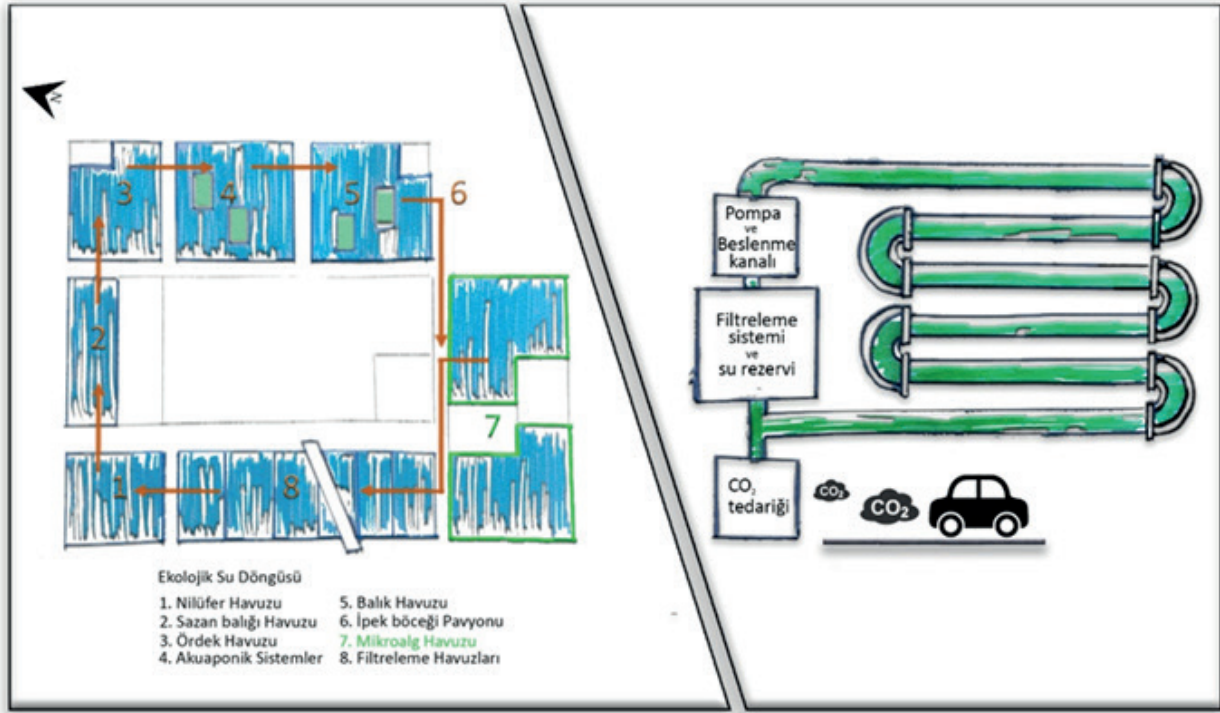
10 <https://inhabitat.com/abandoned-factory-in-china-becomes-a-giant-floating-field-of-fish-and-algae/>

11 <https://www.archdaily.com/783314/floating-fields-wins-shenzhen-uabb-award-and-is-set-to-continue-through-2016>

12 <https://urbannext.net/culture-urbaine/>

13 <https://www.designboom.com/technology/the-cloud-collective-culture-urbaine-suburban-viaduct-algae-geneve-villes-et-champs-switzerland-10-31-2014/>

14 <https://urbannext.net/culture-urbaine/>



a)

b)

Şekil 3.a) Floating Fields (Thomas Chung) b) Culture Urbaine (The Cloud Collective)

The Algae Dome, Kopenhag, DANİMARKA

Algae Dome, dört metrelik kapalı devre bir sistemdir ve “gıda üreten mimari pavyon” olarak da tanımlanmaktadır. SPACE10 tarafından tasarlanıp, 2017 CHART Sanat Fuarı sırasında Kopenhag’da sergilenmiştir. Bu proje ile mikroalglerin iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak, biyoteknoloji hakkında çevre bilincini artırmak ve geleceğin kentlerinde yetiştirilebilecek sürdürülebilir besleyici

ci gıdaları üretme potansiyellerini yansıtmak amaçlanmıştır¹⁵. Algae Dome, pavyonun etrafına dolanmış 320 metrelik borulardan ve merkezi tank sisteminden oluşmuştur¹⁶ (Şekil 4.a). Zamanla, şeffaf tüplerdeki mikroalg kütlesi artmasıyla, renk açık yeşilden koyuya değişir ve yoğunluk artar. Kubbe biçimli gazebo, sosyal etkileşim için bir alan yaratmasının

¹⁵ <https://space10.com/project/algae-dome/>

¹⁶ <https://design-milk.com/space10s-algae-dome-can-potentially-solve-worlds-biggest-problems/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yanı sıra, mimaride sürdürülebilir çözümler hakkında bilgi sağlar. Fuarda üç gün boyunca yaklaşık 450 litre mikroalg üretilmiştir¹⁷.

AlgoNOMAD Pavyonu, Paris, FRANSA

COP21 sırasında tartışmaların gerçekleştiği binanın önündeki meydana sergilenen AlgoNOMAD pavyonuyla, yapılı çevrenin geleceğinde biyolojik fotosenteze halkın dikkatini çekmek hedeflenerek oluşturulmuş bir projedir. Pavyon, yedi yıl boyunca yosun cepheleri üzerine araştırma yapan SIMBIO2 konsorsiyumunun parçası olan XTU Mimarları tarafından tasarlanmıştır. Sistem, alg cephesini oluşturan 3m x 1m boyutlarında dört aktif düz panel FBR içermektedir¹⁸ (Şekil 4.b). Projede

amaç, yapılı bir çevre için bina cephelerinde büyüyen mikroalglerin teknik ve ekonomik fizibilitesini göstermektir¹⁹.

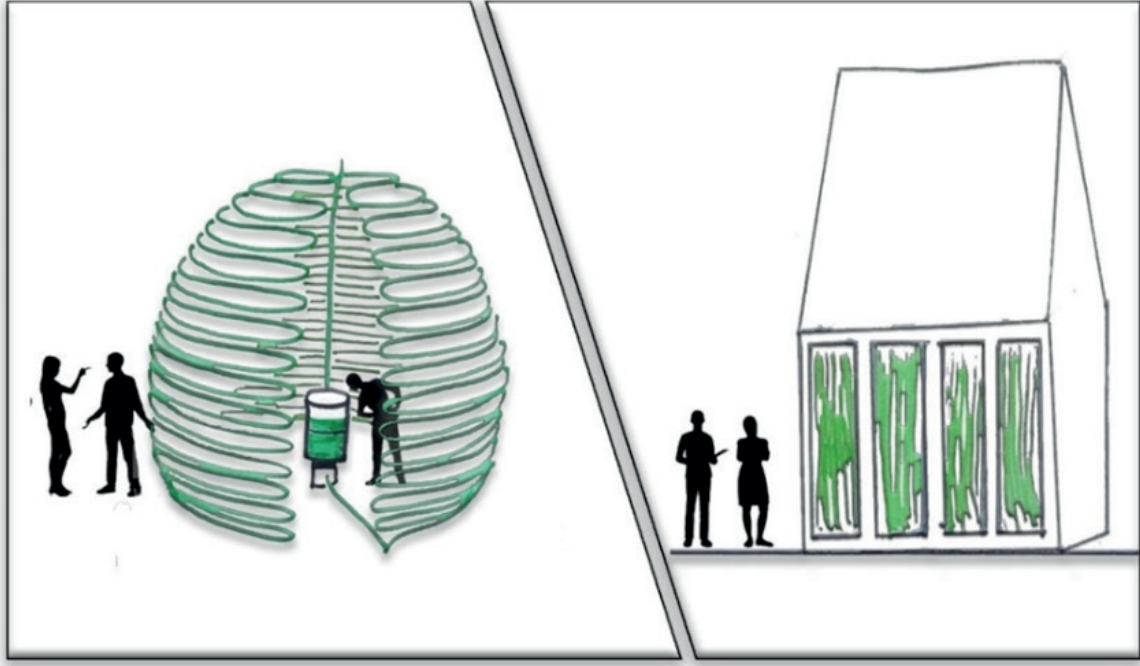
Pavyondaki sistem sayesinde, mikroalg kültürleri cephelere entegre edilerek çevresel ayak izini azaltabilecektir. Önerilen sistem, iki programı birleştirecek ve doğal simbiyozdan (yani Sym-BIO2) ve endüstriyel ekolojiden ilham alarak maliyeti azaltacaktır. Başka bir deyişle, her sistemin ayrı ayrı (2) + (2) olduğu sistem geliştirilmiştir ve birlikte kullanıldığında 2 + 2 = 3'e indirgenmiştir²⁰. Başka bir yararının da sağlık, kozmetik ve yiyecek sektörü için yüksek değerli biyohammadde üretimi olacağı düşünülmektedir.

17 <https://www.designboom.com/design/space10-algae-dome-chart-art-fair-copenhagen-09-05-2017/>

18 https://issuu.com/fauzanwassil/docs/synthesis_final_version_-_fauzan_wa

19 https://www.pole-valorial.fr/success_stories/article-symbio2-algonomad/?cn-reloaded=1

20 https://www.pole-valorial.fr/success_stories/article-symbio2-algonomad/?cn-reloaded=1



a)

b)

Şekil 4.a) The Algae Dome (SPACE10). b) AlgoNOMAD (XTU Architects)

The BIO.tech HUT, Astana, KAZAKIS-TAN

BIO.tech HUT, EcoLogicStudio tarafından oluşturulan ve enerji temalı Astana Expo 2017’de sergilenmiş bir pavyondur. EcoLogic Studio, enerji gereksinimleri açısından kendi kendine yeterli olmakla sınırlı kalmayan, yapılı çevre için oksijen ve kullanıcıları için yenilebilir gıda üretebilen bir ev prototipi oluşturmuştur. Tasarımcılar, alglerin insanların yaşadığı ve çalıştığı mevcut binalara nasıl eklenebileceğini göstermek istemişlerdir. Bir

yaşam alanının temel programlarını somutlaştıran pavyon, birbirine bağlı üç mekândan oluşmaktadır. Bunlar; Bio.light, HORTUS ve Garden’dir²¹. Tasarımcılarına göre, pavyonun temel amaçlarından biri yosun üretimini ortaya çıkarmak, yosun çiftçiliğini altyapının bir parçası haline getirmek ve insanların bu konuyu görselleştirmesine ve anlamasına izin vermektir²².

21 <https://www.photosynthetica.co.uk/copy-of-application-interior-1>

22 <https://www.azuremagazine.com/article/ecologicstudio-bio-tech-hut/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BIO.tech HUT, insan ve insan olmayan şehir sakinleri arasındaki simbiyozu temsil eder²³. BIO.tech HUT'taki mikroalgler bina kaynaklı CO₂ salımlarını ve güneş ışığını kullanarak fotosentez yapar. Fotosentez sonucunda biyokütle üretilir. Biyokütle, bina sakinleri tarafından enerji ve gıda kaynağı olarak kullanılır. Ayrıca, hasat edilen algler ısıtma veya elektrik enerjisi üretmek için de kullanılabilir.

Serginin ilk bölümü olan Biolight Odası, biyoluminesan bakterilerin bulunduğu karanlık bir odadır. Hava kontrol sistemi tarafından çalkalandığında ve oksijenlendiğinde organizmalar pavyonun karanlık alanını aydınlatır. Serginin ikinci bölümü olan H.O.R.T.U.S., fotosentetik mikroorganizmaların bulunduğu aydınlık bir odadır. Tavanında 700 metre uzunluğunda hafif ve geri dönüştürülebilir cam tüpler asılıdır²⁴. Siyanobakteriler ile ziyaretçilerini etkileşime geçirmek için cam tüplere pompalar tutturulmuştur. Ziyaretçiler pompalara bastığında nefeslerinden çıkan CO₂ siyanobakterilerin beslenmesine ve O₂'e çevirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu şekilde kullanıcılar sistemin aktif bir parçasıdırlar. Son bölüm olan Garden, biyokütlenin

işlenmesi, gıda ve elektriğe dönüştürülmesi için bir hasat alanıdır. Cam tüplerdeki hızlı bir hava akışı sayesinde kullanılarak istenen oksijen ve CO₂ değişiminin gerçekleşmesine izin veren bir karıştırma etkisi üretir. Yolun sonunda yerçekimi etkisi ile döngü tamamlanır²⁵. (Şekil 5.a).

BIO.tech HUT, 1600 litre mikroalg kültürünün bulunduğu ve günde 2 kg CO₂'inin yakalanıp 1,5 kg oksijen üretilbildiği bir prototiptir. Bu, 32 büyük ağaç tarafından emilen günlük CO₂ miktarına eşdeğerdir. İçindeki mikroalg türü olan *Chlorella*'nın içeriğinde yaklaşık %60 protein bulunur ve bu nedenle günde 12 yetişkinin ihtiyaçlarını karşılayabileceği 600 g protein üretilir. Ayrıca, bu alg günde yaklaşık 1 kg biyoyakıt üretililecek şekilde 672 g yağ üretebilir²⁶.

Indus, Londra, İNGİLTERE

Hindistan'ın yüzey suyunun %80'i, artırılmıyş kanalizasyon ve tekstil üretimi nedeniyle açığa çıkan boyalar ve istenmeyen kimyasallarla kirlenmektedir. Bu nedenle, Indus kirli yüzey suyunu arıtabilmek için tasarlanmıştır. Barlet Mimarlık Okulu'ndaki Biyo-Entegre Tasarım Laboratuvarı tarafından yapılan tasarım, bir çevre kirleticisinin ya da çevre kirliliğinin mikroorganizmalar yardımıyla

23 https://www.domusweb.it/en/news/2017/07/05/bio_tech_hut.html

24 <https://www.megliopossibile.it/green-architecture/8303-rss-algae-producing-architecture-a-future-energy-highlight-at-aстана-expo-2017-58>

25 <http://ecologicstudio.com/v2/project.php?idcat=3&idsubcat=71&idproj=162>

26 <https://www.photosynthetica.co.uk/copy-of-application-interior-1>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ortamdan uzaklaştırılması anlamına gelen “biyoremediasyon” prensibine dayalı çalışan seramik esaslı modüllerden oluşmaktadır²⁷. Indus’un amacı, kırsal zanaatkârlar topluluğunun suyu yeniden üretmesini ve üretim süreçlerinde tekrar kullanmasını sağlamaktır. Modüllerde, atık sudan toksik kimyasal boyalar ve ağır metaller, kimyasal kullanmak yerine mikroalgler ile filtrelenerek temizlenmektedir²⁸.

Yaprak biçimine benzeyen modüller bir araya gelerek bir duvar veya heykel gibi görülmektedir. Oluşturulan modüllerin aynı zamanda yerel düzeyde işlenebilen basit, ölçeklene-

bilir ve sürdürülebilir olması önemsenmiştir. Kil veya benzeri düşük maliyetli yerel bir malzemenin yaprak şekilli kalıplara bastırılmasıyla seramikten üretilmişlerdir²⁹. Yaprak şeklinden esinlenen damar benzeri kanallarına deniz yosunu bazlı bir hidrojel aşılantısı³⁰ (Şekil 5.b). Sistem bir giyim fabrikasının duvarına yerleştirilmiştir. Atık su deposundan aşağıya yerçekiminin etkisiyle inen su herhangi bir enerji ihtiyacı olmadan artılmaktadır. Kullanılan mikroalg türü tekstil fabrikasının neden olduğu kimyasallar sebebiyle suda oluşan kadmiyum miktarını 45 dakikada on kat azaltmıştır³¹.

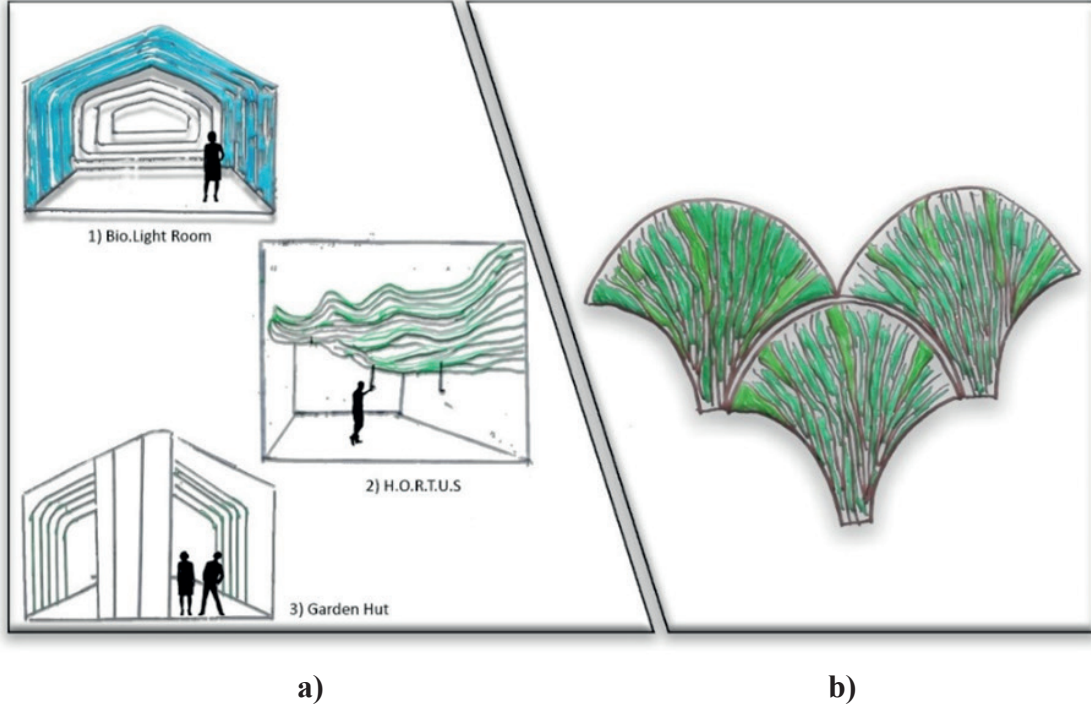
27 <https://www.dezeen.com/2019/09/21/bio-id-lab-indus-algae-tiles-water/>

28 <https://www.yankodesign.com/2019/10/17/these-toxin-absorbing-algae-coated-tiles-could-be-the-next-big-eco-friendly-trend/>

29 <https://designwanted.com/architecture/indus-algae-tiles/>

30 <https://www.materialsource.co.uk/the-indus-project-tile-based-bioremediation/>

31 <https://www.inceptivemind.com/indus-algae-wall-cost-effectively-purify-polluted-water/9781/>



Şekil 5.a) The BIO.Tech HUT (EcoLogicStudio). b) INDUS (Bio- Entegrated Design Lab)

BULGULAR

Doğal sistemlerin biçimleri ve işlevleri daima mimarları, tasarımcıları ve bilim insanlarını etkilemiştir. Bu sayede, yüzyıllar boyu geliştirilen tasarım ve teknolojilerde canlı organizmalardan ilham alınmış ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Ancak, canlıların karmaşıklığı ve gereksinimleri, doğrudan inşa süreçlerinde kullanımlarını sınırlamaktadır. Bu bağlamda, mikroalglerin yapılı çevrede kullanımıyla ilgili günümüzde kavramsal ve teorik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır ve bunların bazıları denenmiş, birkaçı ise uygulamaya konulmuştur.

Mikroalgli sistemlerin yapılı çevrede uygulanabilirliğinin incelenmesi için çalışmada GZFT analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, mikroalgli sistemlerin istenilen yerlere kurulumuyla çevre sorunlarına getirilen çözümlerin yanında kullanıcıların kendi besinlerini üretmesi, çevre farkındalığının artması, kurulduğu yerlerde istihdam sağlama potansiyeli gibi sosyoekonomik unsurlar da taşıdığı görülmektedir (Tablo 1). Sistemlerin bu gibi olumlu unsurlarının yanında, uygulamaların kısıtlı olmasının nedenleri de belirlenmiştir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Sürdürülebilirlik Açısından Mikroalg Üretimi-GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>Fotosentez sürecinde bulunduğu ortamdaki ve atmosferdeki havayı filtreler ve hava kalitesini iyileştirir.</p> <p>Mikroalg yetiştiriciliği ekilebilir arazi gerektirmez.</p> <p>Sürdürülebilir gıda üretimi sağlanır.</p> <p>Diğer bitkilere göre daha etkin fotosentez yapar.</p> <p>Mikroalg biyokütleri biyoyakıtlara dönüştürülebilir.</p> <p>Mikroalgler kaynakları yeniden kullanılabilir olarak dönüştürür. Böylece kaynak korunumu sağlanır.</p>	<p>Sistemin kurulum ve işletim maliyetinin diğer yenilenebilir sistemlere göre fazladır.</p> <p>Taşıyıcı sisteme ek taşıma yükü getirir.</p> <p>İklim koşullarından etkilenebilme potansiyeli vardır.</p> <p>FBR sisteminin büyük depolama ve işletim sistemlerine ihtiyaç duyar ve mevcut altyapıya uyumsuzluğu olabilir.</p> <p>Gerçek hayatta uygulamaları azdır.</p> <p>Teknolojik ve mekanik sistem gereksinimi vardır.</p>
Fırsatlar	Tehditler
<p>Yeni iş gücü için istihdam yaratır.</p> <p>Bina uygulamalarında; estetik bir manzara yaratarak binanın piyasa değerini artırabilir.</p> <p>Bina ve kent uygulamalarında enerji tasarrufu ve verimliliği için yeni fırsatlar sunabilir.</p> <p>Biyokütleden elde edilen son ürünlerin ekonomik açıdan fırsatlar sunmaktadır.</p>	<p>Sistem hakkında ve mikroalglerin potansiyelleri hakkında yeterli bilgiye sahip olunmamasıdır.</p> <p>Fizibilite çalışmalarının yapılmasında zorluk yaşanmaktadır.</p> <p>Ülkelerin destek politikalarının yetersiz olmaktadır.</p>

Bu çalışmadaki vakaların analizi sonucunda, tüm vakalarda mikroalg sistemlerinin farklı sebeplerle de olsa çevresel bir soruna çözüm getirmeyi amaçladığı tespit edilmiştir. Vakaların karbon nötrlük açısından sunduğu potansiyel yararlarının değerlendirilmesi amacıyla Tablo 2 oluşturulmuştur.

TARTIŞMA

GZFT analizinde de tespit edildiği üzere, mikroalg sistemleri yapılı çevrede hava ve atık politikalarından doğal kaynakların kullanımının yaygınlaşmasına kadar çeşitli döngüsel ekonomik faydalar sunmaktadır (Tablo 1). Bu

sayede, mikroalg sistemlerinin üretim-tüketim odaklı kent planlama yaklaşımı yerine 1990'lı yıllardan başlayan çevre odaklı yaklaşımlardaki gibi ekolojik unsurları barındırdığı, ek olarak sürdürülebilir gelişmeyi desteklediği ve karbon nötr yerleşimlerde bir tasarım elemanı olarak uygulanabilecekleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bazı zorluklar hala mikroalg gelişimini sınırlamaktadır. Bu zorlukları çözmek için teknolojik kısıtların aşılması ve hükümet politikalarının gelecekte mikroalg üretimini desteklemesi gerekmektedir (Tala-ei, Mahdavinejad ve Azari, 2020: 3), (Öncel, Köse ve Ş. Öncel, 2016: 275).



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Vaka Çalışmaları- Sağladığı Yararların Değerlendirilmesi

Vaka Çalışmaları	Carbon T.A.P	Culture Urbane	Floating Fields	The Algae Dome	Algo-nomad	Biourban 2.0	Indus	The Biotech. Hut
Sağladığı Yararlar								
Co ₂ Emilimi- O ₂ Üretimi	✓	✓		✓		✓		✓
Hava Kalitesinin İyileştirilmesi		✓		✓	✓	✓		
Besin Üretimi	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Biyokütle- Biyoyakıt Üretimi	✓	✓		✓		✓		✓
Enerji Üretimi					✓			✓
Atık Su Arıtımı- Su Sıfırlama			✓				✓	
Kozmetik Hammadde Üretimi		✓			✓			

Alg sistemlerinin yapıları çevrede kullanılmalarının en yaygın nedenlerinden birinin buldukları ortamdaki CO₂'i yakalayarak bir yandan karbon depolarken bir yandan da havaya oksijen salması ve aynı zamanda havayı filtreleyerek hava kalitesinin iyileştirilmesi olduğu görülmüştür (Tablo 2). Daha büyük ölçeklerde, CO₂ emiliminin daha yüksek olması beklenmektedir. Aynı zamanda bu faydayı sağlamak için geleneksel çözümlere kıyasla büyük alanlar gerekmemektedir. Örneğin Bi-

oUrban projesinde tek bir modül kurulumu zeminde sadece 1,8 m²'lik yer kaplamasına rağmen, 400 okalıptüs ağacının CO₂ emilimine eş değer bir emilim gerçekleştirmektedir. Hypergiant Industries tarafından geliştirilen Eos biyoreaktörü ise yapay zeka algoritmaları kullanarak, yaklaşık 2 m³'lük bir hacime sahip yapısıyla (90x90x210 cm) 1 dönüm ormanın karbon tutma kapasitesine eşdeğer CO₂ tutmaktadır. Aynı zamanda aynı ayakizi-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ne sahip ağaçlardan 400 kat daha verimlidir.³² Biyoreaktör, CO₂'yi emmenin yanı sıra hava akışımı, biyolojik yoğunluğu, pH'ı, ışık türünü ve hasat döngülerini de izlemektedir. Havanın kalitesini tamamen izleyebilen ve arındırabilen bir sistemdir.³³ Urban Algae Folly çalışması ise, EXPO Milano 2015'de inşa edilen bir pavyondur ve normalde 25 büyük ağacın sağlayabileceği değerde günde yaklaşık 4 kg CO₂ yakalayıp 2 kg O₂ üretir; bu, 3 yetişkinin hayatta kalmak için ihtiyaç duyduğu oksijen miktarıdır.³⁴ Aynı zamanda sadece CO₂ emilimi değil hava kirliliğine neden olan diğer zararlı gazları da filtreleyecek şekilde tasarlanarak hava kalitesini iyileştirmesi sağlanmıştır. İncelenen örnekler arasında, BIO.Tech projesinin bina içinde uygulanabilecek bir prototip olup, günde 32 ağaca eşdeğer emilim gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Bu faydadan yararlanmak amacıyla, incelenen vakaların trafiğin çok yoğun olduğu kentsel alanlarda kurulduğu gözlenmiştir. Bu sayede, özellikle taşıtlardan çıkan kirleticilerin emilmesiyle hava kirliliğine çözüm aranmıştır.³⁵⁻³⁶

32 <https://newatlas.com/environment/algae-fueled-bioreactor-carbon-sequestration/>

33 <https://inhabitat.com/eos-bioreactor-uses-ai-and-algae-to-combat-climate-change/>

34 <https://www.photosynthetica.co.uk/urban-algae-folly-milan>

35 <https://www.designboom.com/technology/biomitech-biourban-robotic-tree-fights-pollution-08-19-2019/>

36 <https://www.designboom.com/technology/the-cloud-collective-culture-urbaine-suburban-viaduct-algae-geneve-villes-et-champs-switzerland-10-31-2014/>

CO₂ emilimi ve O₂ üretiminin yanı sıra sürdürülebilir gıda üretmek amacıyla da algli sistemler fazlaca kullanılmaktadır (Chu, 2012: 24). Mikroalg yetiştiriciliğinde; çatılarda, terk edilmiş endüstriyel binalarda, kamusal alanlarda, rekreasyon alanlarında ve aynı zamanda kapalı alanlarda mikroalg çiftliklerinin kurulabilmesi, geleneksel tarım alanlarıyla rekabet etmeden gıda üretilbildiği için bir avantajdır (Ozkan, Kinney, Katz, Berberoglu 2012: 542), (Brennan and Owende, 2010: 559). Mikroalgler zengin protein, karbonhidrat ve yağ asidi içeriğine sahiptirler. En yaygın yetiştirilen mikroalgler; *Chlorella* ve *Spirulina*'dır. *Chlorella*, yüksek protein ve yağ içeriği nedeniyle kentsel alg sistemlerinde tercih edilmektedir. Algae Dome pavyonunda üretilen *Spirulina* ise, et de dahil olmak üzere diğer tüm gıda kaynaklarından çok daha fazla protein içermektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) *Spirulina*'yı dünyadaki en büyük süper gıdalardan biri olarak adlandırmıştır ve NASA *Spirulina*'yı uzay yolculuğu için mükemmel bir kompakt gıda olarak görmektedir. Çünkü, küçük bir miktarı ile çok çeşitli besin maddeleri sağlanabilmektedir (Chacón-Lee ve González-Mariño 2010: 660). Algae Dome projesinde, tasarımcıları pavyonun kurulu kaldığı sürede *Spirulina*'dan üretilen alg cipslerini tanıtarak sürdürülebilir gıdalar hakkında bilgi vermeyi amaçlamışlardır. Üretilen besinlerin sadece insanlar için de-

switzerland-10-31-2014/



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ğil, hayvansal yem ve tarımsal gübre olarak da kullanıldığı görülmektedir. Urban Algae Folly çalışmasında, günde 2 kg et proteini eşdeğerinin üretebildiği gösterilmiştir, bu da 12 yetişkinin beslenmesi için yeterli bir miktardır.³⁷ Floating Fields projesinde alglerin ürettikleri biyokütleden balıkların beslenmesi amacıyla yemler üretilerek döngüsellğe katkıda bulunulmuştur.

Günümüzde yenilenebilir bir enerji kaynağı olan biyoyakıt üretimi için mikroalg potansiyeli, daha yüksek büyüme oranları ve daha yüksek miktarda lipid biriktirme kapasitesi nedeniyle fosil yakıtlara alternatif bir enerji kaynağı oluşturmaktadır (Schlagermann, Gottlicher, Dillschneider, Rosello-Sastre, Posten, 2012: 1). Ekolojik açıdan değerlendirildiğinde, enerji kaynağı olarak biyoyakıtların kullanımı ile fosil yakıtlardan kaynaklanan CO₂ salımları azalmaktadır. Sosyoekonomik olarak değerlendirildiğinde ise fosil yakıt rezervlerine bağlı kalımsızlık, enerji güvenliği artmaktadır. Biyoyakıt üretme potansiyeli, yenilenemeyen kaynaklara olan bağımlılığı azaltabilmekte, ekolojik ve ekonomik faydalar sağlayabilmektedir (Kim ve Patel, 2018: 53). Böylece biyoyakıt üretimiyle döngüsel ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Biyokütleden biyogaz eldesinin elektriğe dönüştürülmesi BIO.Tech HUT projesinde

olduğu gibi binalarda ısınma, ısıtma ve aydınlatma konusunda, binaların enerji yükünü azaltmaktadır. Bu pavyonun tasarımcıları üretilen yağ miktarının biyoyakıtla dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan enerjinin ortalama bir İngiliz evine yeteceğini belirtmiştir³⁸. Böylece, fosil yakıtların yerine biyoyakıtların kullanılmasıyla CO₂ salımının azaltılmasına katkıda bulunmaktadır.

INDUS ve Floating Fields projelerinde atık suyun arıtılması ile suyun geri döndürülmesinde hem su kirliliği sorununa çözüm bulunurken, hem de kaynağın korunması ile karbon nötrlüğe katkıda bulunulmuştur. Mikroalg sistemlerinin gıda ve enerji sektörlerinin yanı sıra kozmetik, sağlık sektörü için biyohammadde üretimi gibi konularda da yarar sağladığı görülmüştür. Uygulama çeşitliliği ve kolaylığı göz önüne alındığında, mikroalgler farklı bağlamlarda öncü çözümlerde önemli bir rol oynayabilmektedir. Vaka çalışmaları yapıları çevrede kullanım ölçeklerine göre değerlendirildiğinde; makro ölçekte mikroalg yetiştiriciliği, endüstriyel işletmeler ve büyük kentsel altyapıların çevresel ayak izini ve CO₂ salımını azaltabilir. Yenilikçi parklar için tasarım projesi olan Carbon T.A.P'de gösterildiği gibi, kentsel peyzajın bir parçası olabilir (Proksch, 2012: 14). Mezo ölçekte sokak sanatı enstalasyonları,

37 <https://www.photosynthetica.co.uk/urban-algae-folly-milan>

38 <https://www.worldbuildingsdirectory.com/entries/bio-tech-hut/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pavyonlar ve kentsel gölgelikler olarak yenilikçi FBR tasarım ve teknolojileri, kentsel ekoloji ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin kaynaşmasıyla kentsel altyapıya entegre edilebilirler. Bu yapılar makro ölçekte biyoyakıt üretebilir, gölge sağlayabilir, aydınlatma ürünü olarak kullanılabilir ve ayrıca fotosentez sonucunda oksijeni serbest bırakarak hava kalitesi iyileştirebilir. Mikro ölçekte ise mikroalg yetiştiriciliği, örneğin yeni cephe teknolojilerinin entegrasyonu yoluyla, bireysel binaların performansını potansiyel olarak artırabilir. Ercoşkun ve Karaaslan (2009: 27), ekoloji ve teknolojinin birbiriyle zıt kavramlar olarak görülmesine karşın, geleceğin doğa ile uyumlu eko kentlerinde ikisinin bir arada bulunduğu yaklaşımların değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Alg sistemleri de bu kapsamda değerlendirilebilir. Mikroalgler kullanılarak tasarlanan ve mimariye entegre bir FBR yardımıyla enerji eldesine ilişkin mimari tasarım örnekleri incelendiğinde, sistemin getirdiği avantajların yanı sıra sistemin uygulama maliyetinin diğer güncel yenilenebilir enerji kaynaklarına göre yüksek olması, taşıyıcı sisteme getirdiği ek taşıma yükü, iklim koşullarından etkilenebilme potansiyeli, FBR sisteminin büyük depolama ve işletim sistemlerine ihtiyaç duyması ve mevcut altyapı uyumsuzluğu gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Culture Urbaine projesinde olduğu gibi alglerin mevcut altyapıya entegre edilmesi, mikroalg kütesinin hasadı için gerekli

mekanik ve kimyasal süreçler için fazladan yer, maliyet ve estetik açıdan önemli problemler doğurmaktadır. Ayrıca, Culture Urbaine örneğinde, kentsel ölçekteki köprüye sistemin entegre edilmesi, mevcut yapıya ek yük getirmektedir. Öztürk Kerestecioğlu ve Pekmezci'nin (2019: 64) çalışmalarında da belirttiği üzere mikroalg cephesinin ağırlığı, hareketli kültürün zamanla çoğalması ile daha da artacak ve rüzgâr, yağmur, kar gibi çevresel etkiler de belirli periyotlarda FBR sisteminin ağırlığının ve dengesinin değişmesine sebep olacaktır. Tokuç, Köktürk ve Savaşır (2019: 63), bu gibi uygulama sorunlarının tasarım aşamasında öngörülerek sistemin kullanım amacı ve elemanları dahil çeşitli değişkenlerin etkilerinin değerlendirilmesini önermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, son yıllarda fosil kaynakların tüketilmesi sonucu artan iklim değişikliğinin ve etkilerinin azaltılmasına yönelik karbon nötr yapılı çevreler tasarlanmasında bir eleman olarak mikroalg kullanan sistemlerin yapılı çevreye entegrasyonunun potansiyeli incelenmiştir. Mikroalgli sistemlerin kullanımı aslında çevresel ekosistemleri yapılı çevreye entegre etmek demektir. Böyle bir durum, hem fosil yakıtlara dayanan ve uzun vadede kaynakları yönetemeyen sistemdeki salımların azaltılmasını, hem de küresel ısınmanın etkilerine karşı dirençliliği artırarak krizle



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mücadeleye yardımcı olacaktır. Bu yaklaşım sayesinde hava kalitesinin iyileştirebileceği, su kirliliğinin azaltılabileceği ve biyolojik çeşitliliğin korunabildiği görülmüştür.

Bu çalışmada, bir karbon nötr tasarım elemanı olarak mikroalg sistemlerinin farklı ölçekli döngüsel sistemlere entegrasyonun çevresel ve sosyoekonomik sürdürülebilirliğe katkısı, sekiz vaka çalışmasıyla incelenmiş, karşılaştırılmış ve mikroalglerin yapıları çevrenin gereksinimlerini karşılama potansiyeline sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, bütün bu vakaların ortak hedeflerinin çevresel sürdürülebilirlik, sağlıklı beslenme ve gıda güvenliği ile ilgili ilkelerin daha geniş bir topluma aktarılması, kullanıcı bilgisinin ve bilincinin artırılması olduğu görülmektedir.

Mikroalg sistemlerinin mimariye entegrasyonunun temel amacı, karbon nötr/negatif enerji üretimini çevre kirleticilerinin ekolojik geri dönüşümü ile birleştirerek sürdürülebilir tasarıma yeni bir boyut kazandırmaktadır. İklim nötr bir yapıyı çevre oluşturmak için, fosil kaynaklar yerine yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır. Biyokütle enerjisi kullanımında üretim ve tüketim sırasında depolanan ve çevreye salınan karbon miktarı dengeli olduğu için karbon nötr olarak kabul edilmektedir. Doğa tabanlı uygulama örneklerinin mimariye dahil edilmesi mevcut tüketim uygulamalarının çevresel etkilerini azaltmanın yanı sıra sürdürülebilirlik açısından ar-

tan kaygı yüzünden bir farkındalık yaratarak çevre bilincinin oluşmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan umut vadeden bir biyokütle kaynağı olan mikroalgler, biyolojik çeşitliliği teşvik ederek, sera gazı salımlarını en aza indirme, toprak, su ve hava kalitesini iyileştirme ve ekolojik sürdürülebilirlik potansiyeline sahiptir. Ayrıca, istihdam, gıda güvenliği, enerji güvenliği ve kaynak tasarrufu sunarak sosyoekonomik sürdürülebilirliğe hizmet etmektedir. Tüm bu özellikler, alg sistemlerinin kullanımının döngüsel ekonomiye ulaşmaya yardımcı olma potansiyelini işaret etmektedir. Bu gibi yenilikçi teknolojilerin mimari ile bütünleşmesi sayesinde günümüzde dünya çapındaki sorunlara farklı bakış açıları ortaya çıkmakta ve çözüm fırsatı yaratan yeni tasarım elemanları mimari sözlük dağarcığına katılmaktadır. Örneğin, mimarlar da dahil olmak üzere tüm bilim camiasını ilgilendiren Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri (11. Hedef) kapsamında “kentleri ve yaşam alanlarını kapsayıcı güvenli dirençli ve sürdürülebilir kentlere ulaşmak”³⁹ için alg sistemlerinin mimari uygulamalarından yararlanılabilir. Bir diğer sürdürülebilir gelişme hedefi olan “iklim değişimi ve etkileri ile savaşmak için acil önlem alınması” konusunda da kullanılabilecek kendi renk, doku ve diline sahip bir mimari teknoloji bu çalışmada aktarılmıştır.

³⁹ <https://sdgs.un.org/goals>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ÖNERİLER

Karbon nötr bir yapılı çevre oluşturmak önemlidir. Bu nedenle, yapılı çevrenin olumsuz çevresel etkilerini azaltmak ve binaların girdi ve çıktılarını en aza indirmek için canlı organizmalar sisteme dahil edilebilir. Ancak bu makalede değerlendirilmiş vakalar benzeri alg uygulamalarının yaygınlaştırılmasında bazı sınırlayıcı faktörlerin de olduğu göstermiştir. En büyük engel, bu sistemlerin varlığı ve yararları hakkında yeterli bilgiye sahip olunmamasıdır. Ayrıca, ilk yatırım aşamasında yüksek maliyet, kentsel altyapıya entegrasyon ve teknolojik gereksinimler gibi problemler göz önünde tutularak tasarlanan örnek projelerdeki gibi akılcı çözümler geliştirmek gerekmektedir. Bu sınırlayıcı faktörler aşıldığı takdirde alg sistemlerinin uygulamaları daha da artacaktır. Bu nedenle, ileriki çalışmalarda sınırlayıcı etkenler ve bu etkenlerin yapılı çevreye etkileri incelenecektir. Ayrıca bu çalışma kapsamında değinilmemekle birlikte bina kabuğunda alg üretimiyle ilgili az sayıda çalışma bulunmaktadır. Gelecek çalışmalarda bina ile bütünleşen mikroalg sistemler de değerlendirilecektir.

KAYNAKÇA

AHMED, F., LI, Y., SCHENK, P.M., (2012).

Algal biorefinery: sustainable production of biofuels and aquaculture feed?. In R. Gordon, J. Seckbach (Ed.), The Scien-

ce of Algal Fuels. Cellular Origin, Life in Extreme Habitats and Astrobiology, Dordrecht: Springer, ss.23-41

AHMAD, M.T., SHARİFF, M., YUSOFF, F.M.D., GOH, Y.M., BANERJEE, S., (2018). Applications of microalga *Chlorella vulgaris* in aquaculture. Reviews in Aquaculture, 1–19. Doi: 10.1111/raq.12320

BARRAGÁN-ESCANDÓN, A., TERRADOS-CEPEDA, J., ZALAMEA-LEÓN, E., (2017). The Role of Renewable Energy in the Promotion of Circular Urban Metabolism. Sustainability, 9 (12), 2341, 1-29

BRENNAN L., OWENDE, P., (2010). Biofuels from microalgae—A review of technologies for production, processing, and extractions of biofuels and co-products. Renewable and Sustainable Energy Reviews 14, 557-577

CHIA, S.R., ONG, H.C., CHEW, K.W., SHOW, P.L., PHANG, S.M., LING, T.C., NAGARAJAN, D., LEE, D.J., CHANG, J.S., (2018). Sustainable approaches for algae utilisation in bioenergy production. Renewable Energy, 838-852

CHACÓN-LEE, T., GONZÁLEZ-MARIÑO, G., (2010). Microalgae for healthy foods—possibilities and challenges. Comp-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- rehensive Reviews in Food Science and Food Safety, 9, 655-675
- CHU, W.L., (2012).** Biotechnological applications of microalgae. *IeJSME*, 6 (1), ss.24-s37
- DENİZ, I., KESKİN GUNDOĞDU, T., (2018).** Biomimetic Design for a Bioengineered World. In G. Köktürk, D.Akyol Altun (Ed.), *Interdisciplinary Expansions in Engineering and Design With the Power of Biomimicry*, Rijeka: Intechopen, ss.57–75
- ERCOSKUN, O.Y., KARAASLAN, S., (2009).** Geleceğin Ekolojik ve Teknolojik Kentleri, *Megaron*, 4(1), 27-34
- GROAT, L., WANG, D., (2002).** *Architectural Research Methods*, Canada: Wiley, ss. 1-468
- KIRDOK, O., ALTUN, D., DOKGOZ, D., TOKUC, A., (2019).** Biodesign as an innovative tool to decrease construction induced carbon emissions in the environment. *International Journal of Global Warming*, 19(1-2), 127-144
- KIM, K.H., PATEL S., (2018).** Sustainable Tall Buildings: Microalgae Facades for City's Energy Production, Water Conservation, and Good Air Quality. 125th IAS-TEM International Conference, Se-oul, South Korea, 53–58
- KOKTURK, G., UNAL. A., TOKUC A., (2018).** A New Approach For A Control System of an Innovative Building-Integrated Photo-bioreactor. In I. Dincer, C. O. Colpan, O. Kizilkan (Ed.) *Exergetic, Energetic and Environmental Dimension*, 1st Edition: Academic Press, ss.71–85
- KOZAMAN, S., SENGEZER, B., (2013).** Sosyo-Ekolojik Sistem Yaklaşımı Bağlamında Türkiye'de Çevresel Değişimler ve Sosyo Ekonomik Yapı İlişkisi. *Megaron*, 8(3), 179-189
- MONDAL, M.K., BALSORA, H.K., VARS-HNEY, P., (2012).** Progress and trends in CO₂ capture/separation technologies: A review. *Energy*, 46,(9), 431-41
- ONCEL S.S., KÖSE, A., ŞENYAY ONCEL. D., (2016).** Façade integrated photobioreactors for building energy efficiency. In F. Pacheco-Torgal, E. Rasmussen, C.G. Granqvist, V. Ivanov, A. Kaklauskas, S. Makonin (Ed.), *Start-Up Creation: The Smart Eco-Efficient Built Environment*, 1st Edition: Woodhead Publishing, ss.237–299
- ONCEL S.S., ŞENYAY ONCEL. D., (2020).** Bioactive Façade System Symbiosis as a Key for Eco-Beneficial Building. In I. Dincer, C.O. Colpan, M.A Ezan (Ed.), *Environmentally-Benign Energy Soluti-*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ons Element, Switzerland AG: Springer
International Publishing, ss.97-122

bioreactor. Bioresource Technology, 542-
548

**OZTURK KERESTECIOGLU, F., PEK-
MEZCI. Y.T., (2019).** Defining The
Problems in Integration of Microalgae
Photobioreactor Systems to Architecture.
International Journal of Engineering Sci-
ence and Application, 3(2), 52–70

**SCHLAGERMAN, P., GOTTLİCHER,
G., DİLLSCHNEİDER, R., ROSEL-
LO-SASTRE, R., POSTEN, C., (2012).**
Composition of Algal Oil and Its Potenti-
al as Biofuel, 2012, 285185, 14

OZTURK KURTASLAN, B., (2014). Kent-
sel yeşil yollar ve sürdürülebilirlik: Bos-
ton Rose Fitzgerald Kennedy Yeşil Yolu
örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve
Mimarlık Dergisi, 2(1), 86-97

SOUZA, R.C.F., (2008). A Place-Theoretical
Framework for the Development of IT
in Urban Spaces. Doctoral dissertation,
School of Architecture of the University
of Sheffield, 1-194

PERUCCIO, P.P., VRENN, M., (2019).
DESIGN AND MICROALGAE Susta-
inable systems for cities. AGATHÓN –
International Journal of Architecture, Art
and Design, 6, 218-227

ŞERMET, R., ÖZYAVUZ, M., (2017). Ulus-
lararası Yeşil Bina Sertifika Sistemlerinin
Değerlendirilmesi. Uluslararası Hakemli
Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10, 290-
303

PROKSCH, G., (2012). Growing Sustaina-
bility- Integrating Algae Cultivation into
the Built Environment. Edinburgh Archi-
tectural Research Journal, 33, 1-17

**TALAEI, M., MAHDAVİNEJAD, M., AZA-
Rİ, R., (2020).** Thermal and Energy Per-
formance of Algae Bioreactive Façades:
A Review. Journal of Building Engineer-
ing, 28, 1-14

RITTMANN, B.E., (2008). Opportunities for
Renewable Bioenergy Using Microorga-
nisms. Biotechnology and Bioengineer-
ing, 100, 203–12

**TOKUC, A., KOKTURK, G., SAVAŞIR, K.,
(2019).** Alglerle Yeşeren Cepheleer. Mi-
marlık Dergisi, 408, 59-63

**OZKAN, A., KINNEY, K., KATZ, L., BER-
BEROGLU, H., (2012).** Reduction of
water and energy requirement of algae
cultivation using an algae biofilm photo-

WILLIAMS, J., (2019). Circular cities. Ur-
ban Studies, ss.1-17



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

YAZAR NOTU: Şekiller aksi belirtilmediği sürece yazar tarafından oluşturulmuştur.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/climate-and-disaster-resilience/circular-economy-strategies-for-lao-pdr.html> (E.T. 28.04.2020)

<https://www.ellenmacarthurfoundation.org/our-work/activities/circular-economy-in-cities> (E.T.28.05.2020)

https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/Cities-in-the-CE_An-Initial-Exploration.pdf (E.T.: 13.08.2020)

<https://scenariojournal.com/strategy/carbon-tap/> (E.T. 13.03.2020)

<https://www.porturbanism.com/work/carbon-t-a-p/> (E.T. 13.03.2020)

<http://wpa2.aud.ucla.edu/info/index.php?theprojects/winners/> (E.T. 13.03.2020)

<https://www.smartgreenpost.com/2019/08/30/biourban-from-mexico-the-artificial-tree-that-fights-pollution/> (E.T. 20.08.2020)

<http://www.arch.cuhk.edu.hk/research/research-projects/floating-fields-prof-thomas-chung/> (E.T. 27.03.2020).

<https://www.futurarc.com/project/floating-fields/> (E.T. 27.03.2020)

<https://www.archdaily.com/783314/floating-fields-wins-shenzhen-uabb-award-and-is-set-to-continue-through-2016> (E.T. 23.07.2020)

<https://inhabitat.com/abandoned-factory-in-china-becomes-a-giant-floating-field-of-fish-and-algae/> (E.T. 28.03.2020)

<https://urbannext.net/culture-urbaine/> (E.T. 24.08.2020)

<https://space10.com/project/algae-dome/> (E.T. 24.08.2020)

<https://design-milk.com/space10s-algae-dome-can-potentially-solve-worlds-biggest-problems/> (E.T. 24.08.2020)

<https://www.designboom.com/design/space10-algae-dome-chart-art-fair-copenhagen-09-05-2017/> (E.T. 24.08.2020)

https://issuu.com/fauzanwassil/docs/synthesis_final_version_-_fauzan_wa (E.T. 10.04.2020)

https://www.pole-valorial.fr/success_stories/article-symbio2-algonomad/?cn-reloaded=1 (E.T. 10.04.2020)

<https://www.photosynthetica.co.uk/copy-of-application-interior-1> (E.T. 22.08.2020)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- <https://www.azuremagazine.com/article/ecologicstudio-bio-tech-hut/> (E.T. 02.07.2020)
- https://www.domusweb.it/en/news/2017/07/05/bio_tech_hut.html (E.T. 22.08.2020)
- <https://www.megliopossibile.it/green-architecture/8303-rss-algae-producing-architecture-a-future-energy-highlight-at-astana-expo-2017-58> (E.T. 24.08.2020)
- <http://ecologicstudio.com/v2/project.php?idcat=3&idsubcat=71&idproj=162> (E.T. 23.08.2020)
- <https://www.dezeen.com/2019/09/21/bio-id-lab-indus-algae-tiles-water/> (E.T. 24.03.2020)
- <https://www.yankodesign.com/2019/10/17/these-toxin-absorbing-algae-coated-tiles-could-be-the-next-big-eco-friendly-trend/> (E.T. 22.08.2020)
- <https://designwanted.com/architecture/indus-algae-tiles/> (E.T. 22.08.2020)
- <https://www.inceptivemind.com/indus-algae-wall-cost-effectively-purify-polluted-water/9781/> (E.T. 25.03.2020)
- <https://www.materialsource.co.uk/the-indus-project-tile-based-bioremediation/> (E.T. 22.08.2020)
- <https://newatlas.com/environment/algae-fueled-bioreactor-carbon-sequestration/> (E.T. 26.04.2021)
- <https://inhabitat.com/eos-bioreactor-uses-ai-and-algae-to-combat-climate-change/> (E.T. 26.04.2021)
- <https://www.photosynthetica.co.uk/urban-algae-folly-milan> (E.T. 25.04.2021)
- <https://www.designboom.com/technology/biomitech-biourban-robotic-tree-fights-pollution-08-19-2019/> (E.T. 25.04.2021)
- <https://www.designboom.com/technology/the-cloud-collective-culture-urbaine-suburban-viaduct-algae-geneve-villes-et-champs-switzerland-10-31-2014/> (E.T. 16.05.2020)
- <https://www.worldbuildingsdirectory.com/entries/bio-tech-hut/> (E.T. 26.04.2021)
- <https://sdgs.un.org/goals> (E.T. 19.10.2021)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Since the Industrial Revolution, energy consumption and use of fossil resources have increased with technological developments and rapid growth in cities. In addition, CO₂ emissions from anthropogenic activities have increased significantly, causing environmental problems to increase by adversely affecting the environment. In this context, cities can offer great opportunities by scaling the distribution of relevant technologies, services and infrastructure to balance environmental impacts and struggle with climate change (Williams, 2019: p.). Carbon neutral settlements can only be achieved by applying the right strategies in designing the built environment against climate change. Despite global energy problems, scientists continue to search for renewable energy sources, new alternatives, energy efficient designs and technologies. There are many approaches that are used such as sustainable, resource efficient, low carbon, circular, smart to create healthy built environments. One of these, the concept of biodesign, is becoming more and more popular and uses living organisms in nature as part of the process. Microalgae, an element of the biodesign approach, is one of the most attractive bio-based elements that can be utilized in carbon neutral settlement, with some unique features. Although various microalgae applications in the built environment have been evaluated from different perspectives in the literature, there is a lack of studies directly related to its use for carbon neutrality targets worldwide. In this direction, the original aspect of this study is reveal and discuss the possible environmental and socioeconomic benefits of microalgae applications in urban areas. **Aim:** In this study, the possible uses of microalgae in the urban texture and for designing carbon neutral settlements are examined. This article aims to determine and evaluate the contribution of integrating circular systems with microalgae into the urban fabric in different scales for the design of carbon-neutral settlements. **Method:** In the study, various types of architectural designs, such as installations involving microalgae application at different scales in urban areas, architectural and infrastructure integrations are considered. An examination of the literature showed 19 designs (Figure 1) through the world. Eight applications were selected for the case studies, in which different scale, function and environmental effects could be observed. The application areas of selected cases, potentials of microalgae use and the intended use of the projects were examined. Thus, possible contributions to environmental and socioeconomic sustainability and to a carbon-neutral environment by using microalgae systems are evaluated. In addition, a SWOT analysis is performed to understand the advantages and disadvantages of microalgae production within the framework of carbon-neutral and sustainable deve-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lopment. **Findings and Results:** The results show that in all cases, microalgae systems are utilized with the aim of solving an environmental problem, albeit the problems differ. It has been determined that microalgae systems contain ecological elements like environment-oriented urban planning approaches instead of production-consumption oriented approaches. Besides, such applications support sustainable development and can be applied as a design element in carbon neutral settlements. It has been observed that one of the most common reasons for using algae systems in the built environment is that they can both store carbon and release oxygen to the air by capturing CO₂ during the growth of microalgae. Moreover, they can improve air quality by filtering the air. When the case studies are examined, although higher CO₂ absorption is expected in larger scales, it has been found that sufficient benefits can be reached even in small scale studies, without the need for large areas. For example, in the BioUrban project, a single module installation takes up only 1.8 m² of space on the ground but it the amount of CO₂ it captures is equivalent to the CO₂ absorption of 400 eucalyptus trees. Another example is that although the BIO.Tech project is a prototype that can be applied inside a building, it has been reported to absorb the equivalent of 32 trees per day. It is observed that such cases are mostly established in urban areas with the highest traffic to take advantage of this benefit. Another area where algae systems are used extensively is sustainable food production. In such cases microalgae farms can be established on roofs, abandoned industrial buildings, public spaces, recreation areas or indoors. This has highlighted that food can be produced without competing with traditional agricultural lands. Microalgae can be preferred in urban food systems because they have rich protein, carbohydrate and fatty acid content and some microalgae types even have more protein content than meat of equivalent weight. The food produced is used not only for humans but also as animal feed and agricultural fertilizers. In the Floating Fields project, fish is fed by the microalgal biomass which contributed to the circularity of the system. Converting biomass to biofuel provides ecological and socioeconomic benefits. From an ecological perspective, biofuels cause zero CO₂ emissions, and from a socioeconomic point of view, biofuels increase energy security without being dependent on fossil fuel reserves. In addition, biofuel production contributes to a circular economy. Converting biomass to electricity reduces the energy load of buildings in terms of heating, cooling and lighting, as in the BIO.Tech HUT project. The INDUS and Floating Fields projects both proposed a solution to the problem of water pollution by the treatment of wastewater and the recycling of water, while decreasing carbon emissions by conserving the resource. It has been observed that microalgae systems provide benefits for the food and energy sectors, as well as cosmetics, bio-raw material produc-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:527 K:751

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tion for the health sector. Given the variety and ease of application, microalgae can play an important role in pioneering solutions in different contexts. The SWOT analysis and the case studies show that there are some limiting factors in the common application of the system besides its advantages. These include the high cost of implementation compared to commonly utilized renewable energy sources, the additional load on the structural system, the potential to be affected by climatic conditions, the need for large storage and operating areas, and compatibility with the existing infrastructure. To solve these challenges, technological and socio-economic constraints must be overcome in the future. **Conclusion:** This study concluded that the utilization of microalgae systems as an architectural element have the potential to meet the needs of the built environment for a carbon neutral design. Microalgae systems can help to fight the global crisis by both reducing emissions from the system and managing natural resources, and by increasing resilience to the effects of global warming in the long term. This approach can improve air, water and soil quality and biodiversity, thus contribute to ecological sustainability. Moreover, it serves socioeconomic sustainability by providing employment, food security, energy security and resource savings. All these features point to the potential of using algae systems to help reach carbon neutral cities. Thus, this innovative element with its own color, texture and visual language deserves its own place in the architectural lexicon. It was mentioned above that there are some limiting factors in the popularization of algae applications. The biggest obstacle is the lack of sufficient information about the existence and benefits of these systems. However, due to the low number of projects implemented, feasibility studies cannot be carried out. If these limiting factors are overcome and government policies support microalgae production, the applications of algae systems will increase

MEZARLIKLARIN KENTSEL BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİ POTANSİYELİ VE SUNDUĞU EKOSİSTEM HİZMETLERİ: KAYSERİ ŞEHİR MEZARLIĞI ÖRNEĞİ ¹

URBAN PLANT DIVERSITY POTENTIAL OF THE CEMETERIES AND THE ECOSYSTEM SERVICES OFFERED: THE SAMPLE OF KAYSERİ CITY (ASRİ) CEMETERY

Aslıhan TIRNAKÇI

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Nevşehir / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0122-5637

Öz: Mezarlıklar yerleşim alanlarında ya da kentte olmazsa olmaz alan kullanım biçimlerinden biridir. Kent mezarlıkları tüm dünyada yeşil altyapı unsurları arasında yer almakta ve artan kentleşme ile birlikte kentsel biyoçeşitliliğin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. **Amaç:** Bu çalışmada mezarlıkların kentsel bitki çeşitliliği potansiyeli araştırılmış ve kullanılan ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri ele alınmıştır. Bu bağlamda Kayseri kentinin en büyük mezarlığı olan Şehir Mezarlığı çalışma alanı olarak seçilmiştir. **Yöntem:** İlk olarak çalışma alanında yerinde gözlem ve inceleme yapılmış alanın mevcut durumu ortaya konmuştur ve alandaki bitkiler tespit edilmiştir. Daha sonra literatür taraması temelinde oluşturulan çizelge ile alandaki baskın ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri belirlenmiştir. **Bulgular:** Çalışma alanında yapılan yerinde gözlem ve inceleme sonucu 53'ü ibrelili ve geniş yapraklı ağaç/ağaççık ve çalılardan oluşan 101 takson varlığı belirlenmiştir. Alanda baskın olarak bulunan 10 adet ağaç türünün sağladığı tedarikçi, düzenleyici, habitat ve kültürel ekosistem hizmetleri; sosyal, kültürel, ekonomik, estetik ve ekolojik yararlar olmak üzere 5 ana başlık altında değerlendirme tablosunda ortaya konularak irdelenmiştir. **Sonuç:** Çalışma alanı ağaç türü bazında; kültürel-tarihi ve estetik değeri artırma, biyolojik çeşitlilik potansiyeli, kent iklimini düzenlemesi, rekreasyon, toplumsal sağlığı ve psikolojisini iyileştirme gibi birçok önemli ekosistem hizmetleri sağlamaktadır. Sonuç olarak kentsel alanlarda hem kentsel bitki çeşitliliğinin korunması hem de biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir alan kullanımı olan mezarlıkların, doğal-kültürel-endemik türler bazında envanterinin yapılması ve ekolojik değerinin ortaya konması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Biyoçeşitlilik, Mezarlıklar, Ekosistem Servisleri, Kayseri

Abstract: Cemeteries are one of the indispensable forms of land use in urban areas or in the city. Urban cemeteries are among the green infrastructure elements all over the world, and with the increasing urbanization, they play an important role for urban biodiversity conservation. **Aim:** In this study, the urban plant diversity potential of the cemeteries was investigated and the ecosystem services provided by the tree species used were discussed. In this context, Kayseri City Cemetery, which is the largest cemetery of the city, was chosen as the study area. **Method:** First of all, on-site observation and investigation were made and the current state of the cemetery area was revealed, and plants in the area were identified. Then, with the table created on the basis of the literature review the ecosystem services provided by the dominant tree species in the area have been determined. **Findings:** As a result of on-site observations and investigation carried out in the cemetery a total of 101 taxa, 53 of which were coniferous and broad-leaved trees / shrubs, were identified. The supplier, organizer, habitat and cultural ecosystem services provided by the 10 dominant tree species were examined under 5 main topic such as social, cultural, economic, aesthetic and ecological benefits. **Results:** The study area on the basis of tree species; it provides many important ecosystem services such as increasing cultural-historical and aesthetic value, biodiversity potential, regulating the urban climate, recreation, improving public health and psychology. As a result, it is necessary to make an inventory of the cemeteries, which are an important land use in urban areas both for the protection of urban plant diversity and for the sustainability of biological diversity, on the basis of natural-cultural-endemic species and to demonstrate their ecological value.

Keywords: Urban Biodiversity, Cemetery, Ecosystem Services, Kayseri

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.02

- (1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author Aslıhan TIRNAKÇI (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Nevşehir / Türkiye, aslihanerdogan@nevsehir.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 09.01.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 17.04.2022, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research –Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None**



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Kentsel açık-yeşil alanlar kent içerisinde sosyal ve fiziksel çevrenin niteliğini belirlerken aynı zamanda kültürel, rekreasyon, eğitimsel amaçlı kullanımlara imkan sağlayan tüm insanların kullanımına açık ve kamu alanları şeklinde tanımlanmıştır (Yuen, 1996: 293-311; Alkay ve Ocakçı, 2003:60-68). Hızlı nüfus artışı ile birlikte artan plansız kentleşme, kentlerde fiziksel çevrenin bozulmasına ve mevcut açık-yeşil alan miktarının azalmasına neden olmaktadır. Yeşil alanlar kent dokusu içinde diğer alan kullanımlarını yönlendiren, sınırlandıran, ayıran, işlevlendiren ve birleştiren organik sistemlerdir (Demir ve ark., 2015: 272-282).

Kentsel açık-yeşil alanlar; kentlinin uzun vadeli ruhsal ve fiziksel iyileşmesini sağlamak için (Velarde et. al., 2007: 199-212; Qin et al., 2013: 490-497) kentsel biyoçeşitliliğin korunmasına ve geliştirilmesine (Kattwinkel et al., 2011: 2335-2343), oksijen üretiminden (Jo, 2002: 115-126; La Rosa, 2014: 122-134) ısı adalarını ve yüzey akışı azaltmaya, hava kalitesini düzenlemeye (Bowler et al., 2010 : 147-155; Depietri et al., 2012: 95-107; Manes et al., 2012: 346-369; Sander and Zhao, 2015: 194-209), gürültü kirliliğini azaltmaya (Pathak et al., 2011: 61-66), turizmin gelişmesinden konut alanları ile ticaret ve sanayi alanları arasında tampon bölgeler oluşturmaya, yaya ve taşıt dolaşımını kolaylaştırmaya

varıncaya kadar pek çok ekolojik, estetik ve fonksiyonel işlev üstlenmiştir. Kentsel alandaki yapılaşma öncelikli yaklaşımlar, kentsel ekosistemi tahrip etmekte ve dolayısıyla özellikle kentsel alanlarda alternatif yeşil alanlar oluşturma arayışını gündeme getirmektedir (Tuna ve Göker, 2018: 455-462). Piknik alanları, parklar, kişiye tahsis kent bahçeleri, tek konut ve toplu konut bahçeleri ve benzeri gibi mezarlıklarda kentsel açık-yeşil alan miktarı içerisinde oransal olarak önemli bir paya sahip açık-yeşil alanlardır.

Mezarlıklar kentsel yerleşim alanları içinde düzenli bir yerleşim planına sahip cenaze defni için özel sınırlandırılmış alanlardır (Rugg, 2000: 259-275). Kültürel ve dini inanışlara göre şekillenen mezarlıkların felsefi, dini ve sembolik bir çok yönü bulunmaktadır (Francis et al., 2005: 336) ve toplumların tarihine entegre edilmiştir (Rugg, 2000: 259-275). Bu alanlar en küçük yerleşim biriminden en büyük yerleşim birimine kadar insanın yaşamını sürdürdüğü yerleşimin yeşil dokusunu oluşturan kültürel peyzaj alanları olup, açık yeşil alan olgusunun ortaya konduğu kullanımlardır (Özhancı ve Aklıbaşında, 2017: 113-127).

Birçok gelişmiş ülkede mezarlıklar; kent peyzajı içinde fonksiyonel ve estetik özellikleri bakımından yeşil alan ihtiyacı ve rekreasyonel faaliyetleri karşılama kapsamında planlama ve tasarım yaklaşımlarının geliştirildiği alternatif yeşil alanlar olarak ortaya çıkmak-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tadır (Tuna ve Göker, 2018: 455-462). Dinsel, ekolojik, folklorik ve rekreasyonel işlevleri başta olmak üzere çok sayıda işlevi bulunan mezarlıklar, özellikle büyük kentlerde giderek azalan yeşil alanlar içinde önemli bir parçayı oluşturmaktadır (Uslu ve Hasgüler 2006: 316).

Kentsel yeşil alt yapı sistemlerinin önemli bir bileşeni olan mezarlıklar aynı zamanda bitki çeşitliliği açısından önemli rezerv alanları olarak da hizmet vermektedir (Barrett and Barrett, 2001: 1820-1824). Çünkü eski mezarlık alanlarında hem doğal ve nadir birçok bitki türlerine rastlanılmakta hem de çok sayıda peyzaj süs bitkisi bulunmaktadır (McBarron et al., 1988: 97-105). Dolayısıyla mezarlıkların dini ve sosyo-kültürel özelliklerinin yanında bitkisel çeşitliliğinin de korunması gerekmektedir.

Mezarlıkların temel amacı mezarlık alanı ihtiyacını karşılamak olsa da, yeşil kent mezarlıkları; kültürel, tarihi, biyoçeşitlilik ve insanların kullanım ve tercihleriyle ilgili çok çeşitli işlevleri içermektedir (Nordh and Swensen, 2018: 56-57). Mezarlıkların birçoğu kent parklarından daha eski ve daha büyüktür. Evensen et al. (2017: 76-84) ye göre kent mezarlıkları, mezar ziyaretlerinin ötesinde çok çeşitli rekreasyonel etkinlikler için de kullanılabilen ve bu nedenle çok işlevli bir açık-yeşil alan niteliğine sahip kentsel alanlardır.

AMAÇ

Son yıllarda artan kentleşme kentlerde biyolojik çeşitliliği de tehdit etmektedir. Mezarlık alanları, kent dokusu içerisinde yeşil alan niteliğini koruyan alan kullanımlarından biridir. Özellikle dokunulmazlığı bulunan ve kentlerde bitki örtüsünün korunduğu alanlar olarak karşımıza çıkan bu alanlar bitki çeşitliliği açısından oldukça zengindir. Alansal olarak büyük olan mezarlıkların sahip oldukları bitkisel çeşitlilikle birlikte kentsel yeşil alt yapıları destekleme değeri ve sağladıkları ekosistem hizmetleri üzerine yeterli çalışmalar yapılmamıştır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, Kayseri Şehir Mezarlığı'nda yer alan bitkilerin envanterinin çıkarılarak kente sağladığı ekosistem hizmetlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

KAPSAM

Kentsel alanlardaki mevcut açık-yeşil alanların azalması kent hayatının sosyal, kültürel ve çevresel yönlerine katkıda bulunan ve çok işlevli peyzajlar olarak yeterince kullanılmayan kentsel açık-yeşil alanlara olan ilgiyi artırmıştır (Anderson and Minor, 2017: 146-152). Avrupa'nın pek çok şehrinde bulunan mezarlıklar, genellikle mimarlar ve peyzaj mimarları tarafından tasarlandıkları için açık bir park niteliğindedir. Bazıları oldukça eskidir ve doğal yaşam için habitat sağlar (Kowarik et al., 2016; 68-78). Buradan yola çıkıla-

rak çalışma kapsamında mezarlıkların sahip olduğu biyolojik çeşitliliğe dikkat çekilmiş ve bitki çeşitliliği açısından önemi, mezarlıklarda kullanılan bitkiler, bitkilerin sağladığı ekosistem hizmetleri Kayseri ili örneğinde analiz edilerek açıklanmıştır.

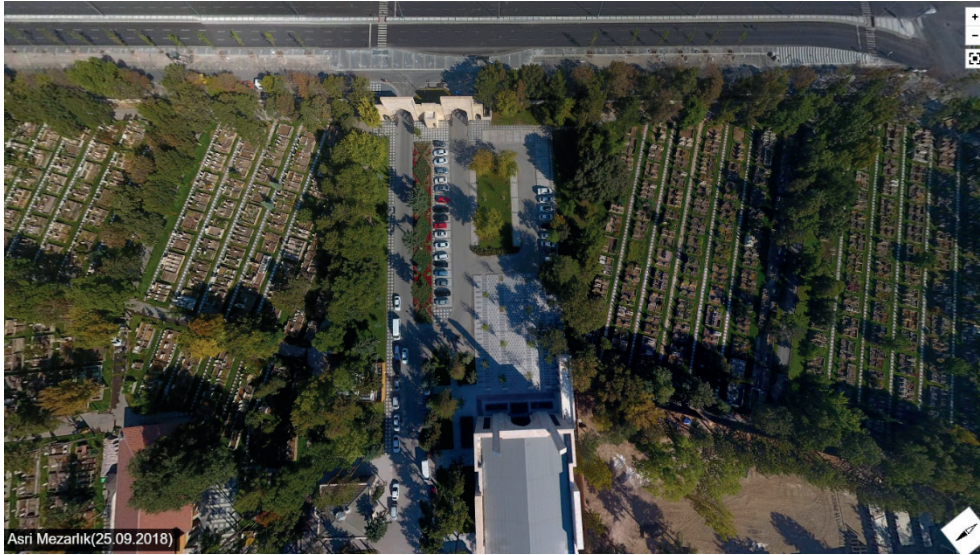
MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini Kayseri ili kent merkezinde bulunan Kayseri Şehir Mezarlığı oluşturmaktadır. Çalışma alanı Melikgazi ilçesi Şehit Nazım Miralay Bulvarı ve Hacılar İlçesinin yolu üzerinde yer almaktadır.

Alan, Eski Mezarlık ve Taşlıburun Mezarlığı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. 853.000m²'lik alan büyüklüğüne sahip Kayseri Şehir Mezarlığı şehrin en büyük mezarlığıdır ve içerisinde yaklaşık 85.000 adet mezar bulunmaktadır. 1 ana giriş ve 6 yan giriş olmak üzere alanın 7 giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 1). Mezarlık içerisinde 1 adet camii, 1 adet taziye evi, 1 adet abdesthane, içerisinde morg ve gasil hanenin bulunduğu 1 adet mezarlık hizmet binası ile 100 araçlık otopark alanı (80 adet ana giriş, 20 adet 4.giriş) bulunmaktadır (Şekil 2).



Şekil 1. Çalışma Alanı Coğrafi Konumu



Şekil 2. Çalışma Alanı Ana Giriş ve Mezarlıkların Hava Fotoğrafı (Anonim, 2021)¹

Çalışma yöntemi veri toplama, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

- Çalışmada ilk olarak Kayseri Şehir Mezarlığı'nda bulunan ve mezarlarda kullanılan mevcut otsu ve odunsu bitki taksonları yapılan arazi çalışması ile not edilmiş ve fotoğraflanmıştır.
- Daha sonra alanda bulunan bitki türlerinin teşhis aşamasında Flora of Turkey (Davis, 1965-1988: 590), Türkiye'nin Ağaçları ve Çalıkları (Mamıkoğlu, 2015: 728; Akkemik, 2020: 1368), Türkiye'de Yetişen Çiçekler ve Yerörtücüleri (Yücel, 2002: 357) eserlerinden yararlanılmıştır. Tanımlanan bitkiler ölçü yönünden ağaçlar ve ağaççıklar, çalılar, yer örtücüleri ve mevsimlik-

ler şeklinde sınıflandırılmış, tespit edilen bitkilerin peyzaj kullanım potansiyeli de oluşturulan şablon ile ortaya konulmuştur.

- Son olarak alanın sağladığı ekosistem hizmetleri baskın ağaç türü bazında ele alınmış, ağaçların sağladığı ekosistem hizmetlerini ortaya koymak amacıyla sosyal, estetik, iklimsel-fiziksel, biyolojik ve ekonomik olmak üzere 5 ana başlık ve 20 alt başlıktan oluşan bir değerlendirme çizelgesi oluşturulmuştur (Roy et al., 2012: 351-363; IPOF, 2012: 64; Gómez-Baggethun et al., 2013: 175-251; Laille et al., 2013: 31; Çetinkaya ve Uzun, 2014: 219; Kowarik et al., 2016: 68-78). Alanda yapılan gözlemler sonucu belirlenen baskın ağaç türleri bu çizelgeye işlenerek sağladıkları ekosistem hizmetleri tespit edilmiştir. Ağaç türlerine ilişkin detaylı

¹ https://cbs.kayseri.bel.tr/panorama.aspx?p=360asri_mez (12.06.2020)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bilgilere (estetik, iklimsel-fiziksel, biyolojik ve ekonomik) çeşitli kaynaklardan ulaşılmıştır (Yücel, 2002: 357; Akkemik, 2020: 1368; PFAF, 2021²; CABI, 2021³, RHS, 2021⁴).

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ ve KISITLARI

Kentleşme kent içerisinde ve yakın çevresinde bulunan birçok açık-yeşil alanı tehdit etmekte hatta yok etmektedir. Kentsel açık-yeşil alanlar insanların daha kaliteli bir yaşam sürmesinde oldukça önemlidir. Bir kentsel yeşil altyapı sistemi olan mezarlıklar; kentsel alanlarda imara açılmayan ve sahip oldukları kitle yeşil alanlarla her geçen gün artan bir öneme sahiptir. Mezarlıkların sahip olduğu biyoçeşitliliği ortaya koyan herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu bağlamda gerek biyolojik gerekse ekosistem değeri açısından önemli alanlar olan mezarlıkların sahip oldukları kentsel bitki çeşitliliğini ve sundukları ekosistem hizmetlerini belirlemek çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Çalışma alanı olarak Kayseri İli Şehir Mezarlığı seçilmiştir Daha önce alanın içerisinde yer alan doğal ve egzotik bitki taksonlarını içeren detaylı herhangi bir floristik envanter çalışması yapılmamıştır. Bu sebeptendir ki çalışmada mezarlıkların sağladığı ekosistem

hizmetleri mezarlık alanında bulunan baskın ağaç türü bazında ele alınmıştır ve bu çalışmanın en temel kısıtı olarak değerlendirilebilmektedir. İki bölümden oluşan çalışma alanında eski mezarlık bölgesi yaşlı ve yoğun bitki örtüsüne sahipken Taşlıburun bölgesi yeni tesis edilmiş olup daha genç ve seyrek bitki örtüsüne sahiptir. Bu durumda çalışmanın bir diğer kısıtını oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu araştırma kapsamında test edilen hipotez “kentsel alanlarda mezarlıklar küçük bir alanı kapsasa dahi doğal, endemik ve egzotik birçok türe ev sahipliği yapan bitki rezerv alanlarıdır” olarak belirlenmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Kelime anlamı olarak ölülerin gömüldüğü yer olan mezarlar, geride kalanlar için bir ziyaret alanı, hatırlama yeri ve sembol alanlarıdır. Ayrıca, ilahiyat, sanat tarihi, antropoloji vb. bir çok disiplin için dini, sembolik, ruhani anlam taşıırken planlama, tasarım veya ekoloji ile ilgilenen disiplinler içinse önemli biyolojik-ekolojik rezerv alanları yada potansiyel açık-yeşil alanlardır (Uslu, 2009: 1-6) .

Mezarlıklar, yerel kültürel geleneklere paralelinde genellikle yerleşim yerlerine yakın konumlanmıştır. Ancak Müslüman mezarlıkları genellikle yerleşim yerlerinden oldukça uzaktadır (Sagona, 2006: 240) ve kente uzak olan bu mezarlıklar zamanla yerleşim bölge-

2 <https://pfa.org/user/Default.aspx>

3 <https://www.cabi.org/isc/search/index>

4 <https://www.rhs.org.uk/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

leri ile iç içe girmiştir. Kentsel peyzaj içerisinde ve yakın çevresinde bulunan bu alanlar kentin açık-yeşil alanlarını birbirine bağlayan yeşil alt yapı ağı oluştururlar.

Yeşil altyapı, ekosistem değerlerini ve işlevlerini koruyan birbirleriyle bağlantılı doğal, yarı doğal ve kültürel alanların oluşturduğu bir yeşil alan ağıdır (Benedict and McMahon, 2002: 12-17). Yamalardan ve koridorlardan oluşan bu ağ farklı ölçeklerde; ormanlar, sulak alanlar, akarsu koridorları gibi doğal alanlar ile parklar, spor alanları, okul bahçeleri, kampüsler, şahıs ve kurum bahçeleri, çatı bahçeleri, dikey/düşey bahçeler, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, tarım arazileri, mezarlıklar, bitkilendirilmiş yollar vb. yarı doğal ve kültürel bileşenleri içermektedir (Benedict and McMahon 2006:300, Kaplan 2012:384).

Yeşil alt yapı sistemini oluşturan bileşenler sahip oldukları bitki örtüsüyle; iklim düzenleme, ısı adası etkisini azaltma, karbon tutma ve depolama, kirleticileri uzaklaştırarak havayı temizleme, organik materyaller ile toprağı zenginleştirme, yaban hayatı için habitat oluşturma, biyolojik çeşitliliği destekleme, yüzey akışı engelleme, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarını besleme, rüzgâr ve yağış erozyonunu azaltma, gürültü filtreleme, enerji tüketimini azaltma, rekreasyonel olanaklar sağlama, arazilerin emlak değerini arttırma gibi birçok işleve sahiptir (Forman, 2014: 462).

Ekosistem hizmetleri; kaynak sağlayan, düzenleyen, kültürel ve destekleyen hizmetler olmak üzere 4 ana fonksiyon grubunda ve 30 kategoride değerlendirilmektedir (MEA, 2005:137).

Mezarlıklar çeşitli ekosistem hizmetlerini sunan yeşil alt yapı bileşenlerinden biridir ve sahip oldukları bitki örtüsüyle kentsel ısı adalarının, su baskınlarının, kötü hava kalitesinin ve biyolojik çeşitlilik kaybının etkilerini hafifletmeye yardımcı olma gibi bir dizi düzenleyici ES'lerinin sağlanmasına önemli katkılarda bulunabilir (Cameron et al., 2012: 129-137).

BULGULAR

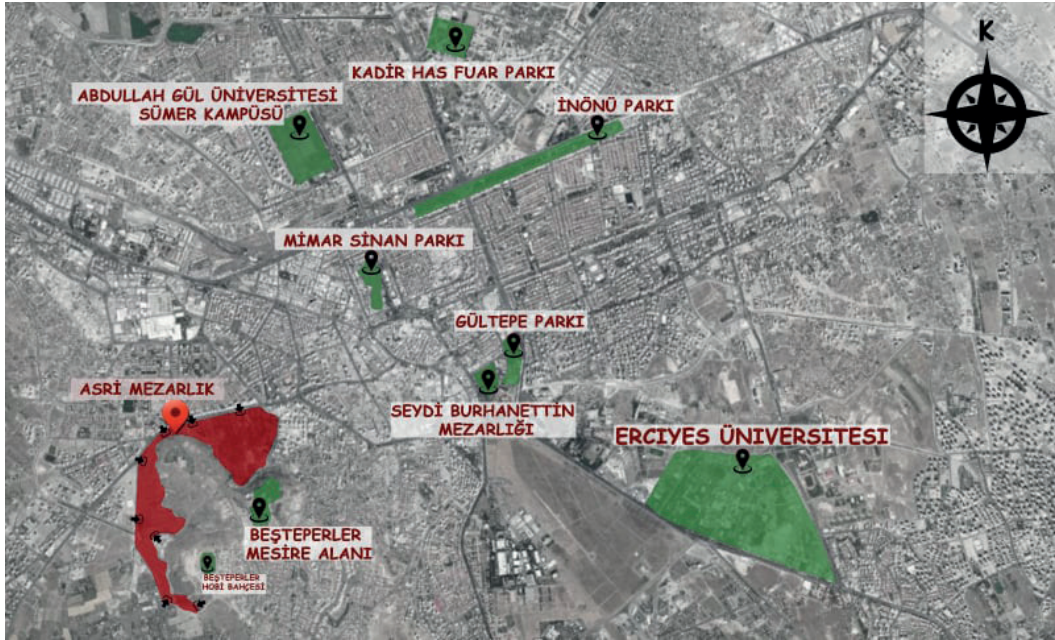
1952 yılında tesisi edilen Şehir Mezarlığı alansal olarak hiçbir şekilde tahrip edilmiştir. Dolayısıyla kuruluş tarihi açısından eski bir mezarlık olan alanda oldukça fazla çok yıllık ağaçlar bulunmaktadır. Yıllar içerisinde yapılan bakım, onarım ve bitkilendirme çalışmaları ile kentsel peyzaj içerisinde kentsel bir yeşil alana dönüşmüştür. İki bölümden oluşan mezarlığın Eski mezarlık mevki, ibrelili ve yaprak döken ağaç türlerinin oluşturduğu yoğun bitki örtüsü ile kaplıdır. Mezarlığın girişi ve girişe yakın alanlarında yol kenarlarında, mezarlık tanzimlerinde çok sayıda çok yıllık otsu bitki türleri etkili bir şekilde kullanılmıştır (Şekil 3). Alanın ikinci kısmını oluşturan Taslıburun Mezarlığı'nda bitkisel örtüsü Eski Mezarlık alanına oranla seyrek ve genç bitkilerden oluşmaktadır.



Şekil 3. Kayseri Şehir Mezarlığı Giriş Alanı

Çalışma alanı kentsel gelişme ile zamanla kent içinde kalmıştır. Toplam 85 ha alana sahip mezarlık alanı sahip olduğu açık-yeşil alan ile Kayseri kenti yapay kent matrisi içinde önemli yeşil yamalarından birini oluşturmaktadır (Şekil 4). Çalışma alanı şehir florasını kapsadığı için alan genelinde farklı bitki

gruplarını bir arada görülebilmektedir. Çalışma alanında 49 adet familyaya ait 101 tane takson bulunmakta olup, bunlardan 32 tanesi doğal, 69 tanesi egzotik, 11 tanesi egzotik-kültür ve 3 tanesi yarı doğallaşmış bitkidir. Alanda bulunan ayrıntılı bitki listesi Tablo 1’de verilmiştir.

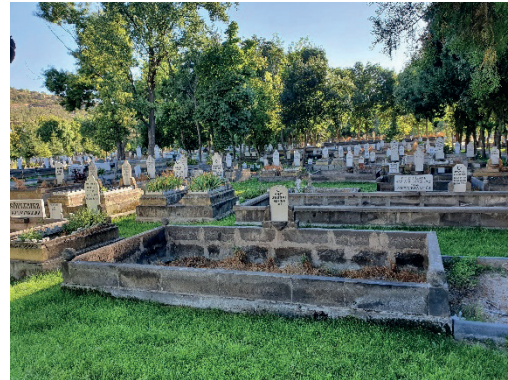


Şekil 4. Kayseri Kent Matrisi İçerisinde Yer Alan Yeşil Yamalar

Alanda en fazla tür çeşitliliği mevsimlik ve yer örtücülerde olup en az çeşitlilik ibreli çalılarda görülmektedir. Mezarlık alanında yapılan gözlemler sonucu tespit edilen ağaç, ağaççık ve çalı tür sayısı 51'dir. Alan genelinde kullanılan bitki taksonları incelendiğinde baskın kullanılan ağaç türleri: *Pinus nigra* Lamb., *Pinus sylvestris* L., *Quercus pubescens* Willd., *Gleditsia triacanthos* L., *Fraxinus excelsior* L., *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle, *Platanus orientalis* L., *Cedrus libani* L., *Robina pseudoacacia* L., *Acer negundo* L.' dur. Toplamda 6 familyaya ait bu türlerin 3 tanesi ibreli, 7 tanesi geniş yapraklı yaprak

döken türler olup bunların 5 tanesi doğal, 3 tanesi egzotik ve 2 tanesi egzotik (yarı doğal-laşmış/doğallaşmış) kökenlidir.

Alan genelinde ağaç türlerinin dışında farklı renk, doku ve formda mevcut bitki örtüsü ile estetik değer oluşturan mevsimlik çiçek ve yer örtücü türlerin özellikle mezarlarda oldukça fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. En çok tercih edilen mevsimlik çiçek ve yer örtücü türleri *Alyssum maritimum*, *Aptenia caridifolia*, *Aster amellus*, *Centaurea cineraria*, *Petunia hybrida*, *Rosa sp.*, *Santolina chamaecyparissus*, *Tagetes erecta*, *Tagetes patula*'dır (Şekil 5).



Şekil 5. Zengin ve Zayıf Bitki Çeşitliliğine Sahip Mezar Örnekleri

Alan genelinde baskın olarak bulunan 10 ağaç türünün sağladığı ekosistem hizmetleri oluşturulan değerlendirme çizelgesi Tablo 2'de verilmiştir. Alanda yoğun olarak kullanılan ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri ele alındığında;

- Sosyal fayda ve yararlar bakımından; çevre kalitesinin artmasına *Ailanthus al-*

tissima (Mill.) Swingle, *Acer negundo* L. ve *Robina pseudoacacia* L. dışındaki türlerin hepsi katkı sağlamaktadır. Ülkemiz koşullarında neredeyse doğallaşmış durumda olan *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle, *Acer negundo* L. ve *Robina pseudoacacia* L. ağaçlık alanları işgal eden en yaygın odunsu türlerdir (Uludağ, 2015: 148-155). Mezarlık alanında da bu durum



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

alandanda bulunan doğal taksonların ortadan kalkmasına sebep olduğu için tehlikelidir. Alan içerisindeki bütün bitki taksonları kent insanının fizyolojik ve psikolojik sağlığına katkı sağlamaktadır. Kentlinin sosyalleşmesine imkân sağlayan (toplumsal gelişme) türler ise *Pinus nigra* Lamb., *Pinus sylvestris* L., *Quercus pubescens* Willd., *Gleditsia triacanthos* L., *Fraxinus exelcior* L., *Platanus orientalis* L., *Cedrus libani* L., *Acer negundo* L.'dur.

- Kültürel fayda ve yararlar bakımından; eğitim ve kültürel faaliyetler ile rekreasyon faaliyetlerine imkân sağlayan türler *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle, *Acer negundo* L. ve *Robina pseudoacacia* L. dışındaki tüm türlerdir. Tarihi ve kültürel mirasın korunmasına katkı sağlama özelliği bakımından ön planda olan türler *Pinus nigra* Lamb., *Pinus sylvestris* L., *Quercus pubescens* (Will.) ve *Platanus orientalis* L.'tir.
- Ekonomik fayda ve yararlar bakımından; binaların cephe önünde kullanılan yaprak döken bitkiler güneş ışığının binaya ulaşmasını sağlarken, yazın yaprak açarak güneş ışığının binaya ulaşmasını belirli ölçüde engelleyerek enerji tasarrufu sağlayabilir (Aouani ve Küçüköğlü, 2017:36-37). Enerji tasarrufu sağlayan türler *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle, *Acer negundo* L., *Robina pseudoacacia* L., *Platanus orientalis* L., *Quercus pubescens* (Will.), *Gleditsia*

triacanthos L., *Fraxinus exelcior* L. türleridir. Alandaki bitki türlerinin turizm için olanak oluşturmaya katkı özelliklerine yönelik yeterli bulguya ulaşamadığı için değerlendirilememiştir. Bitki türlerinin yakın çevre arazi ve mülk değerini artırmasına katkı sağlamlarına yönelik tür bazında yeterli bulguya ulaşılammıştır. Ancak taşınmaz malların imar planı sonrasındaki durumu (kısmen kamusal alana (resmî kurum, sosyo-kültürel alan, vb) ya da konut kullanımını dışında ki bir alana (okul, yeşil alan, yol,vb) denk gelmesi değer artırmaktadır (Sesli, 2013: 1-16, Taşcıoğlu vd., 2015: 43-53; Alkan vd., 2016: 111-128). Bolitzer and Netusil (2000: 185-193)'e göre de yerel parklar, doğal bölgeler ve golf alanları gibi açık-yeşil alanlar, bu alanlarla yakın ilişki içinde olan taşınmaz malların fiyatlarını etkilemektedir. Ayrıca, yeşil alanların kentsel çevrenin kalitesini önemli ölçüde etkilediği ve mülk değerini artırdığı iddia edilmektedir (Venn and Niemelä, 2004: 479-489). Çalışma alanının sahip olduğu kitlesel yeşil dokunun oluşmasında bütün ağaç türlerinin katkısı bulunduğu varsayımından yola çıkılarak taşınmaz malların değerini etkileyen faktörler bazında çalışma alanının sahip olduğu yeşil doku; alan ve yakın çevresinde arazi ve mülk değerini artırmaktadır. Dolayısıyla her bir ağaç türünün arazi ve mülk değerini artırdığı söylenebilir. Ekonomik-üretim değeri olma özelliği açısından her

bir türün bireysel özellikleri incelenmiştir. Türlerin ham madde kaynağı ve tıbbı-aromatik değeri olma bakımından çok çeşitli ekonomik-üretim değerlerine sahip oldukları belirlenmiştir.

- Estetik yararlar bakımından; kent kimliğine katkı sağlama özelliği bakımından Türk şehirlerinin kendine has peyzajında vazgeçilmez bir tür olan *Platanus orientalis* L. kent genelinde oldukça yoğun kullanılan bir tür

olarak ön plandadır. Bitkisel materyallerin tümü farklı renk, doku, form, ölçü gibi özellikleri ile kent estetiğine katkı sağlama özelliğine sahiptir. Çalışma alanında ibrelili ve yaprak döken türler karışık halde kullanılmış, form özelliklerini yeterince gösterememekteyler. Özellikle alan içi ulaşım ağlarında alle şeklinde *Fraxinus excelsior* L. baskın tür olarak kullanılmış ve akslar boyunca derinlik oluşturulmuştur (Şekil 6).



Şekil 6. Alan İçi Ulaşım Ağları ve Alle Bitkilendirme

Mekân oluşturma özelliği bitkisel materyalin mimari elaman olarak en önemli işlevlerinden biridir ve bütün türlerin bu özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Görsel kaliteyi artırma (fon oluşturma, perdeleme, odak oluşturma vb) özelliği bakımından bütün türler sahip olduğu farklı bireysel özellikleri ile etkilidir.

- Ekolojik yararlar bakımından; toprağı iyileştirme özelliği açısından *Robinia pseudoacacia* L.'nin, erozyon kontrolü bakımından *Fraxinus excelsior* L., *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle, *Platanus orientalis* L., *Robinia pseudoacacia* L. ve *Acer negundo* L.'nin etkili olduğu belirlenmiştir. Çalışma alanındaki *Pinus nigra* Lamb., *Pinus sylvestris* L. ve *Cedrus libani* L.'nin ise gürültü miktarını azaltıcı etkiye sahip olduğu söylenebilir. İklim düzenleme, toz tutma, yüzey akışı engelleme ve yağmur suyunu yönetme, hava kirliliğini azaltma ve kentsel alanlarda canlı organizmalara yiyecek sağlama / habitat oluşturma özelliğine bütün türler farklı oranlarda da olsa katkı sağlamaktadır.

Tablo 2. Çalışma Alanında En Fazla Bulunan Ağaç Türlerinin Kente ve Kentliye Sağladığı Ekosistem Hizmetleri

EKOSİSTEM HİZMETLERİ	Ağaç Türleri	Ağaç Türleri											
		<i>Pinus nigra</i> Lamb.	<i>Pinus sylvestris</i> L.	<i>Quercus pubescens</i> (Will.)	<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	<i>Fraxinus exelcior</i> L.	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	<i>Platanus orientalis</i> L.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	<i>Cedrus libani</i> L.	<i>Acer negundo</i> L.		
Kente ve Kentte Yaşayanlara Sağladıkları Fayda ve Yararlar	Sosyal	Çevre kalitesini artırma	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Kent insanının fizyolojik ve psikolojik sağlığına katkı sağlama	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Kentlinin sosyalleşmesine imkân sağlama (Toplumsal gelişim)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kültürel	Eğitim ve kültürel faaliyetlere imkân sağlama	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Rekreasyon faaliyetlerine imkân sağlama	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Tarihi ve kültürel mirasın korunmasına katkı sağlama	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ekonomik	Enerji tasarrufu sağlama			X	X	X	X	X	X	X	X
	Turizm ve iş imkânı sağlama										
	Yakın çevre arazi ve mülk değerini artırma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Ekonomik-üretim değeri (ham madde kaynağı, tıbbi-aromatik-yenilebilir özellik vb)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Eстетik	Kentsel kimliğe katkı sağlamak			X				X			
	Bitkisel materyallerin farklı renk, doku, form, ölçü gibi özellikleri ile kent estetiğine katkı sağlama	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Mekân oluşturma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Görsel kaliteyi artırma (fon oluşturma, perdeleme, odak oluşturma vb)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ekolojik	Toprağı iyileştirme									X	
	Erozyon kontrolü					X	X	X	X		X
	İklim düzenleme	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Toz tutma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Gürültü kontrolü	X	X								X
	Yüzey akışı engelleme ve yağmur suyunu yönetme	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Hava kirliliğini azaltma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Kentsel alanda canlı organizmalara yiyecek sağlama ve habitat oluşturma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

TARTIŞMA

Mezarlıklar, sürdürülebilir kentsel gelişim için kentsel peyzaj planlamaya dahil edilmesi gereken, “kültürel kimliğe sahip kentsel açık-yeşil alanlar” olarak tanımlanmaktadır (Sandström, 2002: 373-385). Kentsel peyzajların önemli bir yapı taşı olan kent mezarlıkları; bölge ekolojisine uyum sağlamış, dayanıklı vejetasyonları barındıran ve kentsel bitki çeşitliliği açısından son derece önemli alanlardır. Bu çalışmada Kayseri kenti kentsel yeşil alt yapı sistemlerinin önemli bir bileşeni olan Kayseri Şehir Mezarlığının sahip olduğu floristik çeşitlilik ortaya konmaya çalışılmış aynı zamanda alanın kente ve kentliye sağladığı ekosistem hizmetleri de alanda bulunan baskın ağaç türleri bazında ele alınarak irdelenmiştir.

Kentsel alan kullanımlarından mezarlıklar hem doğal hem de egzotik bitki taksonlarına ev sahipliği yapmaktadır (Sukopp and Werner, 1983: 260-274). Alansal olarak küçük mezarlıklar bile kentsel bitki çeşitliliği ve yaban hayatı için önem taşımaktadır (Yılmaz et al., 2018: 92-98). Mezarlıklar, kentsel vejetasyon yapısının birincil habitat türü olarak kabul edilmektedir (Forman, 2014: 462). Çalışma alanında; 32 tanesi doğal, 69 tanesi egzotik, 11 tanesi egzotik-kültür ve 3 tanesi yarı doğallaşmış bitki olmak üzere toplam 49 adet familyaya ait 101 takson bulunmaktadır. Alanda bulunan bitki türlerinin %40'nı mevsimlik çiçekler ve yer örtücüleri oluşturmaktadır. Egzotik bitki türleri, parklarda olduğu gibi mezarlıklarda da tür çeşitliliğinin önemli bir bileşeni olup (Konijnendijk et al., 2013: 68) bitki türü çeşitliliğine oldukça fazla kat-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kısı bulunmaktadır (Yılmaz et al., 2018: 92-98). Bu bağlamda kent içindeki diğer açık-yeşil alanlarda olduğu gibi mezarlık alanında da egzotik bitki kullanımı yoğun yapıdadır.

Kentsel mezarlıklar, yeşil altyapı sistemlerine katkıda bulunmada ve çok çeşitli ekosistem hizmetlerinin sunulmasında kilit bir rol oynayabilir (Clayden et al., 2018: 99-106). Ekosistem hizmetleri (1) destekleyici (örn. Toprak oluşumu, fotosentez, birincil üretim, besin ve su döngüsü); (2) tedarikçi (örn. gıda ve lifli ürünler, genetik kaynaklar, tıbbi kaynaklar), (3) düzenleyici (örn. hava, iklim ve su kalitesini düzenleme, hastalık ve zararlıların kontrolü) ve (4) kültürel (örn. toplumsal gelişim, fizyolojik ve psikolojik sağlığa katkı, rekreasyon) olarak tanımlanmaktadır. (MEA, 2005:137). Mezarlıklar, bölgesel ölçekte konut bahçeleri (Goddard et al., 2010: 90-98) veya kent parkları (Serret et al., 2014: 27-35) gibi bitki örtüsünün hakim olduğu diğer habitatlara benzer şekilde önemli ekosistem hizmetleri sağlayabilir (Haase et al., 2014; 413-433; Shanahan et al., 2015: 470-477) ve kentsel bölgelerdeki ekolojik ağlara katkıda bulunabilir. Bu bağlamda ekolojik ağ potansiyeli yüksek alanlar içerisinde yer alan mezarlıklar kent çeperinde bulunan bazı bitki ve hayvan türlerinin kent içine göçünü mümkün kılmakta ve kentsel ekolojik ağa önemli bir katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla kent içerisinde önemli yeşil lekelerden biri olan ve ge-

niş yüzey alana sahip çalışma alanı, sürdürülebilirlik açısından önemli fırsatlar sunmakta ve ekolojik ağ oluşturmak için önemli olan bileşenleri barındırma potansiyeli taşımaktadır. Çünkü mezarlık alanları doğal türler için habitat adası görevini görmektedir (Kowarik et al., 2016:68-78).

Birçok kent parkı giderek daha fazla rekreasyon baskısı ve ticarileşmeyle karşı karşıya kalırken (Gabriel, 2016: 278-284), çalışma alanı alansal kullanım gereği çok fazla baskı altında kalmamakta buda tür çeşitliliğini olumlu yönde etkilemekte ve kentsel nüfusun yoğun olduğu bölgede kentsel vahşi doğayı ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla kentleşmenin yoğun olduğu yerlerde küçük doğal yaşam alanları oluşturan ve dokunulmazlığı bulunan mezarlıklar biyoçeşitlilik bakımından çok değerlidir. Barrett ve Barrett (2001:1820-1824), Buchholz et al. (2016:1-30) ve Kowarik et al. (2016: 68-78) tarafından belirtildiği gibi, eski kent mezarlıkları göz ardı edilemez bir biyolojik zenginliğe sahip olabilir ve özellikle Kayseri gibi büyük şehirlerde biyolojik çeşitliliğin korunmasına önemli katkı sağlayabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Mezarlıklar kentsel alanların zorunlu ve önemli bir bileşenidir. Özellikle büyük kentlerde hızlı değişen alan kullanım şekilleri ne-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

deniyle bu alanlar sahip oldukları bitki çeşitliliği açısından oldukça önemlidir.

Çalışma alanında 101 bitki türü tespit edilmiştir. Bunlardan 53'ü ağaç, ağaççık ve çalı, 8 tanesi sarılıcı ve tırmanıcı, 40 tanesi ise mevsimlik çiçek ver yer örtücü bitkilerden oluşmaktadır. Şehir mezarlığı 85 ha alana sahip olup alanda 32 takson doğal bitki türü bulunmaktadır. Bu bağlamda büyük ya da küçük fark etmez mezarlık alanı önemli bir floristik çeşitliliğe sahip olup kentsel peyzaj içerisinde bir habitat oluşturma potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla kent matrisinde yeşil lekeler olarak varlıklarını koruyan mezarlıklar alansal olarak küçük dahi olsalar alandaki her bir türün biyoçeşitlilikte önemi oldukça fazladır. Dolayısıyla biyoçeşitliliğin sürdürülebilir ve sağlıklı bir ekosistemin oluşturulmasında rolü büyüktür. Nitekim çalışma alanı içerisinde *Robinia pseudoacacia* L., *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle ve *Acer negundo* L. gibi türlerin kullanılmış olduğu hatta dikilmemiş olsa bile var oldukları tespit edilmiştir. Bu türler dikildikleri alanlarda baskın tür konumuna geçebilmekte ve doğal bitki varlığını tehlike altına sokarak ekosistem hizmetlerine zarar verebilmektedir. Bu nedenle alan genelinde doğal türlere yer verilmesi alanın ekolojik işlevini daha da güçlendirecektir.

Kent mezarlıkları, yerleşim alanları içerisinde kalmış, sahip oldukları yeşil doku ile ekolojik katkıları güçlü alanlar olup kente çok

çeşitli ekosistem hizmetlerinin sunulmasında kilit bir rol oynayabilir. Genel olarak Kayseri Şehir mezarlığı içerisinde baskın olan ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri: “Tedarikçi Hizmetler” bakımından; gıda ve lifli ürünler, dekoratif ve tıbbi kaynaklar, “Düzenleyici Hizmetler” bakımından; yerel hava kalitesi ve iklim düzenleme, erozyon kontrolü, yüzey akışı engelleme, polenleme, “Destekleyici Hizmetler” bakımından; habitatlar oluşturma, biyolojik çeşitlilik ve genetik çeşitliliği koruma, besin zinciri oluşturma, su döngüsü, toprak yapısı ve özelliklerinin oluşması, “Kültürel Hizmetler bakımından; manevi ve kültürel değerler, toplum sağlığı ve psikolojisi, estetik değerler, sosyal ilişkiler, rekreasyon, eğitim değeri ve mekan duygusu şeklinde sıralanabilir.

Alan kentsel açık-yeşil alan olarak yüksek bir potansiyele sahiptir ancak kültürel olarak kabul gören kanı paralelinde halk tarafından yeterince kullanılmamaktadır. Ancak yapılacak doğru planlama ve tasarım uygulamaları ile alan rekreasyon alanı olarak sosyal açıdan kabul gören bir açık-yeşil alan olarak kullanılabilir.

Sonuç olarak kentleşme hızı yüksek olan Kayseri kentinde Şehir Mezarlığı kentsel bitki çeşitliliği açısından yüksek potansiyele sahip olup, doğal-kültürel ve endemik birçok bitki taksonu için bir sığınak görevi görmekte ve diğer kentsel açık-yeşil alanlar gibi kente



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

önemli ekosistem hizmetleri sağlamaktadır. Ayrıca arazi kullanım şekli her geçen gün değişen kentte çalışma alanı kentsel yeşil altyapıyı desteklemesinin ötesinde bitkiler, kuşlar, kelebekler vb. birçok canlıya da yaşam alanı oluşturma değerine ve biyolojik çeşitliliği sürdürme potansiyeline sahiptir. Bu noktadan hareketle özellikle kent içerisinde parklar, mezarlıklar, refüjler vb. gibi geniş alanları kapsayan bitkilendirilmiş lekelerin floristik yapısını ortaya koyan bitki envanteri çalışmaları yapılarak sayısallaştırılmalı ve kent ağaç bilgi sistemi oluşturulmalıdır. Böylece kent ağaçlarının kent ekosistemine sağladığı hizmetlerin daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesi söz konusu olacak ve kentsel peyzaj planlamada kullanılmak üzere daha etkin veriler elde edilecektir.

KAYNAKÇA

AKAY, E., OCAKÇI, M., (2003). Kentsel yeşil alanların ekonomik değerlerinin ölçülmesinde kullanılabilecek yöntemlerin irdelenmesi. İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü, İstanbul, İTÜ Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 60- 68

ALKAN, Y., SAĞLIK, A., KELKİT, A., (2016). Site Yerleşimlerinde Dış Mekân – Peyzaj Niteliğinin Ölçülmesi Ve Konut Değerlerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Çanakkale Kenti Örneği, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, sayı: 9, ss.111-128

ALVEY, A., (2006). “Promoting and preserving biodiversity in the urban forest”. Urban Forestry & Urban Greening 5 (4), 195-20

ANDERSON, E.C., MINOR, E.S., (2017). Vacant lots: an underexplored resource for ecological and social benefits in cities. Urban For. Urban Green. 21, 146–152

AOUANI F., KÜÇÜKOĞLU, O., (2017). Yeşil Binalarda Kurakçıl Peyzaj Uygulamaları. Yeşil Bina Sürdürülebilir Yapı Teknolojileri Dergisi, 8(45), 36-37

BARRETT, G.W., BARRETT, T.L., (2001). Cemeteries as repositories of natural and cultural diversity. Conserv. Biol. 15, 1820–1824

BENEDICT, M., MCMAHON, E., (2002). Green Infrastructure: Smart Conservation for the 21st Century. Renewable Resources Journal 20/3:12-17

BENEDICT, M., MCMAHON, E., (2006). Green infrastructure: linking landscapes and communities. Washington, DC: Island Press, 300

BOLITZER, B., NETUSIL, N.R., (2000). The impact of open spaces on property values in Portland, Oregon, “Journal of environmental management”, 59(3), 185–193



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- BOWLER, D.E., BUYUNG-ALİ, L., KNIGHT, T.M., PULLIN, A.S., (2010).** “Urban Greening to Cool Towns and Cities: A Systematic Review of the Empirical Evidence”, *Landscape and Urban Planning*, 97: 147–155
- BUCHHOLZ, S., BLICK, T., HANNIG, K., KOWARIK, I., LEMKE, A., OTTE, V., SCHARON, J., SCHÖNHOFER, A., TEIGE, T., LIPPE, M., SEITZ, B., (2016).** Biological richness of a large urban cemetery in Berlin. Results of a multi-taxon approach. *Biodivers. Data J.* 4,e7057. <http://dx.doi.org/10.3897/BDJ.4.1-30>
- CAMERON, R.W.F., BLANUŠA, T., TAYOR, J.E., SALİSBURY, A., HALSTEAD, A.J., HENRİCOT, B., THOMSPON, K., (2012).** The domestic garden –Its contribution to urban green infrastructure. *Urban Forest. Urban Green.* 6 (4), 129–137
- CLAYDEN, A., GREEN, T., HOCKEY, J., POWELL, M., (2018).** Cutting the lawn-natural burial and its contribution to the delivery of ecosystem services in urban cemeteries. *Urban For. Urban Green*, (33), 99-106
- CLERGEAU, P., JOKİMÄKI, J., SAVARD, J.-P.L., (2001).** Are urban bird communities influenced by the bird diversity of adjacent landscapes? *J. Appl. Ecol.* 38, 1122–1134
- ÇETİNKAYA, G., UZUN, O., (2014).** Peyzaj planlama. Birsen Yayınevi, İstanbul, s.219
- DAVIS, P.H., (1965–1988).** *Flora of Turkey and East Aegean Islands.* vol. 1–10. University Press, Edinburgh, p.590
- DEMİR, Z., KIRKIK AYDEMİR, P., ÖNEM, H., (2015).** Kentsel yeşil alanların Düzce Akçakoca örneğinde ulaşılabilirlik bakımından irdelenmesi. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi* 3:272-282
- DEPIETRI, Y., RENAUD, F.G., KALLIS, G., (2012).** “Heat Waves and Floods in Urban Areas: A Policy-Oriented Review of Ecosystem Services”, *Sustainability Science*, 7(1), 95–107
- EVENSEN, K.H., NORDH, H., SKAAR, M., (2017).** Everyday use of urban cemeteries: a Norwegian case study. *Landscape Urban Plann.* 159, 76–84
- FERNÁNDEZ-JURICIC, E., JOKİMÄKI, J., (2001).** A habitat island approach to conserving birds in urban landscapes: case studies from southern and northern Europe. *Biodivers. Conserv.* 10, 2023–2043
- FORMAN, R.T.T., (2014).** *Urban Ecology: Science of Cities.* Cambridge University Press, Cambridge/New York 462
- FRANCIS, D., KELLAHER, L., NEOPHYTOU, G., (2005).** *Sacred Cemetery.* Ox-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ford International Publisher Ltd., New York, p.336

GABRIEL, N., (2016). No place for wilderness: urban parks and the assembling of neoliberal urban environmental governance. Urban For. Urban Green., <http://dx.doi.org/10.1016/j.ufug.2016.02.006>

GODDARD, M.A., DOUGILL, A.J., BENTON, T.G., (2010). Scaling up from gardens: biodiversity conservation in urban environments. Trends Ecol. Evol. 25, 90–98

GÓMEZ-BAGGETHUN, E., GREN, Å, BARTON, DN., LANGEMEYER, J., MCPHEARSON, T., O'FARRELL, P., ANDERSSON, E., HAMSTEAD, Z. & KREMER, P., (2013). Urban Ecosystem Services, In: Elmqvist, T. et al. (Eds), Urbanization, biodiversity and ecosystem services: Challenges and opportunities. Springer, Dordrecht, 175-251

GÖKYER, E., ÖZTÜRK, M., DÖNMEZ, Y., ÖZTÜRK, K., (2016). Mesire Alanlarında Kullanıcı İstek Ve Eğilimlerinin Kütahya İli Örneğinde Değerlendirilmesi, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, sayı:7, ss.211-223

HAASE, D., LARONDELLE, N., ANDERSSON, E., ARTMANN, M., BORGSTROM, S., BREUSTE, J., GOMEZ-

BAGGETHUN, E., GREN, A., HAMS-TEAD, Z., HANSEN, R., KABISCH, N., KREMER, P., LANGEMEYER, J., RALL, E.L., MCPHEARSON, T., PAULEIT, S., QURESHI, S., SCHWARZ, N., VOIGT, A., WURSTER, D., ELMQVIST, T., (2014). A quantitative review of urban ecosystem service assessments: concepts, models, and implementation. Ambio 43, 413–433

JO, H.K., (2002). “Impacts of Urban Green Space on Offsetting Carbon Emissions for Middle Korean”, Journal of Environmental Management, 64: 115–126

JOKIMÄKI, J., (1999). Occurrence of breeding bird species in urban parks: Effects of park structure and broad-scale variables, Urban Ecosystems, 3, 21-34

KAPLAN, A., (2012). “Green Infrastructure” concept as an effective medium to manipulating sustainable urban development, Ö. Y. Ercoskun, (Ed.), IGI Global, USA, 384

KATTWINKEL, M., BIEDERMANN, R., KLEYER, M., (2011). “Temporary Conservation for Urban Biodiversity”, Biological Conservation, 144(9), 2335–2343

KONIJNENDIJK, C.C., ANNERSTEDT, M., NIELSEN, A.B., MARUTHAVEERAN, S., (2013). Benefits of Urban Parks:



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

a Systematic Review. A Report for IPF-RA, p.68

KOWARIK, I., BUCHHOLZ, S., LIPPE, M., SEITZ, B., (2016). Biodiversity functions of urban cemeteries: evidence from one of the largest Jewish cemeteries in Europe. *Urban For. Urban Green.* 19, 68–78

LAILLE, P., PROVENDIER, D., COLSON, F., SALANIÉ, J., (2013). The benefits of urban vegetation, A Study of the Scientific Research and Method of Analysis, *Plante & Cité, Angers*, 31

LA ROSA, D., (2014). “Accessibility to Greenspaces: GIS Based Indicators for Sustainable Planning in a Dense Urban Context”, *Ecological Indicators*, 42: 122–134

MAMIKOĞLU, N.G., (2015). Türkiye'nin Ağaçları ve Çalıkları, *NTV Yayınları*, s.728

MANES, F., INCERTI, G., SALVATORI, E., VITALE, M., RICOTTA, C., COSTANZA, R., (2012). “Urban Ecosystem Services: Tree Diversity and Stability of Tropospheric Ozone Removal” *Ecological Applications*, 22(1), 349–369

MCBARRON, E.J., BENSON, D.H., DOHERTY, M.D., (1988). The botany of old cemeteries. *97Cunninghamia* 1, 97–105

MEA, (2005). *Ecosystems and Human Well-Being - Biodiversity Synthesis*, Millennium Ecosystem Assessment, Island Press, Washington DC

NORDH, H., SWENSEN, G., (2018). Introduction to the special feature “The role of cemeteries as green urban spaces”, *Urban Forestry and Urban Greening*, v:33, pp.56-57

ÖZHANCI, E., AKLIBAŞINDA, M., (2017). “Kentsel Peyzaj İçinde Mezarlıklar ve Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi: Nevşehir Örneği”. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 48(2), 113-124

ÖZKAN, B., KÜÇÜKERBAŞ, E.V., KAPLAN, A., (1996). Açık-yeşil alan ve rekreasyon alanı olarak mezarlıkların planlama ve tasarım sorunları ile çözüm olanakları İzmir kenti örneğinde araştırılması, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, E.Ü. Araştırma Fonu Araştırma Raporu, Proje No: 1994/006*

PATHAK, V., TRIPATHI, B.D., MISHRA, V.K., (2011). “Evaluation of Anticipated Performance Index of Some Tree Species for Green Belt Development to Mitigate Traffic Generated Noise”, *Urban Forestry and Urban Greening*, 10(1), 61-66



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- QİN, J., ZHOU, X., SUN, C., LENG, H., LIAN, Z., (2013).** “Influence of Green Spaces on Environmental Satisfaction and Physiological Status of Urban Residents”, *Urban Forestry and Urban Greening*, 12: 490–497
- ROY, S., BYRNE, J., PICKERING, C., (2012).** A systematic quantitative review of urban tree benefits, costs, and assessment methods across cities in different climatic zones. *Urban Forestry & Urban Greening*, 11(4), 351-363
- RUGG, J., (2000).** Defining the place of burial: what makes a cemetery a cemetery? *Mortality* 5, 259–275
- SAGONA, A.G., (2006).** The Heritage of Eastern Turkey: from Earliest Settlements to Islam. Macmillan Education Australia, p. 240
- SANDER, H.A., ZHAO, C., (2015).** “Urban Green and Blue: Who Values What and Where?”, *Land Use Policy*, 42: 194–209
- SANDSTRÖM, U.G., (2002).** Green infrastructure planning in urban Sweden. *Plan. Pract. Res.* 17 (4), 373–385
- SARI, D., KURT, U., RESNE, Y., ÇORBACI, Ö.L., (2020).** Kent Parklarında Kullanılan Ağaç Türlerinin Sağladığı Ekosistem Hizmetleri: Rize Mesut Yılmaz (Sahil) Parkı Örneği, *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, Year: 5, No: 4, p.541-550
- SESLİ, F.A., (2013).** Arsa Vasıflı Taşınmazların Değerine Etki Eden Faktörlerin ve Bu Faktörlerin Önem Sıralarının Belirlenmesi, *Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi*, Cilt: 5, No: 3, (1-16)
- SERRET, H., RAYMOND, R., FOLTÊTE, J.C., CLERGEAU, P., SİMON, L., MACHON, N., (2014).** Potential contributions of green spaces at business sites to the ecological network in an urban agglomeration: the case of the Ile-de-France region, France. *Landscape Urban Plann.* 131, 27–35
- SHANAHAN, D.F., LİN, B.B., BUSH, R., GASTON, K.J., DEAN, J.H., BARBER, E., FULLER, R.A., (2015).** Toward improved public health outcomes from urban nature. *Am. J. Public Health* 105, 470–477.
- STAGOLL, K., LINDENMAYER, D.B., KNIGHT, E., FISCHER, J., MANNING, A.D., (2012).** Large trees are keystone structures in urban parks. *Conserv. Lett.* 5, 115–122
- SUKOPP, H., WERNER, P., (1983).** Urban environments and vegetation. In: Holzner, W., Werger, M.J.A., Ikusima, I. (Eds.), *Man’s Impact on Vegetation*, pp.247–260



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TAŞÇIOĞLU, S., GÜNAYDIN, A., YÜCEKAYA, M., ALTUNKASA, M.F., (2016).

Yeşil Alan Donatısının Konut Fiyatlarına Etkisi: Kilis Örneği, *Ormanlık Dergisi*, 10(2), ss.43-53

TUNA, A., GÖKER, P., (2018). Alternatif Yeşil Alan Olarak Mezarlıklar: Nufingen (Almanya) Mezarlığı Örneği. 3. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Bildiri Kitabı, ss.455-462

ULUDAĞ A., (2015). *Ailanthus altissima* L., Türkiye İstilacı Bitkiler Kataloğu, Editör Huseyin Onen, T.C. Gıda, Tar. Ve Hay. Bakanlığı. Tagem, Bit. Sağ. Araş. Daire Başk., Ankara, ss.148-155

USLU, A., (2009). Çevreye Dost Mezarlık (Ekolojik Mezarlık) Planlama Yaklaşımları Ve Dünya Kentlerinden Örnekler, 5. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu (IATS'09), 1-6

USLU, A., HASGÜLER, A., (2006). Ölüler Kentinden Sağlıklı Kentlere Dönüşümü Sağlayacak Peyzaj Tasarımı Üzerine Düşünceler. Kent ve Sağlık Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı. CMS Project Sempozyum Ofset, Bursa, p.316

ÜNAL, A., (2020). Türkiye'nin Bütün Ağaçları ve Çalıkları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.1368

VELARDE, M.D., FRY, G., TVEİT, M., (2007). “Health Effects of Viewing Landscapes – Landscape Types in Environmental Psychology”, *Urban Forestry and Urban Greening*, 6(4), 199–212

VENN, S. J., NIEMELÄ, J. K., (2004). Ecology in a multidisciplinary study of urban green space: the URGE project. *Boreal Env. Res.* 9: 479–489

YILMAZ, H., KUŞAK, B., AKKEMİK, Ü., (2018). The role of Aşiyen cemetery (İstanbul) as a green urban space from an ecological perspective and its importance in urban plant diversity. *Urban For. Urban Green*, 92-98

YUEN, B., (1996). Use and experience of neighborhood parks in Singapore. *Journal of Leisure Research*, 28(4), 293–311

YÜCEL, E., (2002). Çiçekler ve Yerörtücüleri Kitabı, Kişisel yayım, s.357

İNTERNET KAYNAKLARI

ANONİM, (2021). https://cbs.kayseri.bel.tr/panorama.aspx?p=360asri_mez (E.T. 25.12.2020)

CABI. (2021). Invasive species compendium. <https://www.cabi.org/isc/datasheet/> (E.T.4.01.2021)

INDEPENDENT PANEL ON FORESTRY, FINAL REPORT, (2012). <https://assets.>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/183095/Independent-Panel-on-Forestry-Final-Report1.pdf , p:64
(E.T.12.01.2021)

RHS., (2021). Royal Horticultural Society.
<https://www.rhs.org.uk/Plants/> (E.T.
4.01.2021).

PFAF, (2021). <https://pfaf.org/user/Default.aspx> (E.T. 13.01.2021)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: As a result of increasing population and urbanization the open green areas in urban areas are decreasing. Cemeteries are one of the most common land-use types in urban settlements. They constitute an important part of urban green infrastructure systems. Given the diverse areas in which plants exist within urban areas, including public and private spaces, gardens, parks, and abandoned lots, overlooked contribution of cemeteries to the urban biodiversity. Parks and cemeteries have often been recognized as biodiversity hotspots in urban environments (Clergeau et al., 2001: 1122-1134; Fernández-Juricic and Jokimäki, 2001: 2023-2043; Jokimäki, 1999: 21-34; Stagoll et al., 2012: 115-122). Urban Cemeteries constitute some of oldest and largest green and open spaces in Kayseri. With the rapid densification of the city Kayseri, and the extensive loss of green space, understanding the potential of cemeteries, as multifunctional landscapes, is important for the health and sustainability of the city.

Aim: The purpose of the study is to 1) characterize the urban plant diversity of Kayseri Urban cemetery, and 2) examine the ecosystem services provided by urban trees within this cemetery.

In our country, the cemeteries as open-green space has yet to be evaluated. But cemeteries are considered as a primary habitat type of urban vegetation (Forman, 2014: 462).

Method: The methodology of this research has three stages. The first one is the analysis of the literature on plant diversity function of urban cemeteries and ecosystem services in urban cemeteries. In the second stage, the plant taxa were determined by the on-site observation and investigation in the area. Plant identification was made by using as references, Flora of Turkey (Davis, 1965-1988: 590), Turkey Trees and Shrubs (Mamıkoğlu of 2015: 728; Akkemik, 2020: 1368), Flowers and Ground Covers Growing in Turkey (Yucel, 2002: 357). Then, 10 predominant tree species were determined in the study area. Then, an evaluation table created on the basis of literature to determine ecosystem services provided by these tree species. Thus, the social, cultural, aesthetic, economic and ecological benefits and the supplier, organizer, habitat and cultural ecosystem services provided by the 10 tree species were examined in the evaluation table.

Findings and Results: Cemeteries are sacred places for different religions and beliefs, and often functioning as repositories of natural and cultural diversity. The case area is in the city of Kayseri which is located in the middle of Central Anatolia region. The City Cemetery is located next to Şehit Nazım Miralay Boulevard. The area is founded in 1952, and it's the biggest cemetery in Kayseri with an area of 853,000 m². As a result of rapid urbanization of Kayseri, which is an industrial city, the open green areas are decreasing day by day. For this reason due to having fast land-use



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

change in Kayseri, cemetery is extremely important for plant diversity. In this context the City Cemetery has a total of 101 taxa, 53 of which were trees and small trees, 40 of which flowers and ground covers were identified. This showed that cemeteries have an important floristic richness in the city. The steep sloped and stony part of the cemetery, which is unaffected by humans, can be refuge for some rare plant species. Therefore a biodiversity inventory analysis of the area should be made. Cemetery areas have the potential to increase the green texture of the city. Open-green areas are important for people's life quality. With its dense green texture the City Cemetery of Kayseri has many contributions to the urban life. On the basis of woody plants, the area offer many valuable ecosystem services such as potential for biodiversity, cultural and historical heritage, improving air quality, increasing city identity, rain water management, improving wild life and regulating the urban climate.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EK: 1

Tablo 1. Kayseri Kent Mezarlığında Belirlenen Takson Listesi

Bitki No	Latince Adı	Türkçe Adı	Bitkinin Familyası	Doğal / Egzotik
İbrelî Ağaç ve Ağaççıklar				
1	<i>Cedrus atlantica</i> Manetti.	Atlas Sediri	Pinecea	Egzotik
2	<i>Cedrus libani</i> A.Rich.	Lübnan Sediri	Pinecea	Doğal
3	<i>Cupressocyparis leylandii</i> (A.B.Jacks. & Dallim.) Dallim.	Leylandi Servisi	Cupressaceae	Egzotik-Kültür
4	<i>Cupressus arizonica</i> Greene	Arizona Servisi	Cupressaceae	Egzotik
5	<i>Cupressus macrocarpa</i> cv. 'Lutea'	Limoni Servi	Cupressaceae	Egzotik
6	<i>Cupressus sempervirens</i> L.	Mezarlık Servisi	Cupressaceae	Doğal
7	<i>Picea glauca</i> cv. 'Conica'	Konik Ladin	Pinecea	Egzotik
8	<i>Picea orientalis</i> (L.) Peterm.	Doğu Karadeniz Ladini	Pinecea	Doğal
9	<i>Picea pungens</i> Engelm.	Mavi ladin	Pinecea	Egzotik
10	<i>Picea pungens</i> cv. 'Glauca'	Mavi ladin	Pinecea	Egzotik-Kültür
11	<i>Pinus mugo</i> Turra	Bodur Çam	Pinecea	Egzotik
12	<i>Pinus nigra</i> Lamb.	Kara Çam	Pinecea	Doğal
13	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Sarı Çam	Pinecea	Doğal
İbrelî Çalılar				
1	<i>J. communis</i> Hochst. Subsp. nana Syme	Bodur Ardıç	Cupressaceae	Doğal
2	<i>Juniperus sabina</i> L.	Sabin Ardıcı	Cupressaceae	Doğal
3	<i>Thuja occidentalis</i> cv. 'Danica'	Danica, Batı Mazısı	Cupressaceae	Egzotik-Kültür
4	<i>Thuja orientalis</i> cv. 'Aurea Nana'	Altuni Doğu Mazısı	Cupressaceae	Egzotik-Kültür



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

5	<i>Thuja orientalis</i> cv. 'Compacta Aurea Nana'	Altuni Top Mazı	Cupressaceae	Egzotik-Kültür
---	---	-----------------	--------------	----------------

Geniş Yapraklı Ağaç ve Ağaççıklar

1	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	At Keşanesi	Sapindaceae	Doğal
2	<i>Acer negundo</i> L.	Dışbudak Yap. Akçaağaç	Sapindaceae	Egzotik
3	<i>Acer platanoides</i> L.	Çınar Yap. Akçaağaç	Aceracea	Egzotik
4	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Kokar ağaç	Simaroubaceae	Egzotik (Yarı doğallaşmış/ Doğallaşmış)
5	<i>Catalpa bignonioides</i> Scop.	Katalpa	Bignoniaceae	Egzotik
6	<i>Celtis australis</i> L.	Adi Çitlenbik	Ulmaceae	Egzotik
7	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Ayva	Rosaceae	Egzotik
8	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Yaygın Dışbudak	Oleaceae	Egzotik
9	<i>Eleagnus angustifolia</i> L.	İğde	Eleagnaceae	Doğal
10	<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Gladiçya	Fabaceae	Egzotik
11	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Juglandaceae	Egzotik
12	<i>Malus domestica</i> Borkh.	Elma	Rosaceae	Doğal
13	<i>Morus alba</i> L.	Ak Dut	Moraceae	Egzotik
14	<i>Morus nigra</i> L. 'Pendula'	Ters Aşılı Kara Dut	Moraceae	Egzotik-Kültür
15	<i>Platanus orientalis</i> L.	Doğu Çınarı	Platanaceae	Doğal
16	<i>Populus alba</i> L.	Ak Kavak	Salicaceae	Doğal
17	<i>Prunus cerasifera</i> 'Atropurpurea' Rehd.	Süs Eriği	Rosaceae	Egzotik-Kültür
18	<i>Prunus mahleb</i> L.	Mahleb	Rosaceae	Doğal
19	<i>Quercus pubescens</i> Willd.	Tüylü Meşe	Fagaceae	Doğal



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

20	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Beyaz Çiçekli Yalancı Akasya	Fabaceae /Leguminosae	Egzotik (Yarı doğallaşmış/ Doğallaşmış)
21	<i>Robinia pseudoacacia</i> L. ‘Um-braculifera’	Top Akasya	Fabaceae /Leguminosae	Egzotik (Yarı doğallaşmış/ Doğallaşmış)
22	<i>Salix babylonica</i> L.	Salkım Söğüt	Salicaceae	Egzotik
23	<i>Sophora japonica</i> L.	Sofora	Fabaceae	Egzotik
24	<i>Syringa vulgaris</i> Mill.	Leylak	Oleaceae	Doğal
25	<i>Tilia tomentosa</i> Moench	Gümüşi Ihlamur	Tiliaceae	Doğal
Geniş Yapraklı Çalılar				
1	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	Lavanta	Lamiaceae	Doğal
2	<i>Berberis thunbergii</i> DC.	Kadın Tuzluğu	Berberidaceae	Egzotik
3	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Atropur-purea Nana’	Bodur Formlu Kadın Tuzluğu	Berberidaceae	Egzotik-Kültür
4	<i>Buxus microphylla</i> ‘Japonica’ Rehd.	Japon Şimşiri	Buxaceae	Egzotik-Kültür
5	<i>Buxus sempervirens</i> L.	Adi Şimşir	Buxaceae	Egzotik
6	<i>Euonymus japonicus</i> Thunb. ‘Aurea Variegata’	Altuni Taflan	Celastraceae	Egzotik-Kültür
7	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	Ağaç Hatmi	Malvaceae	Egzotik
8	<i>Pyracantha coccinea</i> M.Roem.	Ateş Dikeni	Rosaceae	Doğal
9	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	Rosaceae	Doğal
10	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Biberiye	Lamiaceae	Egzotik
Sarılcı ve Tırmanıcılar				
1	<i>Campsis radicans</i> Seem.	Acem Borusu	Bignoniaceae	Egzotik
2	<i>Hedera helix</i> L.	Kaya Sarmaşığı	Araliaceae	Egzotik



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

3	<i>Ipomoea tricolor</i> Cav.	Kahkaha Çiçeği	Convolvulaceae	Egzotik
4	<i>Lonicera japonica</i> L.	Hanımeli	Caprifoliaceae	Doğal
5	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> L.	Amerikan Sarmaşığı	Vitaceae	Egzotik
6	<i>Rosa</i> sp.	Sarmaşık Gül	Rosaceae	Doğal
7	<i>Vinca major</i> L.	Büyük Yap. Cezayir Menekşesi	Apocynaceae	Doğal
8	<i>Vitis vinifera</i> L.	Üzüm/Asma	Vitaceae	Doğal

Mevsimlik Çiçekler ve Yer Örtücüler

1	<i>Alyssum maritimum</i> L.	Kuduz Otu/Kraliyet Halısı	Cruciferae	Doğal
2	<i>Amaranthus caudatus</i> L.	Tilki Kuyruğu	Amaranthaceae	Doğal
3	<i>Aptenia cardifolia</i> L.	Buz Çiçeği	Aizoaceae	Egzotik
4	<i>Aptenia cardifolia</i> ‘Variagata’	Alaca Yap. Buz Çiçeği	Aizoaceae	Egzotik-Kültür
5	<i>Aster amellus</i> L.	Yıldızpatı	Asteraceae	Doğal
6	<i>Calendula officinalis</i>	Aynısefa	Asteraceae	Doğal
7	<i>Celosia cristata</i>	Horoz İbiği	Amaranthaceae	Egzotik
8	<i>Celosia plumosa</i>	Horoz İbiği	Amaranthaceae	Egzotik
9	<i>Centaurea cineraria</i> L.	Kül Çiçeği	Asteraceae	Egzotik
10	<i>Cerastium tomentosum</i> L.	Fare Kulağı	Caryophyllaceae	Doğal
11	<i>Chrysanthemum</i> sp.	Krizantem	Asteraceae	Egzotik
12	<i>Colues blumei</i> Gr.	Kolyos	Lamiaceae	Egzotik
13	<i>Cucurbite</i> sp.	Kabak	Cucurbitaceae	Egzotik
14	<i>Dahlia</i> sp.	Yıldız Çiçeği	Asteraceae	Egzotik
15	<i>Gaura lindheimeri</i> ‘Rosea’	Gavura Çiçeği	Onagraceae	Egzotik



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

16	<i>Gazania rigens</i> (L.) Gaertn.	Koyun Gözü Çiçeği	Asteraceae	Egzotik
17	<i>Helenium autumnale</i>	Sarı Çiçekli Helyenyum	Asteraceae	Egzotik
18	<i>Hemerocallis fulva</i>	Turuncu Gün Güzeli	Asphodelaceae	Egzotik
19	<i>Hosta fortunei</i> var. 'Hyacin-thina'	Hošta	Asparagaceae	Egzotik
20	<i>Hydrangea macrophylla</i>	Büyük Yap. Ortanca	Hydrangeaceae	Egzotik
21	<i>İberis saxatilis</i> L.	Hünkarbeğendi otu	Brassicaceae	Egzotik
22	<i>İris germanica</i> L.	Süsen	Iridaceae	Doğal
23	<i>Matthiola incana</i> (L.) R. Br.	Şebboy	Brassicaceae	Egzotik
24	<i>Mesembryanthemum nodiflorum</i> L.	Buz çiçeği	Aizoaceae	Egzotik
25	<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Akşam Sefası	Nyctaginaceae	Egzotik
26	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Top Fesleğen	Labiatae	Egzotik
27	<i>Pelargonium peltatum</i> L.	Sakız Sardunya	Geraniaceae	Egzotik
28	<i>Petunia hybrida</i> L.	Petunya	Solanaceae	Egzotik
29	<i>Primula vulgaris</i> Huds. 'Mix'	Çuha Çiçeği	Primulaceae	Doğal
30	<i>Ricinus communis</i> L.	Hint Yağı	Euphorbiaceae	Doğal
31	<i>Rosa polyantha</i> L.	Minyatür Gül	Rosaceae	Egzotik
32	<i>Rosa</i> sp.	Çalı Gül	Rosaceae	Doğal
33	<i>Santolina chamaecyparissus</i> L.	Santolin/Gri Lavantin	Asteraceae	Egzotik
34	<i>Saxifraga aizoides</i> L.	Taşkıran	Saxifragaceae	Egzotik
35	<i>Sedum spurium</i> L.	Kırmızı Damkоруğu	Crassulaceae	Egzotik



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:536 K:750

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

36	<i>Sedum sprurim</i> 'Tricolor'	3 Renk Yapraklı Damkоруğu	Crassulaceae	Egzotik
37	<i>Tagetes erecta</i> L.	Top Kadife Çiçeği	Asteraceae	Egzotik
38	<i>Tagetes patula</i> L.	Kadife Çiçeği	Asteraceae	Egzotik
39	<i>Tradescantia zebrina</i>	Alacalı Telgraf Çiçeği	Commelinaceae	Egzotik
40	<i>Verbena x hybrida</i> L.	Bahçe Minesi	Verbenaceae	Egzotik

ANKARA’NIN DEĞİŞEN YÜZÜNDE POSTANE BİNALARINA BÜTÜNCÜL BİR BAKIŞ ¹

A HOLISTIC VIEW OF POST OFFICE BUILDINGS IN ANKARA’S CHANGING FACE

Yelda DURGUN ŞAHİN

*Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
Adana / Türkiye*

ORCID: 0000-0001-6708-9247¹

Öz: İmparatorluk döneminde İstanbul’da bulunan haberleşme ağı merkezi, T.B.M.M.’nin kuruluşu ve kurulan yeni Cumhuriyet’le beraber başkent Ankara’ya taşınmıştır. Bu çalışmada, İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Türkiye’nin modernleşme sürecinin, mimarlık ve şehircilik alanlarındaki karşılıkları, Ankara Ulus Postane yapıları üzerinden incelenmektedir. **Amaç:** Ulus’ ta inşa edilmiş postane binalarının değişim ve dönüşümü, tarihi çevrenin çok katmanlı, zamana bağlı olarak değişen ve çeşitlenen çoğul kimlikleri göz ardı edilmeden, bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. **Yöntem:** Literatür ve arşiv taraması temelinde, kentsel bellek aracı olarak kent planları, fotoğraflar ve kartpostallar kullanılmaktadır. Bu envanterler üç postane yapı ve çevresinin tanımlanmasında görsel, mekânsal ve ilişkisel analiz yapılmasına olanak sağlamaktadır. **Bulgular:** Çalışma da ele alınan bu yaklaşım ile Postane yapılarının değişim ve dönüşüm süreçlerini tanımlayan kırılma noktaları tespit edilmiştir. Postane yapıları ve çevresine ait soyut ve somut niteliklerin, tarihsel çevrenin mekânsal kimliğine olan etkileri belirlenmiştir. **Sonuç:** Çalışmada, bütünlüğe bağlı olarak yaşanan yapısal kayıpların, tarihsel çevrenin sürekliliğini negatif anlamda etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Postane Binası, Ankara Kentsel Bellek, Kentsel Kimlik, Bütüncül Değerlendirme

Abstract: Communication network centre in Istanbul during the Imperial period, moved to capital Ankara thanks to establishment of T.B.M.M. and Republic of Turkey. In this study, from Empire to Republic of Turkey’s modernization process, in the fields of reflection on architecture and urbanism is explored through the Ankara post office building in Ulus. Aim: The change and transformation of the post office buildings built in Ulus is handled from a holistic perspective without ignoring the multi-layered, changing and diversifying plural identities of the historical environment. **Method:** Based on literature and archive scanning, city plans, photographs and postcards are used as urban memory tools. These inventories allow visual, spatial and relational analysis to be made in defining the three post office buildings and their surroundings. **Results:** With this approach, which is discussed in the study, the breaking points that define the change and transformation processes of the post office buildings have been determined. The effects of the intangible and tangible qualities of the post office buildings and their surroundings on the spatial identity of the historical environment were determined. **Conclusion:** In the study, it has been observed that the structural losses experienced due to integrity negatively affect the continuity of the historical environment

Keywords: Post Office, Ankara, Urban Memory, Urban Identity, Holistic Framework

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.03

(1) *Sorumlu Yazar- Corresponding Author: Yelda DURGUN ŞAHİN, (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof), Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana / Türkiye, ydurgunshin@atu.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 03.12.2021, Kabul Tarihi/ Accepted: 19.04.2022 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma/Research) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Her tekil yapı, bir bütünüün parçası olarak ele alındığında, bu yapının estetik ve biçimsel gereksinimlerinin, bütünüün genel ihtiyaçları tarafından tanımlandığı görülür. Bu kurallar tekil işlevsel özelliklerdence, bütünüün ortaya koyduğu ihtiyaçlar ile şekillenir. O nedenle estetik değerin temeli bu sosyal, kolektif alanda aranmalıdır (Behne,1996:135-137).

Adolf Behne, *The Modern Functional Building* isimli kitabında yapıları, tekil işlevlerinin yerine, toplumun genel ihtiyaçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini savunur (Behne,1996: 136). Böylece yapıların biçimlenmesi, toplumsal işlev kavramından hareketle politikleştiğinin de bir göstergesidir (İnan, 1997:107). Bu nedenle yapılar ele alınırken mutlaka dönemseller olarak ele alınmalıdır. Bir dönem içerisinde yaşayan toplumun ihtiyaçları ve önceliklerinden yola çıkarak, yönetim biçimine kadar olan geniş yelpazede yer alan ara katmanların, bina ve çevresine olan etkileri incelenmelidir.

Conzen, (1960:3-19), kent planı analizi olarak adlandırdığı araştırmasında, kentin üç temel ögesini yol, parsel ve binalar olarak tanımlar. Conzen' in, kentin yerleşim analizinde, araç olarak kent planı ve temel bileşenlerini kullanması, bu bileşenlerin tarihsel süreçteki değişimlerini ifade etmemize ve kentin değişen

yapısını anlamamıza olanak sağlar (Moudon, 1994: 289-311).

Ünlü kent bilimci Lynch (1960:8) ise, uyumlu ve homojen mekanların belirli bir süreklilik içinde anlam kazanacağını savunmakta, ayrıca kentsel karakterin öneminden de bahsetmektedir. Bu görüşü ile Bahne'nin savunduğu bütüncül yaklaşım desteklenmektedir.

Pearson ve Marshall (2012:59-60) bütünlük kavramını açıklarken, bir yere ait bileşenlerin bütüncül olarak anlamlı bir biçimde var olmasını çeşitli gerekliliklere bağlar. Bir bölgenin fiziksel dokusuna ait biçimsel bütünlüğün; tarihsel birliktelik içerisinde değerlendirilmesi ve mekâna kültürel önemini veren kullanım türü ile mekânda kurulmuş olan sosyal bağların korunması ile sağlanabileceğini belirtmiştir.

Kentin bir parçasını ya da bir ögesini değerlendirirken, Behne, Lynch, Pearson ve Marshall'ın kente olan bakış açılarından yola çıkarak bütüncül anlamda bir bakış açısı geliştirmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda bütünlük kavramının çok girdili ve özgün yapısı (Özeren vd., 2020: 7), kentlerin çok katmanlı durumu ve incelenen dönemle olan ilişkisi gözetilerek değerlendirilmelidir. Aksi durumda kentin tüm katmanları sınırlarını kaybederek, dönemin ifadesine olumsuz ve hatalı etkiler bırakabilir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Literatürde Ankara kent kimliği üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmasına rağmen, bir kamu yapısı olan postane binasının işlev değişikliği, iki kere yıkılması, yeniden inşası ile ek binaların ilavesine kadar uzanan sürecin, kent kimliğine olan etkisi konusunda araştırma boşluğu görülmüştür. Bu nedenle çalışma, Ankara'nın başkent kimliğinin oluşmasında, etkinliği tartışılan mimari öğelerden, postane yapısına odaklanmıştır.

Bu çalışma, toplumun haberleşme ihtiyacından yola çıkarak gelişen posta hizmetlerinin, Cumhuriyet'in başkenti Ankara'da kendine mekân arama eylemine dönüşmesini anlatmaktadır. Toplumun değişen ihtiyaçları ve yönetimin gücüyle şekillenen kentin, önemli kamu yapılarından biri olan postane yapısı, bu değişim ve dönüşümün bir temsili olarak ele alınmaktadır. Çalışmanın sınırları, Meşrutiyet'in ilanından günümüze, Ankara Ulus bölgesinde inşa edilmiş olan postane yapıları olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, üç ana bina ile iki ek bina olmak üzere toplam beş postane yapısı ve kentin biçimlenmesine olan etkileri değerlendirilmiştir.

Günümüze kadar ulaşamayan iki postane yapısının izleri, kent içerisinde yaratmış olduğu boşluk ve sokak dokusunun sürekliliğine olan olumsuz etkileri ile değerlendirilmiştir. Bu izler, envanter aracı olarak kentin hafızasını tutan ve dönemsel değerlendirmeye olanak sağlayan kent fotoğrafları, kartpostallar ve

tarihi kent haritaları ile takip edilmiştir. Yapıların değişim ve dönüşümlerinin değerlendirilmesinde, bu envanterler üzerinde mekânsal okuma ile görsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Cephe ara yüzlerinin bozulması, sokak silüetinde bütünlüğüne bağlı olarak yaşanan yapısal kayıplar, yıkılanın yerine yeniden inşa etme pratiği, dönemin yerel ya da ulusal kimliğine olan etkisi üzerinden ele alınmıştır.

Çok katmanlı olan bu yapıların birliktelikleri ya da çatışmaları, tarihin kentsel çevrede bıraktığı izleri takip etmemize olanak sağlamıştır.

Sosyal çevreye ait veriler ile mekânsal okumaya ait veriler birlikte değerlendirildiğinde, yapı çevrenin ifadesi bütüncül bir anlam kazanmıştır.

AMAÇ

Ulusal ve uluslararası haberleşmeyi sağlayarak, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve Cumhuriyet'in kurulmasında posta yapılarının önemi büyüktür. Bu çalışmada, Ulus bölgesinin çevresel kimliğinin oluşumunda Postane yapılarının önemi anlatılmıştır.

Postane yapıları ve yakın çevresinin geçirmiş olduğu değişim ile bu değişimin Ulus bölgesinin çevresel kimlik değerlerine olan etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

KAPSAM

Çalışmada, yapıların kimlik öğeleri (*yapının üslubu, tanımı, kullanım türü ve işlevi, kentsel çevrenin bağlamsal ifadesi ve anlamı*) ile yapıların kentin farklı katmanları ile kurmuş olduğu ilişki birlikte ele alınmıştır. Bu çalışma Ulus bölgesi Postane binaları ve yakın çevresi sınırlarında yürütülmüştür. Çalışma kapsamından üç farklı döneme ait çevresel kimlik değişimi Postane yapıları üzerinden değerlendirilmiştir.

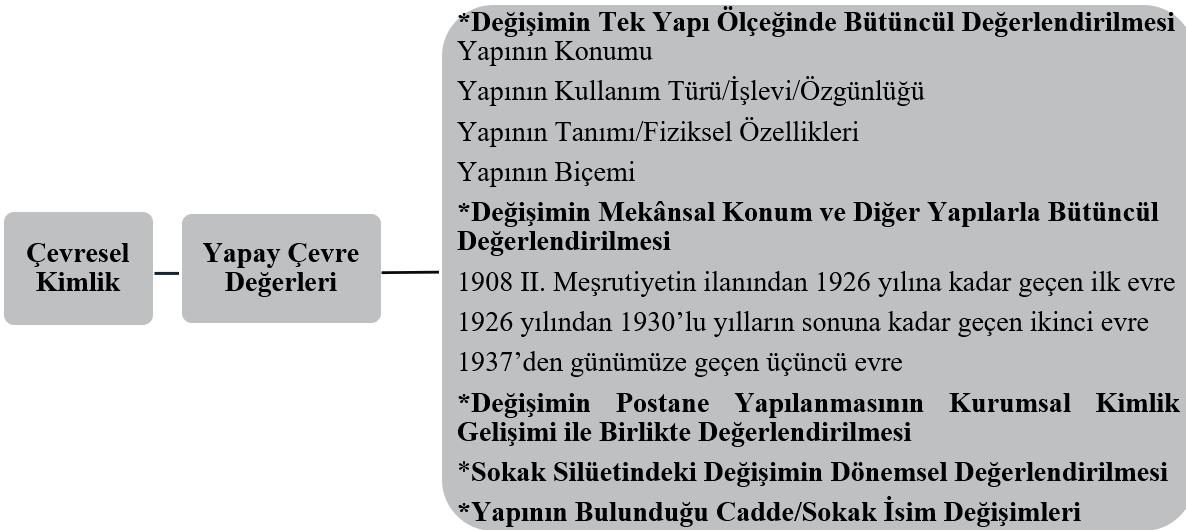
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Ankara Postane binalarının yapısal ve çevresel değişimlerini, dönemsel olarak ele alan çalışmada, envanter aracı olarak tarihi kent planları, kent fotoğraf ve kartpostalları kullanılmıştır. Kentsel bellek aracı olan görseller üzerinde mekânsal okumalar yapılmıştır.

Yapıların dönem temsillerinin ifadesinde kullanılan mekânsal okumaya ek olarak, çevreyle ilişkilerinin okunmasında Eco'nun *Çoğul Okuma* (1962:250-323) olarak adlandırdığı yöntemle başvurulmuştur.

Şekil 1'de Postane yapısının içinde bulunduğu çevrenin, kimlik değerlerini etkileyen çok katmanlı yapıya yer verilmiştir. Postane ve çevresinin, günümüzde var olan ve kaybolan katmanlarının bütüncül ve ilişkisel bir yöntemle ele alınması, fiziksel değişimi yaratan anlamın ifadesini oluşturmaya olanak sağlamıştır.

Şekil 1'de sunulan bütüncül değerlendirme, çalışma kurgusunun anlaşılmasına destek olmaktadır.



Şekil 1. Postane Yapı ve Çevresinin Geçirdiği Değişime Bütüncül Bir Bakış



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Postane yapılarının konum, işlev, biçim ve anlamdaki değişimlerinin, tarihsel süreçte çevresel kimliğin değişimini nasıl ve ne şekilde etkilediği temeline oturtulmuştur.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çok katmanlı tarihi bir yerleşim üzerine kurulan, Ankara Ulus bölgesinde yerleşim kesintisiz devam etmiştir. Çalışmanın fiziksel sınırları, Ulus/Bankalar caddesi ile ilk postane binasının bulunduğu Hükümet meydanı olarak belirlenmiştir.

Tarihsel sınırlar ise, Meşrutiyet'in ilan edilmesinden günümüze ulaşan tarihsel dönemi kapsamaktadır. Bu sınırlar içerisinde meydana gelen yapı ve plan ölçeğindeki değişimin ifadesinde,

envanter ve kent bellek aracı olan kent fotoğraf ve kartpostalları kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Postane yapılarının, diğer yapılarla kurmuş olduğu cephe ara yüz ilişkisi zaman içerisinde değişmiştir. Mimari öğelerde yaşanan bu değişim, çevresel kimliğin bileşenlerini değiştirmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında iki sav öne sürülmektedir.

Sav 1: Çevresel kimliğin oluşumunda rol alan, kentin ya da yapının bir parçasının de-

ğişmesi, yapıya ya da çevreye yeni anlamlar kazandırmaktadır.

Sav 2: Kentin bir parçasına ait yapıların biçimsel değişimi ya da yıkımı, içinde bulunduğu sokak cephe ara yüzündeki bütünselliği etkilemekte ve değiştirmektedir. Bu değişim kentsel kimliğin anlamında farklılaşmalara ya da negatif etkilere yol açmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Lynch, yapmış olduğu çalışmada, yapısal bir tasarımın görsel algısının, onun anlamıyla bütünleşik olduğunu, kimlik, yapı ve anlamın bir arada ve etkileşim içerisinde bulunarak kent imgesini belirlediğini vurgulamıştır. (Lynch, 1960:8). Bu bağlamda yapmış olduğu çalışma ile, tarihsel bir dönemi algılamamızı sağlayan görsel öğeler üzerinden, çevredeki anlam ve kimliğin değerlendirilebileceği görülür.

Behne, tekil yapıların, bir bütünün parçası olarak ele alınmasının, bütünün genel ihtiyaçları tarafından tanımlandığı belirtmiştir (Behne, 1996:135). Bu çalışma dönemin temel özelliklerini, bütünün anlamı ile değerlendirmemiz için; bütüncül olarak planlamayı ve tek yapı ölçeğinde tasarımı birlikte okumamız gerekliliği ortaya çıkarır. Aynı zamandan, çalışmanın savında öne sürülen tek yapı ölçeğinde gerçekleşen kayıpların, bütünün anlamında kayıplara neden olacağını düşündürür.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Pearson ve Marshall (2012:59-60) çalışmalarında bütünlük kavramını; bir yerin bileşenlerinin, fiziksel dokusunun, tarihsel birliktelikteki biçim ve bütünlüğünün, mekâna kültürel önemini veren kullanımı ve sosyal bağları korunduğu sürece var olduğunu belirtmişlerdir (Özeren, vd. 2020:7). Bu ilişkide, tarihi bir çevrede yer alan kimlikli yapılarda, kimliğin oluşumunu destekleyen yapının kendisi ve çevresiyle kurduğu ilişkinin anlamının bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır. Bu bağlamda kent içerisinde doluluk ve boşlukları yaratan, yapay çevre özelliklerinin oluşturduğu biçimin altında yatan anlamda, o çevreyi kullanırken oluşan sosyal bağların güçlü bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Yani, yapılı çevrede değiştireceğimiz her karar, aslında mekânın sosyal bağlamda oluşturduğu bağları değiştireceği gerçeğini de birlikte getirmektedir.

Kentsel morfoloji alanında bir yöntem geliştiren M.R.G. Conzen yapmış olduğu çalışmada, kent planlama analizi (town plan analysis) temel öğelerini, yollar, parseller ve yapılar olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda kenti ya da kentin bir bölgesini analiz ederken, bu öğelerin birbirleri arasında oluşturdukları ilişkinin anlamını çözmeyi gerekliliğinin altını çizmiştir. Conzen' in belirlemiş olduğu temel öğeler ve aralarındaki ilişkilere bakmak, yerleşim alanına dair planlama ve tasarım kararlarının birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılar. Ancak çalışmanın kapsamı plan-

lama ölçeğinde, parsel, yol, yapı yoğunluğu gibi kavramlarının sayısal değer analizini içermemektedir. Çalışma, bu açıdan değişimi yol, parsel, yapı gibi plansal öğelerin tasarım ögesine dönüşümünü, nicel olarak değil niteliksel olarak yapısal ilişkileri tanımlayarak, mekânın kimliğini oluşturan temeller üzerine sorgular ve bütüncül olarak değerlendirmeye odaklanır. Bu kentsel odağın zamanla değişimi ve dönüşümü karmaşık bir yapıyı ifade eder.

Eco'nun *Çoğul Okuma* (1962: 250-323) olarak adlandırdığı yöntem, çok katmanlı ve karmaşık yapıların, görünen ve görünmeyen karakterlerini sorgularken ilişkiyel okumanın önemini vurgular. İlişkiyel okuma, kentsel çevrenin karmaşık ve çok katmanlı yapısında yer alan soyut ve somut kavramların birbirleriyle olan ilişkisini ortaya koyarak, bütüncül değerlendirmeye destek verir (Birik, 2015:535-540). Bu nedenle tarihsel çevrenin çok katmanlı ve karmaşık yapısını anlamamıza olanak sağlar.

Literatür incelendiğinde Ankara'nın kimliği üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Kentin çok katmanlı yapısını oluşturan kimlik bileşenleri Ankara özelinde; kent donatı elemanları ve kimlik (Bayraktar ve Tekel, 2008:105-118), mekân isim değişiklikleri ve kimlik (Turan ve Erçoşkun, 2017:55-68), bellek ve kimlik (Al, 2011:22-36), kamusal yeşil alan ve kimlik (Özdemir, 2009:144-153; Gü-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

neş ve Şahin, 2015:445-454) politika ve kimlik (Hayden ve Sevin, 2012:133-146), algı ve kimlik (Barış vd., 2009:724-735), imge, marka ve kimlik (Eraydın, 2016:830-855), bütünlük ve kimlik (Oktay, 2011:8-19), kentsel dönüşüm ve kimlik (Akkoç, 2018:23-51), yapı, anlam ve kimlik (Resuloğlu, 2020: 226-234) başlıkları altında ele alınmıştır. Bu çalışma postane yapıları ve çevresinin çok katmanlı yapısını oluşturan kimlik bileşenlerini bütüncül değerlendirmesi açısından, kapsayıcılığı ile diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Ayrıca, Postane yapılarının dönemsellik önemi kavrayabilmek için, posta hizmeti ile haberleşme örgütünün kısa tarihçesine yer verilmiştir.

Posta Hizmetleri ve Kuruluşunun Kısa Tarihçesi

Tarihin ilk çağlarından günümüze, toplum olmanın bir sonucu olarak insanlar kendi aralarında haberleşme ihtiyacı duymuşlardır ve iyi örgütlenmiş devletlerin haberleşmeye önem verdikleri görülmüştür. Dünyada ilk posta hizmeti Orta Asya Türkleri'nde göçün düzenli bir şekilde yapılabilmesi için geliştirilmiştir. Kurulan devletlerin haberleşmesi ve sağlıklı yönetilebilmesinde de posta hizmetleri önemli bir yer tutmuştur. Osmanlı Devleti döneminde II. Mahmut dönemine kadar posta devletin haberleşmesinde kullanılmış, halkın ihtiyaçları için postanın kullanılması ise II. Mahmut tarafından 1839 Gülhane

Hatt-ı Hümayunu posta teşkilatı kurulması ile başlamıştır. Ancak posta işletmesi imtiyazları yabancı devlet ya da şirketlere verilmiştir (Alşan, 1990:391).

23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışından Cumhuriyet'in ilanına kadar, savaşın başarıya ulaşması için Ankara'da birçok kurum, merkez ve birim oluşturulmuştur. 13 Ekim 1923 tarihinde Ankara'nın başkent olması ile kamusal alanda ihtiyaçlar artmış, kültürel eylemler başlamış ve başkent çekim noktası haline gelmesiyle nüfus hızla artmaya başlamıştır. Ankara'nın değişim ve dönüşümü ise artan işlevlere cevap verebilecek yeni imar planı hazırlığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1923 de Cumhuriyetin kurulmasıyla ve Ulusalcılık düşüncesinin etkisiyle Ankara yeniden inşa edilmeye başlanmıştır.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında posta ve telgraf hizmeti önemini artırmıştır. Mustafa Kemal Paşa liderliğinde, Anadolu'da başlatılan Kurtuluş Savaşı'nın başarısı için, millî güçlerin kontrolünde olan yeni bir haberleşme örgütünün kurulması gerekmiştir. İlk Postane 1840 yılında Postahane-i Amire ismi ile İstanbul'da kurulmuştur. Haberleşme olmadan, kurtuluş savaşının başarılı olamayacağı bilindiği için merkezi Ankara'da bulunan bir *Posta ve Telgraf Bürosu* kurulmasına karar verilmiştir. (İstanbul'un 16 Mart 1920'deki işgalini ve 1 Eylül 1922 Başkomutanlık Mey-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dan Muharebesi'nin zaferle neticelendiğini Türkiye bu binadan çekilen telgraflarla öğrenmiştir) (Posta Dairesi Başkanlığı Etüt ve Planlama Şubesi Müdürlüğü, 1968:672-673).

Cumhuriyetimizin kuruluşu ile haberleşme alanında milli politika uygulanmaya başlanarak 1923-1938 yılları arasında PTT işletmesi İç İşleri Bakanlığına bağlı olarak gelişmeye başlamıştır. 376 sayılı Posta Kanunu 26 Aralık 1923 tarihinde çıkarılmıştır. Bu önemle, T.B.M.M' nin kuruluşu ile birlikte meclis bahçesinde çadır içinde "Büyük Millet Meclisi Hükümeti Posta ve Telgraf Merkezi,, adıyla bir birim açılmıştır (Posta Dairesi Başkanlığı Etüt ve Planlama Şubesi Müdürlüğü, 1968:672-673). Bu merkez ilk yıllarında Posta caddesi üzerinde yer alan geleneksel bir yapı içerisinde hizmet vermiş, 1925 yılında ise Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanan Ankara Ulustaki PTT Genel Müdürlüğü binası inşa edilmiştir¹. Koçyiğit'e göre 1976², Tunçer' e göre (2019:130) 1982 yılında yıkılmıştır. Aynı yerde 1982 yılında inşa edilen, Mimar Cihan Uysal³ tarafından tasarlanan ve günümüzde T.C. Ulaştırma ve Altyapı Ba-

kanlığı ve PTT AŞ Genel Müdürlüğü adıyla kullanılan yapı bulunmaktadır.

BULGULAR

Ankara 19. yüzyılın sonlarına kadar kale ve iç kalede yer alan geleneksel konaklardan idare edilmiştir. Abdülhamit döneminde, şehirde okullar ve kamu binaları yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Hükümet Konağı'nın bulunduğu yerde bir konak satın alınarak yönetim merkezi bu alana taşınmıştır (Günel ve Kılıcı, 2015:95-96). 20.yy. başlarında ise, 1924 Ankara haritası üzerinde takip edileceği üzere kamu binalarının sayıları artmıştır. Bu kamu yapıları arasında postane binası da yerini almıştır.

Makale, İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Türkiye'nin modernleşme sürecinin, mimarlık ve şehircilik alanlarındaki karşılıklarını, Ankara Ulus Postane yapıları üzerinden incelemektedir. Bu yapıların konumları, içinde buldukları dönem haritaları üzerinde işaretlenmiş ve yakın ilişkide oldukları diğer yapılarla birlikte değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, postane yapılarının yapım tarihlerini esas alarak dönemsel olarak gruplanmıştır. Bu gruplama 1908 II. Meşrutiyetin ilanından 1926 yılına kadar geçen ilk evre, 1926 yılından 1930'lu yılların sonuna kadar geçen ikinci evre ile 1937'den günümüze geçen üçüncü evre olarak değerlendirilmiştir. Üçüncü evre 1937-1950'ler sonu, 1950-1970'leri sonu ve

1 <https://alivedatoygur.wordpress.com/2018/02/04/ankaramizi-taniyalim-10-2/>

2 Koçyiğit, 2018:373. 1976 yılında çekilmiş iki hava fotoğrafı üzerinde yapmış olduğu incelemede, yapının birinde ayakta, diğerinde ise yıkılmış olduğunu belirterek, yıkımın 1976 yılı içerisinde gerçekleşmiş olduğunu belirtir

3 Koçyiğit, 2018:373



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1980 sonrası dönem olmak üzere üç farklı dönemi içinde barındırmaktadır. Ancak çalışma alanını oluşturan Bankalar caddesi üzerinde 1937 sonrasında, bu üç döneme ait yapı sayısı sınırlı olduğu için değerlendirme başlığı birlikte ele alınmıştır. Bu amaçla yapıların, kentin dört farklı değişim katmanı ile kurduğu ilişki dönemsel incelenmiştir. Bu katmanlar ve dönemler;

- *Değişimin tek yapı ölçeğinde bütüncül değerlendirilmesi*

Yapıların görsel değişim ve dönüşümleri

Yapı ve içinde bulunduğu çevreye ait bilgiler

Posta hizmetlerinin kurumsal kimliğindeki değişimin yapıya olan etkisi

- *Değişimin mekânsal konum ve diğer yapılarla bütüncül değerlendirilmesi*

1908 II. Meşrutiyetin ilanından 1926 yılına kadar geçen ilk evre

1926 yılından 1930'lu yılların sonuna kadar geçen ikinci evre

1937'den günümüze geçen üçüncü evre

- *Değişimin sokak silüetindeki ifadesinin dönemsel değerlendirilmesi*

- *Değişimin sokak isimleri üzerinden değerlendirilmesi, başlıklarında ele alınmıştır.*

Değişimin Tek Yapı Ölçeğinde Bütüncül Değerlendirilmesi

Bir yerin diğer yerlerden ayrılarak okunabilmesi ya da insanlar için anlamlı hale gelmesini sağlayan nitelikler bütünü (Lynch, 1960:8), o yerin kimliğinin açıklanması için kullanılır. Bu bağlamda tek yapı ölçeğinde bir mimari ürün, kentsel mekânda aldığı yer ve kent bağlamıyla kurmuş olduğu ilişki nedeniyle kentsel bütünün bir parçası olarak değerlendirilir ve kent kimliğine etkisi bulunan bir niteliğe sahiptir.

Postane yapıları özelinde bu nitelikler, buldukları çevreye ait fiziksel görünümün yanı sıra bunu destekleyen farklı boyutların varlığı ile açıklanabilir. Bu boyut, görsel ve mekânsal özelliklerin ötesinde çevreyi bu değişime zorlayan dinamiklerin varlığıdır.

Çalışmada incelenen görsel ve mekânsal analiz, yapı ve çevresi ile sonuçlanmış, son ürünün analizi olarak karşımıza çıkar. Son ürün devingendir. Bu ifadenin arka planı, kamusal yaşam ve içinde yaşayan toplumun iletişim boyutları ile desteklenir. Bu nedenle postane yapısı dönemin toplumsal yapısının yaratmış olduğu, kamusal yaşam tarzı içinde değerlendirilmesi gerekir.

Şekil 4' de görselleri yer alan farklı dönemlerde inşa edilmiş üç postane ile iki postane ek binası, buldukları konum, taşıdıkları mimari özellikler, biçim ve işlevsel olarak



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

değerlendirildiğinde; yapısal ve anlamsal farklılıkların bulunduğu görülmüştür. Bu farklılıklara Tablo 4’de yer verilerek, postane yapıları sistematik olarak tarihsel sıralama ile değerlendirilmiştir.

1886’den günümüze kadar geçen zamanda, I. ve II. Postane yapılarının yıkılması, toplumun bu yapı ve çevresiyle kurmuş oldukları ilişkiyi koparmıştır. Toplumun belleğinde yer etmiş olan bu yapılar nesilden nesile giderek azalan bilgi ile taşınmış ve zamanla anlamı kaybolmaya başlamıştır. Fotoğraflar ve kartpostallar, bu anlamı yeniden görmemizi ve anlamamızı sağlamıştır. Kentin belleğini tutan bu envanterler, dönemsel olarak gruplandırılmış böylece yaşanan çevresel kimlik bileşenlerindeki kayıplar daha iyi ifade edilebilir duruma gelmiştir.

Şekil 4’de 1887-1930 yılları arasında var olan I. Postane yapısı iki farklı fotoğraf üzerinden ele alınmıştır. 1 numaralı görsel yapının ilk yıllarını, 2 numaralı görsel ise çevresinde bir ağacın büyümüş olması ve yapının kuzey cephesine açılmış yeni pencereler ile tadilat geçirmiş olduğu daha geç evreyi ifade etmektedir. Cephede yaşanan bu değişim, iç mekân kullanımına bağlı olarak gerekli görülmüş havalandırma ve ışık ihtiyacından kaynaklandığı açık bir şekilde görülebilir. Ancak 2 numaralı görseldeki II. Postane yapısına ait cephe süsleme öğelerinin değişmiş olması, değişimin ihtiyaç temelinde şekillenmediği-

ni, biçimin ifade edilişinde değişen ideolojik temsilinden kaynaklanmış olduğu söylenebilir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında inşa edilen yapı üzerinde Selçuklu mimari öğelerini barındıran süslemelerin yer alması, yönetim erkini rahatsız etmiştir. Bu rahatsızlık yeni kurulmuş olan ülkenin ulusal ve evrensel değerlerini birlikte gözetme ve onu yansıtacak bir biçim yaratma kaygısından kaynaklanmıştır. İdeolojik olarak bir döneme sürekli vurgu yapmak, Cumhuriyet temsiline zarar verebileceği görüş ayrılıkları yaratmıştır. Cumhuriyet temel görüşüyle çok kültürlü bir ortamda şekillenmiştir. Bu nedenle, yapı temsillerinde evrensel ve kapsayıcı bir bakış açısının tasarımlara hâkim olması istenmiştir. 1 numaralı görselde yer alan Selçuklu mimarisini temsil eden, çatıda kullanılmış olan taç süslemeler 1930’da kaldırılmıştır. 1950’lerde ise yapı ikinci değişimi geçirerek pencere bitişlerinde kullanılan kemer öğeleri yerini dik bitişlerle şekillenen dikdörtgen pencerelere bırakarak, yapı sade ve modern bir ifadeye dönüşmüştür. Bu durum, Cumhuriyet yönetim erkini toplumu ayırtırmadan, olağanüstü bir hassasiyetle mekân yaratma ilkelerini benimsemiş olduğunu ifade eder. Cephede yapılan ilk değişim, erken Cumhuriyet dönemi olan ve daha sonra I. Ulusal dönem olarak adlandırılan dönemde gerçekleşmiştir Yapının bütünüyle sadeleştirildiği ikinci değişiklik ise II. Ulusal dönem içerisinde gerçekleşmiştir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bankalar caddesi üzerinde, cephesel değişimin ideolojik bir bakış açısıyla gerçekleştiği ilk kamu yapısı olma özelliği ile II. Postane yapısı, tarihin bir diğer kırılma noktasının temsili olarak karşımıza çıkar. Bu cephesel değişim, yapının kuzey komşuluğunda yer Lozan Palas binasını da etkileyerek, cephesel bütünlüğün ve dönem temsilinin birlikteliği açısından, tüm süsleme öğelerinden temizlenmiş olduğu görülür.

3 ve 4 numaralı görsellerde yer alan ek binaların ise, II. Ulusal dönem içerisinde inşa edilerek modern ifadeleri ile sade bir cephe düzenine sahip oldukları görülür. Bu binalar, cephenin boyanması dışında anlamsal ifade kayıpları yaratacak herhangi bir tadilat geçirmemişlerdir.

5 numaralı görselde yer alan ve 1982 yılında Mimar Cihat Uysal tarafından tasarlanan III. Postane binası, tek başına değerlendirildiğinde rasyonalist çağdaş bir yapıyı temsil eder. Ancak içinde bulunduğu sokak silüetinin yükseklik sınırını oluşturan Z+3 kat yüksekliğini dikkate almadan Z+8 kat olarak inşa edilmiştir. III. Postane binası, II. Postane binasının yıkılması ile bu yapının yerine inşa edilmiştir.

Aynı parsel boyutları içerisinde yoğunluğu ve yüksekliği fazla olarak tasarlanan bu yapı, çevre yapılarla birlikte değerlendirildiğinde, cephe ara yüz ilişkisinde bütünlüğü bozmuş olduğu görülür. Diğer değişimlerin boyutları tartışmaya açık olmakla birlikte, geçmişte hiçbir dönem çevresiyle olan bütünlüğü böylesine önemsemeyen, süreçteki eksilmeyi çelişki yaratacak bir ekleme ile tamamlamamıştır. Bu yapı Bankalar Caddesi değil de kendi ölçeği ile bütünlük oluşturacak bir bölgede inşa edilmiş olsa idi, brüt beton kullanımı, cephenin yatay ve dikey elemanlarla yapılan özgün vurgusu belki daha anlamlı bir ifade bulabilecektir. Ancak mevcut hali ile Cumhuriyet dönemi yapılarını temsil eden tarihi bir çevrenin birlikteliğini olumsuz etkilemektedir. Yapının ilerleyen dönemde geçirilmiş olduğu cephe tadilatı ise cephenin özgün değerinin kaybolmasına neden olmuştur.

Bu çözümlenme, yapılara ait kapsamlı bilgiler (Tablo 1) ile yapıların inşa dönemleri ile ilişkili olarak seçilen fotoğrafların (Şekil 2) ve kent planlarının birlikte değerlendirilmesi ile gerçekleşmiştir

Zaman Katmanı

Yapıların Görsel Değişim ve Dönüşümleri

1887-1930
İnşa ve Yıkım Tarihi

I.



1.



2.

1925-1976
İnşa ve Yıkım Tarihi

II.



3.



4.

1941-1953 yılları arası
inşa edildiği düşünülen
yapı tescilli ve özgün
işlevi ile PTT AŞ. ek
hizmet binası olarak
kullanılıyor.

III.



5.



6.

1953 sonrası inşa
edildiği düşünülen yapı
tescilli ve özgün işlevi
ile PTT AŞ. ek hizmet
binası olarak
kullanılıyor

IV.



7.



8.

1982 Yılında inşa
edilen yapı günümüzde
özgün işlevi ile T.C.
Ulaştırma ve Altyapı
Bakanlığına bağlı PTT
AŞ Genel Müdürlüğü
olarak kullanılıyor

V.



9.



10.

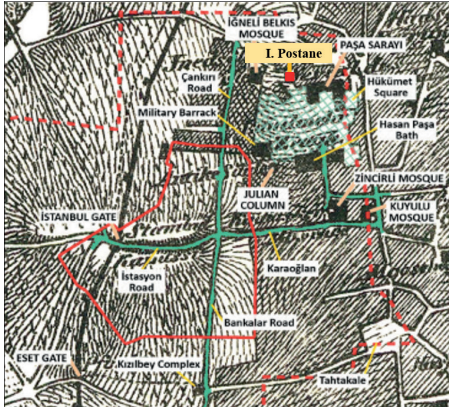
Şekil 2. Postane Yapılarının Değişim ve Dönüşümleri⁴

4. 1. Aktürk, 2006:78 2. Vekam Arşivi:0726 3. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/211931>
4. Dericizade Arşivi, 2016 5. Vekam: TKV0433 6. www.envanter.gov.tr 7. Vekam: TKV0432 8. www.

www.envanter.gov.tr 9. <http://www.optimusteknoloji.com.tr/ptt-genel-mudurlugu-ulus-ankara> 10. Google Earth Cadde Görünümü, 2021

Tablo 1. Poştane Yapıları ve Bulunduğu Yapılı Çevreye Ait Bilgiler

I.POSTANE BİNASI



1839 Von Vinke haritası temelinde Koçyiğit Ayhan, 2019 tarafından geliştirilmiş harita üzerine I. Poştane Binası yeri işaretlenmiştir.

Konum: Pošta caddesi ve Telgraf sokak keşişim köşe parsel. Yapının yıkılmış olması ile günümüz yer tespiti, Armutlu sokak ile Telgraf sokak köşe birleşim alanında, boş alan olarak görülür. 1839 tarihli Von Vinke haritasında kamuya ait anıt yapısı olarak görünmemektedir. Ancak yapılmış olan bir çalışmada⁵ bu yapının farklı taranmış olarak gösterildiği belirtilmiştir.

Tanım: Yapı kırma çatılı, kare plan formunda ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Yığma yapım tekniği kullanılmıştır. Cephede simetri düzeni hakimdir. Giriş kapısı binanın simetri merkezindedir. Yapının girişi, üst katın cumba balkon çıkmasını taşıyan ahşap taşıyıcılar ile vurgulanmıştır. **Yapı Biçimi:** Geç Osmanlı Dönemi geleneksel konut. **İşlev:** 1848 tarihli 258-130 sayılı kanunda Ankara'da adli sicil kayıtları maaş ödeme belgesinde bazı yapılar kiralık olarak görülürken, bu yapı Poştane olarak belgelenmiştir⁶1886-1894 yılları arasında Ankara Valisi olan Abidin Paşa tarafından yaptırılmış olduğu bilgisi bulunmaktadır⁷.1887-1925 yılları arasında Poştane ve Telgrafhane olarak hizmet vermiştir.1925 sonrası Ankara Adalet ve Hukuk Mektebi olarak kullanılmıştır.1930'larda yıkılmıştır.

Anlam: 1982'de Ankara'ya demiryolunun gelmesiyle birlikte ticaret alanı, Taşhan' a doğru geliyor. Bölge Taşhan ismiyle anılıyor. Kurtuluş savaşında, cephedeki gelişmeler bu binadan tüm yurda iletildiği için savaşın kazanılmasın da yapı büyük önem taşımıştır. Bu yapının inşa tarihinde çelişkiler bulunmasına rağmen, 1824 yılında inşa edilmiş olan Vali Konağı (Paşa Sarayı) yapısı ile dönem temsilleri açısından benzer özellikler taşımaktadır. Bu nedenle yapının inşa tarihi 1824-1839 arasında gerçekleştiği, Abidin Paşa döneminde ise onarım geçirmiş olduğunu düşündürmüştür.

II.POSTANE BİNASI

Konum: Bankalar caddesi (Eski Mekteb-i Sanayi Caddesi) ve Poştane caddesi keşişimi olan köşe parsel içerisinde yer almıştır **Tanım:** Yapı Marsilya kiremit çatılı ve kare plan formundadır. Taş yığma yapı tekniği ile inşa edilmiştir. Bodrum+3 katlıdır. Yapının sol bölümü bir kat daha yüksek planlanarak cephede asimetrik düzende tasarlanmıştır. **Yapı Biçimi:** I. Ulusal Mimarlık dönem eseridir. **İşlev:** 1925 yılında Pošta Sarayı olarak inşa edilmiştir.1976⁸ tarihinde ise yıkılmıştır. **Anlam:** Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) heykelinin Taşhan' ın bulunduğu alana yerleştirildikten sonra bölge Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) olarak anılıyor. Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte yönetim merkezi bu bölgeye taşınıyor.

5 Koçyiğit Ayhan:2019, 33-34

6 Çadırcı: 1997, 233-4.

7 <https://www.lavarla.com/tanzimat-doneminde-ankarada-devlet-erkinin-mimari-temsili/>

8 Koçyiğit Ayhan: 2018:373



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

III.POSTANE BİNASI

Konum: Atatürk Bulvarı (Eski Bankalar Caddesi) ve Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi (Eski Posta Caddesi) birleşiminde köşe parselde yer almaktadır. **Tanım:** II. Postane binasının yıkılan yerine inşa edilmiştir. Mimar Cihan Uysal tarafından Bodrum+9 katlı olarak tasarlanmıştır. Betonarme taşıyıcı sistem kullanılmıştır. Yapıda brüt beton kullanılması ile, bölgenin ilk örneği olması açısından özgündür. **Yapı Biçimi:** Tek yapı ölçeğinde rasyonalist çağdaş bir yapıdır. Ancak I.ve II. Ulusal mimarlık dönem yapıları içerisinde, yapının form ve ölçeği ile uyumsuz ilişki içerisindedir. **İşlev:** 1982 yılında inşası tamamlanmıştır. Günümüzde bu yapı T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve PTT AŞ Genel Müdürlüğü olarak kullanımına devam etmektedir. **Anlam:** Yapı, inşasından günümüze, buldukları bölgeye iş ve ticaret akışını yönetmeye verdiği haberleşme desteği ile, bu işlevini sürdürmeye devam etmektedir. Günümüzde zengin tarihi katmanlarıyla korunmaya çalışılan Ulus semtinin çevresel kimliğine farklı dönem katmanı ile değer katmaktadır.

IV.POSTANE EK HİZMET BİNASI

Konum: Eski adıyla Sanayi caddesi 4 numaralı yapıdır. **Tanım:** Marsilya kiremit çatılı ve L plan formundadır. Taş yığma yapım tekniği ile inşa edilmiştir. Bodrum+6 katlıdır. Cephe su basman seviyesine kadar moloz taş kullanılmıştır. Yapının iki farklı girişi bulunmaktadır. Çatı kırma çatı formundadır. **Yapı Biçimi:** II. Ulusal Mimarlık dönem eseridir. **İşlev:** 1980 yılında tescillenmiştir. Yapı özgün işlevini sürdürmektedir. **Anlam:** Özgün işlevini sürdüren bu yapı II. Ulusal dönem temsili ile bir Cumhuriyet dönem yapısı olarak Ulus semtinin çevresel kimliğine olumlu değer kazandırmaktadır.

V.POSTANE EK HİZMET BİNASI

Konum: Şehit Teğmen Kanmaz Caddesi 26 numaralı yapıdır. Kızılbey caddesi, Sanayi caddesi ve Şehit Teğmen Kanmaz caddelerine cephesi bulunmaktadır. **Tanım:** Ortası dikdörtgen formunda avlulu, kare planlı bir yapıdır. Bodrum+5 katlıdır. **Yapı Biçimi:** II. Ulusal Mimarlık dönem eseridir. **İşlev:** 1980 yılında tescillenmiştir. Yapı özgün işlevini sürdürmektedir. **Anlam:** Özgün işlevini sürdüren bu yapı II. Ulusal dönem temsili ile bir Cumhuriyet dönem yapısı olarak Ulus semtinin çevresel kimliğine olumlu değer kazandırmaktadır. Küçük kütle ve sade cephe görüntüsü ile Cumhuriyet'in modern, rasyonel dönem temsiline geçiş öncesini okumamızı kolaylaştırmaktadır.

Değişimin Postane Yapılanmasının Kurumsal Kimlik Gelişimi ile Birlikte Değerlendirilmesi

Bu bölümde, postane yapılarında gerçekleşmiş olan yapısal değişimi açıklamak için, kentin farklı ve görünmez bir katmanı olan, kamusal posta hizmetinin kurumsal kimlik gelişimi değerlendirilmiştir. Bu süreç, tarihsel bir perspektiften ele alındığında, yapıların

hizmet biçimlerindeki değişim ya da yapının bağlı olduğu yönetim biriminin farklılaşmasının, yapısal değişim üzerinde etkisi olduğunu düşündürmüştür.

- 1871 Posta Nazırlığı ve Telgraf Müdürlüğü birleştirilerek Posta ve Telgraf Nezareti kurulmuştur.
- 1909 Posta Telgraf ve Telefon Nezareti'ne dönüşmüştür.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- 1913 Posta Telgraf ve Telefon Umum Müdürlüğü adını almış.
- Cumhuriyet'in ilk yılları: PTT Genel Müdürlüğü (İç İşleri Bakanlığına bağlı olarak hizmet vermiş).

Geç Osmanlı döneminde Posta ve Telgraf Nezareti olarak hizmet veren I. Postane yapısı, 1909'da telefon hizmeti vermeye başlamasıyla büyümüş, Cumhuriyet'in ilk yıllarında PTT Genel Müdürlüğü olarak, İç İşleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ülkenin iç güvenlik kurumlarından bir olan bu kamu yapısının yenilenmesi kararı bu dönemde verilmiş ve II. Postane yapısı inşa edilmiştir. İnşaatı Alman Sodet Kumpanyası yürütmüştür.

- 1933 PTT Genel Müdürlüğü, Bayındırlık Bakanlığına bağlanarak hizmet vermiş (Katma bütçeli idare).
- 1939 PTT Genel Müdürlüğü, Ulaştırma Bakanlığına bağlanarak hizmet vermiş (Katma bütçeli idare).

1933-1939 yılları arasında katma bütçeli bir başka bakanlığa bağlanmıştır. Bu değişim sonrasında, II. Ulusal dönemin erken örneğini temsil eden ilk ek binanın (IV. Postane Ek Bina) yapılmasına yol açmıştır.

- 1954 PTT Genel Müdürlüğü, Kamu iktisadi teşebbüsü (KİT) statüsüne geçmiştir.

Böylece bu yapı hükümet adına haberleşme adına ticari faaliyetleri üstlenen ve devlet ihale kanunu hükümlerine bağlı olmayan bir yapıya dönüşmüştür. Bu dönemde ikinci ek bina (V. Postane Ek Bina) inşa edilmiştir. 1976'ya gelindiğinde ise, II. Postanenin yıkımı ile 1982'de inşaatı Gencer Grup tarafından yürütülmüş olan III. Postane yapısı bu dönem içerisinde gerçekleşmiştir.

- 1984 PTT Genel Müdürlüğü, Kamu iktisadi kuruluşu (KİK) statüsüne geçmiştir.
- 1994 PTT İşletmesi Genel Müdürlüğü, T.C Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi şeklinde yeniden yapılanmıştır.

Değişimin Mekânsal Konum ve Diğer Yapılarla Bütüncül Değerlendirilmesi

Erken Cumhuriyet döneminde kamu yapılarının İstanbul'dan Ankara'ya taşınması ve 1892'de demiryolunun Ankara'ya ulaşmasına paralel olarak, bölgenin tarımsal üretim ve gelirinin artması ile vergi geliri ve tüketim malları kullanımı artmıştır (Tuncer,2013).

Ticaret faaliyetlerinin artması bölgeyi cazibe merkezi yapmış, bölgenin nüfusunu artırmıştır. Ankara şehrinin nüfusu (kır hariç) 1920'den 1926'ya kadar yaklaşık iki katına çıkmış, 1926-1928 arasında iki katını geçmesine yol açmıştır. 1920-1928 arasında geçen sekiz yılda ise nüfus, yaklaşık dört katın üze-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rine çıkmıştır (Cengizkan,2004:164). Nüfus sayımları incelendiğinde, I. Postane yapısının 1930 yılında yıkılması, kent nüfusunun dört katın üzerine çıkması ile gerçekleşen büyüme sonucunda gerçekleşmiştir. II. Postane yapısının 1974 yılında yıkılması ise, kent nüfusunun 1920-1970 arasında geçen 50 yılda yaklaşık 33 katına ulaşması sonucu gerçekleşmiştir. Nüfus artışına bağlı olarak gerçekleşen kentin büyüme ihtiyacı, kentin planlı olarak gelişmesini zorunlu kılmıştır.1920 yılında 30 hektarlık bir alanı kapsayan Ankara, 1925 Lörcher planlaması ile 150 hektar, 1928 Jansen planı ile 1500 hektar, 1955 Yücel ve Uybadin planlaması ile 12.000 hektar alanda kentin gelişim göstereceği öngörülerek planlama yapılmıştır. 1970-1975 yılları arasında kent yaklaşık 22.500 hektar alana genişlemiştir. Bu büyümenin kırılma noktaları değerlendirildiğinde;

Ankara'nın geleneksel kent dokusu, istasyon ve çevresinde yer alan yükleme depolama alanlarının inşası ile kentin batıya ve güneye yayılımı için önemli bir çekim alanı oluşturmuştur (Avcı, 2017:122). Güneye büyüyen kent bankalara ait ticaret aksının bu bölgede şekillenmesinin önünü açmıştır. İstasyon Caddesi'nin, Karaoğlan Caddesi (Anafartalar Caddesi) ile olan bağlantısının sağlanması, kesişim noktası olan Taşhan Meydanı'nın gelişimini başlatmış ve alana merkez olma özelliği kazandırmıştır. Bu bağlantının kurulması

kentin gelişiminde önemli bir kırılma noktasını temsil etmektedir.

1895-1902 yılları arasında, 200'den fazla büyük mağaza ile Hotel d' Angora (Taşhan)'nın açılması, yerleşimin bu bölümünün hızlı bir gelişim dönemine girmesini başlatmıştır (Aktüre, 1978:127). Hotel d' Angora yapısı meydana sınırlayan özelliğiyle kente kazandırdığı anlam bir otelin ötesine geçerek farklılaşmış ve çevresel kimlik ögesine dönüşmüştür. 1924 yılına gelindiğinde, Taşhan'ın sınırlanmış olduğu Hakimiyet-i Milliye Meydanı (Ulus Meydanı), Zafer anıtı yerleştirilmeden öncesini⁹ tanımlaması ve bir dönem kimliğinin değişim öncesini ifade etmesi ile önemli bir tarihsel kırılma noktasını tariflemektedir. Şekil 3'de bu dönem içerisinde yer almış olan I. Postane yapısı ve çevresine ait yapılara yer verilmiştir.

Lörcher planının, kentin bir makro form üzerine biçimlenmesi ve güney yönde gelişmesi üzerine önemli katkıları olmuştur (Boz ve Kubat, 2018:121). Bu planda Ankara Palas'ın güney bölümünde yeni ada düzenlemeleri öngörülmüştür (Günel ve Kılıcı, 2015:78-105). Yerleşim alanında dar ve çıkmaz sokakların varlığı ve sokaklar arası bağlantıların yetersizliği nedeniyle bu harita ile kısmi plan düzenlemeleri yapılmıştır (Cengizkan, 2002:263).

9 Yeni Gün'ün teşebbüsüyle, 1924.

1924 Lörcher haritasında II. Postane yapısı ile Lozan Palas Otelı görülmemektedir. II. Postane yapısı 1925 yılında inşa edildiği için takip edilmesi açısından bu planda yeri işaretlenmiştir. Arazinin doğu komşuluğunda

yer alan bitişik parsel ile Sanayi ve Kızılbey caddesine bakan parsellerde ise, geleneksel konutların yer aldığı 1929 tarihli kadastral haritadan¹⁰ takip edilebilmiştir (Şekil 3)



a. 1897 II.Paşa Sarayı



b.1887 I.Postane Binası



c.1924 Maliye Vekaleti



d.1922 Dahiliye Vekaleti



e.1888 Taşhan



f. Dükkanlar ve Arkada
g.1899 Darül Muallim



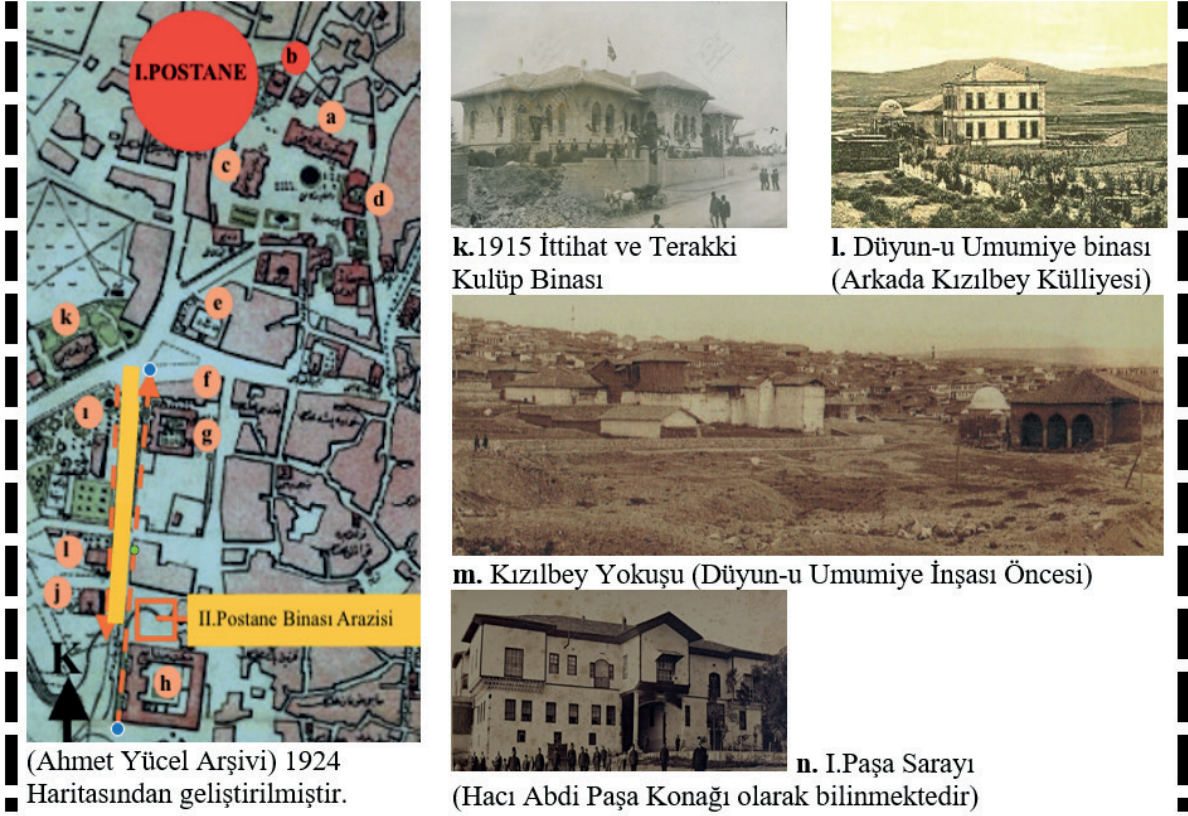
h.1905 Mekteb-i Sanayi



ı.1893 Millet Bahçesi



j. 12. yy. Kızılbey Külliyesi



Şekil 3. 1908-1926 I. Postane Yapısı ve İçinde Bulunduğu Çevre¹⁰

10 a. Cangır,2007:61 b. Bezaz,2006:129 c. Vekam:1236 d. Vekam:2946 e. Vekam:1687 f. TA:2014 g. TA:2014 h. Cangır,2007:1244 i. Cangır,2007:1229 j. A Erdoğan Arşivi,1924 k.Vekam:1595 l. Vekam:2439 m. Varol ve Aksoy,2015: 120 n. <http://nek.istanbul.edu.tr>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1929 Kadastral haritası temelinde oluşturulan 1941 Bankalar cadde ve çevresine ait krokide¹¹, yollar ve ana parsel sınırlarının netleştiği ancak, Kadastral haritada yer alan konut yapılarının bu krokide yer almadığı görülmüştür. Kamuya ait yapı inşasında gerçekleşen artış, Osmanlı döneminde inşa olan konut dokusunun bozulmasına yol açmıştır. Konutların kaybıyla, sosyal ve mekânsal bileşen olarak mahalle kavramı, sınır ögesini kaybetmiş, yerini yeni sınırlarla tanımlanan sokaklara, cadelere bırakmıştır. Bu değişimin başlangıcını anlatan m. *Kızılbey Yokuşu* fotoğrafı ile gerçekleşen değişimin erken yıllarını temsil eden diğer yapılar, 1924 Lörcher haritası üzerinde işaretlenerek tanımlanmıştır (Şekil 3). Lörcher planının, artan nüfusa cevap vermediği gerekçesiyle, Belediye tarafından, yeni imar planı hazırlanması kararı alınmıştır (Madran, Ergut ve Özgönül, 2005: 51-52). Dönemin Ankara Belediyesi sadece Hermann Jansen, Joseph Brix ve Leon Jausseley'in davet edildiği özel bir yarışma düzenlemiş; yarışma sonucunda da Hermann Jansen'in önerdiği plan kabul görmüştür¹² Prof. Hermann Jansen'in Ankara İmar Planı¹³ önerisinin 1929 yılında yarışma jürisi tarafından kabul edilmesi ve 1929 yılından itibaren Ankara Müdürlüğü'nün faaliyetlerine başlamasıyla birlikte (Tankut, 1993:94)

kuzey-güney aksı kentin yeni gelişme alanı olarak belirlenmiştir. Bu durum sonucunda kentin gelişiminde görülen belirgin kırılmanın okunabildiği yerlerden biri, Mekteb-i Sanayi (Bankalar) Caddesi'dir Bu cadde, kentin gelişim bölgesi olan güneyini Ulus Meydanı'na bağlamaktadır (Kezer, 2015:36-43). Bu plan, Ankara için tanımlanan üç farklı merkezin, planlama adımlarının temelini oluşturmuştur (Sözen ve Akalın, 2019:466). Bankalar Caddesi ile İstasyon Caddesi arasındaki yol genişletme çalışmasında, Ankara Palas'ın muhafaza duvarı yıkılmış ve Yeni bahçe ile hizalanmıştır (Belge, 1929:2) İlerleyen zamanda Yeni Bahçe'nin yerine Millet Bahçesi yapılmıştır (Hakimiyet-i Milliye, 1930:2). Bahçenin Bankalar Caddesi (Atatürk Bulvarı) hizasına bakan tarafına, yapılan eklemeler ile tek katlı yirmi adet dükkân inşa edilmesine karar verilmiştir.¹⁴ Bu planın beş yıllık uygulama planı 9 Haziran 1934' de yürürlüğe girmiştir. Taşhan'dan Hükümet Caddesi'ne uzanan Karaoğlan Çarşı Caddesi'nin (Anafartalar Caddesi) yol cephelerinde, han, otel, mağaza, pastane gibi, sosyo-kültürel ve ticari kullanımların yer aldığı bir bölge olarak geliştiği görülür (Tunçer, 2013:19). Taşhan'ın yıkılıp meydanı sınırlayan yeni ögenin Sümerbank olarak inşa edilmesi ile, han kavramının mekânsal boşluğunu büyük ve lüks oteller doldurmuş, böylece yeni bir dönemin mekânsal temsili olarak

11 1941 Posta Caddesi krokisi Sönmez, 2019:258

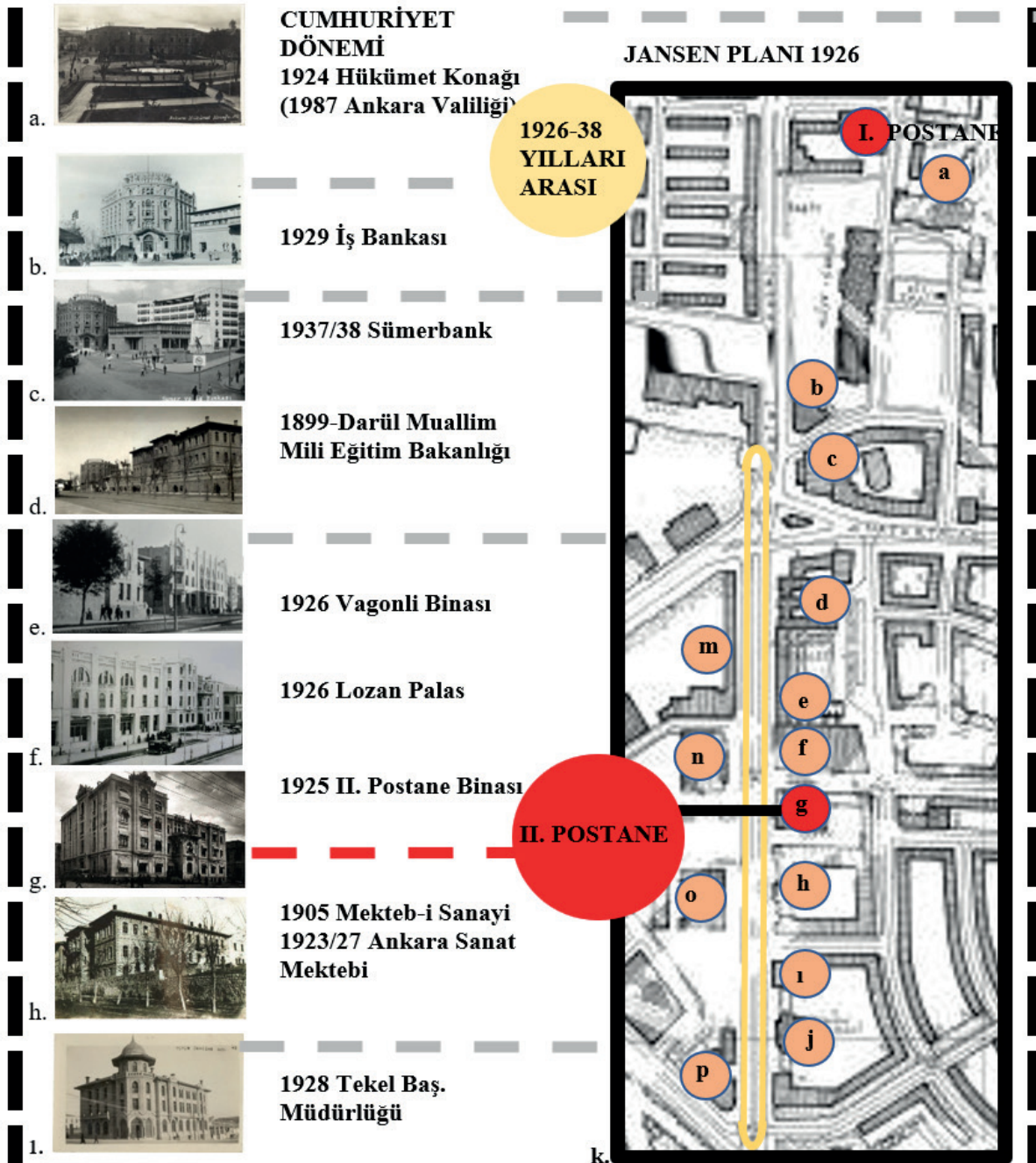
12 www.arkitera.com

13 <https://libdigitalcollections.ku.edu.tr/digital/collection/VHPK/id/130> (Url-4)

14 Vilayetin yeni yapacağı dükkânlar, 1931

Ankara Palas ve Lozan Palas yapılarının inşasının önü açılmıştır. Ticaretin artan boyutu ile, kamusal yapılardan bir diğeri olan banka

yapılarının inşası başlamıştır. 1926 Jansen planı üzerinde Bankalar Caddesi'nin gelişimi takip edilebilir (Şekil3).





Şekil 4. II. Poştane Binası ve İçinde Bulunduğu Çevre¹⁵

1893’ de Ankara’da açılan, 1926 yılında Bankalar Caddesi’nde inşa edilmiş olan ilk banka Osmanlı Bankası’dır. Gelişen ticaret akışını yönetmek için sırasıyla İş Bankası, Ziraat Bankası, Merkez Bankası, Emlak ve Eytam Bankası ve Eti Bank açılmıştır. Bu bankalar Ulus meydanı ile Bankalar Caddesi aksı üzerinde yer almıştır. 1923 fotoğraflarında yer alan Düyun-u Umumiye binasının 1926 haritasında yıkılmış olduğu görülür.

1926-1938 yılları arasında Bankalar caddesi üzerinde yer almış olan yapılar Jansen planı üzerinde gösterilmiştir (Şekil 4). Jansen planı sonrası yapılan imar çalışmalarında, Ulus ve çevresinin ekonomik ve ticari hayatını etkileyecek önemli kararlardan biri, Sanayi

ve Posta Caddelerinin ve Rüzgârlı Sokağın açılması olarak değerlendirilmiştir. Böylece, Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesi birbirine bağlanmıştır. Bulvara paralel olarak, Sümerbank’ın karşısından başlayan ve Posta Caddesi’ni keserek Gazi Lisesi’ne doğru devam eden Sanayi Caddesi, bu yapılaşmayla bütünleşerek kentin önemli bir ticari alanını oluşturmuştur (Dinçer,2014:36-60).

1947 yılı yangını Bankalar Caddesi’nin girişinde bulunan dükkânlara zarar vermiştir. 1956 yılında Şehir Çarşısı inşa edilmiş ve dükkanlar bu alana taşınmıştır. Bu çarşı, Millet bahçesinin içerisine inşa edilmiş ve açık alanın önemli bir bölümünü işgal etmiştir (Tanyer, 2013:113-129). Bu karar, Millet bahçesinin doğal kimlik öğelerinin kaybolmasına neden olarak, tarihte başka bir kırılma noktası olarak değerlendirilmiştir.

1952-53 yılları arasında düzenlenmiş olan yarışma projesi ile Ulus İşhanı ve Çarşısı tasarlanmış, 1967 yılında inşa edilmiştir. Bu dö-

15 a. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/208081> b/g/h/n/o/p. Cangır,2007: 801 c. TA:2016 d.<https://alivedatoygur.wordpress.com/2018/02/04/ankaramizi-taniyalim-10-2/> e. Sağdıç,1993:51 f. Koçyiğit, 2018:221 i/j. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/122025-101285> k. Jansen Planı; 1924 l.<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/122025> m. Kılıç,1975:12-256



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nemde Şehir Çarşısı boşaltılarak yeni yapılan Ulus Çarşı'sına taşınmaları sağlanmış olsa da değişime tanık olan Millet bahçesi özgünlüğünü çoktan yitirmiştir. 1960 yılı kentin yarışma projeleri ile şekillenmeye başlaması ve yüksek katlı yapıların bölge içerisinde yer alması açısından önemli bir diğer tarihi kırılma noktası olarak görülmüştür. 1956 yılında hazırlanmış olan Kamulaştırma Kanunu ile birçok özel mülk yıkılarak, kamu yapılarına yer açılmıştır. 1965 çıkarılmış olan Kat Mülkiyeti Kanunu ile yüksek katlı yapılaşma yönetim erki tarafından desteklenmiştir. Bu dönemde birçok kamu binasının kat sayısı artırılmış ya da çok katlı ek bina ilaveleri yapılmıştır. Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Akbank yapıları kat yükseklikleri artırılan örnekler arasında yer almıştır. Yüksek katlı yapılar, Ankara kale ve çevresinin görünürlüğünü olumsuz etkilemiş, yeni şehir ve eski kent ara yüzünde bir bariyer görevi üstlenmiş olmalarına rağmen Cumhuriyet'in modern dönemini temsil etmeleri, ticaretin belleğini tutmaları ve yüksek anı değeri taşımaları ile önemli dönem yapıları arasında yerlerini almışlardır. Bununla ilgili çok ayrıntılı bir çalışma 2013 yılında Tuncer, tarafından yapılmıştır (Tuncer, 2013: 1-34).

Toplumun ihtiyaçlarından doğarak şekillenmiş olan kentsel alanlar ve dönem yapıları, fiziksel ve sosyal ilişkileriyle dönemsel bir bağ kurmuşlardır. Bu nedenle günümüzde yapılmaya çalışılan geçmişi yeniden inşa etme çabası hem fiziksel anlamda hem de dönemin görünmez sosyo-kültürel bağlarını kuramayacak olması nedeniyle anlamlı bir mimari pratik olarak görülmemektedir. Günümüz yönetim erkinin tarihi çevre içerisinde yeniden inşa etme pratiğini değerlendirecek olursak, yıkılması istenen bina önce ötekileştirilerek yalnız bırakılmakta ve bu algı topluma çeşitli iletişim araçları ile empoze edilmektedir. Bu gerçek durumu yansıtmamaktadır. Buna en iyi örnek olarak *Ankara Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı Koruma Planı* ile Bankalar Caddesi üzerinde planlanan kararlar gösterilebilir. Bu planda bölgenin yarışma ile elde edilmiş olan koruma imar planı göz ardı edilmiştir.

Şekil 5'de Bankalar Caddesi üzerinde yer alan ve günümüze kadar ulaşan yapılar, hava fotoğrafı üzerinde işaretlenerek gösterilmiştir. Fotoğraf altında yer alan tarihler binaların inşa tarihlerini göstermektedir.



a. İş Bankası (1929)



b. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (1937/38)



c. Uluş İşhamı ve Çarşısı (1967)



d. Akbank Binası (1926)



e. III. Postane Binası (1982)



f. Mesleki ve Teknik Endüstri Meslek Lisesi (1905)



p. IV. Postane Ek Bina
j. 100. Yıl Çarşısı (1987)



r. V. Postane Ek Bina

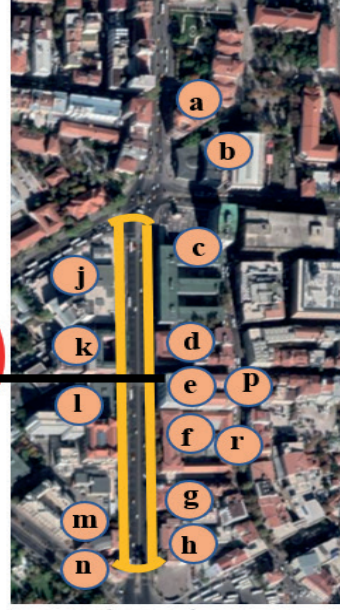
k. Merkez Bankası (1931)
l. Ziraat Bankası Müzesi (1929)
Ziraat Bankası (1966/67)
m. Eti Bank (1935/36)
n. Osmanlı Bankası (1926)
Garanti Bankası (2001)



g. Yunus Emre Vakfı (1928)



h. P.T.T. Pul Müzesi (1933/34)



i. Google Earth Hava Fotoğrafi

Şekil 5. III. Postane Binası ve İçinde Bulunduğu Çevre¹⁶

16 a. <https://www.numankocak.com/is-bankasi-muzesi-ankara.html>
b. <https://yidb.asbu.edu.tr/tr/eski-sumberbank-binası> c. Tunçer, 2018:56 d. <https://cdm21054.contentdm.oclc.org/digital/collection/VHPK/id/530>
e. <https://www.gazeteilksayfa.com/ucube-yikilsin-asli-yapilsin-67459h.htm>

f. <https://ankarafoto.weebly.com/tarihi-binalar---1.html> g. <https://ankarafoto.weebly.com/tarihi-binalar---1.html> h. <http://www.optimusteknoloji.com.tr/ptt-genel-mudurlugu-ulus-ankara>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sokak Silüetindeki Değişimin Dönemsel Değerlendirilmesi

Ankara'nın Ulus semti içerisindeki değişime tanıklık eden I. Postane yapısı fotoğraflar üzerinden tarihsel bir okumayla incelenmiştir. Çevresel değişimin, bütüncül olarak değerlendirilmesine olanak sağlayacak, görsel ve mekânsal bulgulara Şekil 6'da yer verilmiştir.

1880'li yıllara ait olan fotoğrafın solunda İğneli Belkıs Cami, ortada Telgrafhane binası (I. Postane Binası), fotoğrafın sağında Vilyet binası/Paşa Sarayı (I.

Hükümet Konağı) ve askeri depo aynı karede yer almaktadır.

1924 yılına ait fotoğrafta, I. Postane binası ve Hükümet Konağı aynı karede yer almıştır. Hükümet konağı meydanından çekilen bu fotoğrafta Paşa Sarayı'nın yıkılmış ve yerine Hükümet Konağının inşa edilmiş olduğu görülür. Bu yıkım ile Hükümet Konağı bölgesinde çevresel değişim başlamıştır. Bu değişim yapının doğal çevre ile kurmuş olduğu bağları değiştirmiş ve Ankara kalesinin görünürlüğü azalmıştır. Bölgenin sınır ögesi Ankara kalesi iken yerini Hükümet Konağı almıştır. Yapının önünde oluşturulan meydan Hükümet konağının bir merkez olarak algılanmasını artırmıştır.

1930'da çekilmiş olan fotoğraf Çankırı Caddesi üzerinden çekilmiştir. I. Postane binası, Maliye Vekaleti ve İş Bankası'nın batı cephesi aynı kare içerisinde görülmektedir. Bir önceki resimde görülen Telgraf Caddesi görüş açısı, Maliye Vekaleti'nin batı cephesi tarafından kapanmıştır. I. Postane yapısı ölçeği ve biçimi ile yeni kurulan çevrede farklılaşmıştır. Bu fotoğraf aynı zamanda yapının yıkım yılını temsil eden son fotoğraf özelliği taşımaktadır. Güncel fotoğrafta Maliye Vekâlet'inin kuzey cephesi ile Hükümet Konağı'nın batı cephesi arasına sıkışarak, algılanması zayıflayan I. Postane yapısının yıkıldığı alan işaretlenmiştir. I. Postane yapısı çevresinde gerçekleşmiş olan çevresel kimlik bileşenlerindeki değişim, yapılı ve doğal çevrenin algısal ifadesinde değişimlere neden olmuştur. Yapının bulunduğu sokak adının değişmemesine rağmen bölge artık Telgraf sokak olarak değil, Hükümet meydanı olarak anılmaya başlanmıştır.

II ve III. Postane yapılarının yer aldığı Bankalar caddesi incelendiğinde; planlı inşaa dönemi başlamadan önce, bölgede Geç Osmanlı dönemine ait geleneksel konutların yoğunlukla yer aldığı görülmektedir. 1926 öncesine ait fotoğrafta sokak üzerinde, Kızılbey türbesinin varlığı, bölgenin Kızılbey olarak anılmasını yol açmıştır. Bu dönemde sokak daha çok kırsal bir yaşantıyı betimlemektedir. Meşrutiyet'in ilanı ile başlayan,



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında sokak genişletme çalışmaları ile devam eden inşa süreci, sokağın caddeye dönüşmesine ve 1950'li yıllara kadar fiziksel görünümünü tamamlamasına yol açmıştır. Peyzaj öğelerinde gerçekleşen gelişim caddenin silüetine ve çevresel kimliğe olumlu katkı sağlamıştır. Cadde, I. Ulusal dönemin mimari biçemi ile şekillenmiş ve ulusal değerleri yansıtan bir kimlik kazanmıştır. Bu caddenin yeni silüetinin oluşumu Cumhuriyet'in erken dönemlerinde başlamıştır.

Meşrutiyet'in ilanından dört yıl sonra hazırlanmış olan Lörcher Planı ile bu cadde üzerinde önemli kararlar alındığı görülür. 1924 Lörcher haritası, kentin güney yönde gelişmesi üzerine önemli katkı sağlamıştır (Boz ve Kubat,2018:121). Bankalar caddesini içeren bu alanda, Ankara Palas'ın güney bölümünde yeni ada düzenlemeleri öngörülmüş-

tür (Günel ve Kılıcı, 2015:78-105). Bu düzenleme sonrasında cadde üzerinde bulunan geleneksel konut alanlarının yıkılarak parsel düzenlemeleri yapılmış ve II. Postane binası, Tekel Baş Müdürlüğü Binası ve Emlak ve Eytam bankasının inşası için ön çalışma tamamlanmıştır. 1924 haritasında II. Postane yapısı ile Lozan Palas Oteli görülmemektedir. II. Postane yapısı 1925 yılında inşa edilmiştir. Çevresel peyzaj öğelerinde gelişiminin bu dönemde başlamış olduğu söylenebilir (Şekil 7).

Mekânsal ve yapısal değişim sonucunda sokağın fiziksel görünümünde meydana gelmiş olan değişimler Şekil 6'da I Postane yapısı ve çevresi olarak, Şekil 7'de II. ve III. Postane yapısı ve çevresi ile birlikte ele alınmıştır. Bu görsellerden yola çıkarak, sokağın üç farklı döneme ait silüeti oluşturulmuştur (Şekil 8).

I.Postane Yapısı ve Değişen Çevresi



a. I.Postane Yapısı b. Paşa Sarayı c. Askeri Depo



a.I. Postane Binası b. Hükümet Konağı



a. I.Postane Yapısı b. Maliye Vekaleti c. İş Bankası



a. I. Postane Binası b. Maliye Vekaleti c. Hükümet Konağı

1887-1890
yılları arası

1924 öncesi

1930

Güncel

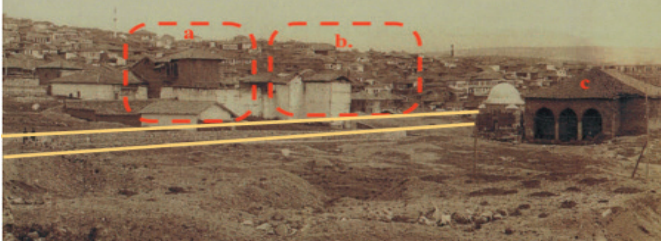
Şekil 6. III.Postane Binası ve İçinde Bulunduğu Çevre¹⁷

17 I.[http://cumhuriyetinbaskenti.ankara.edu.tr/seri-13-editor-j-ludwingsohn/#!jig\[1\]/ML/14530](http://cumhuriyetinbaskenti.ankara.edu.tr/seri-13-editor-j-ludwingsohn/#!jig[1]/ML/14530)

II. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/208081>

III. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/121049> IV. Google Earth Sokak Görünüşü,2022

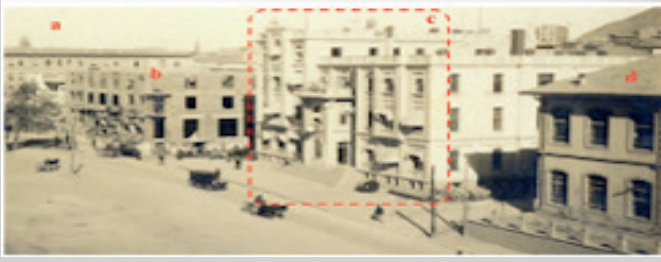
Bankalar Caddesi Sokak Silüetinde Değişim (II. ve III. Postane)



I.

- a. Lozan Palas Binası Tahmini Yeri
- b. *II. Postane Binası Tahmini Yeri*
- c. Kızılbey Külliyesi.

1926
öncesi



II.

- a. Millî Eğitim Bakanlığı
- b. Lozan Palas İnşaata
- c. *II. Postane Binası*
- d. Mekteb-i Sanayii

1927



III.

- a. Vagonli Binası
- b. Lozan Palas
- c. *II. Postane Binası*

1929



IV.

- a. Millî Eğitim Bakanlığı
- b. Vagon Binası
- c. Lozan Palas
- d. *II. Postane Binası*
- e. Mekteb-i Sanayi
- f. Tekel Baş Müdürlüğü

1947



- a. Ulus Çarşısı
- b. Akbank Binası
- c. III. Postane Binası
- d. Meslek Lisesi



V.

Şekil 7. Bankalar Caddesi Sokak Silüetinde Değişim (Postane Binası Yönü)¹⁸

Şekil 8’de Bankalar caddesi postane binasının bulunduğu aksın, 1908’den günümüze, silüetinde gerçekleşen değişim takip edildiğinde;

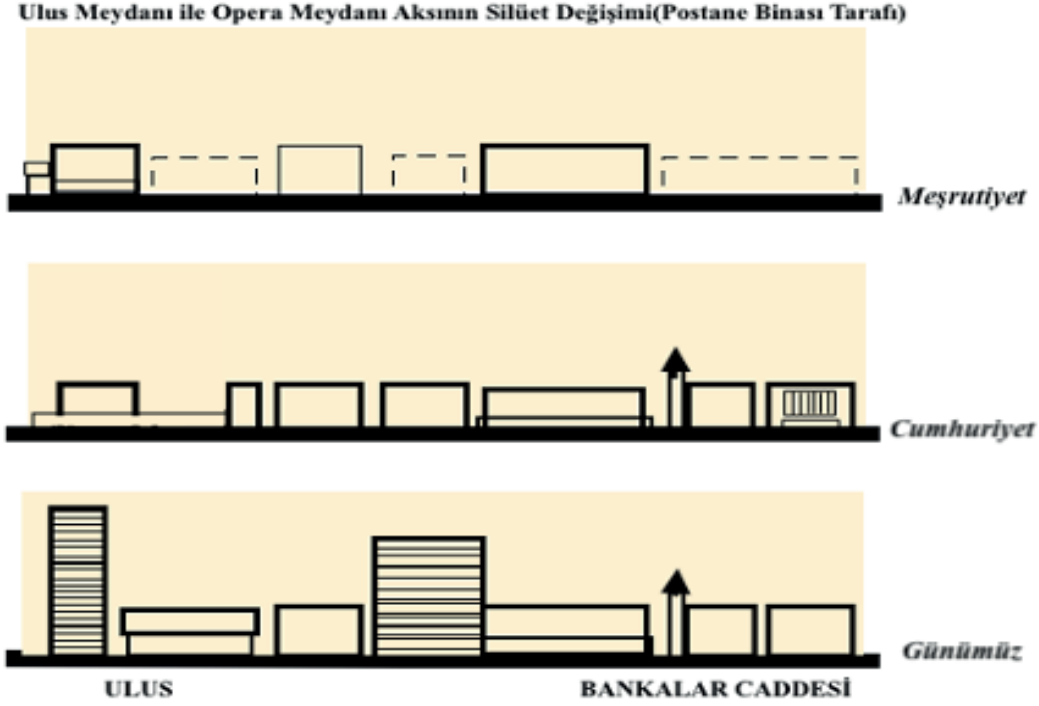
- Geç Osmanlı döneminde sokak üzerinde, ön parselde sadece birkaç yapının bulunduğu, arka parsellerde ise geleneksel konutların izlerinin takip edilebildiği görülmüştür. Bu evre Bankalar caddesi silüetinde gerçekleşen dönüşümün başlangıç temsilini oluşturmuştur.
- 1950’ye kadar bu cadde yapısal gelişimini tamamladığı görülmüştür. Kat yüksekliği açısından uyumlu bir sokak cephesi oluşturulmuştur.
- Günümüze gelene kadar II. Postane binası, Vagon-li binası ve Milli Eğitim Bakanlığı binasının yıkılmış, yerlerine sırasıyla III. Postane binası, Ulus çarşısı ve Ulus

İşhanı eklenmiştir. Bu yıkım-inşa pratiği ile yüksek katlı yapıların caddeye hâkim olmaya başladığı görülebilir. Bu noktada modern binalar olan yeni ekler her ne kadar Cumhuriyet’in erken dönem yapıları ile uyumsuzluk göstermiş olsalar da 1950-1980 dönemine ait ilk mimari örnekler arasında olmaları nedeniyle modern dönemin kimliğini yansıtmaktadırlar.

- II. Postane binasının 1976’da yıkılması ve 1950’de gerçekleşen yangın sonrası Darül Muallim (Millî Eğitim Bakanlığı) binasının yıkılması, Bankalar Caddesi silüetinde gerçekleşen değişimin başlangıç noktasını oluşturmuştur.
- Bölge Cumhuriyet’in erken ve modern dönemi ile kazanmış olduğu mekânsal değerini, tek yapı ölçeğinde yaşanan kayıpların çoğalması ile kaybetmeye başlamıştır. Yüksek yoğunluk ve yüksek katlı bu yapılaşma, caddenin bütüncül görsel ilişkisini olumsuz etkilemiştir.

18 I. Varol ve Aksoy,2015: 120 II. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/201498>

III. Sağdıç,1993:49-136 IV. Tekcan, 2014:100 V. Google Earth Sokak Görünüşü,2022



Şekil 8. Bankalar Caddesi Aksı Silüet Değişimi (Grafiksel Sunum)

Sokak/Cadde İsim Değişimlerinin Değerlendirilmesi

Ankara için 16. yy. sonrasında hazırlanmış olan planlı gelişme haritaları incelendiğinde

Postane yapılarının içinde bulunduğu mahalle/sokak/cadde isimlerinde bazı değişimler saptanmış ve dönemsel olarak Tablo 2’de gruplandırılmıştır.

Tablo 2. Poştane Yapılarının Bulunduğu Mahalle/Sokak/Cadde İsimlerinin Geçmiş ve Günümüzde Kullanımları

Dönem Adı	Dönemsel İsmi	Günümüz İsmi
Osmanlı Dönemi	İğneli Belkıs Mahallesi (Ankara Valiliği ile Çankırı Caddesi arasında bulunan mahallenin adıdır. Burada bulunan Julien Sütunu Ankara halkı tarafından Kız Taşı veya Belkıs Sütunu olarak adlandırılmıştır (Konyalı, 1978:7). I. Poştane yapısının ana cephesinin baktığı sokak	Günümüz Armutlu sokak
	Telgraf sokak I. Poştane yapısının doğu cephesinin baktığı sokak	Aynı ismini koruyor- Telgraf sokak
	Kızılbey Mahallesi II. Poştanenin bulunduğu yerin kuzeyindeki sokak	Günümüz Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi
Cumhuriyet Dönemi	Pošta/Poştane Caddesi III. Poştanenin bulunduğu yerin kuzeyindeki sokak.	Günümüz Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi
	Şehit Teğmen Ali İhsan Kalmaz Caddesi III. Poştanenin bulunduğu yerin kuzeyindeki sokak	Günümüz Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi

Sokak isimlerinde meydana gelen değişimler ile görülmüştür ki;

Postane yapısının önemi ve çevresel kimlik oluşumuna etkisi, her dönemde caddeye isminin verilmesinden anlaşılabilir. Mekânın bir hafıza ögesi olarak karşımıza çıkan Postane caddesi isminin günümüzde değiştirilerek Şehit Teğmen Kanmaz¹⁹ caddesine dönüştürülmesi, mekâna ait dönemsel hafızaların silinmesine yol açmıştır. Cadde o

günden sonra yeni bir hafıza mekânı olarak ideolojik bir görüşle anılmaya başlanmıştır.

Oysa, Osmanlı döneminde inşa edilmiş olan I. Postane binası (Posta ve Telgraf Nezaret) yıkılmış olmasına rağmen, Telgraf Sokak olarak verilen ismi, Cumhuriyet'ten günümüze değiştirilmeden korunmuş olduğu görülebilir.

TARTIŞMA

Literatürde, Ankara kent kimliği üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak, Postane binasının işlev değişikliği, iki kere yıkılması, yeniden inşası ile ek binaların inşasına kadar uzanan sürecin, kentin çevresel kimliği üzerine etkilerini içeren konuda araş-

19 Mumcu, U., (1997:18). Devletin Saklı Güncesi. 27 Mayıs 1960 Darbesinde Ankara Ulus Semtindeki P.T.T. binasının askeri cunta tarafından ele geçirilmesi ile Türk Subayı Ali İhsan Kalmaz'ın şehit olması sonucu, caddeye bu isim verilmiştir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tırma boşluğu görülmüştür. Bu nedenle çalışma, Ankara'nın başkent kimliğinin oluşumunda etkisi olan kent bileşenlerinden Postane yapısına odaklanmıştır.

Bu odak, haberleşme ihtiyacından yola çıkarak, gelişen posta hizmetlerinin, Cumhuriyet'in başkenti Ankara'da kendine mekân arama eylemine dönüşmesi çerçevesinde incelenmiştir.

Elde edilen bulgular, Postane yapısı ve yakın çevresinde gerçekleşen değişimin, Ankara'nın kent kimliği üzerine etkilerini anlamak için önemli veriler sunmuştur.

Birik, bir kentin çevresel kimliğinin, somut olarak inşa ve yıkım süreçleri ile değişebilir olduğunu belirtmiş, bu tarihlerin, mekân için önemli kırılma noktalarını temsil ettiklerini vurgulamıştır (Birik, 2015:535-540). Bu kırılma noktaları, mekân için önemli değişim ve dönüşümün başlangıç noktası olarak görülür. Bu nedenle, değişim ve dönüşümlerin, tarihsel bir süreç içerisinde ele alınması, mekânsal ve yapısal niteliklerde yaşanan değişimlerin tanımlanması için önem taşırlar. Çalışmada bu yaklaşımın kullanılması ile, değişim ve dönüşüm süreçlerini tanımlayan kırılma noktaları tespit edilebilmiştir Böylece çalışma alanının soyut ve somut niteliklerinin kentin kimliğine olan etkileri belirlenebilmiştir.

Lynch, yapısal bir tasarımın görsel algısının, onun anlamıyla bütünleşik olduğunu, kimlik,

yapı ve anlamın bir arada ve etkileşim içerisinde kent imgesini belirlediğini vurgulamıştır (Lynch,1960:8). Bu vurgunun ölçeğini biraz genişlettiğimizde; tarihsel bir çevrenin imgesel ögesi, tek bir yapı(anıt) ile tanımlanabileceği gibi, çevrenin bütünü de imgesel bir değere dönüşebileceğini gösterir. Bu bakış açısıyla, I. Postane yapı ve çevresinin,

Geç Osmanlı dönemini temsil ederek, II. Postane yapısının ise Cumhuriyet'in erken dönemini temsil ederek imgesel birer kimlik kazanmış oldukları görülmüştür. III. Postane yapısı ise modern kimliği ile, Cumhuriyet'in erken dönemini temsil eden bir çevre içerisinde ayrılarak, o yere ait olmadığını hissettirmiştir.

Yapıların dönem temsilleri açısından, çevresel kimliklerinin okunmasında mekânsal okumaya ek olarak, Eco'nun *Çoğul Okuma* (1962:250-323) olarak adlandırdığı yöntemle başvurulmuştur. Çoğul okuma ile vurgulanmış olduğu ilişkisel okuma kavramı, tarihi çevrenin çok katmanlı yapısının bütüncül değerlendirilmesine olanak sağlamış ve desteklenmiştir. Yapıların birbirleriyle olan fiziksel ilişkileri, postanenin zaman içerisinde gerçekleşen kurumsal kimliğindeki gelişim ile yapısal değişim/dönüşüm arasındaki ilişkinin sorgulanmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca;

- Postane yapısının içinde bulunduğu cadde isimlerinin, yönetim erki tarafından değiş-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tirilmesi ile çevresel kimlik arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine,

- Postane yapısının mimari kompozisyon öğeleri, özgünlüğü, işlevi, tarihsel değeri, konumu gibi kriterler ile çevrenin anlamı arasındaki ilişkisinin değerlendirilmesine,
- Postane yapısının çevre yapılarla olan ilişkisinin, sokak silüetini oluşturmadaki rolünün değerlendirilmesine, ilişkisel bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu kazanımlar çalışmada, çevrenin bütüncül anlamını kavramamıza destek olmuştur.

Behne (1996:135), tekil yapıları bütünün bir parçası olarak ele alması ile bütünün anlamsal önemini kavramamız açısından önemli bir bakış açısı sunmuştur. Bu bakış açısı, Postane yapıları özelinde, tek yapı ölçeğinde gerçekleşen yıkımların, bütünün anlamına olan etkisini değerlendirmemize olanak sağlamıştır. Gerçekleşen yapı ya da yapısal kayıplar, çevrede önemli bir kırılma noktası yaratarak, çevrenin değişimini başlattığı ve bütünün anlamını değiştirdiği savının desteklenmesine olanak sağlamıştır.

Conzen (1960: 3-19), kent planlama analizinde üç temel öge olarak ele aldığı yol, parsel ve binalar, birbirlerinden ayrı öğeler olarak görülse de birbirleriyle olan ilişkisel yapıları kent kimlik analizinde büyük önem taşımaktadır. Bu ilişkisel durum Postane yapı ve çevresi özelinde değerlendirildiğinde, yaşanan

yapı kayıpları ile yapıları birbirlerine bağlayan ulaşım ağlarının değişmiş olduğu görülmüştür. Bu durum, kullanıcının çevreyle kurduğu sosyal bağları değiştirmiş, kullanıcının belleğinde yer alan, kente ait izlerin değişmesine ve zamanla silinmesine neden olmuştur. Ayrıca bu değişime sokak isimlerinin değiştirilmesi de eklenince mekânsal hafızanın silinmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Postane yapısını temsil eden tek yapı ölçeğinin, Ulus bölgesinin bütününe etkileme ve anlamını değiştirme gücünü göstermesi açısından önemli bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Bu durum tasarım ve planlama çalışmalarının birlikte ele alınması gerektiğini açıklıkla ifade etmektedir.

Literatürde Ankara özelinde kimlik ve bütünlük kavramlarını birlikte ele alan sayılı çalışma bulunmaktadır. Bunların arasında Oktay, bütünlük ve kimlik üzerine kuramsal bir değerlendirme yapmıştır (Oktay, 2011:8-19). Bu değerlendirmede kent kimlik bileşenleri olarak, kentsel işlevlerin örüntüsü ile bina ve kamusal alan ilişkilerini tartışmıştır. İlişkisel sorgulamanın önemini vurgulaması ile bu çalışmanın yöntemini desteklemiştir. Resuloğlu çalışmasında (2020:226-234), Tunalı Hilmi caddesinin fiziksel özellikleri ile sosyal bağları arasındaki ilişkiyi, kent sakinleri ile yapılan anket çalışması aracılığıyla değerlendirilmiştir. Böylece bu caddeyi diğerlerinden ayıran kimlik değerleri açıklanmaya çalışıl-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mıştır. Bu çalışma kimlik ögesinin fiziksel özellikleri ile kenti deneyimleyen kullanıcıların algıları arasındaki ilişkiyi birlikte değerlendirmiş olması ile bütüncül yaklaşım yöntemini desteklemektedir. Ankara kent kimliği özelinde yapılmış diğer çalışmalar (Bayraktar ve Tekel, 2008:105-118; Turan ve Erçoşkun, 2017:55-68; Al, 2011:22-36; Özdemir, 2009:144-153; Güneş ve Şahin, 2015:445-454; Hayden ve Sevin, 2012:133-146; Barış vd., 2009:724-735; Eraydın, 2016:830-855; Akkoç, 2018:23-51) farklı kimlik bileşenlerini ele almaları açısından, çalışmanın çok katmanlı değerlendirilmesine katkı sağlamışlardır. Bu çalışmalar, her ne kadar kentin farklı katmanlarına odaklanmış olsalar da çevresel kimlik kavramının tüm bileşenleriyle birlikte, ilişkisel ve bütüncül değerlendirilmesi gerektiği vurgulamışlardır.

SONUÇ

Postane yapısı ve ilişkide olduğu çevrenin, kent kimliği ile olan bağları üzerine yapılmış olan tartışmalar, belirli sorgulamalar temelinde yürütülmüştür. Bu sorgulamaların içeriğini oluşturan, yapı ile çevresini tanımlayan soyut/ somut niteliklerin varlığı;

- Bulunduğu yere/döneme ait olup olmadığı,
- Bütünselliğinin sorgulanabildiği çok katmanlı sistemler/ağların varlığı ve bu ağların okunabilirliği,

- Tarihsel bir perspektif içinde geçirmiş olduğu değişim ya da dönüşümlerinin değerlendirilmesi,

ile ortaya koyulmuştur. Bu değerlendirmelerde yapı/yapısal değişimlerin, kent için birer kırılma noktasına dönüştüğü görülmüştür. Ayrıca postane yapılanmasının kurumsal kimliği, yapıların içinde buldukları sokak/cadde isimlerinde meydana gelen değişimler ile yönetim erkinde meydana gelen değişimlerin de kent için birer kırılma noktası oldukları görülmüştür. Kentte yaşanan bu değişim, çevrenin somut ve soyut niteliklerini, sürekliliğin önemini yeniden sorgulamamıza yol açmıştır. Zamansal süreklilik içerisinde yaşanan kırılmaları, postane yapı ve çevresi özelinde ele aldığımızda çevresel kimlik oluşumu tartışmalarına cevap verecek önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllarda, vilayetler ve ülkeler arası haberleşmeyi sağlamış olmaları ile postane yapıları ve verilen hizmet büyük önem taşımıştır. Anı değeri, çevresel kimlik değeri, işlevsellik değeri gibi farklı ölçütsel değerlere sahip olan bu yapılar, Ankara'nın kentleşme sürecinde de önemli rol üstlenmişlerdir. I. ve II. Postane yapıları yıkılmış olmaları nedeniyle günümüze ulaşmamıştır. III. Postane binası ise günümüzde özgün işlevini sürdürmekle birlikte, tarihsel çevrenin bütünlüğü ile çelişen bir ifade sunmaktadır. Postane binaları ve çevresinin,



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bütüncül değerlendirme sonucu elde edilen temel çıktılar maddeler halinde sunulmuştur.

- Ulus bölgesi, Meşrutiyet'in ilanından günümüze, Postane yapılarının, yıkma ve yeniden inşa etme pratiğine ev sahipliği yapmıştır. Kentin belleğine olumsuz etki bırakan bu mimari pratik, tarihi çevrenin kimliğine de zarar vermiştir.
- I. Postane yapısı geleneksel bir konutun satın alınması ile geç Osmanlı dönemi kent dokusu içerisinde haberleşme hizmetine başlamıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında artan kamu binası talebini mevcut konut yapısı karşılayamamış ve yapılarda yıkımlar başlamıştır.
- I. Hükümet Konağı, Geç Osmanlı dönemi kamu yapıları arasında ilk yıkılan yapılar arasındadır. Bu yıkım yakın komşuluğunda yer alan I. Postane yapısının çevresini değiştirmiştir. Bölge içinde tek yapı ölçeğinde yaşanan kayıpların çoğalmasi ile çevre, dönemsel karakterini ve dokusunu kaybetmeye başlamıştır. Geç Osmanlı dönemine ait yapıların yer aldığı çevrede gerçekleşen bu değişim, I. Postane yapısının yıkılma sürecine destek vermiştir. I. Postane binası 1925 yılında önce işlev değiştirmiş 1930 yılında ise yıktırılmıştır.
- Geç Osmanlı dönemini temsil eden I. Postane yapısının yıkılmış olmasına rağmen, bulunduğu sokak isminin *Telgraf Sokak* olarak günümüze kadar korunması,

mekânın hafızasını koruyan olumlu bir örnek olarak görülmüştür.

- Vonke ve Jansen' in kentin büyüme alanı olarak, Ulus'un güneyi doğrultusunda vermiş oldukları kararlar, Bankalar caddesinin oluşum ve gelişim dinamiğini başlatmıştır.
- II. Postane binası, yeni kurulmuş olan Cumhuriyet'in ulus-devlet simgesi olarak, I. Ulusal Mimari biçeminde tasarlanmıştır. 1925 yılında Ulus'un güney bölgesinde, gelişen yeni alanda inşa edilmiştir. Yapının kuzeyine Postane Caddesi batısında yer alan ana caddeye ise Bankalar Caddesi adı verilmiştir.
- Bankalar caddesinde inşa edilen yapılar, Cumhuriyet kimliğinin özgün değer ve bütüncül ifadesini yansıtırken, geç Osmanlı dönemi konut yapılarının yer aldığı, Kızılbey Cami ile sonlanan tarihte Kızılbey Yokuşu olarak anılan mahallenin anlamını değiştirmiştir.
- Bankalar caddesinde, Meşrutiyet'in ilanı ile başlayan inşa süreci, Cumhuriyet'in ilk yıllarında sokak genişletme çalışmaları ile devam etmiş ve 1950'li yıllarda fiziksel görünümünü tamamlamıştır. Peyzaj öğelerinde gerçekleşen gelişim sokak silüetine ve çevresel kimliğe olumlu katkı sağlamıştır.
- 1976 yılına gelindiğinde, II. Postane binası yıktırılmış, yerine 1982 yılında III. Postane binası inşa edilmiştir. II. Postane yapı-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sının yıkıma maruz kalması, yapının yakın çevresiyle olan bağlarını koparmıştır.

- II. Postane yapısının yerine inşa edilen III. Postane yapısı, var olan tarihsel çevre ile bir bağ kurma endişesi taşımadan tasarlanmıştır.
- III. Postane yapısı modern mimarlığın temsili olarak inşa edilmekle birlikte, tarihsel bir doku içerisinde, yüksek katlı durumu ve katı kare formuyla görsel bütünlüğü olumsuz etkilemiştir. Bu yapı sonradan boyanmış olması ve eklenen yeni mimari öğeler ile özgün ve modern ifadesini kaybetmiştir.
- Bu olumsuz durumdan özellikle, yakın komşuluğunda yer alan ve aynı dönem biçeminde inşa edilmiş olan Lozan Palas oteli de etkilenmiştir. Koparılan dönemsel bağlar, bu yapının özgün cephe özelliklerinin kaybolma sürecine olumsuz destek vermiştir.
- II. Postane binasının bulunduğu cadde isminde yapılmış olan değişiklik, yıkılan postane yapısının yer tespitinde zorluklar yaşanmasına neden olmuştur.
- II. Postane yapısının içinde bulunduğu cadde, Cumhuriyet'in erken yıllarında *Postane Caddesi* olarak anılmıştır. Yapının caddeye ismini vermiş olması, bu yapının kent kimliği oluşturmada etkin rolü olduğunu göstermiştir. Mekânın hafızasını tutan sokak isminin günümüzde değiştiril-

miş olması, kentin belleği üzerine olumsuz etki yaratmıştır.

- Postane yapılarındaki değişim, yapıların sadece mimari öğeleri, kompozisyonu, işlevi ve biçemi gibi fiziksel özelliklerle değil aynı zamanda kentin bir parçası olma özelliğiyle de anlam kazandığını bizlere göstermiştir.
- Kamu yapılarının, çevrenin anlamını, kimliğini, imgesel değerini değiştirebilecek güçte olduğunu ve bütünün bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermiştir.
- Süreklilik ilkesiyle, bütünsel bir ifade bulan kent dokusu ve karakteri, yapı kayıpları ya da yapısal eklentiler ile dönemin ve çevrenin yansıttığı anlamı değiştirebildiği görülmüştür.
- Postane yapıları, inşasından yıkıma kadar geçen sürede birçok değişim geçirmiş, yönetim erkinin aldığı kararlardan ve seçimlerden beslenerek güçlenip karakterini belirginleştirmiş ya da zayıflatmıştır.
- Bu kararlar kentin bir bölgesini tasarlamak için düzenlenen bir yarışma projesi olabileceği gibi, yönetimin kendi politik düşünce yapısına yakın tasarım ve plançılar ile olan iş birlikleri aracılığıyla gerçekleştirilebilmiştir. Bu yeni düzenlemenin, 1954'te PTT Genel Müdürlüğü'nün Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) statüsüne geçmiş olması ile ilişkili olarak değiştiğini düşündürmüştür.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- 1950’li yıllara kadar mimari anlayış ve üslup kesin çizgiler oluşturmuş, bu anlayış yapıların şekillenmesinde kendini göstermiştir. Ancak 1950 sonrasında bu durum değişerek, yerini farklı biçim arayışları sergileyen yapı çeşitliliğine bırakmıştır.
- Bankalar Caddesi, Erken Cumhuriyet dönemi yapıları ile Cumhuriyetin modern dönemini temsil eden yapıların, kent ve mimarlık tarihi ilişkisinde, bütüncül okunmasına destek vermiştir.
- Bankalar Caddesi üzerinde yer alan özellikle Cumhuriyet’in modern dönemine ait yapılar, yeni yapı malzeme kullanımları ve yığma yapıdan betonarme yapıya geçişte taşıyıcı sistem kullanımları ile yapılara ilk ve öncül olma değeri kazandırmıştır.

Çalışma sonuç olarak, yapıları değerlendirirken, hangi dönem içerisinde ele aldığımızın önemli olduğunu bizlere göstermiştir. Postane yapılarına üç farklı dönem içerisinde yapılan eleştiriler, kentin her bir katmanının önemini açıklarken, kentin belleğini korumak için bütüncül bir koruma yaklaşımının oluşturulması gerektiğinin altını önemle çizmiştir.

ÖNERİLER

Elde edilen bulgular ve sonuçlar, tarihi çevrede kimliğin sürdürülebilirliği için, tek yapı ölçeğinde korumanın yetersiz kaldığını göstermiştir. Bu nedenle tarihi çevreyi, dönemsel anlamıyla bütüncül olarak korumak ve eskiyi

yıkıp yeniyi inşa etme pratiğine önem almak gerekmektedir.

Bunun için, tarihi çevrenin çok katmanlı yapısını, zamana bağlı olarak değişen ve çeşitlenen çoğul kimliklerini göz ardı etmeden tanımak ve tanımlamak gerekir. Bu amaçla yasal çerçevede mevcut olan eksikliklerin saptanıp giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

AL, M., (2011). Kentte Bellek Yıkımı ve Kimlik İnşası/Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı Bağlamında Bir İnceleme. *İdealkent*, 2(4), 22-36

ALŞAN, R., (1990). Cumhuriyetin Kuruluşu ve İlk On beş Yılında PTT İşletmesi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 391

AKKOÇ, Y.S., (2018). Kentsel Dönüşüm Projelerinin Kent Kimliğine Etkileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 27(1), 23-51

AKTÜRE, S., (1978). 19. Yüzyılın sonunda Anadolu kenti mekânsal yapı çözümlemesi, Ankara, Türkiye: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayını, s.27

AKTÜRK, N., (2006) Fotoğraflarla dünden bugüne Ankara, Ankara, Türkiye: Millî Eğitim Bakanlığı, s.4-78

AVCI, Y., (2017). Osmanlı hükümet konakları, Tanzimat Döneminde Kent Mekânında



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Devletin Erki ve Temsili, İstanbul, Türkiye: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s.122

BARIŞ, M.E., UCKAC, L., USLU, A., (2009). Exploring Public Perception of Urban Identity: The case of Ankara, Turkey. African Journal of Agricultural Research, 4(8), 724-735

BAYRAKTAR, N.A., TEKEL, A., (2008). Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi ve Kentin Kimliği İlişkisi. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 23(1),105-118

BEHNE, A., (1996). The modern functional building, Santa Monica, CA: Getty Research Institute, ss.135-137

BELGE, B.A., (1929). Şehirde imarın kazması. Hakimiyet-i Milliye Gazetesi, 2933, s.2

BEZAZ, G.Y., (2006). Haberleşme ve tarihçesi, Cumhuriyet Döneminde PTT Teşkilatı, s.129

BİRİK, M., (2015). Kentsel morfolojiye bütüncül yaklaşım, Mersin, Türkiye: Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.535-540

BOZ, M., KUBAT, S.A., (2018). Başkent Ankara'nın iki simgesel örnek üzerinden

morfolojik analizi/Değişen kent, Mekân ve Biçim. İstanbul, Türkiye: İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Taşkışla Bildiri Kitabı, ss,117-142

CANGIR, A., (2007). Cumhuriyet'in başkenti, Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Kültür ve Sanat Yayınları, s. 455-1428

CENGİZKAN, A., (2002). Modernin saati: 20. Yüzyılda modernleşme ve demokratikleşme pratiğinde mimarlar, kamusal mekân ve konut mimarlığı, Ankara, Türkiye: Mimarlar Derneği 1927 ve Boyut Yayın Grubu, s.263

CENGİZKAN, A., (2004). Ankara'nın ilk planı: 1924-25 Lörcher planı, Ankara, Türkiye: Ankara Enstitüsü Vakfı, s.164

CONZEN, M.R.G., (1960). Alnwick, Northumberland: A study in town-plan analysis, London, England: The Institute of British Geographers, s.3-19

DİNÇER, G., (2014). Ulus'tan Samanpazarı'na Anafartalar Caddesi'nin Öyküsü, İdealkent, (11),36-60

ECO, U., (1962). Açık yapıt, İstanbul, Türkiye: Çeviri Can Yayınları, ss.250-323

ERAYDIN, Z., (2016). Kentsel Markalaşma Stratejilerinin Kent Belleği ve Kent İmgesi Üzerine Etkileri: Ankara Örneği. İdealkent, 7(20),830-855



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- GÜNEL, G., KILCI, A., (2015).** Ankara Şehri 1924 Haritası: Eski Bir Haritada Ankara'yı Tanımak. Ankara Araştırmaları Dergisi, 3(1),78-105
- GÜNEŞ, M., ŞAHİN, Ş., (2015).** Yeşil altyapı ve kent kimliği ilişkisi: Ankara kent merkezi örneği. I. Ulusal Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi 15-17 Ekim 2015 Ankara, ss.445-454
- HAKİMİYET-İ MİLLİYE., (1930).** Millet Bahçesi. (Haber), 3111: 2
- HAYDEN, C., SEVİN, E., (2012).** The Politics of Meaning and The City Brand: The Controversy Over the Branding of Ankara. Place Branding and Public Diplomacy, 8(2),133–146
- İNAN, D.A., (1997).** Mimarlıkta işlev kavramının tarihsel yanılgılarına bir bakış. Biçim ve İşlev, Eskişehir, Türkiye: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, s.107
- JANSEN, H., (1937).** Ankara imar planı. İstanbul, Türkiye: Alaattin Kırıl Basımevi, ss.1-45
- KANDEMİR, S., (1932).** Ankara vilayeti. Ankara, Türkiye: Başvekâlet Müdevvenat Matbaası, s.290
- KEZER, Z., (2015).** Building Modern Turkey: State, Society and Ideologies in The Early Republic Culture, Politics and The Built Environment. Pittsburg, ABD: University of Pittsburgh, ss.36-43
- KILIÇ, A., (1975).** 50 Yıllık yaşantımız. İstanbul, Türkiye: Milliyet Yayınları, ss.12-256
- KOÇYİĞİT AYHAN, E.S., (2018).** A Tale of Ulus Square: A Critical Assessment of Continuity, Transformation and Change in a Historic Public Open Space in Ankara. PHD Thesis. Middle East Technical University, pp. 221-373
- KONYALI, İ.H., (1978).** Ankara Camileri. Ankara, Türkiye: Vakıflar Genel Müd., ss. 7-65
- LYNCH, K., (1960).** The image of the city. Harvard-MIT Joint Center for Urban Studies Series, p.8
- MADRAN, E., ERGUT E.A., ÖZGÖNÜL, N., (2005).** Ulus Tarihi Kent Merkezi. Planlama Dergisi, (4), 51-52
- MOUDON, A.V., (1994).** Getting to Know The Built Landscape: Typomorphology, pp.289-311
- OKTAY, D., (2011).** Kent Kimliğine Bütüncül Bir Bakış. İdealkent, 2(3),8-19
- ÖZEREN, B.E., YAZGAN ÖZKAN, E., AKALIN, A., (2020).** Olağanüstü Evrensel Değer Bağlamında Özgünlük ve



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Bütünlük: Safranbolu Eski Çarşı. TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (20): 7 Doi: 10.17365/TMD.2020.20.0X1
- ÖZDEMİR, A., (2009).** Katılımcı Kentli Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü: Ankara Kent Parkları Örneği. Turkish Journal of Forestry.10(1),144-153
- PEARSON, M., MARSHALL, D., (2012).** National library of Australia conservation management plan. Canberra, Australia: National Library of Australia, p.p.59-60
- POSTA DAİRESİ BAŞKANLIĞI ETÜD ve PLANLAMA ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜ., (1968),** Eğitim notları. Yurt içi posta taşıması, Ankara, Türkiye: ss.672-673
- RESULOĞLU, Ç., (2020).** Yapı, Anlam ve Kimlik üzerinden Ankara, Tunalı Hilmi Caddesi'ni Yeniden Anlamak. Online Journal of Art and Design,8:(1),226-234
- SAĞDIÇ, O., (1993).** Bir zamanlar Ankara. Ankara, Türkiye: Ankara Büyükşehir Belediyesi, ss.49-136
- SÖNMEZ, R.S., (2019).** Bir Zamanlar Posta Caddesi. Ankara Araştırmaları Dergisi, 7(1),258
- SÖZEN, G., AKALIN, A., (2019).** Tüketilmeyen bir meta- İmge: Bir kentsel imge olarak Atakule. TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (16): 466, Doi:10.17365/TMD.2019.1.1
- TANKUT, G., (1993).** Bir başkentim imarı: Ankara (1929-1939). İstanbul, Türkiye: Anahtar Kitaplar, s.94
- TANYER, T., (2013).** Ankara Kitabevlerine Dair. Ankara Araştırmaları Dergisi, 1(1): 113-129
- TEKCAN, A.R., (2014).** Eski Ankara fotoğraf albümü. Ankara, Türkiye: Ankara Büyükşehir Belediyesi, s.100
- TUNÇER, M., (2001).** Ankara (Angora) şehri merkez gelişimi (14.-20. yy). Ankara, Türkiye: Kültür Bakanlığı Yayınları Kültür Eserleri Dizisi No:292, s.84
- TUNÇER, M., (2013).** Ankara Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı Koruma Planı, Niteliği ve İptaline İlişkin Gerekçeler. Ankara Araştırmaları Dergisi, 1(2),10-34
- TUNÇER, M., (2018).** Ulus Meydanı Çevresindeki Yapılara Yönelik Planlama Çalışmaları. Betonart Dergisi, 56:56
- TUNÇER, M., (2019).** Ankara'nın Kaybolan Doğal ve Kültürel Değerleri. Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi,2(2),108-138



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TURAN, S., YALÇINER ERÇOŞKUN.,

(2017). Meydanlardaki İsim Değişikliklerinin Kent Belleğine Etkisi: Ankara Örneği. *Journal of Architectural Science and Application*, 2(1),55-68

Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi)

(E.T:24.04.2021)

<https://www.facebook.com/groups/TashanAkademisi/>(Taşhan Akademisi, TA: 2014,2016 Şekil 3.f.g) (E.T:22.03.2022)

VAROL, Z., AKSOY, Ç., (2015).

Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Vakıf Taşınmazlarının Mekânsal Dönüşüm Süreçleri: Ankara Örneği. *Vakıflar Dergisi*, 44:120

<https://www.numankocak.com/is-bankasi-muzesi-ankara.html>

(*İş Bankası, Numan Koçak Arşivi*) (E.T:23.03.2022)

VEKAM. Kütüphane ve Arşivi Envanter No :0726,1236,2946,1687,1595,2439,1991,1687,2070,1597,1026,1595,0525,991,2059, TKV0432, TKV0433

<https://yidb.asbu.edu.tr/tr/eski-sumerbank-binasi> (*İş Bankası ve Sümerbank/Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*)

(E.T:22.03.2022)

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://alivedatoygur.wordpress.com/2018/02/04/ankaramizi-taniyalim-10-2/>(*Foto:Diñcer Açıkbaş*). (E.T: 04.02.2018).

<https://cdm21054.contentdm.oclc.org/digital/collection/VHPK/id/530> (*Akbank Binası*) (E.T:15.03.2021)

<https://libdigitalcollections.ku.edu.tr/digital/collection/VHPK/id/130> (*1929 Jansen planı Ankara*) (E.T: 08.03.2021)

<https://www.gazeteilksayfa.com/ucube-yikilsin-asli-yapilsin-67459h.htm> (*P.T.T Binası, Osman Akdoğan,2020*) (E.T:18.03.2022)

[http://cumhuriyetinbaskenti.ankara.edu.tr/seri-13-editor-j-ludwingsohn/#!jig\[1\]/ML/14530](http://cumhuriyetinbaskenti.ankara.edu.tr/seri-13-editor-j-ludwingsohn/#!jig[1]/ML/14530)(E.T:24.04.2021)

<https://ankarafoto.weebly.com/tarihi-binalar---1.html> (*Sanat Okulu Mustafa Taşkın Foto*) (E.T:18.03.2022)

<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FO-TOGRAFI/90431---0052.jpg> (*II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri. İstanbul*

<https://ankarafoto.weebly.com/tarihi-binalar---1.html> (*Tekel Başmüdürlüğü*) (E.T:20.02.2022)

http://www.optimusteknoloji.com.tr/ptt-genel-mudurlugu-ulus-ankara_



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(E.T:20.02.2022)

www.envanter.gov.tr (Postane Ek Bina)
(E.T:20.02.2022)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/211931> (E.T:20.03.2022)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/208081>(*Hükümet Meydanı*) (E.T:21.03.2022)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/121049> (*Postane ve Maliye Vekaleti Bahçesi*)

(E.T:21.03.2022)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/201498> (*Bankalar Caddesi*) (E.T:21.03.2022)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/122025> (*Tütün İnhisar Müdürlüğü*) (E.T:22.03.2022)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/101285>(*Emlak ve Eytam Bankası*) (E.T:19.03.2022)

<http://dericizade.blogspot.com/search/label/Ulus> Dericizade Arşivi, 2016
(E.T: 16.09.2021)

www.arkitera.com. Planlı Geçmişten Plansız Geleceğe, Jansen' in Ankara İmar Plan. (E.T:10.04.2011).

<https://alivedatoygur.wordpress.com/2016/05/31/ankaramizi-taniyalim-8/>

Abdulkerim Erdoğan Arşivi (E.T.31.05.2016)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Since the early ages of history, people have felt the need to communicate among themselves as a result of being a society. The first postal service in the world was developed for the central Asian Turks to make regular migration. Postal services have also played an important role in the communication and management of the established states. During the Ottoman Empire period, the postal was used in the communication of the state until the reign of Mahmud II. 23 April 1920 until the proclamation of the Republic of Turkey opening of the Grand National Assembly in Ankara for many institutions to succeed war, centers and units were formed. With the establishment of the Republic in 1923 and the influence of nationalism thought, Ankara started to be rebuilt. Under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, for the success of the War of Independence launched in Anatolia, it required the establishment of a new communication organization under the control of the national powers. Since it is known that a war of liberation without communication will not be successful, it has been decided to establish a “Post and Telegraph Office” headquartered in Ankara. The postal and telegraph movement gained importance during the foundation years of the Republic. With the foundation of our Republic, the national policy in the field of communication started to be implemented and the PTT enterprise started to develop under the Ministry of Internal Affairs between 1923-1938. The Postal Law No. 376 was passed on December 26, 1923. With this importance, with the establishment of the T.B.M.M, a unit called the “Grand National Assembly Government Post and Telegraph Center” was opened in the garden of the parliament (Post Office Directorate of Survey and Planning Department, 1968). This center served in a traditional building located on Posta Street in its early years, and in 1925, the PTT General Directorate building in Ankara Ulus, designed by architect Vedat Tek, was built. It was demolished in 1976. The construction of which was completed in 1982 in the same place and today there is a building used as the PTT General Directorate **Aim** The change and transformation of the post office buildings built in Ulus is handled from a holistic perspective without ignoring the multi-layered, changing and diversifying plural identities of the historical environment. **Method:** Based on literature and archive scanning, city plans, photographs and postcards are used as urban memory tools. These inventories allow visual, spatial and relational analysis to be made in defining the three post office buildings and their surroundings. **Findings and Result:** An evaluation has been made regarding the change of Post Office buildings that witnessed the establishment of the Republic and the transformation of Ankara into a modern city, but which do not exist today. These



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:544 K:779

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

buildings, which have different criterion values such as memory value, environmental identity value, functionality value, have also played an important role in the urbanization process of Ankara. First and Second post office buildings have not survived to the present day due to the fact that they were destroyed. On the other hand, third post office building maintains its original function today, but presents an expression that contradicts the integrity of the historical environment. It has been observed that the destruction of post office buildings also affects neighboring structures, accelerating their destruction processes or necessitating functional transformations. Reflecting the First National Architecture style, the broken ties of the building with the post office buildings that existed before and after it were not limited to this line, but also weakened their ties with neighboring buildings and destroyed them in time. It has been observed that the meaning reflected by the I. National period has been weakened with the losses in the texture of the city character, which gains meaning in continuity. With this approach, which is discussed in the study, the breaking points that define the change and transformation processes of the post office buildings have been determined. When we consider the breaks in the temporal continuity in the post office structure and its environment, important information has been reached that will answer the discussions of environmental identity formation. In the study, it has been observed that the structural losses experienced due to integrity negatively affect the continuity of the historical environment. It is aimed to contribute to the science of urban and architectural history with the data obtained.

TEMEL TASARIM EĞİTİMİNDE İKONİK VE ANALOJİK BİÇİM ÜRETME YÖNTEMLERİYLE KONSEPTTEN TASARIM ÜRÜNÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME ¹

AN EVALUATION FROM CONCEPT TO DESIGN PRODUCT WITH ICONIC AND ANALOGICAL FORM PRODUCTION METHODS IN BASIC DESIGN EDUCATION

Banu KARAŞAH¹, Manolya ÖZDEMİR DURAK²

¹⁻²Artvin Çoruh Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-5079-5313¹, 0000-0002-9103-3435²

Öz: Amaç: Tasarımla ilişkili meslek disiplinlerinde Temel Tasarım eğitimi, öğrenci açısından tasarım sürecinin kavranması ve tecrübe edilmesi yönüyle etkin ve etkili bir role sahiptir. Temel Tasarım dersi, yaratıcılığı ve problem çözme becerisini geliştiren bir eylem olarak tasarım eyleminin gerçekleştirilmesindeki temel araçtır. **Amaç:** Dersin amacı tasarım eylemini gerçekleştirebilmek için verilen problemi analiz ederek ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirerek farklı yöntemler aracılığı ile biçim üretip, özgün somut bir sonuca varabilmeyi sağlamaktır. Bu bağlamda, yapılan bu çalışma ile soyut veya somut bir esin kaynağıyla tasarıma başlayarak yaratıcı somut bir tasarım ürününe kadar geçen tasarlama sürecinin ortaya konulması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Buradan hareketle, Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğrencilerinin Temel Tasarım-I dersi kapsamında, anlatılan temel tasarım ilkelerinden EGEMENLİK-BİRLİK ve DENGİ'yi kullanarak farklı biçim üretme yöntemlerinden ikonik ve analogik yöntemleriyle oluşturdukları final çalışmalarını incelenmiştir. **Bulgular:** Dönem sonunda öğrencilerin birçoğunun derste başarılı olduğu görülmüş ve yapılan anket çalışmasında ortaya çıkardıkları ürünün onları araştırma, sorgulama, problem çözme ve özgün ürünler ortaya koyma yönünde motivasyonlarını artırdığı anlaşılmıştır. **Sonuç:** Sonuç olarak, biçim üretme sürecinde bu çalışmada kullanılan ikonik ve analogik yöntemlerin öğrencilerin özgün tasarımlar üretmelerine katkı sağladığı ve bu yöntemlerin başta proje derslerinde olmak üzere tüm tasarımla ilişkili derslerde özgün tasarımlar ortaya çıkarma noktasında da faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Somutlaştırma, Tasarım Süreci, Öykünme

Abstract: Aim: In design-related professional disciplines, basic design education has an efficient and effective role in terms of understanding and experiencing the design process for the students. The Basic Design course is the basic tool in the realization of the design practice as an action that develops creativity and problem solving skills. **Aim:** The aim of this course is to develop the skills of analysing the given problem and developing creative thinking skills in order to realize the design action, to produce a form through different methods and to reach a unique concrete result. In this context, it is aimed to reveal the design process that starts with tangible or intangible source of inspiration and reaches a creative concrete design product. **Method:** From this point of view, we analysed the final works of Artvin Çoruh University Faculty of Art and Design Department of Landscape Architecture students created by iconic and analogical methods, by using DOMINANCE -UNITY and BALANCE principles one of the basic design principles explained to the students within the scope of Basic Design-I course. **Results:** As a result, at the end of the semester, it was observed that most of the students were successful in the course, and it was understood that the product they produced increased their motivation to research, questioning, problem solving and producing original products via questionnaire. **Conclusion:** It is thought that the iconic and analogical methods used in this study in the form generation process contribute to the students' production of original designs, and these methods will also be useful in revealing original designs in all design-related courses, especially in project courses.

Keywords: Design, Concretization, Design Process, Emulation

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.04

- (1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author Banu KARAŞAH (Doç. Dr., Assoc. Prof), Artvin Çoruh Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin / Türkiye, banukarasah@artvin.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 05.12.2021, Kabul Tarihi/ Accepted: 11.04.2022, Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Temel Tasarım kavramı, öğretim programlarında öğrencilerin kişisel olarak kendilerini tanımlarına yardımcı olmak adına, ön yargısız ve özgür bir zihinle gelişmelerini amaçlayan bir disiplin olan Tasarım Okulu Bauhaus'ta geliştirilmiştir. (Uysal 2015:51-65).

Temel Tasarım dersi diğer tasarım derslerden farklı olarak, öğrencilere temel olarak tasarım becerisi kazandırabilmek amacı ile soyut kavram ve fikirlerden oluşan verileri analiz edip, özgün ve somut bir tasarım ürünü ortaya koymak için yeni fikirler üretme temeline dayanması ve mevcut eğitim sistemi sürecinden farklı olması nedeni ile öğrencilerin en çok zorlandığı derslerden biridir. Temel Tasarım dersinde ders yürütücüsünün öğretim sürecini uygun şekilde düzenlemesi, öğrencinin öğrenme konusunda kendilerine olan güvenlerini ve motivasyonlarını kaybetmemeleri, öğretimde istenilen hedeflere ulaşılabilmesi, yüzeysel/ezber öğrenmeler yerine kalıcı/gerçek öğrenmenin olabilmesi, bunun sonucu olarak da eğitimin kalitesinin artırılabilmesi için büyük önem taşımaktadır.

Her üniversitenin sanat ve tasarıma ilişkin bölümlerinin ilk yıl müfredatında, uzmanlık alanlarından bağımsız olarak, temel tasarım olarak adlandırılan, görsel dilin grameri ile ilgilenen bir ders vardır. Wong (1993:41) bu görsel dilin, tasarım yaratmanın temeli

olduğunu ve bir tasarımcının, görsel organizasyondaki kabiliyetini arttırmak için görsel organizasyon ilkeleri, kuralları ve kavramları bilgisi ile donatılması gerektiğini ifade etmiştir (Akbulut, 2010:5331-5338).

Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde de öğrencilere tasarımın temelini oluşturan ve sürekli sorgulama temelinde bir eğitim süreci olan temel tasarım dersi birinci sınıfın güz ve bahar döneminde verilmektedir. Bölümümüzde 2 dönem olarak yürütülen bu dersin temel amacı öğrencilere tasarıma ilişkin temel becerileri kazandırmak ve kendi değer ölçeğinde bir tasarım disiplini elde etmesini sağlamaktır.

AMAÇ

Tasarım verilen bir probleme ilişkin çözüm alternatiflerinin zihinde başlayıp, analiz ve sentez süreçlerinden geçirilerek üretildiği ve bu alternatif ürünler arasından en iyi olanın tasarım ürününe dönüştürüldüğü bir süreçtir. Bu çalışmada, Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğrencilerinin Temel Tasarım dersi kapsamında dönem içerisinde öğrendikleri temel tasarım kavramlarını ve ilkelerini verilen problem doğrultusunda nasıl ele aldıkları ve sonuç ürününe nasıl ulaştıklarına ilişkin analiz-sentez ve değerlendirme sürecinin ortaya konulması amaçlanmıştır.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KAPSAM

Temel Tasarım-I ve Temel Tasarım-II dersleri peyzaj mimarlığı eğitiminde başta proje dersleri olmak üzere tüm tasarım derslerinin temelini oluşturmaktadır. Bu çalışma, Temel Tasarım-I dersi kapsamında öğrencilere öğretilen temel tasarım öğeleri ve bazı tasarım ilkelerinin (EGEMENLİK-BİRLİK-DENGE) kullanılarak ikonik ve analogik öykünme ile biçim üreterek öğrencilerin belirledikleri bir konsept doğrultusunda sonuç ürününe ulaşma sürecinin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Ayrıca ezbere dayalı sistemden farklı olarak yaratıcı düşünmeye zorlaması nedeniyle öğrencilere başta zor gelen bu dersin döneminde saydığı faydaların ortaya konulması da çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Temel Tasarım dersi Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Temel Tasarım-I (2+2) ve Temel Tasarım-II (2+2) olmak üzere iki dönem verilmektedir.

Temel Tasarım-I dersi kapsamında ders yürütücüsü bütününi kendini oluşturan parçaların toplamından daha anlamlı olduğu Gestalt Görsel Algı Kuramına dayalı öğretim tasarımı modelini benimsemiştir. Erişti vd., (2013:48-54) Gestalt teorisinin şekil-zemin ilişkisi, yakınlık, benzerlik, tamamlama, devamlılık ve basitlik olmak üzere beş temel ilke üzerinde

şekillendiğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede öğrencilerle ders yürütücüsü tarafından paylaşılan ders sunuları, Gestalt kuramı ilkelere olan şekil-zemin ilişkisi ilkesi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yakınlık ilkesine göre öğrencilerin yabancı olmayacağı malzemelerle üretilmiş örnek ödevler üzerinden anlatılar yapılmıştır. Süreklilik ilkesine göre ders materyallerinin sürekliliği sağlayacak biçimde düzenlenmesine dikkat edilmiştir. Tamamlama ilkesi çerçevesinde dönem boyunca öğrencilere anlatılan her bir konu çerçevesinde yapılacak uygulama için gerekli malzemeler önceden duyurulmuş, daha sonra ise benzer ve/veya aynı malzemelerle üretilmiş örnekler gösterilerek öğrencinin öğretim içeriğini zihninde somutlaştırması sağlanmıştır. Benzerlik ilkesine göre çizgi (düz çizgi, eğri çizgi) konusunu takiben doku (kaba doku, yumuşak doku) konusunun anlatılması gibi benzer konular birbirini takip eden sıralarla verilmiş, bu sayede öğrencilerin anlatılan konularla benzerlik kurarak öğrenmesi hedeflenmiştir. Basit ilkesine göre ise anlatılar oldukça açık ve net ortaya konulmuştur.

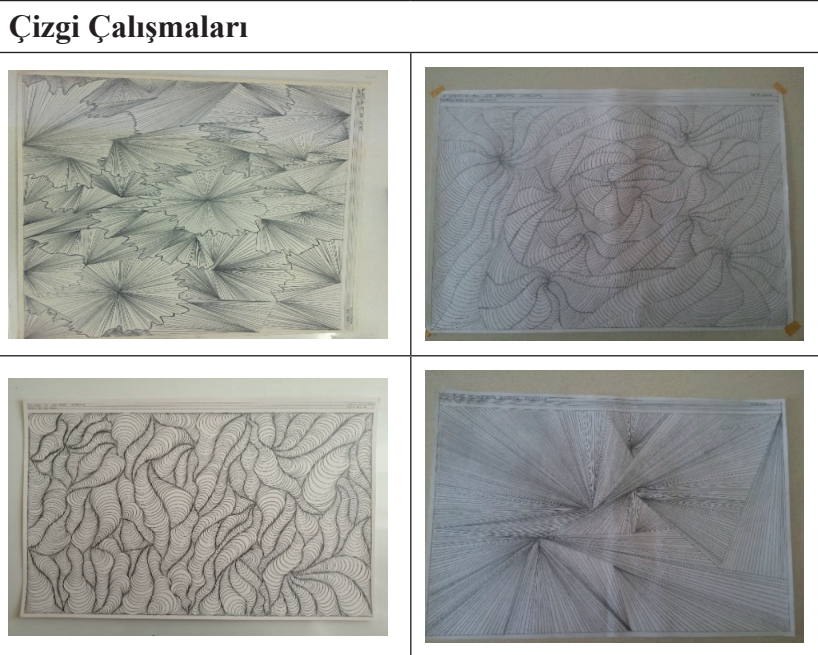
Temel Tasarım-I dersinde öğrencilere temel tasarım öğelerinden çizgi, biçim, ölçü, doku, renk öğeleri ve ilkelerinden uyum-zıtlık, egemenlik, birlik ve denge ilkeleri anlatılmıştır. Ders yürütücüsü derste ilgili kavramı anlatmış ve kavrama ilişkin örnekler göstermiştir. Öğrencilere her bir derste anlatılan kavrama

ilişkin bir problem verilmiş ve sonrasında öğrencilerin kavrama ilişkin fikir üretmeleri ve eskiz çalışması yapmaları istenmiştir. Bu süreçte öğrencinin somut olarak gördüğü örnekleri önce zihninde soyutlayarak kendi becerileri doğrultusunda sentezlemesi ve somut ürünü ortaya koyması beklenmiştir. Bu esnada, ders yürütücüsü ve yardımcısı ile öğrenci sözlü etkileşime girmiş, kritik almış ve bu doğrultuda son ürününü ortaya çıkarmıştır. Elbette tasarımda tek bir doğru olmamasından ötürü öğrenciler yetenekleri doğrultusunda farklı özgün ürünler ortaya çıkarmıştır (Şekil 1). Dersin sonunda öğrencilerin ders kapsamında öğrendiği tüm kavramları sentezleyerek ortaya koyacakları bir çalışma

yapması istenmiştir. Bu çalışma ders işleyişinin son 3-4 haftalık kısmını oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın materyalini de Temel Tasarım-I dersi dönem sonu öğrenci çalışmaları oluşturmaktadır. Öğrencilere bir problem verilmiş ve bu problem doğrultusunda bir özgün ürün ortaya koymaları istenmiştir.

Çalışmanın problemi ‘Çalışmanızda esinlendiğiniz görsel veya tasarım doğrultusunda bir konsept oluşturunuz ve çalışma alanınız içerisinde ders kapsamında öğrendiğiniz tasarım öğelerini de dikkate alarak oluşturduğunuz 2 ve 3 boyutlu biçimleri o şekilde organize ediniz ki çalışmanızda EGEMENLİK-BİRLİK-DENGE ilkeleri sağlanmış olsun.’ şeklinde tanımlanmıştır.





Şekil 1. Öğrencilerin Ders Kapsamında Ürettikleri Çizgi ve Doku Çalışmaları

Biçimin üretilmesinde; kanonik, pragmatik, ikonik ve analogik yöntem olmak üzere 4 ana yöntem kullanılmaktadır. İkonik yöntemde daha önceden mevcut olan mimari biçim ve

imgelerden esinlenme yoluyla biçim üretilirken analogik yöntemde mimarlık dünyasına ait olmayan biçimleri kullanıp mimari amaçla yönelik olarak uyarlamaya dayalı biçim



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

üretilmektedir (Broadbent ve Ward, 1969; Yılmaz vd., 2018:376-389). Çalışma kapsamında problemde tanımlanan çalışmalardan esinlenerek 2 ve 3 boyutlu biçimleri, ikonik ve/veya analogik yolla üretmeleri istenmiştir.

Dersi alan 34 öğrencinin dönem sonunda ortaya çıkan tasarım ürünleri ders yürütücüsü ve yardımcısı tarafından değerlendirilmiş ve değerlendirmede verilen problem doğrultusunda üretilen ürünler iyi-orta-kötü şeklinde kategorize edilmiştir. EGEMENLİK-BİRLİK-DENGE ilkelerinin daha iyi kurgulandığı belirlenen 12 tasarım çalışma kapsamında ele alınmıştır. Çalışmada öğrencilerin öykündükleri biçim ve belirledikleri konsept doğrultusunda ortaya koydukları ürünler anlatılmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca dönem

sonunda dersin öğrencileri araştırma yapma yönünde, sorgulama yönünde, problem çözme yönünde, özgün ürünler ortaya koyma yönünde motive edip etmediğinin, dersin yaratıcılıklarına katkı sağlayıp sağlamadığının ve çıkardıkları ürünün onları motive edip etmediğinin sorgulandığı 6 sorudan oluşan bir anket çalışması hazırlanmıştır (Tablo 1). Anket soruları ders içeriğinin öğrenim hedefleri ve daha önce yapılan benzer çalışmalardan (Düzenli vd., 2017:1450-1460; Ter ve Derman, 2018:132-147) faydalanılarak oluşturulmuştur. Anket çalışması Covid-19 pandemisi dolayısıyla online ortamda hazırlanarak dersten başarılı olan 31 öğrenciye uygulanmış ancak 24 öğrenciden geri dönüş alınabilmiştir.

Tablo 1. Temel Tasarım-I Dersi Öğrencilerinin Dersle ilgili Değerlendirmelerine İlişkin Anket Formu

Temel Tasarım-I Dersi ile İlgili İfadeler	Evet	Hayır
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, araştırma yapmam yönünde motivasyonumu artırdı.		
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, sorgulamam yönünde motivasyonumu artırdı.		
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, problem çözmem yönünde motivasyonumu artırdı.		
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, özgün ürünler ortaya koymam yönünde motivasyonumu artırdı.		
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, beni motive etti ve bu derse ilişkin önyargılarımı yendim.		
Temel Tasarım-I dersi yaratıcılığımın gelişmesine katkı sağladı.		



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çalışmanın en önemli kısıtını temel tasarım dersinin sorgulama temelinde olması ve öğrencilerin eğitim hayatlarında ezbere dayalı bir sistemden gelmesi ve dolayısıyla temel tasarım dersine ait ön yargılarının oluşmasıdır. Dersin Covid-19 pandemisi dolayısıyla yüze yüze yerine uzaktan eğitim yoluyla yürütülmesi de kısıtlayıcı bir faktör olmuştur. Pandemi dolayısıyla öğrencilerin farklı malzemelere ulaşamayışı da diğer bir kısıtlayıcı faktör olmuştur. Son olarak anket çalışmasının online olarak uygulanması ve internet erişimi noktasında öğrencilerin sorun yaşamaları araştırmanın kısıtlarından birini oluşturmuştur.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Pek çok farklı tasarım disiplininin temelini ve görsel dilin alfabesini oluşturan temel tasarım dersinin kavranması hem öğrencilerin mesleğe ilişkin motivasyonlarının artmasına hem de proje derslerinde mekân örgütlenmesini daha iyi kurgulamasına olanak sağlamaktadır. Temel Tasarım-I dersi kapsamında öğrencilere temel tasarım öğeleri (çizgi, biçim, ölçü, renk ve doku) ve ilkeleri (uyum-zıtlık, egemenlik, birlik, denge) anlatılmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın problemini, ders kapsamında öğrenilen tasarım öğelerinin ve ilkelerinin (egemenlik, birlik, denge) verilen ödevle nasıl ilişkilendirildiğinin ortaya konulması oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Çalışmanın üç adet hipotezi mevcuttur:

1. Öğrenciler Temel Tasarım-I dersinde öğretilen tasarım öğelerini ve ilkelerini kullanarak başarılı bir analiz sentez süreci geçirebilir, zihinde canlandırma yaparak estetik somut biçimsel kurgular ortaya koyabilirler.
2. İkonik ve Analogik yolla biçim üretmek, başarılı kompozisyonlar ortaya konması bakımından estetik biçimlere ulaşmak için ilham kaynağı olabilir.
3. Temel Tasarım-I dersini başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler Temel Tasarım-II dersinde daha başarılı olarak mekân kurgusunu daha kolay kavrayabilirler.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Yaratıcılığı geliştiren bir süreç olan tasarıma ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Alexander (1964:1) tasarımı, fiziksel bir yapının doğru fiziksel bileşenlerini bulmak (Düzenli vd., 2017:1450-1460), Önal (2011:155-162) bir düşünce eylemi olarak ve Ter ve Derman (2018: 132-147) ise iki ya da üç boyutlu görsel elemanların zihinde bir bütün olarak canlandırılması ve yaşama geçirilmesi olarak tanımlamıştır. Tasarım, sistemleştirilmesi veya türleştirilmesi oldukça zor bir kavram olup ihtiyaçlar doğrultusunda probleme cevap bulmaya çalışılan bir süreçtir (Bielefeld



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve Khouli, 2010; Yavuz, 2019:405-419). Bir disiplin olarak tasarım, biçim ve işlev, özgünlük ve pratiklik, yenilik ve uygunluk arasında denge sağlamayı amaçlamaktadır (Wilson ve Zamberlan, 2017; Güngör ve Yorgancıoğlu, 2019:1-10). Tasarım; sahip olunan bilgi, beceri, zevk ve yaratıcılığın, farkındalık ve ilhamla yoğrularak, sanatsal ve estetik sunumla ifade edildiği zorlu bir süreçtir (Atik, 2020:97-127).

Tasarım eğitimi farklı yöntemleri barından bir süreçtir. Özgün öğretim yöntemleriyle görsel eğitimi modern bir yaklaşımla şekillendirmeye çalışan Bauhaus okulunda üretilen öğrenci çalışmalarına bakıldığında, gözleme dayalı etütler, hafızadan etütler, doku çalışmaları, natüromortlar ve malzeme ile yapılan doğal obje kaynaklı çalışmalar olarak görülmektedir. Bauhaus okulu önemli eğitimcilerinden Itten öğrencilerine eseri algılama, anlama, çizgisel ve kompozisyon olarak değerlendirilme deneyimini kazandırmak amacıyla (Uysal 2015:51-65) yardımcısı Gretrude Gurov ile sezgilere dayalı bir öğretim yaptırmıştır (Feierabend ve Fiedler, 2000: 1-640; Uysal 2015:51-65). Yine Kandinsky, öğrencilerin renklerle biçimler arasındaki ilişkiler üzerinden araştırma ve denemeler yapmalarını istemiş, soyut sanat ve doğa arasındaki ilişkinin varlığını çeşitli örneklerle açıklamıştır ve 'Nokta ve Çizgiden Düzleme-1926' adlı kitabında bu örneklerle temel tasarım dersinin temelinin oluşturmuştur (Lynton, 1991:

1-400; Uysal 2015:51-65). Temel Tasarım dersi, Türkiye'de ilk kez 1957 yılında İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun programına alınmıştır (Uysal 2015:51-65).

Temel tasarım eğitimi bireye özgü duyu, düşünce, sezgi, düşünce canlandırma kabiliyetini ortaya çıkaran ve bu kabiliyeti estetik bir düzen ile kullanabilen, geliştirebilen yetenek düzeylerine sahip yaratıcı kişiliklerin oluşmasını sağlayan, tasarım disiplinlerinin ortak ve başlangıç eğitim sürecidir (Gökaydın 2010; Yıldırım, 2019:18-34). Bu eğitim; yaratıcılığın gelişmesi için en uygun ortamı oluşturmayı, öğrencilerin daha önceki edindikleri bilgilerden arınarak yeni ve özgün çözümler üretme becerilerini geliştirecek yöntemler ortaya koymayı amaçlamaktadır (Bayraktar vd, 2012:1). San (2010: 24-25) temel tasarım ve diğer tasarım derslerinin öğrencinin algılama, izlenim, gözlem, araştırma, çağırışım, buluş, bilgi, değerlendirme ve daha birçok düşünsel süreçlerini devreye sokarak alanı ile iletişim içerisine girmesini sağlarken, bir yandan da yeni düzenlemelerle özgün formlara ulaştıran bir süreç niteliği taşıdığını belirtmiştir (Abbasoğlu Ermiyagil, 2019:1-18). Temel tasarım yaparak ve deneyerek öğrenilmektedir. Elleri kullanarak (hands-on) öğrenme yöntemi (Özkar ve Steino, 2012: 5-12) temel tasarım için esastır (Sarioğlu Erdoğan, 2016: 7-19).



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BULGULAR

Her bir öğrenci verilen probleme ilişkin farklı esinlenme kaynağı ve konsept bulmuştur. Öğrenciler, mimari ve/veya doğal bir obje veya yapıdan esinlenebileceği noktasında ders yürütücüsü tarafından yönlendirilmişlerdir. Konseptle ilişkin de ders yürütücüsünden kritik almıştır. Sonrasında kimi öğrenciler ikonik yöntemle, kimi öğrenciler de analogik yöntemle biçim üretmeyi tercih etmiştir. Sonraki aşamada fikirler üretmişler, ders yürütücüsü ve yardımcısından kritik almışlar ve sonuç ürününü ortaya koymuşlardır. Öğrenciler esin kaynağına ait görsel ve konseptle ilişkin rapor da hazırlamıştır. İkonik yolla üretilen ürünlere ilişkin bulgular ve analogik yolla üretilen ürünlere ilişkin bulgular ilgili başlıklarda açıklanmıştır.

İkonik Yolla Üretilen Biçimlere İlişkin Bulgular

Çalışmada, 12 ödevden 5 tanesinin ikonik yolla üretildiği görülmüştür. Bu 5 ikonik biçim, Esplanade Tiyatrosu'nun mimari yapısı,

“Please Be Seated” meydan ve oturma alanı, köprülerin mimari yapısı, çarpık kentleşme/bozuk kent silüeti ve son olarak yine gökdenler ve gecekonduların oluşturduğu kent silüeti olmak üzere farklı esin kaynaklarından yola çıkılarak üretilmiştir.

Öğrencinin çalışmasında dünyanın en ilginç binalarından biri olan Esplanade Tiyatrosu esin kaynağını oluşturmuştur. Bu tiyatroyu oluşturan dikenli ve cam kubbelerin ilgi çekici ve dinamik yapısından esinlenilerek bir tasarım ürünü ortaya çıkarılmıştır. Siyah-beyaz çekirdekler, yuvarlak ve düz (35x50) straforlar kullanarak çalışma kurgulanmıştır. Tamamen beyaz çekirdek ile kaplanan büyük biçimle egemenlik sağlanırken, siyah-beyaz çekirdekli farklı ölçülerde olan biçimlerle de egemenlik desteklenmiştir. Zeminde kullanılan zıt renkler ile fon etkisi oluşturulmuş ve şekiller ve zemin arasında birlik sağlanarak dengeli bir biçimde dinamik bir kompozisyon ortaya konulmuştur (Şekil 2).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
--------------	---------	------



DİNAMİZM

Öğrenci

Safe Merve Göksü



Şekil 2. Esplanade Tiyatrosu'nun Mimari Yapısından Esinlenilerek Dinamizm Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

İkonik yolla üretilen bir diğer biçim, dalga konseptiyle oluşturulmuştur. Fon kağıtlarıyla oluşturulan dalga hareketleri, Londra'da Broadgate'in kalbinde landmark yaratmak amacı ile tasarlanan "Please Be Seated" meydan ve oturma alanından esinlenilerek kurgulanmıştır. Ödevde topluluğun değişen ritmine yanıt veren "Please Be Seated" tasarımında olduğu gibi dinamik ve hareketli çizgiler kul-

lanılmış ve ödevin renklerinde siyah beyaz renklerle yakalanan zıtlık sayesinde "Please Be Seated"ın geçişleri engellemeden meydana kaplamasına atıf yapılmıştır. Beyaz kullanılan kağıtlarla egemenlik sağlanmıştır, siyah kağıtlar kullanılarak beyaz şekillere zemin sağlanmıştır, zıtlık yoluyla birliğe ulaşılmıştır. Ayrıca alanın bütününde biçimler dengeli bir biçimde kurgulanmıştır (Şekil 3).

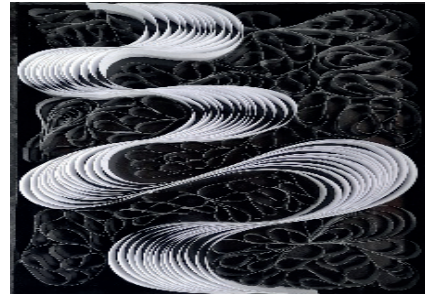
Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
--------------	---------	------



DALGA/HAREKET

Öğrenci

Canan KOÇLUĞ



Şekil 3. "Please Be Seated" Meydan ve Oturma Alanının Mimari Yapısından Esinlenilerek Dalga Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Bağlayıcı bir role sahip olan köprülerin esin kaynağı olarak seçildiği diğer bir ödevde

ikonik yolla biçim üretilmiştir. Söz konusu ödevde, köprülerin sağlam ve güçlü yapısı,

uzun yıllar varlıklarıyla tarihleri ve nesilleri birbirlerine bağlayıcı özelliklerinden hareketle insanın da hayatta sağlam köprüler gibi ayakta durmak için güçlü, gelecek nesilleri aydınlatan bir köprü olması gerekliliği vurgulanmıştır. Ödevde ayakta ve sağlam duran yapılar hayattaki güçlü insanları temsil ederken, devrilmiş yapılar güçsüz insanları yani

yıkık köprüleri ifade etmektedir. En sağlam duran büyük biçimle egemenlik sağlanmış, diğer kullanılan yakın ölçülerdeki biçimlerle de uyum sağlanmıştır. Biçimleri oluşturmada kullanılan ahşap malzemelerle dil birliğine ulaşılmış ve biçimler çalışma alanı içerisinde dengeli kurgulanmıştır (Şekil 4).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	GÜÇ Öğrenci Ünal ÇAKALLI	

Şekil 4. Köprülerin Mimari Yapısından Esinlenilerek Güç Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Düzensizlik konseptinden yola çıkılarak ikonik yolla biçim üretilen ödevde, büyüklü küçüklü küplerle düzensiz ve çarpık kentleşmeye atıf yapılmıştır. Fon kartonlarıyla yapılan küplerin büyüklü küçüklü dizilmesi ile çarpık kentleşmelerdeki gibi düzensizlik ifade edilmeye çalışılmıştır. Kademelenerek büyüyen

sarı küpler giderek artan sorunları temsil etmektedir. Sorunların kentleşmeye egemen olması en büyük sarı küple ifade edilmiştir. Çalışmada zıt renkler kullanılarak birliğe ulaşılmış ve farklı ölçülerdeki biçimler dengeli bir biçimde yerleştirilmiştir (Şekil 5).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	DÜZENSİZLİK Öğrenci Kübra NAHIRCI	

Şekil 5. Kent Silüetinin Yapısından Esinlenilerek Düzensizlik Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Kent silüetinin mimari biçimlerindeki dengesizlik içindeki dengesinden esinlenen ve yine ikonik yolla biçime ulaşılan son ödevde, hayatın bir yarış olduğu ve gücün egemen olduğu dünyada bu yarış dengesiz bir denge içerisinde birlik olarak ona ulaştırdığımız vurgusu yapılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmada gökdelenler gücü yani egemen öğenin dengesiz gibi görünsede diğer yapılarla oluşturduğu birlikteliğini ve diğer yapılardan farklılığını ortaya koymaktadır. Ödevde plan-

sız kentleşmenin bir yansıması olarak kent silüetinde gökdelenler egemen olarak, diğerleri yani küçük yapılar veya gece kondular kompozisyonda egemen öğeye hizmet eden unsurlar olarak kurgulanmıştır. Çalışmada oluklu mukavva ve fon kartonları kullanılarak malzeme farklılıkları yoluyla ve farklı renklerde biçimler kullanılarak da hem dokuda hem de renkte zıtlık oluşturularak birliğe ulaşılmış ve dengesiz bir denge varlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır (Şekil 6).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	<p data-bbox="715 651 1002 723">DENGESİZLİKTEKİ DENGE</p> <p data-bbox="804 824 911 860">Öğrenci</p> <p data-bbox="746 913 965 947">Eda Nur KUŞDİL</p>	


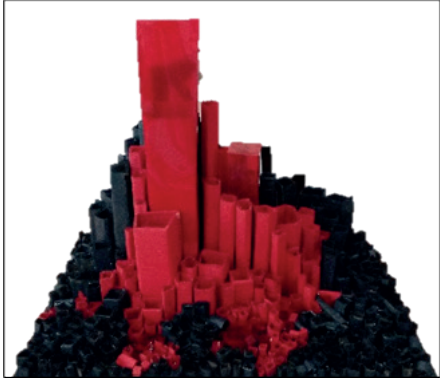
Şekil 6. Kent Silüetinin Yapısından Esinlenilerek Dengesizlikteki Denge Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Analojik Yolla Üretilen Biçimlere İlişkin Bulgular

Çalışmada, 12 ödevden 7 tanesinin ise analojik yolla üretildiği tespit edilmiştir. Üretilen bu biçimlerin esin kaynaklarının doğadaki volkan, kara delik, kum saati, gül, lotus çiçeği, çarklar ve mercan resifleri olduğu görülmüştür.

Volkan patlamasından esinlenilen çalışmada, öğrenci volkanların patlamadan önce yüksek desibelde bir ses çıkardığını bunun bir nevi çığlık gibi duyulduğunu, kentlerde yaşanan sorunlar (küresel ısınma, salgın hastalıklar

gibi) sonucunda çıkan çığlıkların da kentlerin bir volkan gibi patlayacağını habercisi olduğu şeklinde yorumlamış ve oluklu mukavvalarla oluşturduğu biçimlerini kentlerdeki yapılara benzetmiştir. Çalışmada kentlerin alarm vermesini kırmızı renkle simgelemiş ve desibelin en yüksek seviyeye ulaşmasını egemen biçimle ifade etmiştir. Kente sorunların nüfuz etmesi de yine lavların yayılması olarak kırmızı renklerle ifade edilmiştir. Çalışmada zıtlık yoluyla birliğe ulaşılmış ve çalışmada uyum ve zıtlık dengeli bir biçimde kurgulanmıştır (Şekil 7).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	<p>ÇIĞLIK</p> <p>Öğrenci</p> <p>Melike KAYCI</p>	

Şekil 7. Volkan Patlamasından Esinlenilerek Çıglık Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Öğrenci çalışmasını, bir gök cisminin iç basıncının kendi kütle çekimini yenemediğinde yıldızın çökmeye başlaması ve karadelik oluşumuyla sonuçlanmasından esinlenerek kurulumuştur. Çalışmada içe doğru çöken daire ile karadeliklerdeki gibi bir derinlik ve sonsuzluk etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Farklı boylarda kullanılan pipetlerle de derinlik etkisi güçlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca


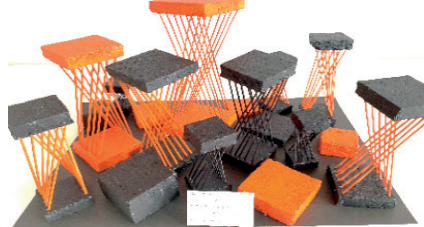
çalışmada kullanılan renklerle de etki arttırmaya çalışılmış ve karadeliklerin etraflarında oluşan parlak halkalarla varlıklarını belli eden ışıkların gölgelerine atıf yapılmıştır. Çalışmada kara deliğin etrafı farklı boylarda pipetlerle çevrelenerek egemenlik oluşturulmuş, biçimde ve sıcak renklerde uyum ve değişkenlik yoluyla birliğe ulaşılmıştır (Şekil 8).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	<p>SONSUZLUK</p> <p>Öğrenci</p> <p>Şeydanur İLHAN</p>	

Şekil 8. Kara Delikten Esinlenilerek Sonsuzluk Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Ödevde, zamanı algılama biçimimizin tamamen bulunduğumuz yere, nasıl hareket ediyor olduğumuza ve hareket hızımıza göre değişmekte olduğunu öne süren Einstein'ın zamanın göreceliliği kavramına göre, günümüzün mega kentlerinde zamanın hızlı ve bir o kadar karmaşık kullanımını sembolize etmesi için kum saati biçiminden esinlenilmiş ve kentlilerin zamanının çoğunu içine



hapsetmiş gökdelenlerine/plazalarına vurgu yapılmıştır. Çalışmada çubuklar ve strafolar kullanılmıştır. Kumların akışını simgelemek için çubuklarla biçimler kurgulanmıştır. Egemen biçim ölçü açısından büyük ve tamamen tek renk kurgulanmış diğer biçimler de ona hizmet edecek şekilde dengeli olarak yerleştirilmiştir. Çalışmada birliğe uyum yoluyla ulaşılmıştır (Şekil 9).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	ZAMAN	
	Öğrenci	
	İlayda ÖZTÜRK	

Şekil 9. Kum Saatinde Esinlenilerek Zaman Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Öğrenci çalışmasını oluştururken, güzelliği ile gönül alan diğer yandan dikenli ile can yakan gül bitkisinden esinlenmiş ve bu esin kaynağı ile hayatın hem güzel hem acı yönlerini ifade etmeye çalışmıştır. Çalışmada kibritler kullanılmıştır. Çalışmada küçük olan biçimler daha ömrüne yeni başlayan veya başlamamış olan gülü yani doğumu ve gençliği temsil etmektedir. Egemen olan unsur açmış olan ve



ömrünün sonuna gelen gülü, yaşlılığı temsil etmektedir. Kibritlerle farklı ölçülerde kurgulanan diğer gül biçimleri ise egemen unsuru desteleyecek şekilde çalışma alanı içerisinde dengeli şekilde yerleştirilmiştir. Zeminde yer alan kibrit parçaları ise ömrünü tamamlamış olan gül yapraklarını, ölümü temsil etmektedir. Çalışmada birliğe uyum yoluyla ulaşılmıştır (Şekil 10).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	HAYAT Öğrenci Nedim ALAĞAŞ	

Şekil 10. Gül Bitkisinden Esinlenilerek Hayat Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Ödevde, dünyadaki en temiz çiçek olan lotus çiçeğinden esinlenilerek, kirlenmiş ve kirlenmeye devam eden dünyamız ve gittikçe küçülen ve kirlenen doğamız tasvir edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada plastik kaşıklar kullanılarak biçim üretilmiştir. Dore renk küreler ve çubuklar kendini temizlemeye ve tekrar eski haline gelip büyümeye çalışan doğayı,

lacivert küreler ise dünyamızın kirlenmesine sebep olan kişileri temsil etmektedir. Eğer kirlilik etmenleri izole edilirse doğanın kendi kendini onarabileceği tasvir edilmektedir. Egemen unsur olarak ölçü açısından büyük dore renkle kurgulanan biçimle doğanın gücüne atıf yapılmıştır. Çalışmada birliğe zıtlık yoluyla ulaşılmıştır (Şekil 11).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	ONARIM Öğrenci Volkan CANÖZÜ	


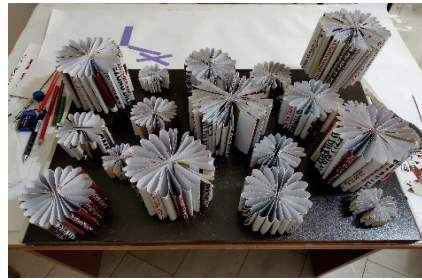
Şekil 11. Lotus Çiçeğinden Esinlenilerek Onarım Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Bu çalışmada öğrenci dergi sayfalarını kıvrarak dişli çarklarını simgeleyen biçimler kullanmış ve insanın sebep olduğu doğa üzerindeki tahripleri tasvir etmiştir. Söz ko-

nusu çarkların çalışma prensipleri, insanın neden olduğu doğa üzerindeki tahripler gibi zincirlemedir. Ödevdeki çarklardan her biri doğaya insanın olumsuz bir müdahalesini,

onunla temas halindeki diğer bir çark ise küresel ısınmanın etkilerini temsil etmektedir. Her bir olumsuz insan müdahalesi sistemin yani ekolojik döngünün hareketinin yönünü belirlemekte ve olumsuz her bir tahrip küre-

sel ısınma dişlisini harekete geçirmektedir. Çalışmada en büyük biçim tahribatın büyüklüğünü ifade etmektedir. Çalışmada birliğe uyum yoluyla ulaşılmış, ölçü ile egemenlik sağlanmıştır (Şekil 12).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	ZİNCİR Öğrenci Hakan AKYOL	

Şekil 12. Dişli Çarklardan Esinlenilerek Zincir Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün

Öğrenci çalışmasında mercan resifleri ve deniz ekosisteminden esinlenerek okyanusların akciğerleri olarak anılan mercan resiflerinin neslinin tükenmekte olduğuna dikkat çekmek istemiştir. Çalışmada makarna ve fasulye kullanılarak biçim üretilmiştir. Çalışmada ok-

yanusu simgelemesi için soğuk renkler kullanılmıştır. Egemen unsur biçimde ve renkte kurgulanmış, her ne kadar nesli tükenme tehlikesi altında olsa da halen var oldukları gerçeği vurgulanmıştır. Birliğe zıtlık yoluyla ulaşılmıştır (Şekil 13).

Esin Kaynağı	Konsept	Ürün
	TÜKENME TEHLİKESİ Öğrenci İlayda UYGUN	

Şekil 13. Mercan Resiflerinden Esinlenilerek Tükenme Tehlikesi Konsepti Doğrultusunda Oluşturulan Ürün



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Anket Çalışmasından Elde Edilen Bulgular

Temel Tasarım-I dersi kapsamında öğrencilerin dönem sonunda derse ilişkin ön yargılarının değişip değişmediği, dersin onlara sağladığı motivasyon ve yaratıcılık yönünde katkılarını belirlemek amacıyla yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardıkları tasarım ürününün, araştırma yapmaları yönünde motivasyonlarını arttırıp arttırmadığı sorulduğunda, anket çalışmasına katılan tüm öğrencilerin (%100) motivasyonlarını arttırdığı yönünde cevap verdikleri tespit edilmiştir. Ders kapsamında ortaya çıkardıkları tasarım ürününün, sorgulama yönünde motivasyonlarını arttırıp arttırmadığı sorulduğunda ise yine öğrencilerin tümünün (%100) motivasyonlarını arttırdığı cevabını verdikleri belirlenmiştir. Öğrencilere ders kapsamında ortaya çıkardıkları tasarım ürününün problem çözmeleri yönünde motivasyonlarını arttırıp arttırmadığı

sorulduğunda sadece %4,16'sının motivasyonlarını arttırmadığı, %95,84'ünün motivasyonlarını arttırdığı cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardıkları tasarım ürününün, özgün ürünler ortaya koymaları yönünde motivasyonlarını arttırıp arttırmadığı sorulduğunda tüm öğrencilerin (%100) motivasyonlarının arttığı belirlenmiştir. Yine aynı şekilde tüm öğrencilerin (%100) yaratıcılıklarının gelişmesi yönünde de dersin katkı sağladığını düşündükleri tespit edilmiştir. Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardıkları tasarım ürününün, kendisini motive edip etmediği ve bu derse ilişkin önyargılarını yenip yenmediği sorusuna ise, %4,16'sının motive etmediği ve derse ilişkin önyargısını yenmediği yönünde %95,84'ünün ise ortaya çıkardıkları tasarım ürününün kendilerini motive ettiğini ve derse ilişkin önyargısını yendiği yönünde cevap verdiği belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Temel Tasarım-I Dersinin Kazanımlarına İlişkin Anket Bulguları

Temel Tasarım-I Dersine İlişkin Sorgulanan İfadeler	Ankete Katılan Öğrenciler için Oranlar (%)	
	Evet	Hayır
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, araştırma yapmam yönünde motivasyonumu artırdı.	%100	-
Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, sorgulamam yönünde motivasyonumu artırdı.	%100	-
Temel Tasarım I Dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, problem çözmem yönünde motivasyonumu artırdı.	%94,4	%5,6
Temel Tasarım I Dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, özgün ürünler ortaya koymam yönünde motivasyonumu artırdı.	%100	-
Temel Tasarım I Dersinde ortaya çıkardığım tasarım ürünü, beni motive etti ve bu derse ilişkin önyargılarımı yendim.	%94,4	%5,6
Temel Tasarım I Dersi yaratıcılığımın gelişmesine katkı sağladı.	%100	-

TARTIŞMA

Temel tasarım dersi, öğrencilerin mesleğin tasarım yönüne ilişkin ilk bilgileri edindiği derstir ve öğrencilere analiz etme, sentezleme, fikir üretme ve özgün tasarım ürünleri ortaya çıkarma becerileri kazandırmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada da öğrencilerin dönem içerisinde öğrendikleri tüm tasarım öğeleri ve ilkeleri doğrultusunda öykünme yoluyla özgün bir tasarım ürünü üretmeleri istenmiştir. Çalışmada öğrencilerin ders kapsamında öykünerek ürettikleri 12 farklı ve özgün başarılı örnek ele alınmıştır. Bu ürünlerden 5 tanesi ikonik yolla 7 tanesi de analogik yolla öykünerek üretildiği görülmüştür. Bu üretilen tasarım

ürünlerinde günümüz sorunlarına ilişkin mesajlar da verilmeye çalışılmıştır (Tablo 3).

Tasarım eğitimi, stüdyo ortamlarında yüz yüze kritiklerle yürütülürken, Covid-19 pandemisi dolayısıyla Temel Tasarım-I dersi (2020-2021 güz yarıyılında) sanal stüdyolar üzerinden yürütülmek zorunda kalınmıştır. Dijital ortamların avantajlarının yanı sıra temel tasarım eğitiminin karşılıklı etkileşim ve elle yaparak öğrenme temelinde olması nedeniyle öğrenciler ders yürütücüsünden aldığı kritikleri algılama ve uygulama noktasında sorunlarla karşılaşmıştır. Bu durumda başarılı tasarım ürünü sayısını düşürmüştür.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 3. Çalışma Kapsamında Üretilen Çalışmaların Konseptleri, Esin Kaynakları, Mesajları

Ödev No.	Biçim Üretim Yöntemi	Konsept	Esin Kaynağı	Günümüz Sorunlarına İlişkin Verdiği Mesaj	Ödev No.	Biçim Üretim Yöntemi	Konsept	Esin Kaynağı	Günümüz Sorunlarına İlişkin Verdiği Mesaj
1	İkonik	Dinamizm	Esplanade Tiyatrosu	-	7	Analojik	Sonsuzluk	Kara Delikler	+
2	İkonik	Hareket	“Please Be Seated” Meydan ve Oturma Alanı	-	8	Analojik	Zaman	Kum Saati	+
3	İkonik	Güç	Köprüler	-	9	Analojik	Hayat	Güller	-
4	İkonik	Düzensizlik	Kent Silüetleri	+	10	Analojik	Onarım	Lotus Çiçeği	+
5	İkonik	Dengesizlikteki denge	Kent Silüetleri	+	11	Analojik	Zincir	Dişli Çarklar	+
6	Analojik	Çılgılık	Volkanlar	+	12	Analojik	Tükenme Tehlikesi	Mercan Resifleri	+

Pandemi kısıtları nedeniyle öğrenciler, tasarım ürünlerinde fon kartonları, pipetler, oluklu mukavva, ahşap bloklar, strafor, çöp şişler, kibrit çöpleri, plastik kaşıklar, dergi yaprakları, çekirdek, makarna, fasulye gibi daha önce ödevlerinde kullandıkları ve temin edebildikleri malzemeleri kullanmalarına karşın oldukça özgün ürünler ortaya çıkarmışlardır. Bu özgün ürünlerin çıkmasında sürecin en başından beri araştırma yapmaları ve derse sürekli katılıp kritik almaları etkili olmuştur.

Öğrencilere tasarım ürünlerini çıkardıktan sonra dersin kazanımlarına ilişkin bir anket çalışması da uygulanmıştır. Hergül ve Bulut (2021:245-253) çalışmalarında öğrencilere örnekleri doğrudan sunmak yerine, örnek ve kaynak taramalarını sağlamanın, araştırmacı yanlarını geliştirmek ve farklı konsept ve

akımlara dair bilgi sahibi olmalarını sağlamak açısından gerekli uygulamalar olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da öğrencilere öncelikle yapacakları çalışmaya benzer örnekler gösterilmiş ve öğrencilerin esinleneceği ürüne ilişkin araştırma yapmaları istenmiştir. Anket çalışmasından elde edilen bulgularda da görüldüğü üzere öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürün, araştırma yapma yönünde motivasyonlarını arttırmıştır.

Ter ve Derman (2018:132-147) yaptıkları çalışmada öğrencilerin sorgulama temeline bağlı farklı bakış açıları geliştirdiklerini ve özgün çözüm üretme becerileri geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Düzenli vd. (2017:1450-1460) yaptıkları çalışmada, temel tasarım dersinin yaratıcılık sürecine etkilerini belirlemeye çalışmış ve biçim üretme ve özgün tarz geliştir-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

me yönünde katkısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Uysal (2015:51-65) çalışmasında, temel tasarım dersinin öğrencilerin hayal güçlerinin ve yaratıcılıklarının gelişmesi yönünde katkı sağladığını ifade etmiştir. Çalışmada da anket çalışmasından elde edilen bulgularda dersin kazanımları noktasında öğrencileri sorgulama ve özgün ürünler çıkarmada motive ettiği ve yaratıcılıklarının gelişmesi yönünde de katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Sarioğlu Erdoğan (2016:7-19), Düzenli vd. (2017:1450-1460), Hergül ve Bulut (2021:245-253), Ter ve Derman (2018:132-147) ve bu çalışmada da öngörüldüğü üzere ezbere dayalı sistem yerine sezgisel öğretme yöntemi kullanılması dolayısıyla Temel tasarım dersi öğrencilerin en çok zorlandıkları derslerden biridir. Yapılan anket çalışması sonucunda öğrencilerin birçoğunun ortaya çıkardıkları ürün sonrası derse karşı önyargılarını yendikleri belirlenmiştir.

SONUÇ

Peyzaj mimarlığından mimarlığa, iç mimarlıktan şehir planlamaya birçok tasarım ve sanat disiplini için temel tasarım dersi temel oluşturmaktadır. Bu ders sayesinde öğrenciler kendi yeteneklerini ve algılarını keşfetmektedir. Ayrıca yaratıcı düşünme yetisi kazanmakta, biçim üretebilmekte, el becerileri gelişmekte ve soyut düşünüp somut bir ürün üretebilmektedir.

Çalışmada elde edilen tasarım ürünleri değerlendirildiğinde çalışmanın ilk hipotezi olan öğrenciler Temel Tasarım-I dersinde öğretilen tasarım öğelerini ve ilkelerini kullanarak başarılı bir analiz sentez süreci geçirebilir, zihinde canlandırma yaparak estetik somut biçimsel kurgular ortaya koyabilirler varsayımının doğrulandığı görülmüştür.

Yine çalışmanın ikinci hipotezi olan ikonik ve analogik yolla biçim üretmek, başarılı kompozisyonlar ortaya konması bakımından estetik biçimlere ulaşmak için ilham kaynağı olabilir varsayımının da doğrulandığı, bu çalışmada kullanılan ikonik ve analogik yöntemlerin öğrencilerin iyi bir analiz ve sentez süreci sonucu esinlenerek biçim üretmesine ve böylece yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca bu yöntemlerin proje derslerinde özgün tasarımlar ortaya çıkarma noktasında da faydalı olacağı düşünülmektedir.

Diğer bir hipotez olan Temel Tasarım-I dersini başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler Temel Tasarım-II dersinde daha başarılı olarak mekân kurgusunu daha kolay kavrayabilirler varsayımının da doğrulandığı önceki dönemlerde bu dersi alan ve başarılı bir şekilde tamamlayan öğrencilerin çalışmalardan tespit edilmiştir.

Temel Tasarım-I dersi hem Temel Tasarım-II hem de proje derslerini besleyerek öğrencilerin



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kendilerine ait bir tasarım dili oluşturmalarına katkı sağlamaktadır. Her ne kadar bu ders öğrenciler için başlangıçta zor olarak görülse de zaman içerisinde öğrenciler ürettikleri ürünler ile motive olmaktadır. Dönem sonunda öğrencilerin birçoğunun (34 öğrenciden sadece 3 kişi başarısız) başarılı olarak dersten geçtiği tespit edilmiştir. Anket çalışmasından elde edilen bulgularda da görüldüğü üzere öğrencilerin Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardığı tasarım ürününün, araştırma yapma, sorgulama, özgün ürünler ortaya koyma yönünde motivasyonunu artırdığı yönünde hem fikir oldukları görülmüştür. Ortaya çıkardıkları tasarım ürünü, problem çözmem yönünde motivasyonları artırdı ifadesine ise sadece 1 öğrenci hayır cevabı verirken diğer tüm öğrencilerin evet yönünde fikir belirttikleri tespit edilmiştir. Yine Temel Tasarım-I dersinde ortaya çıkardıkları tasarım ürününün, beni motive etti ve bu derse ilişkin önyargılarımı yendi ifadesine de 1 öğrencinin negatif yönde cevap verdiği ve diğer öğrencilerin pozitif yönde cevap verdiği belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular ışığında, çalışma kapsamında incelenen Temel Tasarım-I dersi tasarım ürünlerinin, öğrencileri araştırma yapmaya teşvik edici, problem çözme yönünde motivasyonlarını arttırıcı, yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Bu derste öğrencilerin mimari ve/veya doğal bir yapıyı araştırmaları, bu yapıdan öykünerek taklit etmeden yorumlayarak biçim üretmeleri sağlanmıştır. Bu sayede hem yaratıcılıklarının gelişmesi hem de görsel hafızalarının zenginleşmesi sağlanmıştır. Özellikle tasarım derslerinde bu yöntemin kullanılarak öğrencilerin hayal güçlerinin geliştirileceği bu sayede daha özgün ürünler çıkaracakları ve kendilerine güven duygusunun artacağı düşünülmektedir. İlâveten, tasarım derslerinin yüz yüze öğrenci ile sürekli etkileşim halinde yürütülmesi gerektiği ve böyle yürütülen bir süreç sayesinde daha da başarılı tasarım ürünlerinin ortaya çıkarılabileceği de düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ABBASOĞLU, ERMİYAGİL, M.S., (2020).

İç Mimarlık Tasarım Atölye Dersleri ve Bölüm Dersleri İlişkisinin Öğrenci Gözüyle Değerlendirilmesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 18:1-18. Doi: 10.17365/TMD.2019.3.1

AKBULUT, D., (2010). The effects of Different Student Backgrounds in Basic Design Education. Procedia Social and Behavioral Sciences, 2(2),5331-5338 Doi:10.1016/j.sbspro.2010.03.868

AKDEMİR, N., (2017). Tasarım kavramının geniş çerçevesi: Tasarım odaklı yaklaşımlar üzerine bir inceleme. Ordu Üni-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

versitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7(1),85-86

ALEXANDER, C., (1964). Notes on the Synthesis of Form. Oxford: Harvard University Press, ss.1-216

ATİK, D., (2020). Temel Tasarım Ürünlerindeki Yorum Çeşitliliğine Yönelik Bir Değerlendirme Deneyimi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 20:97-127. Doi: 10.17365/TMD.2020.20.4

BAYRAKTAR, N.T., (2012). Görsel Eğitimde Yaratıcılık ve Temel Tasarım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., ss.1-84

BİELEFELD, B., KHOULİ, S., (2010). Adım Adım Tasarım Fikirleri. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, ss.1-85

BROADBENT, G., WARD, A., (1969). Design Methods in Architecture (No. 6). London: Lund Humphries, ss.1-204

CANBAY TÜRKYILMAZ, Ç., POLATOĞLU, Ç., (2012). Erken Tasarım Evresinde Bilginin Dönüşümü Üzerine Bir Model Önerisi: Mimari Tasarım 3 Stüdyosunda Bir Deneme. MEGARON, 7(2),103-115

DÜZENLİ, T., ALPAK, E.M., ÖZKAN D.G., (2017). Peyzaj Mimarlığında Temel Tasarım Dersinin Öğrenme ve Yaratıcılık

Sürecine Etkileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16(64),1450-1460. Doi: 10.17755/esosder.298092

ERİŞTİ, S., ULUUYSA, B., DİNDAR, M., (2013). Görsel Algı Kuramlarına Dayalı Etkileşimli Bir Öğretim Ortamı Tasarımı ve Ortama İlişkin Öğrenci Görüşleri. Anadolu Journal of Educational Sciences International, 3(1),52-55

FIEDLER, J., FEIERABEND, P., (2000). Bauhaus. Berlin: Konemann, ss.1-640

GÖKAYDIN, N., (2010). Temel Sanat Eğitimi, Sanat Eğitimi Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı. İstanbul: MOSS Eğitim, ss.1-360

GÜNGÖR, B.S., YORGANCIOĞLU, D., (2019). Analysis of the Creativity Development and Assessment of Architectural Design Education: A Case Study Of Basic Design Studio. IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering 603, 022016, ss.1-10

GÜNAY, B., (2007). Gestalt Theory and City Planning Education. METU Journal of Faculty of Architecture, 24(1),93-113

HERGÜL, Ö.C., BULUT, A.B., (2021). Temel Tasarım Öğrencileriyle Anlatılarda Buluşmak. Online Journal of Art and Design, 9(1),245-253



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

LYNTON, N., (1982). Modern Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, ss.1-400

ÖNAL, G.K., (2011). Yaratıcılık ve Kültürel Bağlamda Mimari Tasarım Süreci. Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 16(1),155-162

ÖZKAR, M., STEINO, N., (2012). Shaping Design Teaching: Exploring Form As An Agent In Design Reasoning And Pedagogy. Aalborg, Brazil: Aalborg Universitetsforlag, ss.1-224

SAN, İ., (2010). Sanat Eğitimi Kuramları (3. Baskı). Ankara, Türkiye: Ütopya Yayınevi, ss.1-219

SARIOĞLU, ERDOĞDU G.,P., (2016). Temel Tasarım Eğitimi: Bir Ders Planı Örneği. Planlama, 26(1),7-19. Doi: 10.5505/planlama.2016.52714

TER, Ü., DERMAN, S., (2018). Şehir Planlama Eğitiminde Temel Tasarım Öğretisi: Planlama Stüdyosu 1 Dersi Deneyimi. Online Journal of Art and Design, 6(2),132-147. Doi: 10.5505/MEGARON.2018.57689

TUNALI, İ., (2004). Tasarım Felsefesine Giriş (İkinci Baskı). İstanbul: Yapı Yayın, ss.1-124



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Design as an action is to envision the form of something in the mind, and this process has two main phases: development in the mind and its reflection on the outside world. (Akdemir, 2017: 85-86). Tunalı (2004:13), defines design as the most basic communication mode that people establish with objects. Basic Design is an original and important lecture for design-related professional disciplines born within the educational framework of the Bauhaus school. Analyzing the given problem can be learned from conceptual and abstract to concrete thanks to the Basic Design course. The Basic Design course is a course that is unfamiliar to students who are accustomed to traditional lesson methods and contributes to the development of problem-solving ability on an abstract plane consisting of lines, surfaces, volumes, colors and textures (Günay, 2007:93-113). The Basic Design course, which has an abstract style compared to the other courses, develops the visual perception and thinking skills of the students thanks to the act of transforming the data in the concrete environment into an abstract form through the design process. According to Canbay Türkyılmaz ve Polatoğlu (2012;105), the early design phase; it starts with the presentation of the problem and is shaped by the effects of experiences, preliminary information, and personal characteristics in the process of obtaining information and ends with the analysis, synthesis, and evaluation phase. Within the scope of the Basic Design-I course, which is the subject of this study, some of the basic design elements and principles are explained to the students and relevant examples are given. Students are given a problem related to the element and / or principle described in each lesson, and the students are expected to make a sketch by generating a conceptual idea. In the direction of the critics taken from the lecturer and her assistant of the course, the students abstract the concrete examples in their minds and synthesize them in line with their personal skills and create a concrete final design product. The synthesis phase, which is the stage where creativity comes to the fore in the early design phase, is carried out with 5 different approaches: canonical (achieving a new form based on certain dimensions and proportions), pragmatic (reaching a new form based on previously used and continuing forms), iconic (reaching a new form starting from the forms of symbol structures), analogical (reaching a new form by analogy), and holistic (using various forming approaches together) approach. (Canbay Türkyılmaz ve Polatoğlu, 2012;105). Based on the approaches used in the synthesis phase, the end-of-term studies of Artvin Çoruh University Faculty of Art and Design Department of Landscape Architecture students using iconic and analogical methods, one of the basic design principles explained to the students within the



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

scope of Basic Design-I course, using SOVEREIGNTY-UNITY and BALANCE. has been examined. **Aim:** In this study, it is aimed to reveal how Artvin Çoruh University Faculty of Art and Design Landscape Architecture students deal with the basic design elements and principles taught within the scope of the basic design course to find a solution to a given problem and the process of reaching the design product. **Method:** Within the scope of the task, the students were asked to create a concept and organize the 2 and 3 dimensional forms that they created by considering the other design elements they learned in the course, in a way to provide the principles of SOVEREIGNTY -UNITY-BALANCE. The concept that students are expected to create can be abstract, conceptual, or factual, as well as concrete form, structure or structural. Students were asked to reveal their concepts and to produce a form inspired by iconic and / or analogical studies. **Results:** When the student works were examined, it was seen that five of the students who were successful in the task created design products with the iconic approach and seven of them with the analogical approach. Esplanade Theatre in Singapore, “Please be seated” square and sitting area in London, art structures such as bridges, unplanned urbanization, skyscrapers, and shanty houses are the sources of inspiration in the works created with the iconic approach (reaching a new form starting from the forms of symbol structures). When the studies were examined, it was seen that the students, based on the sources of inspiration they chose from symbol structures, synthesized data, and revealed concrete forms in line with the criticisms they received from the lecturer and her assistant. When seven studies created by analogical way were examined, it was seen that the students’ sources of inspiration were volcanoes, black holes, the concept of time, roses, lotus plants, gear wheels and coral reefs. When the studies were examined, it was seen that the students, based on the sources of inspiration they chose from symbol structures, synthesized data, and revealed concrete forms in direction of the critics they received from the lecturer and her assistant. It was observed that in both the studies conducted in iconic and analogical ways, in some studies, students reached the unity through adaptation and in others through contrast. **Conclusion:** The basic design course is a course that forms the basis of design for many design disciplines such as landscape architecture, architecture, interior architecture, graphic design, and industrial product design. The course in question has many acquisitions such as contributing to the development of problem-solving skills for students, discovering and developing their skills and perceptions, gaining the ability to think creatively, and establishing relationships between abstract and concrete concepts. Although the Basic Design-I course is one of the lectures that students have difficulty with, it is one of the most fundamental courses for design-related professional disciplines in terms of nurturing Basic Design-II and



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

project courses, contributing to students' creation of a design style, and supporting students to be motivated with the design products they produce during the semester. In this study, it was observed that 31 students out of 34 students who took the course at the end of the semester were successful in the course. In the oral interviews made with the students, it was seen that the final design product they revealed at the end of the lecture was able to create a relationship between abstract and concrete concepts, to create solutions to the problem and to create a concrete product, motivating them to synthesize and thus, their prejudices about this lesson disappeared. It was observed that the iconic and analogical methods used by the students in this lecture during the form generation process in the early design phase contributed to the development of their creativity by going through a good analysis and synthesis process. In addition to contributing to the development of students' creativity, it is thought that these methods will be effective in producing original designs by students for all other courses related to design, especially project courses.

IDEOLOGY – ARCHITECTURE RELATIONSHIP: NAZI
ARCHITECTURE ¹

İDEOLOJİ – MİMARLIK İLİŞKİSİ: NAZİ MİMARLIĞI

*Fulay UYSAL BİLGE**Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye**ORCID ID: 0000-0002-6625-0235*

Öz: Hitler Almanyası, II. Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sırasında dünya tarihindeki en etkili siyasi güç faaliyetlerine sahne olmuştur. 1930'ların başında Almanya'nın siyasi ve ekonomik yönden çökmüş bir duruma girmiş olması, Hitlerin atağa geçmesini sağlamıştır. Yeni bir politik duruşu arkasına alan bu yapılanma kendi meşruiyetini ve ideolojisini propaganda çalışmaları ile sağlamıştır. Naziler kurmakta oldukları yeni düzeni desteklemek için mimarlığın söz konusu toplumsal gücünü araç olarak kullanmışlardır. **Amaç:** Bu çalışmada; Nazi ideolojisini temel alma amaçlı planlanan kent ve tasarlanan binaların şekillenmesi ve biçimlenmesindeki etkilerin sorgulanması amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Makalede, ideoloji ve propaganda kavramları ele alınmıştır. Hitler döneminde uygulanan propaganda yöntemleri kısaca açıklanmıştır. İdeoloji ve mimarlık ilişkisi üzerinden, ideolojinin Nazi mimarlığındaki yansımaları ortaya çıkartılmıştır. Hitler'in mimari tercihlerinin ideoloji ile ilişkisi değerlendirilerek, propaganda aracı olarak nasıl ele alındığı ortaya koyulmuştur. **Bulgular:** Nazi mimarlığının şekillenmesinde Hitler'in ideolojisinin etkilerinin, Avrupa tipolojisi ve morfolojisi üzerine kurulan bağımsız bir nasyonal sosyalizm ve klasisizm stiline sahip olduğu saptanmıştır. Nazi Almanyası'nda kullanılan anıtsal mimarinin mimarlık tarihindeki stillerle ilişkisi ortaya çıkarılmıştır. Hitler'in mimari tercihlerini tek bir başlık altında sınıflandırmak ve Üçüncü Reich'in resmi bir mimari tarzı olduğunu söylemek imkânsız olsa da neoklasik temel üzerine kurulan Nazi Mimarlığı'nın bu çerçevede etrafında geliştirildiği ve değiştirildiği tespit edilmiştir. **Tartışma ve Sonuç:** Mimarlığın gelişebilmesi için baskıcı ortamdansa, yenilikçi, özgür ve yaratıcı bir ortama ihtiyacı bulunmaktadır. Siyasetin mimarlığa müdahale etmek yerine destekleyici olması gerekmektedir. Tarihselci arayışların, taklit yerine yaratıcılıkla beslenmesi, mimarlığın ileriye doğru gitmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: İdeoloji, Propaganda, Totalitarizm, Nazi Mimarlığı

Abstract: Hitler's Germany witnessed the most influential political power activities in world history before and during the Second World War. Germany's collapse both politically and economically in the early 1930s enabled Hitler to take action. This structure, which relied on the new political stance behind it, has ensured its legitimacy and ideology with propaganda works. Nazis used the social power of architecture as a tool to support the new order that they were establishing. **Aim:** This study aims to investigate the effects on the forming and shaping of the city and the designed buildings, planned according to the Nazi ideology fundamentals. **Method:** In the article, concepts of ideology and propaganda are discussed. The propaganda methods used during the Hitler period are briefly explained. Through the relationship between ideology and architecture, the reflections of ideology on Nazi architecture have been determined. By evaluating the relationship of Hitler's architectural preferences with ideology, it was determined how it was treated as a propaganda tool. **Findings:** It was determined that the effects of Hitler's ideology on the shaping of Nazi architecture had an independent style of national socialism and classicism established on European typology and morphology. The relationship between the monumental architecture utilized in Nazi Germany and the styles in the history of architecture was detected. Although it is impossible to classify Hitler's architectural preferences under a single title and to say that the Third Reich has an official architectural style, it was determined that Nazi Architecture, founded on the neoclassical basis, was developed and changed around this framework. **Conclusion:** For architecture to thrive, it needs an innovative, unrestricted and creative environment rather than a repressive one. Politics is expected to be supportive rather than conflicting with architecture. Instead of imitation, supporting historical searches with creativity will develop architecture.

Keywords: Ideology, Propaganda, Totalitarianism, Nazi Architecture

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.05

- (1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author Fulay UYSAL BİLGE (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof), Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye, fulay.uyosal@atilim.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 17.05.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 22.04.2022, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

From past to present, architecture and the urban environment have been effective in the cultural development of societies and reflect their ideology. Ideology, social structure, and conditions shape the spaces. Political propaganda and ideological approaches are the concepts that gained importance since the first half of the twentieth century. For totalitarian leaders seeking to intervene in every aspect of human life, architecture has a special status throughout history. Architecture has been used as a tool to emphasize the power of ruling. This situation led to the emergence of a totalitarian architectural mentality. Power symbolizes buildings and uses them as a tool of communication between society and regime.

Nazi Germany, using architecture, built city plans and huge buildings to strengthen its ideology and impose it on society. These buildings both appeal to large communities and provide propaganda opportunities. In Nazi Germany, architecture and art were regulated by the government and kept within the borders of the authoritarian regime. The Nazi propaganda aimed to keep the German people together. Art and architecture were used as tools for the acceptance of national socialism as a political entity. Differences arise when the architectural style and methods, applied in

the totalitarian regimes are correlated with the pioneering styles.

AIM

The study, by treating Hitler's Germany in the context of the reflection of ideology on architecture, aims to determine how the propaganda activities are related and shaped with architecture. The ideological investigation of Nazi architecture and determining which periods the resulting architectural style is related to, emphasize the importance of this study.

CONTENT and RESEARCH METHOD

The study covers the examination of city plans and constructions based on the Nazi ideology. Within the content of the study, the concepts of ideology and propaganda are discussed by searching the historical and conceptual literature. Types of propaganda during the Hitler period are narrated. The relationship between styles and architectural history is determined by investigating the connection between Hitler's architectural preferences and ideological approaches. The ideology-architecture relationship in Hitler Germany is identified based on the data obtained and analyzed.

RESEARCH PROBLEMS

The purpose of the study set forth two main research problems:



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- How can the ongoing propaganda activities be related to architecture when Hitler's Germany is analyzed from the reflection of ideology to architectural point of view?
- How does the ideology shape the architecture in Hitler's Germany?

LIMITATIONS of the RESEARCH

The research is limited to the examination of architectural works reflecting the ideology in Nazi Germany during the Hitler period.

RELATIONSHIP BETWEEN IDEOLOGY and ARCHITECTURE

The secularization of social life and political power creates the conditions for the emergence and spread of ideology. According to Ranciere, ideology is the change of society's decisions by imposing biased thoughts that have caste discriminations (Ranciere, 1974:96-101). By matching the concept of ideology with rhetoric, Foucault draws attention to the ambiguity of ideology, unlike discourse. He emphasizes that the views of the regime are transferred to the society and the individuals with certain symbols in the city and building scale (Foucault,1981:41-48). Mardin defines ideology as an effort to create living spaces during the periods when there are social differences (Mardin, 2010:16-38). Bertaux defines construction as a political communication tool that controls the culture

(Bertaux, 2006:42-57). Yeşilkaya defends that ideology has unifying, rationalizing, legitimizing, and universalizing functions and does not contain a style or a form depending on this style. He defines the space as the stage where the ideology takes place (Yeşilkaya, 2003:16-19).

The word ideology is used to reflect the ideas that support the hegemony of oppressive power, while the ideas that unite and direct the society into action are accepted as functionally useful tools. It is thought to be a power that activates social groups against false awareness. Eagleton emphasizes that ideas, thought and communication forms constitute the ideological duration (Eagleton, 2005: 17-32). Wilson defines architecture as a symbolizing tool of the power of regime and ideology (Wilson, 1988:126). According to Qualter, ideology determines not only the architectural buildings' shape and form but also the purpose as well (Qualter, 1980:255-307). Akalın argues that the identity descriptions generated in the past are shaped object-oriented, while generated with an oppressive attitude is subject-oriented (Akalın, 2013: 20-22). Urban planning, the design of buildings and open spaces show that the ideological structure is embodied through architecture (Kuçak Toprak, 2017).

It is possible to be aware of the life habits and political ideologies of society through archi-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ecture. For dominant ideologies, architecture is a means of showing their power. This striking relationship between architecture and ideology can be observed at every step from monuments to the whole city. The politicization of the space is seized mostly through the public space and the city. Political authorities have seen architecture as a symbol that reflects their power from time to time. Architecture is the area where the concept of ideology is best recognized by the government in the spatial environment. In this form, architecture is a tool that serves and glorifies government and political power. The monarch also uses architecture to legalize its political power over people. Architecture, which is the means of pressure of the political power, symbolizes public buildings and instrumentalizes this dominant power, and makes positive use of its resources.

The ideological structure, social order, and political situation of a society affect the architectural style in city and building design. The ideology of the regime is reflected in the space at the city and building scale. The most effective way to leave both physical and psychological footprints over the ruled land is to construct buildings and monuments. Buildings and monuments have the power to guide society ideologically. The use of architecture as a symbol of power is the most common form of political architecture. Until the estab-

lishment of industrialized cities, walls, towers, bastions, palaces, squares are architectural works that can be used to show the regime styles and political history of the societies. Monumental architecture is used as one of the ways to impose authoritarian ideologies on society. Monumental buildings turn into a kind of symbolic power method applied by those who hold social, political, and economic power against society and the individuals. The individual, who is in and against these works showing authority and social hierarchy, feels this power deeply. Through these buildings, the power of the regime is imposed directly on the individual.

EFFECTS of IDEOLOGY in NAZI ARCHITECTURE

The most important activity of the Third Reich regime, which aim at the cultural and spiritual rebirth of Germany is to create architectural masterpieces which are based on Nazi ideology. Nazi Germany made architecture a propaganda tool by using it as a part of the ideological power.

In “Mein Kampf”, Hitler emphasizes that the industrial German cities of the current period, lack dominant monumental elements and a center designed to be the focal point of social life. According to Hitler, Colosseum and Circus Maximus in Rome symbolizes the political power of the Romans. In

his comments related to these spaces, Hitler states that architecture is the expression of the belief of society and shows the power, greatness, and reputation of the leader of that country (Hitler, 2016: 23-47). The construction of colossal structures is the characteristic of Nazi architecture to reflect the Nazi ideology. Yerli and Özdede state that, monuments are the symbols of the events and concepts that take place in society and people's life (Yerli&Özdede, 2017:116-131).

While the center of Germany was planned as Berlin during the formation of the Nazi ideology, Nurnberg was considered as a city of ceremonies and meetings. Albert Speer's Berlin plan, which proposes very large buildings that form magnificent intersecting axes, does not only reorganize the urban axes that represent the power of the early German rulers but at the same time, it leaves every effort made for all known architectural and urban arrangements out of scale. The buildings are finished with the eagle and the swastika that are the two symbols of the country. They are designed monumentally, reflecting the symbol and the pride of German success while the balance, symmetry, and geometric discipline of the buildings indicate the power of the regime.

Berlin's plan created by Albert Speer in 1937 is based on Roman planning principles. The created north-south axis divides the existing

east-west axis with the right angle. Buildings with high political importance and frightening physical dimensions have been projected around the gigantic square, which is 350,000 m², planned in the northern part of the city. There is a huge, domed Volkshalle in the north, Hitler's new palace and court in the west, and the headquarters of the German Armed Forces in the south and east parts of the city, and next to these buildings, the small Pre-Nazi Reichstag Parliament Building. This square constitutes the new capital of the world "Germania", which is formed depending on the axes of these buildings and can gather one million people with only one rival which is Rome (Scobie, 1990: 42-78) (Figure 1).



Figure 1. City Plan for Berlin to Become the World Capital of "Germania"
(Scobie, 1990:45)

Speer describes the north-south axis as Berlin's Champs Elysees and emphasizes that it is two and a half times its length. This axis is designed to end at a People's Palace, hosting between 150-180 thousand audience who will come to listen to Hitler. Basic architectural and urbanism mentality were monumental approaches developed depending on classicism.

This utopia, which Albert Speer planned in 1937, aimed to develop Berlin city under the

name of 'Germania' as the capital of the Nazi Empire, to rule all Europe and West Asia (Scobie, 1990: 42-78). As in this project, the main approach seen in the basic architectural understanding is monumentality. This idea, especially by keeping the official buildings symbolizing the regime extremely at large sizes, assists the individuals to feel very small and unimportant when facing these huge buildings.



Figure 2. Volkshalle Palace and Atlas – Tellus Statues (Scobie, 1990:45)

The People's Palace, which Hitler asked Albert Speer to build as the strongest building in the world for the Great Germania Project to fully express his power bearing three hundred thousand audiences at the same time, with its monumental structure and dome motif referring to tradition, symbolizes the return to past

(Figure 2). The domed structure with a diameter of 290 m, located on the shore of Spree in Berlin, reflects not only an expression of power but also at the same time represents strength as the political architecture which is the construction phase of National Socialism (Scobie, 1990: 42-78).



Figure 3. Volkshalle Palace Entrance Elevation (Scobie, 1990:47)

The dome which symbolizes the Hitler Empire is strengthened with two monumental statues. On the north facade; towards the west, there exists an Atlas statue holding the sky, while in the east there is the statue of Tellus holding the world. Hitler accepts these sculptures as the symbol of the Empire's monumental architecture (Figure 3).

Hitler, influenced by the Pantheon in Rome, described this building as a symbol of power

and used its monumental features during the design of the People's Palace (Figure 4). The architectural style of the building is closely related to the Ancient Greek and Roman Empires. Classical, symmetrical, geometric forms were used in the building, and columns were located in the center. The symmetrical central plan is used in the monumental architecture.



Figure 4. Volkshalle Palace, Berlin and Hadrian's Pantheon, Roma (Scobie, 1990:49), (Krier, 1985:126)



Figure 5. Saint Peter's, Roma and Volkshalle, Berlin (Scobie, 1990:50), (Krier, 1985:127)



Figure 6. Eagle and Globe Sculpture, Berlin and Emperor Claudius, Roma (Scobie, 1990:50), (Krier, 1985:127)

Symbols in the architecture of the People's Palace show Hitler as a world leader. The eagle claws in the lantern in the dome classically hold the world instead of a swastika. This eagle-world combination is found in Roman iconography; in the restored statue of Emperor Claudius holding the ball and eagle

in his right hand (Figure 5-6). The similarity of Volkshalle with the Pantheon is obvious when their interior spaces were compared. The large niche, located at the northern end of the Volkshalle, is covered with gold mosaics and surrounds a 24-meter-high eagle under Hitler's tribune (Figure 7).

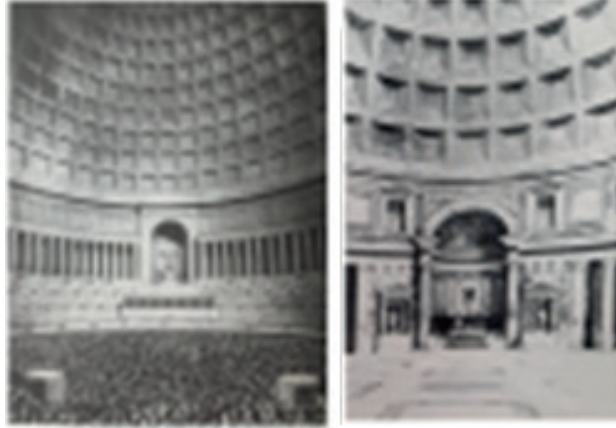


Figure 7. Volkshalle's Interior, Berlin and Hadrian's Pantheon's Interior, Roma (Scobie, 1990:52), (Krier, 1985:131)

The symmetry and axial hierarchical order in Hitler's buildings were also strictly applied in the new Chancellery Palace. The long axis (east-west) starts from the large bronze doors

in the open Ehrenhof located in the center and ends in the reception room which is at the end of the marble gallery (Figure 8).



Figure 8. Chancellery Palace, Berlin and Chancellery Palace Model (Scobie, 1990:56)

Chancellery Palace attracts attention with its similarity to "Domus Augustana", with its

impressive rooms and a domed and vaulted audience hall (Figure 8-9).

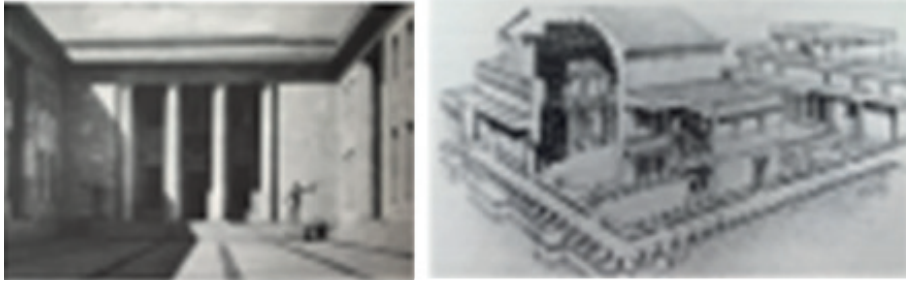


Figure 9. Domus Augustana, Roma and Chancellery Palace Inner Courtyard (Scobie, 1990:57), (Krier, 1985: 138)

Mosaic work was first spread to Germany by the Romans. To transfer the ideology to space, the application of mosaic has been accepted. In the marble hall of Chancellery, Dionysus fans carrying cross-over flower branches and pine cones with fennel stems under each panel are examples of the Nazi-Greek connection and the Nazi glorification of nature. In the

main motif in each panel, there is a flaming torch between the claws of the Nazis' favorite eagle. Eagle, holding other than a swastika, is rarely found in Nazi iconography. The marble hall of the new Chancellery recalls the mirrored hall in Versailles with Hitler's central works (Figure 10).



Figure 10. Chancellery Palace Hall, Berlin and Versailles Mirror Hall, Paris (Scobie, 1990:62), (Krier, 1985:140)

In Speer's stadium; Horseshoe and temple entrance layout was used, supported with raised columns and a courtyard with internal columns was added to the open end of the stadium to create a huge Greek-Roman model. The stadium was inspired by Roman rather

than Greek in style. He stated that he was influenced by Herod's Stadium rather than the Stadium of Maximus with its large ground-based and row-arched exteriors (Scobie, 1990: 42-78) (Figure 11).



Figure 11. Nürnberg Plan and German Stadium (Scobie, 1990:68)

The stadium is supported by very large arches of Old Roman style. In the cross-section of the stadium, the traces of the Roman Colosseum can be detected. While the arcade and

the podium have the characteristics of unconventional Roman-era features, they neither match with a Greek stadium nor a Roman arena (Figure 12).



Figure 12. Greek Stadium, Atina and German Stadium (Krier, 1985:171)

The Zeppelin Assembly Arena has a capacity of 90,000 spectators and 64,000 spectators, with floor-mounted seats on the north, south, and west sides. 390-meter long yellow-white

travertine from Roma-Juras was used on the west side of the field (Scobie, 1990). These travertines contrast with the red and long swastika flags (Figure 13).



Figure 13. Zeppelinfeld Assembly Arena and Führer's Tribune Nürnberg (Scobie, 1990:70)

The continuity of the group of seats and the columns behind the podium are paused to reserve a space for the Führer's tribune. The Führer's tribune is located on the wall at the rearmost step. According to Speer, this podi-

um in the Zeppelin field was inspired by the Great Pergamum Altar exhibited in the Bergama museum in East Berlin (Scobie, 1990: 42-78) (Figure 14).



Figure 14. Zeppelinfeld Assembly Arena Führer's Tribune, Nürnberg and Pergamum Altar, Bergama Museum, Berlin (Scobie, 1990:71), (Krier, 1985:173)

Compared to the Bergama Museum, the monumental stairway of the altar is extended for the audience to take steps. Secondly, the side galleries at the end of the stairway hall were replaced by large columns. Third, the columns and rows of seats in the middle of the building were paused, reserving a space for Führer's tribune. The Ionian columns of the Hellenistic structure were transformed into

rectangular travertine columns. In addition, there are swastika main themed decorations on the ceiling between the two rows of columns which are similar to the ceiling between the front columns in the Troost German Art House in Munich. In addition to being an art house, it also includes a temple inspired by the Aryan style and a public structural system (Figure 15).



Figure 15. Zeppelinfeld Assembly Arena Führer's Tribune, Nürnberg and Pergamum Altar, Ionian Columns, Berlin and Troost German Art House Columns, Munich (Scobie, 1990:74), (Krier, 1985:175)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

PROPAGANDA: USAGE DURING the HITLER PERIOD

Brown (1992: 23-24) defines propaganda in general content as systematic activities undertaken to motivate and direct human behavior in all fields of communication, education, and culture. Cantril defines propaganda as the consequences of the expression of an action or thought, designed on purpose by groups or individuals to influence the actions or thoughts of groups or people with a predetermined reference. (Cantril, 1938: 217).

According to Pratkanis and Aronson, propaganda is the transfer of an idea through skillful use of images, slogans, and symbols that influence our prejudices and emotions. Ideas transferred in this way, enable the recipients of the message to accept the idea voluntarily and adopt it as if it was their desire (Pratkanis&Aronson, 2008: 12-13). Domenach defines propaganda as an attempt to influence people's views and behaviors (Domenach, 1995: 25-37). Bektaş, on the other hand, explains it, as a way to affect the actions of the society to influence public opinion (Bektaş, 1996: 30-55). Ellul (1965), focusing on propaganda as psychological manipulation, suggests that, it is used by Communists, Nazis, or democratic societies and gives the same specific results in technological societies. According to Ellul, as propaganda takes place instantaneously, it destroys

people's judging thoughts and perceptions of history (Jowett&O'Donnell, 2012: 4). After the utilization of propaganda in Soviet Russia in 1917 and Nazi Germany in 1933, it was dedicated to a unique party regime (Qualter, 1980: 307).

Although propaganda as a concept is a new term, persuasion practices in the sense of propaganda can be recognized since ancient times. Various symbols and icons in the cultures of Egypt and Central America (Aztec, Mixtec, Zapotec Maya) are used in the developing civilization systems to prove the power and holiness of the rulers (Pratkanis&Aronson, 2008: 13). Propaganda has had various examples and has been used in a period back in ancient times and especially up to 500 BC. While propaganda methods do not differ in terms of quality between old times and new times, they differ mostly in terms of changes in the structure of communication tools. The Sumerian, Babylonian, Egyptian, and Assyrian kings tried to carry out propaganda activities, especially by using buildings, spectacular pyramids, monuments, tombs, and observation towers. Until the rise of the Greek civilization (800 BC), footprints of the first propaganda practices related to war and civil life can be traced. After 750 BC, an increasing number of Greek City-States began to rise with their god, culture, and caste system. These emerging dif-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ferences made war inevitable between these city-states for cultural dominance as well as trade. In such an atmosphere, pictorial propaganda progressed and great temples, enormous statues, and other doctrines had become important symbols of the power of the state (Jowett&O'Donnell, 2012: 53).

Between 50 BC and A.D. 50 the Roman Empire applied systematic propaganda techniques, using all available forms of symbols and communication techniques, to create widespread network control. Propaganda was used by the empire to show its power against rival empires and to prevent attacks. Unlike the Greek city-states; they discovered that creating images of history and personalizing the skills of Caesars would be more appropriate by using sensible tools such as sculpture, poetry, architecture, music, and theater. Rather than military protection, the Roman Empire preferred to provide a cultural aesthetic and moral philosophy accepted by the local people. Thus Roman art and architecture became a symbol of imperial power. (Jowett & O'Donnell, 2012: 56-57). When we look at the applications of propaganda activities from 500 BC to 50 AD, a change is noticed in the architectural, artistic activities, cultural products, and warlike features that emphasize the power of the community towards the use of the individual characteristics of the rulers of the society. During this period, propagan-

da activities transformed from social applications to individual practices. The basis of this transformation is the relative increase of communication ways and methods. The use of cultural products symbolically has left behind the previous communication and demonstration elements (temples, observation towers, architectural and artistic activities). Every innovation in the communication area that has emerged from the technological point of view, has brought an increase in the diversity of propaganda applications.

At the beginning of the twentieth century, the term propaganda was used to describe the tactics of persuasion during World War I and later by totalitarian regimes. The main goal of propaganda is to have the individuals accept and adopt the ideas of the propagandist as if they were their own. (Pratkins&Aranson, 1999: 9). According to Hitler, the duty of propaganda is to gather supporters. The supporters are guided to action by propaganda (Hitler, 2001: 535). From this point of view, the reason why governments are strong or remain strong is related to their ability to use propaganda well enough. According to Jowet and O'donnel, propaganda is a form of communication that the propagandists attempt to fulfill their desires. Propaganda can be separated as a special type of communication by describing the informative and persuasive communication elements (Jowet&O'donnel, 1999: 1).



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

According to Hitler, propaganda should be popular, and the larger the crowd of people, the lower the spiritual level should be. (Hitler, 2001: 172-173). Pfeffer argues that the regime's reaching the result by propaganda is achieved by the activities that are carried out for the usage of power and resources (Pfeffer, 1981: 46-52).

With the practices he has carried out, Goebbels has an important role in gaining today's propaganda impression. He believes that propaganda is a practical field rather than a theory. He thinks that large crowds can not be influenced by a single word, but by the use of that word in every environment. According to him, only one thing can test whether the propaganda is successful or not which is the achievement of its goal. (Goebbels, 2019: 47). Goebbels believes that action can be taken only if an activity gains power in the political arena (Goebbels, 2019: 56). Power can be obtained through propaganda.

The purpose of propaganda is to achieve the acceptance of the propagandist's ideology by the people. Nazi propagandist Joseph Goebbels tells that propaganda has no basic method. The purpose of propaganda is only the conquest of the crowds (Jowett&O'Donnell, 2012: 292). The important thing for propaganda is to enable its propagandist to use every tool and every method that will enable him to achieve his goals. The main purpose

of the propagandist, whether ideologically or socially, is to affect and influence those who are targeted in a mass meaning. According to both Goebbels and Hitler, propaganda is not an aim but a tool (Goebbels, 2019: 63; Hitler, 1999: 152). The purpose of propaganda as a tool is to direct beliefs and thoughts of society.

Hitler, who is one of the most systematic propaganda utilizer throughout history, emphasizes that propaganda has to gather people and adopt the new doctrine by explanation. At the same time, he draws attention that the purpose of propaganda is not to inform people individually and scientifically, but to draw the attention of the community to certain events, needs, and requirements (Hitler, 2016: 23-47). Atamaz defends that, art is a tool that brings people with different cultures together and provides interaction (Atamaz, 2017: 165-175). In Nazi Germany, the modern art mentality was transformed so that propaganda became strongly remarkable. Art is used as a propaganda tool to settle the ideology and guide society.

Hitler's magnificent religious and sportive performances were very impressive in Nazi propaganda activities. The deepest propaganda took the stage during the funerals. The reason for the success of Hitler in propaganda is that there were no independent and autonomous establishments and organizations in the

Nazi system other than the government and the Nazi party. All communication tools were under the control of the Nazis. For this reason, the propaganda methods of the Nazis control the society according to their ideology and impose ideas and thoughts on the community.

Immediately after establishing the Nazi Party, Hitler thought it was necessary to use some symbols that would be engraved in the minds of the society. As the symbol of the party, a white circle placed on a red background and a black swastika drawn inside was selected. (Hitler, 2016: 23-47). Hitler's power is symbolized with the swastika. In the swastika flag used by the Nazis, the red color represents blood and war. For Germans, as a military society, liberation will rise through war (Figure 16).

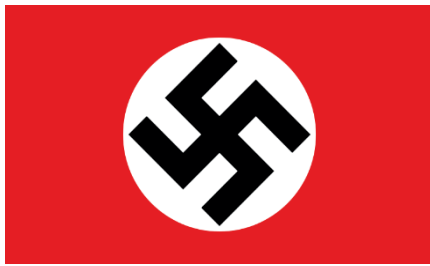


Figure 16. Flag of German Reich (1920-1945) (Hitler, 2016:27)

Nazis accepted cinema as a powerful mass media and art branch. Films with Nazi ideology were shown to the public in large halls and thus intense propaganda was performed. Posters were also frequently used as a visual

propaganda tool in Nazi Germany. Hitler's use of art and propaganda together increased the influence of ideology on society (Figure 17).



Figure 17. Nazi World War II Poster (1939) and The Triumph of the Will Movie Poster (Hitler, 2016:30)

FINDINGS

Hitler used architecture to adopt his ideology when we examine the structures and plans of the buildings. He changed reality through propaganda, placing himself above everything. He wanted to build a Germany through his personality and ideology. The architectural works during this period transformed into social and political indicators. Nazi structures have undertaken the task of representing the social movements reflecting the Nazi ideology. Hitler used architecture as symbols of cultural degeneration and new



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

buildings to be built within the framework of his vision as symbols of national rebirth. He enabled the construction of colossal buildings with monumental architecture, which is one of the main tools of controlling and influencing the whole nation. Nazism rejecting the international styles in architectural meaning and ignoring human scale, aimed to suppress the society with neoclassical buildings dominated by ideology.

For propaganda to be placed in a conceptual framework in a factual sense, first of all, a common sense of meaning must be ensured in terms of its definition. Propaganda is the purpose of a certain person's or group's act of deliberately disseminating and adopting predetermined, designed actions or thoughts to the groups to be influenced, using ways and methods that are suitable for its purpose. Mind manipulation is not only an activity of spreading ideas in the form of innovation and

renewal but also the process of determining and influencing the ideas, tendencies, attitudes, thoughts, and emotions that are desired to evolve, change and transform.

In this study, it was analyzed that the typical architectural works were replaced by monotonous, memorable, and gigantic buildings designed during the Hitler period to accept the Nazi ideology. The importance of power and its transformation into architecture are done with large and monumentally represented buildings. This ideological approach has clearly shown totalitarianism itself in city plans and building designs.

In this study, a comparative analysis of the Nazi architecture in the Hitler period and similar architectural styles used in the past was made. It has been determined that the styles of the past were effective in the Nazis' choices in architecture (Table 1, 2).

Table 1. Comparative Analysis of the Nazi Architecture in the Hitler Period & Architectural Styles Used in the Past


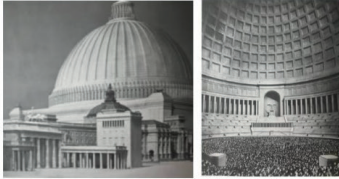

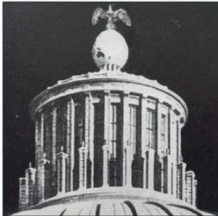




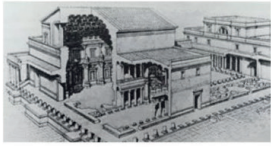










City plans & the building designed in the Nazi ideology during the Hitler period	Architectural styles used in the past	Hitler's Architecture & Architectural styles used in the past Similarities
<p>Albert Speer's Berlin plan "Germania"</p> 	<p>Roman planning principle</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grid city plans • Monumental buildings • Axial symmetry • Balance • Symmetry • Geometric discipline 	<ul style="list-style-type: none"> • Axial symmetry • Hierarchical positioning of monumentally regime buildings • Balance • Symmetry • Geometric discipline
<p>Volkshalle Palace, Berlin (People's Palace)</p> 	<p>Hadrian's Pantheon, Roma</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Monumental structure • Classical • Symmetrical central plan • Geometric forms • Columns • Dome motif • Large niche with gold mosaics
	<p>Saint Peter's, Roma</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Eagle - Globe World • Palmer - Globe World • Symbol of power
	<p>Emperor Claudius, Roma</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Eagle-globe world combination • Symbol of power

Table 2. Comparative Analysis of the Nazi Architecture in the Hitler Period & Architectural Styles used in the Past

<p>Chancellery Palace Hall, Berlin</p>  	<p>Domus Augustana, Roma</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Symmetry • Axial hierarchical • Columnial • Domed and vaulted audience hall
 	<p>Versailles Mirror Hall, Paris</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Marbled & mirrored hall
<p>German Stadium</p> 	<p>Herod's Stadium, Greece</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Raised columns • Courtyard with internal columns • Large ground-based and row-arched exteriors
<p>Zeppelinfeld Assembly Arena Führer's Tribune, Nürnberg</p>  	<p>Pergamum Altar, Bergama Museum, Berlin</p>  	<ul style="list-style-type: none"> • Monumental stairway • Colonnade

It has been identified and as seen in the tables Ancient Greek and Roman Empires. Taking that the Nazi architecture was inspired by the into account the temples, arenas, and theaters



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

in ancient Rome, columnar arrangements on the facades and central plans with corridors were used. The architectural styles that existed in the past were gathered with new rhetoric and used again. However, this was not done to reconstruct the past, but to create a new present using the learnings of the past. Many buildings can be described as replicas of one another from their characteristics point of view, for the Nazis, this similarity symbolizes a link not only to the past but also especially to the past of the Aryan race. Neoclassical architecture was used as a direct representative of the Aryan culture, which aimed to transfer the culture to the current period.

Architecture based on the totalitarian regime and inspired by the Roman Empire accepted classical architecture as an example and formed with a neoclassical architectural style reflecting political ideas and ideology. The biggest difference between the neoclassical interpretation of Nazi architecture and the neoclassical mentality of architecture in other modern European countries and America is that architecture is a tool of a highly authoritarian government regime. Dictator Hitler aimed to create an architectural order to support the social and political dominance desired by the Nazi regime with grid city plans, axial symmetry, and hierarchical positioning of regime buildings. The aim of creating radical changes and innovations in the society in

totalitarian regimes is similar to the pioneering styles.

With this study, it has been determined that architecture has a social and sociological effect and usage that differs from art and engineering. Although, it is impossible to classify Hitler's architectural preferences under a single title and to define that the Third Reich has an official architectural style, it is considered that Nazi Architecture built on neoclassical fundamentals was developed and changed within this framework.

CONCLUSION

Looking back at social history, it is observed that propaganda is applied by many nations, communities, and governments. The historical development course of propaganda is in a sense parallel to the historical course of technological developments and innovations that enable techniques and methods to differentiate, become widespread and massive. Propaganda, which has been used in different forms and purposes from ancient times to the present, differs in its historical progress only in terms of the extensiveness and massiveness of its used techniques and fields of activity. Propaganda, which has been used for the establishment and acceptance of national unities since archaic times, has begun to be applied to many economic, cultural, social, and psychological areas, especially in the shaping



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

of religious feelings with the change of ages and the differentiation of expectations. All of the changes and transformations experienced have brought about differentiation in the techniques and methods without making any difference in the main aims and objectives of propaganda. Massive social structures and the existence of mass media in parallel due, has made propaganda easier to implement, comfortable to design, and clearer to communicate the message to be transmitted.

The most important feature of the constructions designed based on political ideology is to adopt an ideology and preserve it through propaganda. This study aimed to recognize the effects of monarch ideologies on architecture through the Nazi period. For this purpose, monuments and public buildings, city plans, and squares, which are the important structures of this period, where the totalitarian leaders used architecture as a tool to reflect their power and embody their ideas, were examined. Also, the effort of politics and ideologies to shape architecture was tried to be set forth through this period. Adams emphasizes that monumental architecture can symbolize the meaning of an idea and can be used as a tool by a regime, that can help to create a feeling of unity and goal within the society as well. He also emphasizes that architecture can represent elements, various themes, memories, legends, traditions and even real events (Adams, 2013:280-303). Par-

allel to Adams's idea, buildings designed during the Hitler period also reflect the ideology of that period.

The binding nature of the relationship between architecture and ideology is increasing with the decisiveness of organized capital today. The desire of the monarch ideologies to show themselves in the physical environment includes different individuals of the society even in the daily life of the modern society on a global scale. As a result of this relationship between power and architecture, the architectural environment, as an ideology, surrounds the individuals. The environment, which has been renewed as a result of changing ideologies throughout history, is the representation of this power. Architecture, which is instrumentalized in parallel with ideologies, comes into existence by the authority and makes the power of authority visible.

The oppressive regimes want to express their political discourse through architecture by using the expression techniques of architecture. They make ways of directing and shaping architecture for their purposes. Totalitarian architecture that is together with the rules and purposes created by the discipline, appears as the architecture that the political power uses as a propaganda tool. Architecture has been instrumentalized and become the object of ideological approaches created through propaganda. The longing for form and glory for



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

the past prevents an innovative attitude. For architecture to thrive, it needs an innovative, unrestricted and creative environment rather than a repressive one. Politics is expected to be supportive rather than conflicting with architecture. Instead of imitation, supporting historical searches with creativity will develop architecture.

REFERENCES

ADAMS, J.S., (2013). Monumentality in Urban Design: The Case of Russia. Eurasian Geographh and Economics Journal, 49(3),280-303

AKALIN, A., (2013). İktidarın Kimliği ve Günümüz Adalet Sarayları. Mimarlık Dergisi, 370: 20-22

ATAMAZ, E., (2017). The Role Of Graphic Design In Converting Urban Spaces To Public Spaces. International Refereed Journal of Design and Architecture, 10: 165-175

BEKTAŞ, A., (1996). Arsev, Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi. İstanbul, Türkiye: Bağlam Yayınları, pp.30-55

BERTAUX, S., (2006). (Ed. Basmacı, L.T.) 1920'ler ve 1930'larda Avrupa Devletleri, Ulusu Tasarlamak. İstanbul, Türkiye: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları, pp.42-58

BROWN, J.A.C., (1992). (Çev. Yazar, Y.). Siyasal Propaganda. İstanbul, Türkiye: Ağaç Yayıncılık, pp.23-24

CANTRIL, H., (1938). The prediction of social events. The Journal of Abnormal and Social Psychology, 33(3), 364–389

DOMENACH, J., (1995). Politika ve Propaganda. İstanbul, Türkiye: Varlık Yayınları, pp.25-37

EAGLETON, T., (2005). (Ed. Özcan, M.). İdeoloji. İstanbul, Türkiye: Ayrıntı Yayınları, pp.17-32

FOUCAULT, M., (1981). Power and Strategies, Power / Knowledge: Selected Interviews and Other Writings/ 1972-1977. New York, USA: Pantheon Books, pp.41-48

GOEBBELS, J., (2019). (Çev. Bolut, D.), Büyük Yalanlar – Yalanın ve Çürütmenin Kitabı. İstanbul, Türkiye: Zeplin yayınları, pp.47-63

HİTLER, A., (2016). (Ed. Uğurlu, M.S.). Kavgam. İstanbul, Türkiye: Sonsuz Yayınları, pp.23-47

JOWET, G.S., O'DONNELL V., (1999). Propaganda and Persuasion. California, USA: Sage Publications, pp.4-292



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:550 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- KRIER, L., (1985).** Albert Speer: Architecture 1932-1942. Brussel: Monacelli Press, pp.134-175
- KUÇAK TOPRAK, G., (2017).** Ideological Readings On Architecture. 28. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi, (1), pp.97-114
- MARDİN, Ş., (2010).** İdeoloji. İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınevi, pp.16-38
- PFEFFER, J., (1981).** Power in Organizations. Marshfield, MA: Pitman Publications, pp.46-52
- PRATKANİS, A., ARONSON, E., (2008).** (Çev. Haliloğlu, N.). Propaganda Çağı İknanın Gündelik Kullanımı ve Suisitimali. İstanbul, Türkiye: Paradigma Yayınları, pp.12-13
- PRATKANİS, A., ARONSON, E., (1999).** Age of Propaganda. New York, USA: W.H. Freeman and Company, pp.9-10
- QUALTER, T.H., (1980).** (Ed. Oskay, Ü.) Propaganda teorisi ve propagandanın gelişimi, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 35(1),255-307
- RANCIERE, J., (1974).** On The Theory of Ideology, Radical Philossophy, 7:96-101
- REIF, A., (1978).** Albert Speer: Kontroversen un ein deutsches Phanomen. Germany: Bernard & Graefe, pp.36-42
- SCOBIE, A., (1990).** Hitler's State Architecture: The Impact of Classical Antiquity. USA: College Art As., pp.42-78
- WILSON, P.J., (1988).** The Domestication of the Human Species. New Haven, USA: Yale University Press, pp.126
- YERLİ, Ö., ÖZDEDE S., (2017).** Bir Anıtpark Projesinin Tasarım Süreci, International Refereed Journal of Design and Architecture, 10: 116-131
- YEŞİLKAYA, G.N., (2003).** Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık. İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, pp.16-19

TURİZMİN KENT MEYDANI ÇEPERLERİNDEKİ TARİHİ VE YENİ YAPILARIN İŞLEV VE SİLÜETİNE ETKİSİ AYVALIK KENT MEYDANI ÖRNEĞİ¹

THE EFFECTS OF TOURISM ON HISTORICAL AND NEW BUILDINGS IN THE CITY CENTER: A CASE STUDY IN AYVALIK CITY CENTER, TURKEY

Gizem KUÇAK TOPRAK

Ostim Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-1049-4628

Öz: Amaç: Bu çalışmanın amacı tarihi kent meydanı çeperinde yer alan yapıları doğrudan etkileyebilecek turizm ve turizm ile birlikte oluşan kullanıcı yoğunluğunun tarihi ve yeni yapıların işlev ve silüetine etkilerini araştırmaktır. **Hipotez:** Turizmin kent meydanına getirdiği kullanıcı yoğunluğu meydana cepheler veren yapıların işlev ve silüetini etkilemektedir. **Yöntem:** Hipotezin denenmesi için alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmasında, kent meydanının tarihsel süreçte geçirdiği değişimler, kent meydanında yer alan yapıların işlevsel değişimleri, günümüz işlevleri ve cepheleri incelenmiştir. Cepheler çeşitli kaynaklardan yararlanılarak kütle/form (biçim, imar planı ve parsel düzeni, işlevsel gereklilikler, topografi verileri), cephe düzeni (eksen, simetri, hiyerarşi, datum, ritim, tekrar, dönüştürme), kat yükseklikleri ve malzeme ana ve alt başlıkları altında değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Bu çalışma sonucunda Ayvalık Kent Meydanı silüetini oluşturan yapıların çoğunlukla ticaret işlevi ile şekillendiği ve yeni yapıların ağırlıklı olarak cam cephe elemanlarının kullanımı ile tasarlandığı, tarihi yapılarda zemin katlarda bu bağlamda değişimlerin yaşandığı, tabelaların ise silüetin ana elemanı haline geldiği tespit edilmiştir. **Sonuç:** Çalışmada turizmin, kent meydanı silüetini doğrudan etkilemediği; fakat kullanıcı yoğunluğunun artmasına bağlı olarak meydana ticari faaliyetlerin arttığı ve bu etkinin yapıların cephelerini etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Tarihi Kent Meydanı, Koruma, Yenileme

Abstract: **Aim:** The aim of this study is to investigate the effects of tourism and user density, which can directly affect the structures located on the periphery of the historical city square, on the function and silhouette of historical and new buildings. **Hypothesis:** The user density brought by tourism to the city square affects the function and silhouette of the buildings facing the square. **Method:** A field study was carried out to test the hypothesis. In the field study, the changes that the city center has undergone in the historical process, the functional changes of the buildings in the city center, today's functions and facades are examined. In the examination of the facades, various sources were used and evaluated under the main headings of mass/form, facade layout, floor heights and materials. **Results:** As a result of this study, it has been determined that the buildings that make up the silhouette of Ayvalık City Center are mostly shaped by the commercial function and the new buildings are mainly designed with the use of glass facade elements, while in historical buildings, changes have occurred in this context on the ground floors, and the signboards have become the main element of the silhouette. **Conclusion:** In the study, it has been determined that tourism does not directly affect the silhouette of the city square, but due to the increase in user density, the commercial activities in the square increase and this affects the facades of the buildings.

Keywords: Tourism, Historical City Center, Preservation, Renovation

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.06

- (1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author:** Gizem KUÇAK TOPRAK (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof), Ostim Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ankara / Türkiye, gizem.kucaktoprak@ostimteknik.edu.tr, **Geliş Tarihi / Received:** 07.09.2021, **Kabul Tarihi / Accepted:** 16.04.2022, **Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None**



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tarihi kentler, toplumsal, kültürel, tarihi değerlerin bir arada bulunduğu; toplumun gelişiminin bir belgesi olan, toplumsal gelişim ve değişim üzerine bir veri, toplum için (daimî ve geçici kullanıcılar) aidiyet duygusu oluşturan; çevresel, toplumsal verilerin bir araya gelmesi ile oluşmuş; çevrecilik, faydacılık, işlevsellik, ekonomiklik, sürdürülebilirlik değeri taşıyan, özel yerleşimlerdir. Birçok farklı veriyi bünyesinde barındıran tarihi kentler somut ve soyut kültürel miras değeri taşımaktadır ve bütün Dünya Milletlerinin mirasıdır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris’te toplanan on yedinci oturumunda görüşülen ve tarafımızca da imzalanan (1983) “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme”nin 6’ncı maddesinde, Dünyanın mirası olarak kabul edilen tarihi kentlerin bütün uluslararası toplum tarafından iş birliği ile korunması gereken evrensel bir miras olduğunun kabul edileceği belirtilir (United Nations Educational, 1972: 1-17).

Somut kültürel değer taşıyan tarihi kentlerin korunması aynı zamanda sürdürülebilirliğinin sağlanacağı anlamına gelmektedir. Fiziksel olarak sürdürülebilirlik doğrudan bölgedeki yerli halkın yaşamını devam ettirmesi ile ilişkilidir. İnsanoğlu kendi kullandığı mekanların bakımını yapacak, onarımını gerçekleştire-

cektir. Aynı zamanda kentin ve kullanıcıların korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması, yeni, çağdaş ihtiyaçlara cevap veren yeni, çağdaş yapılara bağlıdır.

Kentte var olan kullanıcıları korumanın yollarından bazıları geçim kaynaklarını korumak, yeni geçim kaynakları yaratmak, ekonomik seviyelerini korumak ve arttırmaktır. Bu bağlamda hem kentin hem de var olan yerel kullanıcıların varlığını korumanın araçlarından biri ise turizm olarak görünmektedir.

Turizm, tarihî kent ve kent parçalarının gelişmesi ve yeniden canlandırılması için olumlu bir rol oynayabilir (International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), 2011: 1-8).

ICOMOS tarafından 1999 yılında Meksika’da gerçekleştirilen toplantıda imzalanan Kültürel Turizm Sözleşmesi’nde, turizm ve kültürel miras arasında dinamik bir etkileşim olduğu kabul edilmektedir. Turizm, kültürel alışverişin başta gelen araçlarından biridir. Giderek artan bir şekilde, doğal ve kültürel mirasın korunması için olumlu bir güç olarak değerlendirilmektedir. Kültür mirasının ekonomik yönlerini yakalayabilir ve kaynak yaratarak, halkı eğiterek, politikayı etkileyerek bunları koruma yönünde kullanılabilir hale getirebilir. Birçok ulusal ve bölgesel ekonominin temel bileşeni olan turizm, iyi yönetildiğinde gelişme için önemli bir etken olabilir (Inter-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

national Council on Monuments and Sites (ICOMOS), 1999: 1-7).

Günümüzde, tarihi yerleşimlerin korunması ve geliştirilmesi, hemen hemen her yerde turizmin gelişimi ile ilişkilidir ve sosyo-kültürel, ekonomik ve yasal, doğal peyzaj, kentsel planlama, mimari, organizasyon ve yönetim yönleri ile araştırılmalıdır (Sevan, 1993: 161-168). Özellikle Türkiye’de koruma çalışmalarının geç kalması pek çok kentin tahrip olmasına neden olmuştur. 1980 yılı ve sonrasında gelişen koruma bilinci ve turizm etkileri ile tarihî çevre bilinci ancak oluşmaya başlamıştır. (Tunçer, 2014: 10-11).

Turizm, kültür ve tarihî kent arasındaki ilişki kurulurken birçok araştırma konusu önümüze çıkmaktadır. Yapılan araştırmaların hedeflerinden biri tarihi kentin, kültürün ve mevcut kullanıcıların zarar görmemesi olmalıdır. Turizm ile kültürün birlikteliği, iletişim kavramı, ortak değerleri uyumlu yaklaşımlar ve gerçeklere uyan yöntemlerde başarılı olunmadıkça sağlanamayacaktır. Turizm ve kültürün başarılı birlikteliğini engelleyen üç önemli konu; geniş kapsamlı ve duyarlı olamama; turistik ortam ile kültürel ortamın oluşumu arasında karar verememe; yoksulluk ve eğitimsizliktir (Kuntay, 2004: 149-150). Turizm, kültür ve tarihî kentler arasındaki dinamik ilişki tarihi kentsel düzeni ve yapıları doğrudan etkilemektedir. Özellikle kent merkezlerinde bir baskı oluşmaktadır (García-

Hernández ve diğ., 2017: 1-19). Kent meydanları buluşma ve dağılma işlevlerini karşılama ve ticari bölge olma gibi özelliklerinden kaynaklı yoğun kullanılmaktadır. Yeme-içme mekânlarının ve büyük ölçekli tarihi kamusal yapıların (han, hamam, cami, idari yapılar...) meydan çeperinde veya meydana yakın konumlarda yer alması ise yoğun kullanıma katkı sunmaktadır.

Meydanlar, toplumun kültürünü, ekonomisini, inançlarını, değerlerini yansıtan, toplumsal değişimlerin izlenebildiği, zamana dair izler taşıyan ve kent kimliği üzerinde önemli etkileri olan mekanlardır (Sağlık, ve diğ., 2016: 4). Kent merkezleri üzerine yapılan çalışmalarda kent merkezi ve kent kimliği ve kullanıcılar arasında doğrudan bir ilişki olduğu saptanmaktadır (Sağlık, ve diğ., 2016:1-12; Gündoğdu, ve diğ., 2020: 32-68)

Kültürel miras ve turizm arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur. Tarihî kentleri turizm aracılığı ile ziyaret eden kişiler kentin sürdürülmesine ve yaşatılmasına etki etmektedir. Özellikle kent meydanları turizm aracılığı ile kente gelen yerli ve yabancı geçici kullanıcıların ilk buluşma, toplanma, dağılma, geziye mola verme alanlarından başlıcalarındandır. Bu sebeple ziyaretçilerin isteklerine, taleplerine cevap verecek şekilde işlevsel değişiklikler geçirmektedir. Ziyaretçilerin çoğunlukla hediyelik eşya, geleneksel ürün alımlarının karşılandığı, yeme-içme, konak-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lama ihtiyaçlarına cevap verdiği, ticari işlevlerin yer aldığı gözlemlenmektedir. Kısacası tarihî kent meydanları hem turistler hem de halk tarafından daimî olarak kullanılmaktadır ve yeni ihtiyaçlara hızlı cevap vermeyi gerektirmektedir. Yenileme, sağıklaştırma çalışmalarının öncelik listesine alınmasına ve yeni yapılaşmaların yoğunlaşmasına neden olan bu durum ise tarihi yapıların ve bağlamanın zarar görmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda bakıldığında özellikle UNESCO ve ICOMOS gibi kurumlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, tarihi kentin zarar görmemesi ve yeni ile tarihî yapıların birlikte var olabilmesi adına aşağıdaki maddelere dikkat çekilmektedir (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 1975: 1-6; International Council on Monuments and Site (ICOMOS), 1931:1-5; 1964: 1-2; 1975: 1-3; 1982a: 1-7; 1982b: 1-3; 1987: 1-2; 2011: 1-8; International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) ve United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 1986: 1-5; United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 1982: 1-10; 2015: 1-11). Tasarlanan yeni yapılar ve/veya yenileme çalışmaları:

- Bağlamla ilişki kurmalı.
- Kentin özelliklerini yorumlamalı.
- Tarihî kente zarar vermemeli.

- Tarihî kentin anlamsal ve fiziksel verilerini korumalı ve onlara katkı sunmalı.
- Kendi tasarlandığı döneme ait kültürel, teknolojik ve yaşamsal faaliyetleri yansıtmalı.
- Eski yapıları taklit etmeden özgün değere sahip olmalıdır.

Bu bağlamda Türkiye’de çeşitli tarihî kentler¹ üzerinden incelemeler yapıldığında tarihî kent merkezlerinde çeşitli değişimlerin yaşandığı tespit edilmektedir. Özellikle kent meydanlarında ticaret işlevinin, ticaret fonksiyonları içerisinde ise çoğunlukla yerli ve yabancı turistlere geleneksel ürün satış ve yeme-içme, eğlence mekânlarının yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Tarihi yapıların çoğunluğunun zemin kat kullanımının, yeni yapıların ise hem zemin hem de diğer kat kullanımının bu bağlamda ele alındığı tespit edilmektedir.

UNESCO Somut Kültürel Miras Listesinde yer alan ve yoğun turizm hareketlerine rastlanan Safranbolu/Karabük, Göynük/Bolu, Sivrihisar/Eskişehir, Sille/Konya vb. kent meydanlarının tarihî kentte ilk ulaşılan kentsel mekân ve çoğunlukla ziyaretçilerin kente varış, kentte buluşma, kentten dağılma noktası olarak çalıştığı gözlemlenmektedir ve çeperinde yer alan yapıların çoğu konuttan geleneksel ürün satış, yemek yeme, konakla-

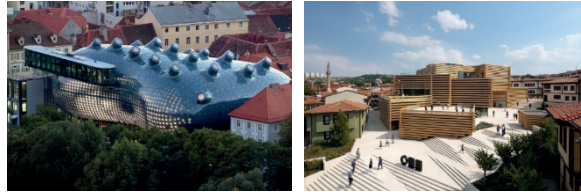
¹ Göynük/Bolu, Eskişehir/Sivrihisar, Sille/Konya, Safranbolu/Karabük vb.

ma, banka mekânlarına dönüştüğü tespit edilmektedir² (Şekil 1). Meydana cephesi olan tarihi yapıların ticari işlevlerinin anlaşılmasını kuvvetlendirecek şekilde zemin katlarda cam malzeme ağırlıklı cephe tasarımları yapıldığı gözlemlenmektedir. Meydanın kullanıcı

potansiyeline yönelik olarak yeni yapıların müze, sergi alanı, toplanma alanı, yemek yeme mekânı işlevleri ile inşa edildiği veya tarihî yapıların bu amaçlarla dönüştürüldüğü tespit edilmiştir.



Şekil 1. Sırası ile Göynük/Bolu, Sille/Konya, Safranbolu/Karabük Tarihî Kenti Meydan Çeperi, Zemin Katları Ticari İşleve Dönüşen Tarihi Yapılar.³



Şekil 2. Sırası ile Graz/Avusturya Kunsthause Modern Sanat Müzesi/Mimar: Peter Cook⁴ ve OMM Odunpazarı Modern Müze /Mimar: Kengo Kuma and Associates⁵.

- Göynük, Sille ve Sivrihisar'da yer alan yapıların eski kullanımlarının konut olduğu bilgisi 2019 yılında yapılan alan çalışmalarında yerleşimlerin ilgili yerel yönetimlerinden elde edilmiştir. Safranbolu'da yer alan yapıların eski kullanımları üzerine bilgi ise 2008-2009 yılları arasında yazar tarafından gerçekleştirilen lisans dönemi çalışmalarında ilgili yerel yönetimlerden alınmıştır.
- Göynük ve Sille'ye ait fotoğraflar yazarın fotoğraf arşivinden alınmıştır. Safranbolu'ya ait fotoğraf

- 15.12.2021 tarihinde Google Earth üzerinden alınarak birleştirilmiştir.
- https://www.archdaily.com/89408/bix-light-and-media-facade-at-moma/bix_harry_schiffer?next_project=no
- <https://yapidergisi.com/omm-odunpazarı-modern-muze-eskisehirde-gorkemli-bir-torenle-acildi/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Turizm kentin sürdürülebilirliğine ve kent meydanı çeperinde yer alan yapıların işlevine etki ederken iyi mimari de turizm hareketlerinin artmasına (Guetzkow, 2002: 7-9) ve doğal olarak yine kentin sürdürülmesine katkı sunmaktadır. Ziyaretçileri bir kente çeken faktörler yer ve kültür özellikleri, mimari, insanlar, yemek, kültür ve çeşitliliğidir (Maitland & Newman, 2018: 223-243). Özellikle simgesel mimari, ziyaretçilere ve kalıcı kullanıcılara şehirde önemli bir şeyler olduğunu açık bir şekilde göstermesi ve biçimsel açıdan tarihî kentle arasındaki zıtlıktan kaynaklı çekici gelmektedir (Ashworth, 2008: 261-274). Bu sebeplerle tarihî kent merkezinin kullanımını ve turizm hareketlerini arttırmak amaçlı tarihî yapıların restorasyonlarının dışında marka yapı tasarımlarına da rastlanılmaktadır (Şekil 2); fakat Türkiye’de koruma altına alınmış tarihî kent merkezlerinde marka yapı tasarımı özellikle koruma amaçlı imar planları ve plan notları şartlarından kaynaklı yaygınlaşamamaktadır⁶.

Bu çalışma kapsamında ise tarihî kent meydanı, turizm, yapı işlevleri değişim ve dönüşümleri ve meydan silüeti arasındaki ilişki Ayvalık Kent Meydanı üzerinden ele alınacaktır.

⁶ Bu bağlamda incelenen koruma amaçlı imar planları Safranbolu, Sille, Sivrihisar, Bergama, Safranbolu, Afyon, Odunpazarı, Kemeraltı, Ürgüp, Sivas vb.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, tarihî kentlerde turizmin yarattığı kullanıcı hareketliliğinin kent meydanı çeperinde yer alan tarihî ve yeni yapıların işlevine, cephelerine ve kent meydanı silüetine etkisini tespit etmektir. Tespit edilen veriler doğrultusunda turizm ile tarihî kent meydanına cephe veren yapıların işlevsel değişim, dönüşümleri ve cepheleri arasındaki ilişkinin çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Çalışma öncelikli olarak turizm, mimarlık ve kent meydanları arasındaki ilişkiye ilişkin literatür araştırması ile başlamıştır ve turizmin kent meydanlarında yarattığı kullanıcı hareketliliği, bu hareketliliğin etkileri araştırılmıştır. Elde edilen tespitler doğrultusunda ve hipotezler bölümünde aktarılacak olan varsayımların denenmesi için Ayvalık Kent Meydanı seçilmiştir. Çalışmada alan çalışmasının Ayvalık’ta yapılmasının nedenleri aşağıda yer almaktadır.

- Türkiye’de önemli turizm kentlerinden biri olması⁷.
- Ayvalık için hazırlanan 2020-2024 Stratejik Planı’nda (Ayvalık Belediyesi, 2020: 8-9, 20-21, 39, 83, 89-90, 91-106, 125)

⁷ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201126/yillik-bultenler.html>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

turizme ve meydanın düzenlenmesine detaylı bir şekilde yer verilmiş olması.

- 2017 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine Endüstriyel Peyzaj alanında girmiş olması.
- Kültürel ve mimari çeşitliliği ile göze çarpan değerlere sahip olması.
- Kent meydanında eski ve yeni yapılanmaya dair tartışmaya açık örneklerin yer alması.
- Meydandaki kullanıcı yoğunluğunun gözlenmiş olması⁸.

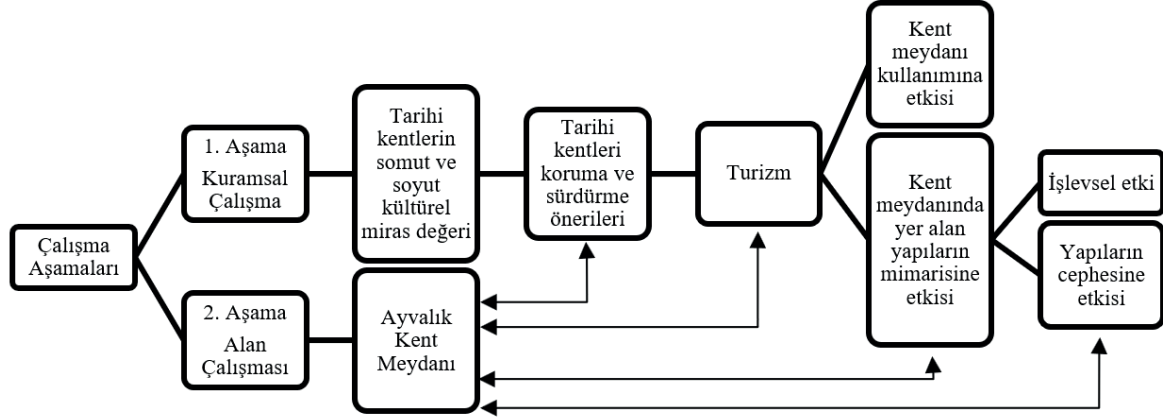
Bu bağlamda Ayvalık Kent Meydanı çeper silüetini oluşturan yedi tarihî, yedi yeni yapı incelemeye alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Mimarlık ve turizm karşılıklı etkileşim içerisinde. Tarihi kentlerin dünyanın ortak somut ve soyut kültür mirası olarak kabul edilmesi kentlerdeki iç ve dış turizmi canlandırmaktadır. Turizmin getirdiği kullanıcı hareketliliği, meydan kullanımını ve dolayısıyla mimarlığı etkilerken mimarlık da turizmi etkilemektedir. Özellikle toplanma, buluşma, dağılma noktası olan tarihî kent meydanları bu hareketlilikten doğrudan etkilenmektedir. Bu çalışma kapsamında turizm ile mimarlık arasındaki ilişki kent meydanına cephe veren yapıların işlevleri, işlevsel değişimleri ve cepheleri üzerinden incelenmiştir. Alan çalışması için Ayvalık Kent Meydanı seçilmiştir.

Alan çalışması sırasında ele alınacak başlıklar ve işlem sırası Şekil 3'te şematik olarak aktarılmıştır.

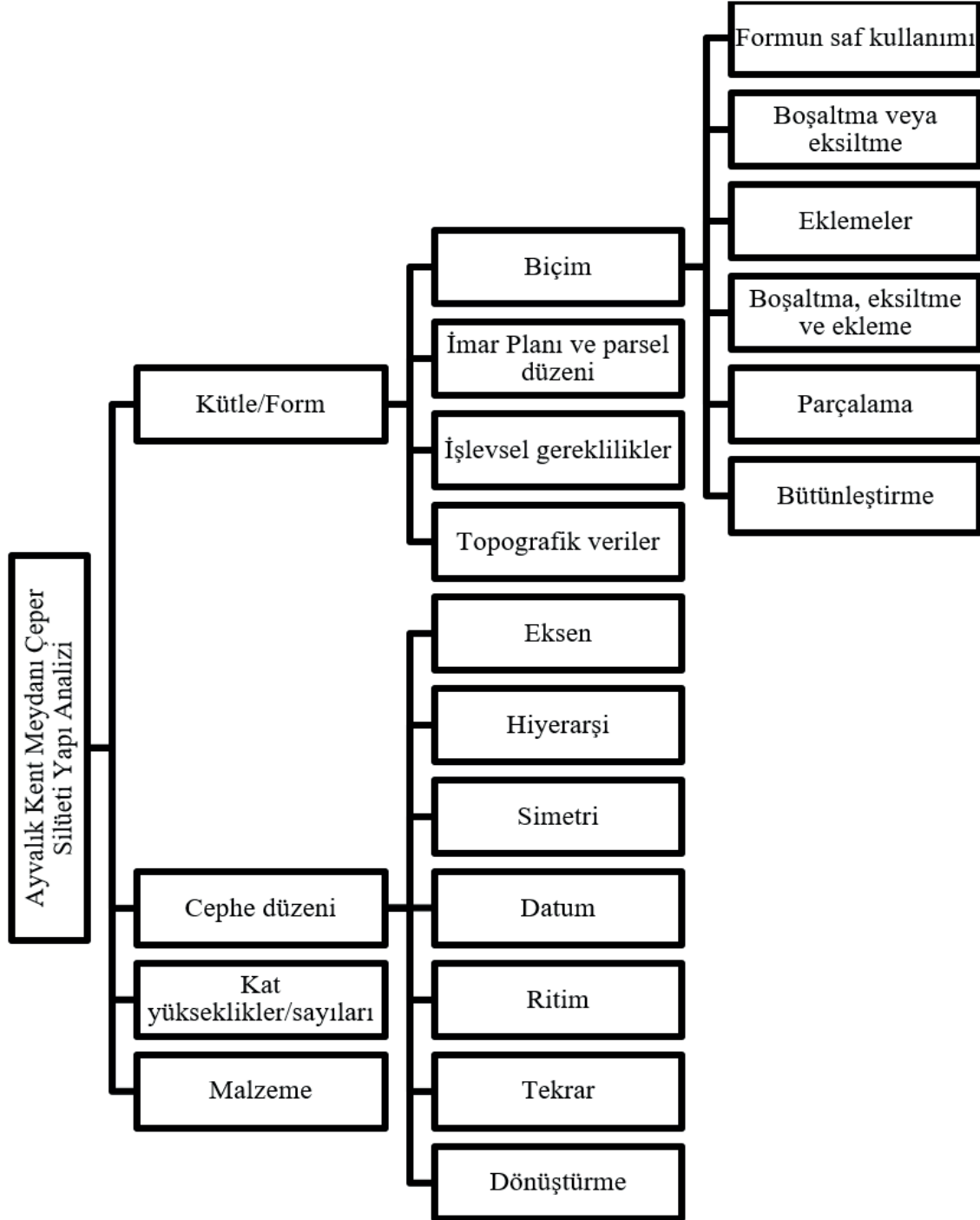
8 Bilgi 2010-2020 tarihleri arasında Haziran-Ağustos aylarında yazar tarafından gerçekleştirilen gözlemlere dayanmaktadır.



Şekil 3. Alan Çalışması İşlem Sırası

Şekil 3'te verilen değerlendirme aşamalarından biri olan turizmin meydana bakan yapıların cephelerine etkisi Şekil 4'de yer alan başlıklar üzerinden değerlendirilmiştir. Bu başlıklar oluşturulurken Onat (Onat, 2020: 6-65), Güngör (Güngör, 1972: 69-100) ve Ching (Ching, 2014: 320-370) tarafından yazılan kaynaklardan yararlanılmıştır. Onat kitabında mimari bir ürünü tasarlarken ana formun oluşturulma yöntemlerini geometrik açıdan değerlendirmektedir; fakat formun kendisini sadece geometrik ilkeler değil aynı

zamanda imar planı kuralları, parselin boyutları, formu ve diğer parseller ile olan ilişkisi, yapının işlev gereklilikleri, topografi verileri de etkilemektedir (Onat, 2020: 2). Bu nedenle kütle/form başlığı altında bu başlıklar birlikte değerlendirmeye alınmıştır. Cephe tasarımları ve düzenleri ise Güngör ve Ching tarafından hazırlanan kaynaklarda belirtilen tasarım ilkeleri bağlamında ele alınmıştır. Kent meydanı silüetini oluşturan yapıların her biri bir araya geldiğinde ortak bir bütünün parçalarına dönüşmektedir.



Şekil 4. Ayvalık Kent Meydanı Silüetini Oluşturan Yapıların Cephe İnceleme Başlıkları



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çalışma kapsamında, turizmin meydana getirdiği işlevlerin ve kullanıcı yoğunluğunun tarihî kent meydanlarındaki tarihî ve yeni yapıların işlevlerine ve meydan çeper silüetine etkileri sorgulanmaktadır. Bu bağlamda alan çalışması tarihî kent meydanı çeperini tutan tarihî ve yeni yapılar ile sınırlandırılmıştır. Yapılar eski, yeni işlevleri üzerinden değerlendirilmiş ve meydan silüetine etkileri açısından ele alınmıştır. Şekil 4’te yapıların silüetteki etkilerinin değerlendirilmesine yönelik ilkeler belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Giriş bölümünde de belirtildiği üzere turizm, tarihî kentler, kent meydanları ve mimarlık arasında doğrudan ve/veya dolaylı bir ilişki söz konusudur. Özellikle turizmin kullanıcı yoğunluğuna getirdiği artış kent meydanı çeperlerinde yer alan yeni ve tarihî yapıların işlevlerine ve dolayısı ile cephelerine ve silüete etki etmektedir. Bu çalışma yapılan gözlemler sonucunda turizmin kullanıcı yoğunluğunu arttırdığı tespit edilen Ayvalık Kent Meydanı üzerine yoğunlaşmakta ve turizm, kent

meydanı, kullanıcı yoğunluğu, kent meydanı bina işlevleri ve cepheleri, kent meydanı çeperi silüeti arasındaki ilişkiyi çözümlemeyi hedeflemektedir.

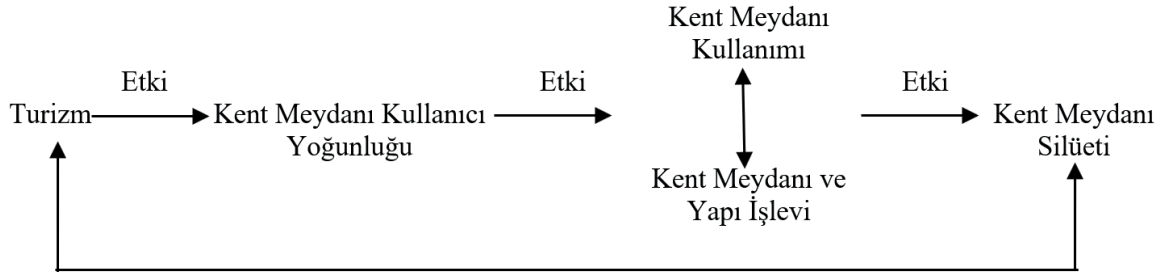
ARAŞTIRMA HİPOTEZİ

Araştırma giriş bölümünde aktarılan bilgilerle de desteklenen aşağıda yer alan maddelere dayanmaktadır.

- Turizm potansiyeli yüksek olan tarihî kentlerde turizm, kent meydanı kullanımı ve işlevini;
- Bu kullanım ve işlev, kent meydanı mimarisini ve silüetini;
- Mimari ve silüet ise tekrardan turizmi etkilemektedir.

Çalışma “Turizmin kent meydanına getirdiği kullanıcı yoğunluğu, meydana cephe veren yapıların işlev ve silüetini etkilemektedir” hipotezi üzerine geliştirilmiştir.

Şekil 5’te ise araştırmanın hipotezi şematik olarak aktarılmıştır ve hipotez Ayvalık Kent Meydanı’nda yapılan alan çalışması ile test edilmiştir.

TURİZM, KENT MEYDANI, İŞLEV ve SİLÜET ETKİ DÖNGÜSÜ

Şekil 5. “Turizmin Kent Meydanına Getirdiği Kullanıcı Yoğunluğu Dolaylı Olarak Meydan Yapı İşlev ve Biçimlerini Etkilemektedir” Hipotezinin Şematik Aktarımı

AYVALIK TARİHİ KENTİ, TURİZM POTANSİYELLERİ ve KENT MEYDANI

Ayvalık'ın ilk ne zaman kurulduğu, bir yerleşim yeri olarak kullanıldığı üzerine çeşitli varsayımlar mevcuttur (Bayraktar, 2014: 1-11); fakat yapılan araştırmalar bize Ayvalık'ın modern anlamda bilinen ilk Yunan yerleşkesinin çekirdeği olduğunu göstermektedir (Arıkan, 1988: 571-600; Çoparoğlu ve ve diğ., 2011: 65-69). Pitcher (Pitcher, 2019: 260, 261, 263, 265, 266) tarafından yapılan araştırmalar ve haritalandırmalar (Pitcher tarafından hazırlanan ve kitabında yer verdiği VII, VIII, X, XII, XIII numaralı haritalar) incelendiğinde Ayvalık'ın Karasi Beyliği'nde, yaklaşık 1360 tarihlerinde ise Orhan Bey tarafından fethedilen topraklar içerisinde ve

1413 tarihli Osmanlı toprakları arasında yer aldığı görülmektedir.

1923 yılında Yunanistan ve Türkiye Cumhuriyeti arasında nüfusun göçe tabi tutulması ile Ayvalık'ta yaşayan Rumlar Yunanistan'a giderken Türkler Ayvalık'a gelmişlerdir. Mübadele döneminde yaşanan bu nüfus değişimi bize öncesinde bölgede çoğunlukla Rumların yaşadığını göstermektedir (Turan, 2008: VII).

Ayvalık günümüzde Balıkesir iline bağlı bir sahil kasabasıdır. Ege Denizi'nde Edremit Körfezi'ne paralel olan Ayvalık, Midilli Adası'nın karşısında yer almaktadır. Çevresinde farklı boyutlarda toplam 22 ada olduğu bilinmektedir ve en büyüğü, kentin kuzeybatısında yer alan Alibey (Cunda) Adası'dır. Doğusunda Kaz Dağları ve Madra Dağları yer almaktadır ve zeytinlikler ile çevrilidir.



Şekil 6. Ayvalık Kuşbakışı Görünüş⁹

Kent topografya ve denizin etkisi ile şekillenmiştir. Şekil 6 ve 7’de görüldüğü üzere doğusunda yer alan dağlara paralel kıyı şeridinde

kuzeydoğu güneybatı yönünde yerleşen kent, büyümeye yine aynı doğrultuda devam etmektedir.

⁹ Google Earth üzerinden 13.06.2021 tarihinde alınan görüntü.



Şekil 7. Ayvalık Kent Biçimlenişi, Kent Meydanı ve Ana Ulaşım Aksları¹⁰.

Ayvalık, 19. yüzyıldan itibaren zeytine dayalı endüstrinin etkisi ile önemli bir liman kenti olmuştur. Liman kenti olmasından kaynaklı hareketli bir kent olan Ayvalık'ta farklı yapı türlerine rastlanmaktadır. Kıyı şeridi endüstri ve ticari yapıların ağırlıkta olduğu bir aks olarak çalışmaktadır. Şekil 7'de görüldüğü üzere kenti ikiye bölen Atatürk Bulvarı kuzeydoğu-güneybatı yönünde boydan boya geçmekte ve ticaret, endüstri aksı ile doğuda yer alan kent dokusunu birbirinden ayırmaktadır. Kıyı şeridinin merkezinde "Kanelo" olarak anılan bölgede çoğunlukla yönetim ve ticari yapılar yer alırken fabrika, zeytincilik, sabun ve diğer üretim alanları kuzey-güney aksı üze-

rinde yayılmıştır¹¹. Bölgede kiliseler, camiler, konut yapıları, endüstri yapılarının baskınlığı söz konusudur. Kıyı şeridi, endüstri ve ticaret yapıları ile şekillenirken iç kısımlarda konut yapıları çoğunluktadır. Geleneksel mimaride Rumların ve Osmanlı Döneminin izleri okunmaktadır.

Ayvalık kenti aşağıdaki özelliklerinden kaynaklı turizm potansiyeli yüksek bir kenttir.

- Ege Denizi'ne kıyısı vardır.
- Çevresi Kaz Dağları ile çevrilidir.
- Doğal peyzaj öğeleri nadir ve değerlidir.
- Zeytin arazileri, zeytincilik ve ilgili diğer faaliyetlerin yaygındır.

¹⁰ Çalışma Ayvalık Belediyesinden alınan Koruma Amaçlı İmar Planı üzerinde yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

¹¹ <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6243/>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Tarihte Rum ve Osmanlı yerleşim yeri olma özelliği taşımaktadır.
- Liman şehridir.
- Zengin mimari dokusu vardır.

Zeytincilik ile birlikte turizm kentin önemli geçim kaynaklarını oluşturmaktadır (Ayvalık Belediyesi, 2020: 8-9).

Kentte kısa süreli plaj turizmi dışında, farklı dönemlere ait yapılar (konutlar, kiliseler, camiler, endüstri yapıları...), doğal bitki örtüsü gibi farklı elemanlar turizmin her mevsim devam etmesine neden olmaktadır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı¹² tarafından yayımlanan istatistikler incelendiğinde, Ayvalık'taki tesislere geliş oranları Türkiye'deki çoğu ilçeye göre daha yüksektir. 2000-2019 yılları arasında Ayvalık, değerlendirmeye katılan yaklaşık 250 ilçe içerisinde ortalama 38. ilçe olarak karşımıza çıkmakta ve ortalama yıllık 165.747 yerli ve yabancı turist bölgeyi ziyaret etmektedir. 2000 yılından 2019 yılına kadar yerli ve yabancı turist sayısı yaklaşık olarak 2,5 kat artmıştır.

Bu ivmenin devam ettirilmesi adına, Ayvalık 2020-2024 Stratejik Planında stratejik alanlar, amaçlar ve faaliyetler başlığı altında yer alan Sürdürülebilir Turizm Çalışmaları için kent sınırları içerisinde yer alan tarihi, turistik

ve kültürel potansiyele sahip öz kaynakların belirlenmesi; yerli ve yabancı turizmi desteklemek adına rehberlik sisteminin planlanarak geliştirilmesi; ilçenin termal turizm, kongre turizmi ve kültür turizmine uygun bir yapıya dönüştürülmesi; konaklama ve beslenme ihtiyaçlarının iyileştirilmesi; turizm amaçlı yeni yaya ve araçlı ulaşım rotalarının oluşturularak kullanıma açılması; gerekli işbirliklerinin sağlanması olmak üzere altı temel hedef belirlenmiştir (Ayvalık Belediyesi, 2020: 91). Aynı stratejik plan kapsamında Cumhuriyet Meydanı'nın ilçenin sosyal kültürel yapısına uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi, Meydan'da halkın ihtiyaçlarını karşılayacak uygun görülen kamusal alanlarda çocuk oyun grubu ve açık spor aletleri ve engelli parkı kurulması, meydanın otopark olarak kullanımının engellenmesi, kenti temsil eden bir sembol anıtın meydana kazandırılması, sergi, mini konser vb. etkinliklerin düzenlenmesine uygun alan yaratılması, engelli kullanımına uygun çözümlerin geliştirilmesi maddeleri yer almaktadır (Ayvalık Belediyesi, 2020: 83, 89, 90); fakat meydanın çevresinde yer alan yapılara ilişkin bir değerlendirme tespit edilememiştir. Cumhuriyet Meydanı Ayvalık Kent Meydanı'nı oluşturmaktadır. Ayvalık Kent Meydanı, kuzeydoğu güneybatı yönünde çizgisel olarak ilerleyen kentin orta bölümünde denize paralel konumlanmıştır, tarihî ve yeni yapılar ile şekillenmektedir (Şekil 8).

12 <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201126/yillik-bultenler.html>



Şekil 8. Ayvalık Kent Meydanı Silüeti¹³.

Kentin ana ulaşım aksını kent meydanının da içerisinden geçen Atatürk Bulvarı oluşturmaktadır. Tarihi depolar, fabrikalar, konut yapıları (ticari yapıya dönüştürülmüş) ile birlikte yeni ticari, banka, yönetim yapılarının çevrelediği ve etkilediği kent meydanı aynı zamanda kıyı şeridinin büyüyerek kentin doğusu ile etkileşime geçtiği alan olarak çalışmaktadır. Atatürk Bulvarı ile bağlantılı doğu-batı yönünde ilerleyen kılcal akslar aracılığı ile meydanın ticari işlevi kentin içine sızmaktadır (Şekil 9).

Ayvalık Kenti ve Kent Meydanı geçmişten günümüze çeşitli değişimler geçirmiştir. Gü-

nümüzde Ayvalık Kent Meydanı konaklama, restoran, kafeterya, iş hanı, banka binaları ile birlikte şekillenmektedir. Şekil 9'da görüldüğü üzere meydanı batıdan güneye doğru saran yapılar sırası ile Kanelo Otel (A), Ayvalık Belediyesi Hizmet Binası (B), Ayvalık Balıkçısı (C), Ayvalık Liman İşletmeleri (D), Orfanos Cafe (E), küçük büfe, işletmeler ve oturma alanları (F), Halkbank ve lojmanları (G), Fehmi Vural Pasajı (H), Kayalar Çarşısı (I), Tüfençioğlu Otel (J), Ayvalık Zabıta Binası (K), İş Bankası Binası (L), Odak Pastanesi ve büfeler (M), Pasaj (N) yer almaktadır.

13 Fotoğraf yazarın fotoğraf arşivinden alınmıştır.



Şekil 9. Ayvalık Kent Meydanı İşlev Analizi. A. Kanelo Otel, B. Ayvalık Belediyesi, C. Ayvalık Balıkçısı, D. Ayvalık Liman İşletmeleri, E. Orfanos Cafe, F. Küçük/Büfe İşletmeleri Ve Oturma Alanları, G. Halkbank ve Lojmanları, H. Fehmi Vural Pasajı, I. Kayalar Çarşısı, J. Tüfençioğlu Otel, K. Ayvalık Zabıta Binası, L. İş Bankası Binası, M. Odak Paftanesi ve Büfeler, N. Pasaj

Güçhan (Güçhan, 2008: 55-80) tarafından yazılan makalede Müjdat Soylu arşivinden alınan kartpostallarda 1923 yılından öncesinde Kanelo Otelin, kafeterya olduğu belirtilmektedir. Otel yetkilileri ile yapılan görüşmelerde ise otelin kafeterya ve kahvehane işlevlerini üstlendiği bilgisi edinilmiştir¹⁴. Şekil 10'de görüldüğü üzere Kanelo'nun deniz ile birleştiği noktada 1936 yılına kadar kullanılan bir telgraf ofisi yer almaktadır.

Mağmumi Ayvalık gözlemlerine de yer verdiği kitabında (Mağmumi, 2001, 143); Kanelo Otelin yer aldığı konumda Yeni Dünya, Olimpia ve Orfila restoranlarının olduğunu aktarmaktadır. Ayvalık Liman İşletmelerinin (Şekil 9) ise 1988 yılında sivil mimarlık örneği olarak koruma altına alındığı tespit edilmiştir¹⁵. Ne zaman inşa edildiğine dair bilgi edinilemese de 1960'lı yıllara ait kartpostalarda yapı tespit edilememektedir. Müjdat

14 27.01.2022 tarihinde yapılan görüşme.

15 Ayvalık Belediyesi 39 Ada 2 Parsel yapı dosyası evrakları.

Soylu arşivleri incelendiğinde Şekil 9'da F olarak işaretlenen küçük büfelerin yer aldığı bölgede bir tek katlı santral olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 10); fakat bu yapılar günümüze kadar korunamamıştır (Güçhan, 2008: 55-80). Kartpostallar üzerinden yapılan incelemelerde Rıhtım boyunca 1940'lı yıllarda itfaiye binasının olduğu görülmektedir (Şekil 10). Meydanın güneyinin sabun ve zeytinyağı fabrikası gibi endüstriyel yapılar ile doğusunun ise bir veya iki katlı müstakil sıradan yapılar ile şekillendiği ve meydanın deniz cephesinin küçük balıkçı tekneleri ile donatıldığı ifade edilmektedir (Güçhan, 2008: 55-

80). Şekil 9'da G ve H olarak belirtilen Halkbank binası, lojmanları ve Fehmi Vural Pasajı olan bölgede ise iki katlı bir konut binası ve otobüs istasyonu olduğu anlaşılmaktadır¹⁶. 1970'li yılların öncesinde meydana yer alan yapı yüksekliklerinin günümüzden daha az olduğu, meydanın yapılaşma ile daha az baskılandığı gözlemlenmektedir (Şekil 10). 1920'li ve 1950'li yıllar arasında Cumhuriyet Meydanı'nın restoran, kafeterya, kamu binaları, otobüs terminali, konutlar ve endüstriyel üretim yapıları ile çevrili olduğu görülmektedir.



Şekil 10. Sırası ile Ayvalık Telgraf Ofisi¹⁷, Santral Binası¹⁸, Ayvalık Meydanı 1940'lı Yıllar Tören Etkinliği¹⁹, Rıhtım Boyu Eski Ayvalık 1960 Tarihleri Civarı²⁰

16 Müjdat Soylu Arşivleri.

17 <http://www.eskiturkiye.net/1473/ayvalik>

18 Müjdat Soylu Arşivi.

19 Müjdat Soylu Arşivi.

20 <http://www.eskiturkiye.net/2943/ayvalik-cumhuriyet-meydani-1960-civari#lg=0&slide=0>



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BULGULAR

Bir üst başlıkta aktarıldığı üzere Ayvalık tarihî kent meydanı geçmişten günümüze çeşitli değişiklikler geçirmiştir ve kamu, kafeterya, restoran, konut yapılarının ağırlıkta olduğu meydan zamanla ticari işlevin ağırlıkta olduğu yapılarla çevrili bir meydana dönüşmüştür. Aynı süreç içerisinde Ayvalık kentinin turizm hareketleri ve meydanın yerli ve yabancı turistler tarafından kullanımı artmıştır. Tarihî yapıların tümü veya zemin katları, günümüze yakın tarihlerde tasarlanmış yapılar çoğunlukla ticari işlevlerle faaliyet göstermektedir. Konaklama ve banka yapıları da kent meydanının kimliğine dahil olmaktadır. Yat turizminin başladığı nokta olan meydan hem kent halkının hem de yerli ve yabancı turistlerin kullanımına açık, ortak kullanımı destekleyen bir kimliğe sahiptir.

Şekil 12’de kent meydanı silüetini oluşturan yapıların konumları, işlevleri, tescil durumları, yapım tarihleri üzerine fotoğraflar ile desteklenerek bir analiz gerçekleştirilmiştir. Kent meydanı rıhtım boyu (burun), meydan (Atatürk Bulvarı’nın batısı) ve Atatürk Bulvarı’nın doğusunu oluşturan ticari bölge olmak üzere üç bölgeye ayrılabilir. Kent meydanı ile birleşen rıhtım boyu (burun bölgesi) geçmişte (Güç-

han, N., 2008: 55-80) ve günümüzde benzer işlevlere sahiptir. Şekil 8, 10 ve 11 üzerinden değerlendirildiğinde aynı yapıların korunduğu ve yapılarda kesin değişikliklere gidilmediği görülmektedir. Müjdat Soylu arşivlerinde yer alan kartpostallarda 1923 yılı öncesine ait bir kartpostalda bugünkü Ayvalık Belediye Hizmet Binası’nın denize bakan cephesinde, üst katta ince uzun pencerelerin, zemin katta ise geniş açıklıkların olduğu görülmektedir; fakat günümüzdeki kullanımı ile birlikte kütle korusa bile pencere boyutlarında değişikliklere gidilmiştir (Güçhan, N., 2008: 55-80).

Rıhtım boyunda sırası ile (denizden meydana doğru) bir otel ve kafeterya (Kanelo) (41 Ada), belediye binası (40/2 parsel), restoran (40/1 parsel), Ayvalık Liman Başkanlığı (39/2 parsel), kafeterya (39/1 parsel) ve küçük işletmeler (38/1-2-3 parseller) yer almaktadır. Rıhtım boyu deniz ile yapılar arasındaki oturma yerlerinin kendine yer bulduğu yoğun bir aks olarak çalışmaktadır. Ve silüette aksın üstünü örten tenteler ile dikkat çekmektedir (Şekil 11). Kanelo olarak adlandırılan otel ve kafeterya rıhtım boyunun deniz ile birleştiği noktada, denizin üzerinde çelik ayaklar üzerinde konumlanmıştır.



Şekil 11. Ayvalık Kent Meydanı Rıhtım Boyu Yapı ve Tente İlişkisi ²¹

Atatürk Bulvarı ile deniz arasında kalan alan herhangi bir yapılaşmanın olmadığı, yeşillerle birlikte şekillenen açık, geniş bir meydana ve rıhtım boyunda yer alan kafeterya, restoranlar bu bölgeyi beslemektedir. Aynı zamanda bahsi geçen açık alan toplanma, dağılma eylemlerinin gerçekleştiği ve yat turizmi için gelen konukların birleştiği alandır. Atatürk Bulvarı'nın doğusunda yer alan yapılar ve arada kalan açık alan ise yapıların kullanıcıları tarafından daha çok kullanılan alandır. Bu bölümdeki yapılar iş hanı, banka, otel gibi işlevlerdedir. Yapı-

lar ile Atatürk Bulvarı arasında kalan bölüm meydanın ve çeperde yer alan işlevlerin kentin doğusuna sızmasını sağlamaktadır. Yapılan incelemeler Atatürk Bulvarı'nın doğusunda kalan alanda yeni yapılaşmanın yoğunlaştığını, 1960'lı yıllarda bugün varlığını koruyan tarihi yapıların sadece silüete etki ettiğini, 1970'ler ile günümüzdeki İş Bankası binasının eklendiğini ve ilerleyen dönemlerde ise diğer pasaj ve konutların inşa edildiğini göstermektedir.

²¹ Fotoğraf yazarın fotoğraf arşivinden alınmıştır.

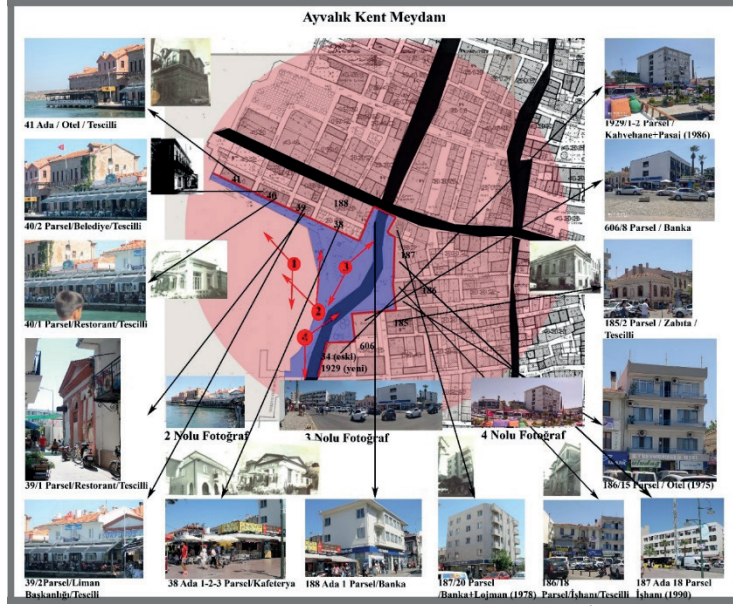
MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)










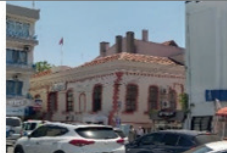
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)Şekil 12. Ayvalık Kent Meydanı Mimari Yapıların İncelenmesi²²

Kent meydanı silüetinin karakteristik özelliği eski ve farklı tarihlerde tasarlanmış yeni ilişkisidir. Tablo 1’de yapıların eski ve günümüzdeki halleri, tespit edilen yapıım tarihleri ve işlevleri belirtilmiştir. Yapıların restorasyon çalışmaları özgün değerlerin korunması ilkesi ile gerçekleştirilmiş olup meydan silüetine geçmişte ve günümüzde benzer katkılar sunmaktadır. Yapıların kamu yapıları olarak kullanılması da özgün değerlerini korumada büyük bir etkidir. 40 Ada 2 Parselde yer

alan Belediye Binası ve 185 Ada 2 Parselde yer alan zabıta binası hariç kent meydanı çevresinde yer alan yapıların zemin kat kullanımları ticari işlev ile şekillenmiştir. Yemek yeme, iş hanı ve konaklama birimlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

²² İncelemede yer alan renkli fotoğraflar yazarın fotoğraf arşivinden alınmıştır. Siyah-beyaz fotoğraflar ise Ayvalık Belediyesinden alınan envanter fişlerinden elde edilmiştir. Yapılan analiz Ayvalık Belediyesinden alınan Koruma Amaçlı İmar Planı üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Ayvalık Kent Meydanı çevresinde yer alan tarihi yapıların eski ve yeni görüntüleri²³

Ada/Parsel	İşlev	Eski Fotoğraf ²⁴	Yeni Fotoğraf ²⁵
41 Ada	Zemin Kat: Yemek Yeme Diğer Katlar: Konaklama		
40 Ada 2 Parsel	Ayvalık Belediyesi		
40 Ada 1 Parsel	Restoran		
38 Ada 1/2/3 Parsel	Yemek Yeme		
186 Ada 18 Parsel	İş hanı		
185 Ada 2 Parsel	Zabita		

23 Yapılara ait siyah beyaz fotoğraflar Ayvalık Belediyesinden alınan envanter fişlerinden, renkli fotoğraflar yazarın kendi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

24 Ayvalık Belediyesi arşivlerinden alınan yapı envanter fişlerinde yer alan fotoğraflar kullanılmıştır.

25 Fotoğraflar yazarın fotoğraf arşivinden alınmıştır.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kent meydanı silüetinde toplamda yedi tane tescilli, yedi tane günümüz tarihine yakın tarihlerde inşa edilen yapı olduğu tespit edilmiştir. Yöntem bölümünde verilen Şekil 4 doğrultusunda yapıların biçimsel özellikleri ve silüet analizi gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen biçimsel öğelerin turizmin getirdiği kullanıcı yoğunluğunun etkisi ile gelişen ticaret işlev yoğunluğu ile ilişkisi irdelenmiştir.

Kütle/Form: Kütle/form başlığı altında bu başlığa etki edecek olan biçim, imar planı ve parsel düzeni, işlevsel gereklilikler ve topografi verileri alt başlıkları değerlendirilmiştir. Yapılarda kütleler saf halleri ile kullanılmıştır. Sadece 41 adada yer alan Kanelo Otel yapısında iki farklı formun bir arada kullanıldığı görülmektedir. 1950’li yıllardan sonra inşa edilen yapılarda imar planı ve parsel düzeni, parsel biçimi ve çekme mesafeleri formun belirlenmesinde ana etkenlerden biri olmuştur. 188/1, 187/20, 187/18, 186/15, 606/8 ve 1929/1-2 parsellerde parsel düzeni ve çekme mesafelerinin etkileri doğrudan okunmaktadır. Meydanda doğu-batı aksında 200 metrelik bir güzergâhta ortalama 10 metre, kuzey-güney aksında 275 metrelik bir güzergâhta ise ortalama 5 metrelik kot farkı mevcuttur²⁶ ve kot farkının az olması zemin kat kullanımının doğrudan meydan ile ilişkili olmasını sağlamıştır. Zemin katlarda yer alan ticari birimler doğrudan meydana açılmaktadır. Meydandaki işlevsel değişim ve dönüşü-

mün ise ana kütlelerin biçimlenmesine bir etkisi tespit edilmemiştir.

Cephe düzeni: Yapıların cephe düzenleri eksen, hiyerarşi, simetri, datum, ritim, tekrar, dönüştürme, saydamlık/geçirimsizlik başlıkları altında incelenmiştir. Yapılan incelemede tarihi yapıların kendi içerisinde simetrik, hiyerarşik, ritmik bir cephe düzeninin olduğu, pencere açıklıklarında tekrar ve ritim özelliğinin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Yeni inşa edilen yapıların ise her birinin kendine ait başka bir dili vardır. Pencere açıklıklarında ve balkon kullanımlarında tekrar ve ritim özellikleri baskınlık göstermektedir. Cephe-lerde dikey simetri aksı kullanılmıştır. Ticaret işlevinin bahsedilen cephe düzenleri üzerinde bir etkisi tespit edilememiştir; fakat ticaret işlevi cephe tasarımlarında saydam ve geçirimsiz yüzey oranlarını doğrudan etkilemiştir. Özellikle pasaj yapılarında saydamlık daha baskındır (Şekil 13, 15). Ticari görünürlüğü arttırmak üzere kullanılan tabelalar da silüetin ana elemanlarından birine dönüşecek yoğunluktadır (Şekil 13, 14).

Kat yükseklikleri/sayıları: Kat yükseklikleri ve sayıları doğrudan imar kuralları ile ilişkilidir. 1994 yılında hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planı plan notlarında yeni yapılacak yapılarda kat sayısının ikiye geçemeyeceği, bodrum kat dahil üçü geçemeyeceği ve maksimum bina yüksekliğinin 6,50 metreyi geçemeyeceği belirtilmiştir. Koruma Amaçlı İmar Planı Plan notlarında ise merkez alanına yönelik koşullar

26 Yükseklik farklılıkları Google Earth üzerinden alınan arazi kesitleri aracılığı ile hesaplanmıştır.

içerisinde kat yüksekliklerine ilişkin ayrıca bir madde yer almamaktadır. Kent meydanında koruma amaçlı imar planı öncesinde inşa edilen yeni yapılar bu ilkeye uymamaktadır ve kay sayısı beşe kadar çıkan yapılar mevcuttur. Kat sayısının fazla olması yapıların ticari alan kullanımını da arttırmıştır. İş hanı ve konaklama olarak kullanılan yeni yapılar kat yüksekliği ve kat sayısı açısından meydan silüetine ve plan notlarına aykırıdır.

Malzeme: Tarihî yapıların özgün cephe malzemeleri günümüze kadar korunmuştur. Yeni inşa edilmiş betonarme yapılarda ise cephelerde gri tonlamalı boya uygulaması yapılmıştır. Pencere ve kapılarda plastik malzeme ağırlıklı çerçeve sistemleri tercih edilmiştir. Ticaret işlevinin de etkisi ile ticari görünürlüğü arttırmaya yönelik özellikle zemin katlarda cam malzeme kullanımı gözlemlenmektedir.



Şekil 13. Ayvalık Kent Meydanı Deniz Yönü Silüeti (tabelasız)²⁷



Şekil 14. Ayvalık Kent Meydanı Deniz Yönü Silüeti (tabelalı)²⁸



Şekil 15. Ayvalık Kent Meydanı Deniz Yönü Silüeti, Cephelerde Cam Malzeme Kullanım Yoğunluğu²⁹

27 Çizim, Ayvalık Belediyesi arşivlerinde yer alan 606 Ada 8 parselde ait dosyanın içerisinde yer alan silüet çizimine ve alanda yapılan tespit çalışmalarına dayandırılarak gerçekleştirilmiştir.

28 Çizim, Ayvalık Belediyesi arşivlerinde yer alan 606 Ada 8 parselde ait dosyanın içerisinde yer alan silüet çizimine ve alanda yapılan tespit çalışmalarına dayandırılarak gerçekleştirilmiştir.

29 Çizim, Ayvalık Belediyesi arşivlerinde yer alan 606 Ada 8 parselde ait dosyanın içerisinde yer alan silüet çizimine ve alanda yapılan tespit çalışmalarına dayandırılarak gerçekleştirilmiştir.

Ayvalık Kent Meydan silüetini oluşturan yapılara ait incelemeler



Karşılaştırma Değerleri	Yapı Fotoğrafı/Meydan Cephesi	Cephe Çizimleri	Tarihi/Yeni	İşlev	Kütle/B İçim Kat sayısı	Doluluk /Boşluk Oran[1]
Ada/Parsel						
41 Ada			Tarihi Yapı	Otel/Ticaret	Yatay dükdörtgen prizma, 2 kat, dikey dükdörtgen prizma	~7
40/2 Parsel			Tarihi Yapı	Belediye Kamusalı	Dikey dükdörtgen prizma, 2 kat	~967
40/1 Parsel			Tarihi Yapı	Restoran/Ticaret	Yatay dükdörtgen prizma, 1 kat	~965
39/2 Parsel			Yeni	Liman Başkanlığı Kamusalı	Yatay dükdörtgen prizma, 2 kat	~4
39/1 Parsel			Tarihi	Restoran/Ticaret	Yatay dükdörtgen prizma, 1 kat	Biliniyor
38/1-2-3 Parsel			Tarihi	Kafeterya/Ticaret	Yatay dükdörtgen prizma, 1 kat	Biliniyor

Şekil 16. Ayvalık Kent Meydanı Silüetini Oluşturan Yapılara ait İncelemeler³⁰

30 Şekilde yer verilen renkli fotoğraflar yazarın kendi arşivinden alınmıştır. Çizimler ise Ayvalık

Belediye'si arşivinde ada parsellere ait dosyalardan edinilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

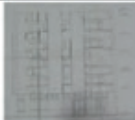
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ayvahik Kent Meydanı silüetini oluşturan yapılara ait incelemeler							
Karşılaştırma Değerleri	Yapı Fotoğrafı	Meydan Çehresi	Cephe Çizimleri	Tarihî/Yeni	İşlev	Katle/Bi Kat çim sayısı	Doluluk /Boşluk Oranı[1]
Ada/Parsel							
1929/1-2 Parsel				Yeni	Pasaj+İh hane/Tic aret	Dikey dükdörtg en prizma 5	-26
188/1 Parsel				Yeni	Banka/T icaret	Yatay dükdörtg en prizma 3	-0.8
187/20 Parsel				Yeni	Banka+ Lojman/ Ticaret+ Konakla ma	Dikey dükdörtg en prizma 5	-3
187/18 Parsel				Yeni	İhane/T icaret	Yatay dükdörtg en prizma 4	-0.6
186/18 Parsel				Tarihî	İhane/T icaret	Yatay dükdörtg en prizma 3	-5
186/15 Parsel				Yeni	Otel/Tic aret	Dikey dükdörtg en prizma 4	-1.8
185/2 Parsel				Tarihî	Zabit/ Kamu	Yatay dükdörtg en prizma 2	-2.3
606/3 Parsel				Yeni	Banka	Yatay dükdörtg en prizma 3	-5

Şekil 17. Ayvahik Kent Meydanı Silüetini Oluşturan Yapılara ait İncelemeler³¹

³¹ Şekilde yer verilen renkli fotoğraflar yazarm kendi arşivinden alınmıştır. Çizimler ise Ayvahik

Belediye'si arşivinde ada parsellere ait dosyalardan edinilmiştir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yapılan araştırma sonucunda, Ayvalık Kent Meydanı'nda inşa edilmiş olan tarihî ve yeni yapılar ile turizm arasındaki ilişkiye dair aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

- Turizm, turizmin getirdiği kullanıcı hareketliliği meydan mimarisini doğrudan etkilememiştir; fakat turizmin ticari faaliyetlerin artmasına neden olması, ticari faaliyetlerin meydan ve çevresinde şekillenmesi, meydanın işlevini ve silüetini doğrudan etkilemiştir.
- Silueti oluşturan yapılar tarihî kamu yapıları, tarihi ticaret yapıları, yeni ticaret yapıları ve yeni konaklama yapıları olmak üzere dört farklı başlık altında gruplanabilir. Tarihî kamu yapıları hem özgün değerini korumakta hem de silüette baskın gelen tabela kirliliğine ortak olmamaktadır; fakat ticaret işlevi ile şekillenen tarihî ve yeni yapıların en temel ortak problemi tabela kullanımlarının yoğunluğudur. Yeni ticari yapılarda cam cephe kullanımı yaygınken tarihî ticaret yapılarında özellikle zemin katlarda cam malzeme kullanımı arttırılmıştır.
- Günümüz tarihine yakın tarihlerde inşa edilen yeni yapılar kamu yapısı, otel, iş hanı, kafeterya, banka ve lojman gibi işlevler için kullanılmaktadır.
- Rıhtım boyu tarihî yapıların, meydan ve arkası ise daha çok yeni yapıların hakimiyete

tindedir. Rıhtım boyu dışında kalan 185/2 ve 186/18 parsellerde yer alan tarihî yapılar yeni yapılar arasında sıkışmış ve baskı altındadır.

- Hem tarihî hem de günümüz yapılarının çoğunlukla ticari işlevler için kullanılması, bölge kullanıcıları tarafından algılanmaları adına tabela kullanımı yoğundur ve kent meydanı silüetini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca 1994 tarihli koruma amaçlı imar planında merkez alanına yönelik koşullar içerisinde en az 2,20 metre yüksekliğinde tente kullanıma izin verilse de rıhtım boyunda yer alan yapıların deniz ile arasında yer alan oturma alanlarının üst örtü sistemi de tarihî yapıların algılanmasını engellemektedir.
- Eski yapıların envanter fişlerinden alınan görselleri incelendiğinde özgün değerini koruduğu görülmektedir.
- 187/20, 186/15 ve 1929/1-2 parsellerde yer alan yapılar yükseklik açısından kent meydanı silüetine aykırıdır ve 1994 tarihli Koruma Amaçlı İmar Planı plan notları ile de uyumsuzdur. Yükseklikten kaynaklı baskınlık oluşturan bu yapıların bakımsız cepheleri meydan silüetini etkilemektedir. 186/15 parselde yer alan yapının tescilli bir yapı ile bitişik nizamda konumlanması, tarihi yapının baskılanmasına neden olmaktadır.

- Doluluk boşluk oranı üzerinden yapılan değerlendirmede ticari işlev ile kullanılan yapıların pencere, kapı, açıklıklarının daha yoğun kullanıldığı görülmektedir.

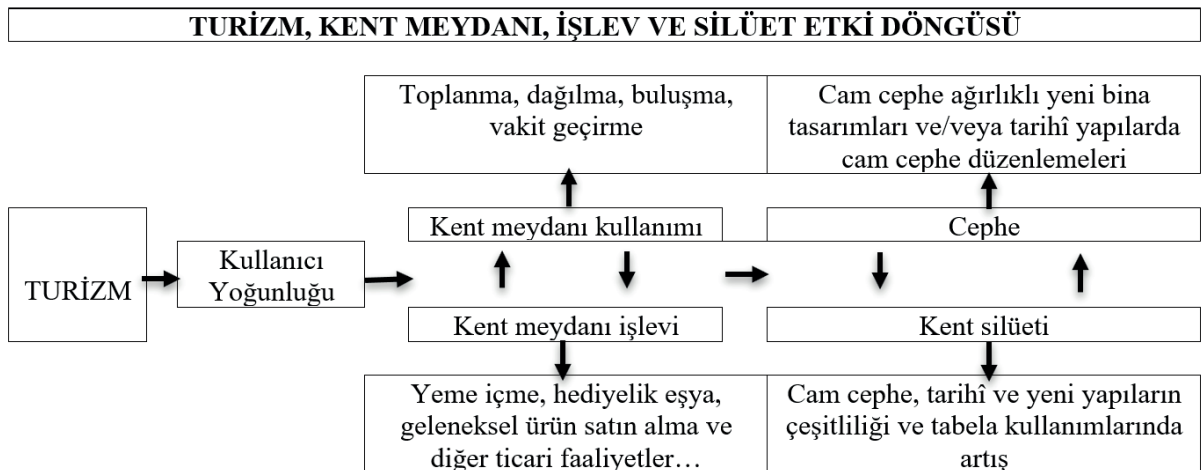
SONUÇ

Çalışma kapsamında turizmin getirdiği kullanıcı yoğunluğunun ve profilinin kent meydanı silüetine, tarihî ve yeni yapılara etkisi Ayvalık Kent Meydanı üzerinde yapılan incelemeler ile değerlendirilmiştir.

Yapılan alan çalışması ve elde edilen bulgular Ayvalık Kent Meydanı'nda yer alan tarihî yapıların ticari veya kamu yapısı olarak kullanıldığını ve kamu yapılarının özgünlüğü korunurken Kanelo Otel hariç ticari yapıların cephelerinin özgünlüğünün cam yüzeylerin

arttırılması ve tabela kullanımları ile bozulduğu tespit edilmiştir. Yeni yapılar ise çoğunlukla ticaret ve konaklama amaçlı tasarlanmıştır. Turizmin etkisi ile ticari faaliyetlerin görünürlüğünün sağlanması için yoğun tabela kullanımı gözlemlenmiştir. Tabela kullanımı ve rihtim boyunda yer alan tenteler kent meydanı silüetini olumsuz yönde etkilemektedir. Silüetin değerinin artması adına tabelaların kaldırılması ve ticari görünürlüğe ilişkin yerel yönetimler tarafından yeni bir çalışmanın başlatılması gerekmektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Şekil 5'te ortaya atılan hipotez, Şekil 18'de Ayvalık Alan Çalışması bağlamında yeniden ele alınmıştır



Şekil 18. Turizm, Kent Meydanı, İşlev ve Silüet Etki Döngüsü



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kent meydanında yer alan tarihî ve yeni yapıların çoğunluğu ticari işlevle kullanılmaktadır. İşletmelerin ticari kaygılarının karşılanması açısından olumlu gözükken bu işlevlere, turistik ve kültürel işlevleri destekleyen, kent meydanının toplanma, dağılma mekânı olma özelliğini pekiştiren kültürel alışverişin sağlanabileceği işlevlerin de eklenmesi meydanın kullanımına olumlu yönde etkileyecektir.

Yeni yapılar arasında yer alan 187/20, 186/15, 1929/1-2 parsellerde yer alan yapıların yüksekliklerinin fazla olması, cephelelerinin bakımsız olması, tarihi yapılar ile yakın konumda yer alması ve tarihi yapıları baskı altına alması kent silüetini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu cephelerin yeniden düzenlenmesi, tasarlanması önerilmektedir.

Yukarıda bahsi geçen bulgular ve sonuçlar ile Ayvalık Kent Meydanı'nın kültürel aktarım, turizm meydanı olarak değerlendirilmesi; bu işleve uygun müze, sergi mekânları gibi yapılar ve işlevler ile donatılması; silüeti bozan yapıların yeniden ele alınması, tasarlanması ve simgesel değeri yüksek tarihî yapıların değerinin ön plana çıkarılması ile meydanın daha kullanışlı hale, yerli ve yabancı turistler açısından çekim noktası haline geleceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle kent meydanı silüeti üzerine ilgili yerel yönetimler tarafından yeni bir çalışmanın başlatılması önerilmektedir. Yapılacak olan bu çalışmada giriş bölümünde belirtilen ICOMOS, UNESCO ve

diğer çalışmalarda elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve bu değerler doğrultusunda Ayvalık Kent Meydanı'nın yeniden ele alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ARIKAN, Z., (1988). 1821 Ayvalık İsyanı. Belleten Türk Tarih Kurumu Derisi, LII(203), ss.571–600

ASHWORTH, G.J., (2008). Grote Markt Groningen:re-heritagisation of the public realm — the University of Groningen research portal. İçinde B. Hayllar, T. Griffin, D. Edwards (Ed.), City Spaces: Tourist Places: Urban Tourism Precincts, Londra, İngiltere: Butterworth-Heinemann, ss.261-274

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ, (1975). Amsterdam Bildirgesi: ss.1-6

AYVALIK BELEDİYESİ, (2020). Ayvalık Belediyesi 2020- 2024 Stratejik Planı: ss.8-9, 20-21, 39, 83, 89-90, 91-106, 125

BAYRAKTAR, B., (2014). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ayvalık Tarihi. Ankara, Türkiye: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, ss.1-11

CHING, F.D.K., (2014). Mimarlık, Biçim, Mekan ve Düzen, S. Lökçe (çev), 6. Bas-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kı, İstanbul, Türkiye: Yem Yayın, ss.320-370.

ÇOPAROĞLU, K., DİRİ, C., DİRİ, B. Ş., KURUGÖL, S., ÖZGÜNLER, M., EREM, Ö., GÖKUC, Y.T., GÖRGÜLÜ, H.C., SEÇKİN, P., OĞUZ, Z., (2011). Balıkesir Kırsalında Yöresel Doku ve Mimari Özelliklere Uygun Yapılaşmanın Yaygınlaştırılması. Ankara, Türkiye: Karamete Tanıtım Tasarım, ss.65-69

GARCÍA-HERNÁNDEZ, M., DE LA CALLE-VAQUERO, M., YUBERO, C., (2017). Cultural heritage and urban tourism: Historic city centres under pressure, Sustainability (Switzerland), 9(8),1-19. Doi: 10.3390/su9081346

GUETZKOW, J., (2002). How the Arts Impact Communities: An Introduction to the Literature on Arts Studies. Princeton, ABD: Princeton University, Centre for Arts and Cultural Policy Studies, ss. 7-9

GÜNGÖR, H., (1972). Temel Tasar. İstanbul, Türkiye: Çeltüt Matbaacılık Kollektif Şti., ss.69-100

GÜÇHAN, N.Ş., (2008). Tracing the Memoir of Dr.Şerafeddin Mağmumi for the Urban Memory of Ayvalık. Metu Journal of the Faculty of Architecture, 25 (1),53-80.

GÜNDOĞDU, H.M., ÜNVEREN, İ.O., (2020). Tekirdağ Merkez Kent Kimli-

ğinin Mekana Yansıması. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi (MTD), 19, 32-68. Doi: 10.17365/TMD.2020.1.2

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1931). The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments: ss.1-5

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1964). Venedik Tüzüğü. C. Erder (çev.): ss.1-2

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1975). European Charter of the Architectural Heritage - 1975: ss.1-3

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1982A). Charter for the preservation of Quebec's Heritage (Deschambault Declaration): ss.1-7

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1982B). Tlaxcala Declaration on the Revitalization of Small Settlements (1982): ss.1-3

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1987). Charter for the Conservation of



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter): ss.1-2

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (1999). Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü. Z. Ahunbay (çev.): ss.1-7

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), (2011). The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas: ss.1-18

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES (ICOMOS), UNITED NATIONS EDUCATIONAL, S. C.O., (UNESCO), (1986). Guidelines For The Inclusion of Contemporary Architecture On The World Herirage List: ss.1-5

KUNTAY, O., (2004). Sürdürülebilir Turizm Planlaması. Ankara, Türkiye: Alp Yayınevi, ss.149-150

MAĞMUMİ, Ş., (2001). Bir Osmanlı Doktorunun Anıları: Yüzyıl Önce Anadolu ve Suriye, Cahit Kayra (çev.), İstanbul, Türkiye: Büke Yayınları, ss.143

MAITLAND, R., NEWMAN, P., (2018). Visitor-host Relationships: Conviviality Between Visitors and Host Communities. İçinde B. Hayllar, T. Griffin, D. Edwards (Eds), City Spaces-tourist Places: Urban Tourism Precincts, Oxford, İngil-

tere: Butterworth Heinemann, ss.223-243. Doi: 10.1002/jtr.2227

ONAT, E., (2020). Mimarlık, Form ve Geometri, 7. Baskı, Ankara, Türkiye: Efil Yayınevi, ss.6-65

PITCHER, D.E., (2019). Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası, B. Tırkancı (çev.), 5. Baskı, İstanbul, Türkiye: Yapı Kredi Yayınları, ss.260-261-263-265-266

SAĞLIK, A., ALKAN, Y., KELKİT, A., DEVECİOĞLU, E.N., SAĞLIK, E., (2016). Meydanların Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Çanakkale İskele Meydanı. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi (MTD), 07: 1-12. Doi: 10.17365/TMD.2016716513

SEVAN, O., (1993). Town and Tourism. ISC Cultural Tourism, ICOMOS, ss.161-168

TUNÇER, M., (2014). Tarihî çevre yok olurken : Amasra, Bergama, Kaş, Uçhisar Örnekleri. Ankara, Türkiye: Alter Yayınevi, ss.1-10-11

TURAN, G., (2008). Mübadelede Ayvalık. İzmir, Türkiye: Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, ss.VII

UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGA-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

NIZATION (UNESCO) (1972). Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: ss.1-14

UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION (UNESCO) (1982). Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi: ss.1-10

UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION (UNESCO) (2015). Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention: ss.1-11

İNTERNET KAYNAKLARI

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YATIRIM VE İŞLETMELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2021). Yıllık Bültenler. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201126/yillik-bultenler.html> (E.T. 05.01.2021)

ANONİM, N.D., OMM – Odunpazarı Modern Müze Eskişehir’de Görkemli Bir Törenle Açıldı! Yapı Dergisi. <https://yapidergisi.com/omm-odunpazarı-modern->

[muze-eskisehirde-gorkemli-bir-torenle-acildi/](https://www.eskiturkiye.net/1473/ayvalik) (E.T. 15.12.2021)

AYVALIK CUMHURİYET MEYDANI / 1930 CİVARI | ESKİ TÜRKİYE FOTOĞRAFLARI ARŞİVİ

<http://www.eskiturkiye.net/1473/ayvalik> (E.T. 02.02.2022)

AYVALIK CUMHURİYET MEYDANI / 1960 CİVARI | ESKİ TÜRKİYE FOTOĞRAFLARI ARŞİVİ. (N.D.)

<http://www.eskiturkiye.net/2943/ayvalik-cumhuriyet-meydani-1960-civari#lg=0&slide=0> (E.T. 15.12.2021)

GALLERY OF BIX LIGHT AND MEDIA FAÇADE AT MOMA - 4. (2003). https://www.archdaily.com/89408/bix-light-and-media-facade-at-moma/bix-harry-schiffer?next_project=no (E.T. 15.12.2021)

UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION (UNESCO), <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6243/> (E.T. 03.02.2022)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Intruduction: Historical cities are special places where society, culture, and history coexist to represent a civilization's past, its development, and the sense of belonging to that society in harmony with various values such as environmental protection, utilitarianism, functionality, economy, and sustainability. Historical cities, which contain many different data, have tangible cultural heritage value and are the heritage of all the nations of the world. In Article 6 of the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, it is stated that historical cities will be accepted as a universal heritage that should be protected by the cooperation of the whole international community (United Nations Educational, 1972: 1-14). Historic cities, which are part of the world cultural heritage, are increasingly becoming the focus of tourism. The dynamic relationship between tourism, culture and historical cities directly affects the urban complex and buildings. It creates pressure especially in city centers (García-Hernández ve diğ., 2017: 1-19). Historical city centers are often the first place where tourists encounter the city. At the same time, it is a center that belongs to the people who live in the historical city. In short, historical city centers are constantly used by both tourists and locals, and they need to respond quickly to new needs. This situation causes the renewal and rehabilitation works in the city centers to be included in the priority list and the new buildings are mostly concentrated in the city centers. This dynamic relationship between tourism, architecture and historical and new buildings has been examined within the scope of this study. **Aim:** The aim of this study is to investigate the effects of tourism and user density, which can directly affect the structures located on the periphery of the historical city square, on the function and silhouette of historical and new buildings. **Method:** A field study was carried out to test the hypothesis. In the field study, the changes that the city center has undergone in the historical process, the functional changes of the buildings in the city center, today's functions and facades are examined. In the examination of the facades, various sources were used and evaluated under the main headings of mass/form, facade layout, floor heights and materials. **Findings and Results:** The findings obtained as a result of the field study are as follows. Tourism and user density did not directly affect the square architecture. However, the fact that tourism caused an increase in commercial activities and the formation of commercial activities in and around the square directly affected the function and silhouette of the square. The buildings that make up the silhouette can be grouped under four different headings: historical public buildings, historical commercial buildings, new commercial buildings and new accommodation buildings. Historical public buildings both



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:566 K:811

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

preserve their original value and do not participate in the signboard pollution that dominates the silhouette. However, the most basic common problem of historical and new buildings shaped by the commercial function is the intensity of signboard usage. While the use of glass facades is common in new commercial buildings, the use of glass materials has been increased in historical commercial buildings, especially on the ground floors. The new buildings built recently are also used for functions such as public buildings, hotels, offices, cafeterias, banks and lodgings. While the quayside is under the dominance of historical buildings, the square and its back are mostly dominated by new buildings. The historical buildings on parcels 185/2 and 186/18 outside the pier are stuck between the new structures and are under pressure. The use of signboard is intense in order for both historical and contemporary buildings to be used mostly for commercial functions and to be perceived by the users of the region, and it negatively affects the silhouette of the city square. In addition, although the use of awnings with a height of at least 2.20 meters is allowed in the conditions for the central area in the Conservation Development Plan of 1994, the top cover system of the sitting areas between the structures along the quay and the sea also prevents the perception of historical buildings. The buildings in parcels 187/20, 186/15 and 1929/1-2 are contrary to the silhouette of the city center in terms of height and do not comply with the plan notes of the Conservation Development Plan dated 1994. The neglected facades of these buildings, which dominate due to height, affect the silhouette of the square. The fact that the building, located on parcel 186/15, is located adjacent to a registered building, causes the historical building to be suppressed. In the evaluation made on duty cycle, it is seen that the windows, doors and openings of the buildings used with commercial functions are used more intensively. The findings show that tourism in Ayvalık city center primarily affects the historical and new buildings functionally, and the facades and silhouette resulting from the function is indirectly affected. For these reasons, it is recommended that a new study be started by the relevant local governments on the silhouette of the city center. In this study, the recommendations made by ICOMOS and UNESCO and the data obtained in other studies should be evaluated and Ayvalık city center should be reconsidered in line with these values.

ESKİŞEHİR KIRSAL KONUTUNDA İKLİMLE DENGELİ MİMARLIK: TÜRKMENKAT KÖYÜ VE KARATEPE KÖYÜ ÖRNEĞİ¹

CLIMATE-RESPONSIVE ARCHITECTURE IN ESKİSEHIR RURAL RESIDENTIAL AREA: THE CASE OF TURKMENKAT VILLAGE AND KARATEPE VILLAGE

Gülşen AKIN GÜLER¹, Emrah GÖKALTUN²

¹⁻²Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-4458-8139¹, 0000-0003-3265-8678²

Öz: Amaç: Bu araştırma, Eskişehir kırsal konut dokusunun iklimle dengeli olma durumunu irdelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. **Yöntem:** Çalışmada, Eskişehir ili Odunpazarı ilçesinde bulunan Türkmentokat Köyü ve Karatepe Köyü'nde gerçekleştirilen alan çalışmalarında planlama, mimari tasarım ve detay çözümü düzeyinde elde edilen veriler doğrultusunda, Eskişehir'de görülen ılıman-kuru iklim tipi için; yerleşim, bina, mekân, yapı kabuğu ve yapı elemanları ölçeklerinde yapılan uygulamalarda iklime uyum sağlanma durumu irdelemiştir. **Bulgular:** Bu çalışmada, Eskişehir kırsal konut dokusunda incelenen örneklerin yerleşim, bina, mekân, yapı kabuğu ve yapı elemanları olmak üzere planlamadan detaya kadar iklimle uyumlu bir şekilde üretildiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Türkmentokat Köyü hem ısıtma hem soğutma dönemi için uygunken, Karatepe Köyü soğutma dönemi için iklimle daha uyumlu bir şekilde üretilmiştir. **Sonuç:** Köylerde iklime uyum açısından mevcut yerel mimari mirasın korunması ve elde edilen iklimle dengeli olma konusundaki derslerin yeni tasarlanacak binalarda da kullanılarak, bu anlayışın sürdürülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Mimari, İklimle Dengeli Mimarlık, Eskişehir

Abstract: Aim: This survey was conducted to examine the adaptability of Eskişehir's rural residential buildings to climate. **Method:** In the study, in line with the data obtained on the planning, architectural design, and details during the field studies in the Odunpazarı, Eskişehir district in Türkmentokat and Karatepe villages, we have evaluated the adaptation to the climate on settlement, building and place, building envelopes and elements scale for the moderate-dry climate type in Eskişehir, based on the previously-mentioned scientific data. **Results:** The study reveals that the samples examined in Eskişehir's rural residential buildings were manufactured in balance with the climate including settlement, building and place, building envelope and elements, from planning to detail. **Conclusion:** It is recommended to conserve the existing local architectural heritage in terms of adaptation to the climate in the villages and continue this approach by using the acquired lessons on being balanced with the climate in the newly designed buildings.

Keywords: Rural Architecture, Climate Responsive Architecture, Eskişehir

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.07

- (1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author Gülşen AKIN GÜLER (Arş.Gör., Res.Ast), Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir / Türkiye, gulsenakinguler@gmail.com, Geliş Tarihi / Received: 13.12.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 20.04.2022, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma - Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Dünyada sanayi devrimi ile başlayan teknolojik gelişmelerin, hayatımızda olumlu etkileri olsa da yaşadığımız doğal çevre ve canlılar üzerine olumsuz etkiler bıraktığı bilinmektedir. Doğal kaynakların yok olması, çevrenin kirlenmesi, somut ve somut olmayan yerel ve geleneksel değerlerin yavaş yavaş kaybolarak aynışması bahsedilen olumsuz etkilerden bazılarıdır. Mimari ürünler, hem çevresel hem de yerel ve kültürel değerlerin etkisiyle ortaya çıktığından teknolojik gelişmeler ve yoğun kentleşmeden büyük ölçüde etkilenerek, hem tasarım süreçleri hem de kullanım açısından değişikliğe uğramıştır. Bunun sonucunda çevreye verilen zarar artmış, rant ve prestij üzerine tasarımlar yapılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile mimarlık alanında çevreye olan duyarlılık konusuna olan ilgi 20.yüzyılın ortalarında artmıştır. Bu yıllarda iklimle uyumlu bina tasarımı ve sürdürülebilir malzemelerin kullanılması üzerine çalışmalar yapılmıştır. Daha sonra dünya genelinde yaşanan enerji krizi ile binalarda kullanılan enerji konusunda daha tasarruflu olunması konusunda araştırmalar yapılmıştır.

Çevresel problemlerin gün geçtikçe artması ve enerji tedariginde meydana gelen sıkıntılar nedeniyle 1990'lı yıllarda sürdürülebilirlik, mimarlık alanında oldukça dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. O günlerden günümüze sürdürülebilirlik kapsamında konu edilen

iklimle uyumlu tasarım konusu güncelliğini korumaktadır. Dünyadaki enerji piyasasındaki sorunlar, yapı elemanları ve mazlemelerindeki teknolojik gelişmeler ve yenilikler, enerjinin korunumu ile iklimle uyumlu tasarım üzerine yapılan çalışmaların devam edeceğini de göstermektedir (Groat ve Vang, 2013: 6-9).

Mimarlık alanında çevreye duyarlı, sürdürülebilir binaların tasarımlarında “yerellik” faktörü, binalar tasarlanırken inşa edileceği yere ait kültürel ve çevresel verilere odaklanılarak o yere ait olmasının sağlanması şeklinde ifade edilebilir. Tasarımları etkileyen çevresel faktörlerin başında gelen iklim ile uyumlu tasarımlarda yerel mimarlığın önemini Mısırlı Mimar Hasan Fathy vurgulamış ve bu konudaki çalışmalara öncülük etmiştir (Fathy, 1986: 5). Son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde iklim ile yerel mimarlık arasında ilişki üzerinden yerel mimarlığın öğretileri araştırılmıştır (Hawkes, 2012: 5-10; Correia, Carlos ve Rocha, 2013: 1-10; Mohammadi vd., 2018: 169-183; Motealleh vd. 2018: 215-223; Sami, 2021: 217-227).

Bu çalışmada ılıman-kuru iklim bölgesinde bulunan Eskişehir ili kırsalındaki “geleneksel, yerel, spontane, mimarsız, anonim mimarlık; yöre mimarisi, halk mimarlığı, yerli mimari, vernaküler mimari” gibi tanımlarla da anılan (Gögebakan ve Saban, 2021: 33) kırsal mimariye ait konut dokusu, iklimle uyumlu olma açısından incelenmiştir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

AMAÇ

Bu çalışma, Eskişehir Türkmentokat Köyü ve Karatepe Köyü kırsal mimarisinin yerleşim özellikleri, mekânsal tasarım, malzeme ve detay çözümleri bakımından incelenerek, bölgenin iklimine uyumlu olma durumunun araştırılması, iklimsel açıdan uygun ve uygun olmayan yönlerinin belirlenmesi ve elde edilen sonuçların, gerek kırsal gerekse kentsel alanda bulunan konutların bu anlamda iyileştirilmesi ve yeni tasarlanacak konutlara ışık olması amacıyla yapılmıştır.

KAPSAM

Geleneksel mimari ile ekolojik tasarım, sürdürülebilir tasarım ya da iklimle uyumlu tasarım ilişkisi hem ülkemizde hem dünyada akademik araştırmalarda konu edilmiş, yerel mimariden çıkarılan dersler yarınlar için ortaya konulmaya çalışılmıştır (Giovagnorio ve Achenza, 2014: 40). Ülkemizde farklı iklim bölgeleri için bu bağlamda çalışmalar yapılmıştır. Örneğin sıcak kuru iklim bölgesinde Diyarbakır geleneksel evleri yerleşim, plan tipleri, yapı kabuğu ve cephe elemanları yapı fiziği kriterleri açısından değerlendirilmiş (Şerefhanoglu Sözen ve Zorer Gedik, 2007: 1810–1816); sıcak nemli iklim bölgesinde Kayaköy yerleşimi, yerel mimaride sürdürülebilirliğin çevresel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları içinde çözümlenmiş (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 515-529); so-

ğuk iklim bölgesinde bulunan Erzurum evlerinde doğal malzeme, geleneksel yapım tekniklerine, iklimle uyumlu tasarım ve mekansal organizasyon stratejilerine dair ipuçları araştırılmıştır (Kırbaş ve Hızlı, 2016: 788–799). Önceki çalışmalara benzer bir yaklaşımla yapılan bu çalışma, ılıman kuru iklim bölgesinde yer alan Eskişehir ili kırsalındaki Türkmentokat ve Karatepe Köyü’ndeki yerel konutları kapsamaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Türkmentokat Köyü’nden üç ve Karatepe Köyü’nden üç adet olmak üzere köylerdeki geleneksel mimari özellikleri yansıtan ve içerisine girilebilen toplam altı adet köy evi örnekleri aşağıdaki basamaklarla sıralanan yöntem doğrultusunda analiz edilmiştir;

- köylerin bulunduğu Eskişehir ilinin iklim bölgesinin belirlenmesi,
- belirlenen iklim bölgesinde iklimle uyumlu tasarım parametrelerinin ortaya konulması,
- köylerde yapılan saha çalışması ile vaziyet planı, mimari plan, yapı kabuğu özellikleri, pencere boyutları gibi verilerin elde edilmesi,
- her yerleşimden geleneksel köy evlerinin sahip olduğu, o yere ait (güneşten ısı kazancı, yapı kabuğunda gerçekleşen ısı kayıpları, doğal havalandırma gibi durumları



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

etkileyen bina aralıkları, mekânsal planlama, malzeme seçimi, yapı kabuğu kurgusu ve pencerlerin hangi boyutlarda açıldığı gibi) karakteristik özellikleri yansıtan üç yapısal örneğin, vaziyet planı, mimari plan, yapı kabuğu özellikleri ve cephedeki saydam alanlar üzerinden incelenmesi,

- yerleşimlerin ve konutların mimari özelliklerinin, belirlenen parametrelere ne derece uyum gösterdiği ortaya konularak olumlu ve olumsuz yönlerinin belirlenmesi,
- karşılaştırmalar yapılarak yerleşimlerden çıkarılan derslerin ortaya konulması.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

“Mimarsız mimarlık” ürünleri olarak değerlendirilen geleneksel kır konutları iklimsel duruma uyum sağlayarak enerji tüketiminin azaltılması konusunda örnek alınabilecek çözümler sunmaktadır. Kırsal mimari incelemeler hem kırsalda yeni inşa edilecek konutlar için hem de kentsel alanlardaki konutlar için iklimle uyumlu olma konusunda pratik çözümler elde edilebilir. Bu bağlamda yapılan çalışmada, Eskişehir ili Odunpazarı ilçesi kırsalındaki yerel konut örneklerinin, bulunduğu yerin iklimine uyumlanması için ne gibi özelliklere sahip olduğu ve bu özelliklerden ne gibi derslerin çıkarılabileceği problemi ele alınmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

İklimsel özellikleri belirlenen bir bölge için yönlenme, yerleşim dokusu, mekânsal planlama ve detay çözümlerinde bu özelliklere uyumlu bir şekilde bina tasarımı yapmada dikkat edilecek bir takım parametreler bulunmaktadır. Bu çalışmada, yapılan literatür araştırması sonucunda elde edilen iklimle uyumlu tasarım parametreleri, başka bir deyişle biyoklimatik tasarım ölçütleri (Kısa Ovalı, 2019: 60) yerleşim, bina, mekân, yapı kabuğu ve yapı elemanları ölçeği başlıkları altında incelenmiştir. Binaların bir araya gelişi ve binalar arası mesafeler yerleşim ölçeğinde; bina biçimi, mekan organizasyonu, yönlenme ve mekan büyüklükleri, bina ve mekan ölçeğinde; yapı kabuğu kurgusu, kullanılan malzemeler, pencere açıklıkları ile güneşten korunma-yararlanma ve doğal havalandırma özellikleri ise yapı kabuğu ve elemanları ölçeğinde ele alınmıştır.

Eskişehir İli ve İklim Özellikleri

Eskişehir ili İç Anadolu Bölgesinin kuzeybatı kısmında, 39° 49' K - 39° 43' K enlemleri ile 30° 24' D - 30° 43' D boylamları arasında yer almaktadır. Eskişehir'in genel olarak topografik yapısını inceleyecek olursak, Sakarya ve Porsuk havzalarındaki düzlükler ile bunları çevreleyen dağlardan oluşmaktadır. Havzaları Bozdağ ve Sündiken sıradağları ile çevrili iken batı ve güney bölgelerinden ise Türkmen



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dağı, Yazılıkaya Yaylası ve Emirdağ ile çevrelenmektedir. Deniz seviyesinden yüksekliği 792 m olan Eskişehir'in %22'sini dağlar, %26'sını ovalar oluşturmaktadır (ÇED 2019 Raporu, 2020: 1).

Eskişehir için farklı iklim sınıflandırmaları yapılmıştır (Tablo 1). Ancak daha önce yapılan benzer çalışmalarda (Zeren vd., 1987:12;

Akşit, 2005: 124) Türkiye için yapılaşma kültürü ile uyumlu iklim sınıflaması kullanılarak soğuk, ılıman-kuru, ılıman-nemli, sıcak-kuru ve sıcak-nemli olmak üzere 5 bölgeye ayrılmış ve Eskişehir ılıman kuru iklim bölgesinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmada da Eskişehir ılıman kuru iklimde kabul edilerek değerlendirilmeler yapılmıştır.

Tablo 1. 1981-2010 İklim Periyodunda Eskişehir İçin Farklı İklim Sınıflandırmaları¹.

İklim Sınıflandırması	İklim Sınıfı
Aydeniz	kurak
De Martonne	yarı kurak-nemli arası
Eriñç	yarı kurak
Trewartha	kışları soğuk, (-0,01), yazları ılık (21,63)
Thornthwaite	D,B'1,s,b'3 (D: Yarı Kurak B'1: 1. Derece Mezotermal s: Su fazlası kış mevsiminde ve orta derecede olan b'3: Yaz Buharlaşma Oranı : % 54,9)
Köppen-Geiger	Dc (karasal ılıman iklim)

Eskişehir'de 1928 – 2020 ölçüm periyodu aralığında ortalama sıcaklıkların 15° nin altında olduğu Ekim-Nisan arasındaki zaman dilimi ısıtma dönemi olarak değerlendirilebilir.² En

kurak dönem yaz aylarında iken en çok yağış kış ve ilkbahar döneminde alınmaktadır. Güneşlenme süresinin yüksek olduğu aylar ise yaz aylarıdır (Tablo 2).

2 <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ESKISEHIR>
(E.T. 06.12.2021)

Tablo 2. 1928 – 2020 Ölçüm Periyodu Aralığında Eskişehir’de Aylara Göre Sıcaklık, Yağış ve Güneşlenme Süresi Verileri²

Eskişehir	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ort. Sıcaklık (°C)	0.1	1.8	5.4	10.7	15.5	19.2	21.9	21.8	17.8	12.4	7.0	2.3	11.3
Ort. En Yüksek Sıcaklık (°C)	3.8	6.5	11.4	17.3	22.1	26.0	29.0	29.4	25.5	19.6	12.8	6.2	17.5
Ort. En Düşük Sıcaklık (°C)	-3.4	-2.2	0.1	4.3	8.7	11.9	14.3	14.3	10.4	6.0	2.0	-1.1	5.4
Ort. Güneşlenme Süresi (saat)	2.4	3.3	4.6	5.9	7.9	9.6	10.7	10.2	8.2	5.8	3.7	2.2	6.2
Ort. Yağışlı Gün Sayısı	12.6	11.1	10.7	10.4	10.8	7.5	3.9	3.0	4.1	7.1	9.1	12.1	102.4
Aylık Toplam Yağış Ort. (mm)	41.0	35.6	36.8	36.6	45.5	35.8	14.6	7.9	15.3	24.8	31.0	48.0	372.9

Eskişehir ilinde batı yönünden esen rüzgârlar esen toplam rüzgarın % 40’ını oluştururken, rüzgarların % 30’u doğu, % 20’si kuzey ve % 10’u ise güney yönünden esmektedir. Bu oranlara göre hakim rüzgar yönünün batı olduğu kabul edilmektedir (Yıldırım, 2004: 139-1 50). Bu rüzgârlar aylara göre incelendiğinde ise soğuk aylarda doğu yönünden, sıcak aylarda ise batı yönünden estiği belirlenmiştir. Hakim rüzgar yönü kış aylarında güneydoğu, yaz aylarında kuzeybatıdır (Erinç, 1996: 309).

İklimle Uyumlu Tasarım Parametreleri

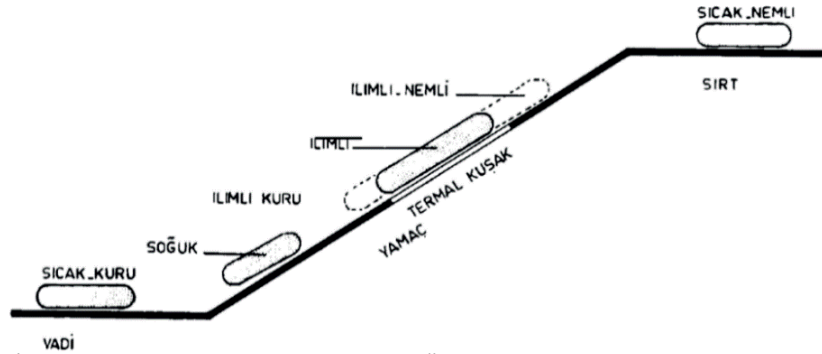
Ilıman kuru iklim (karasal ılıman iklim) bölgelerinde ısıtma döneminde ısı kayıplarını azaltarak ısı kazancını arttırmak hedefiyle rüzgârdan korunma ve güneşten yararlanma, soğutma döneminde ise ısı kayıplarını arttırmak ve ısı kazançlarını azaltmak hedefiyle rüzgârdan yararlanma ve güneşten korunma istenir. Ancak ısıtma dönemi, soğutma dönemine göre uzun olduğu için tasarımda ana kararlar bu durum göz önüne alınarak verilmektedir.

Yerleşim Ölçeğinde İklim Uyum

Yerleşim yerinin hangi yarım kürede olduğu, aldığı güneş ışığı yönünü değiştirmektedir. Kuzey yarım kürede yer alan bir yamaç incelendiğinde, güney yamaç daha fazla güneş ışığı alırken kuzey yamaç gölgede kalmaktadır. Güneş ışınlarının yönü nedeniyle kuzey yamaç ve vadiler, güney bakılı yamaçlara ve ovalara göre serindirler (Klimatoloji 2: 32-33). Ayrıca topoğrafya rüzgârın karakterini de etkilemektedir. Yüksek yerlerde rüzgârın etkisi artarken dip noktalarda azalmaktadır (Gut ve Ackerknecht, 1993: 10-50).

Farklı iklim tiplerinde topoğrafya üzerine

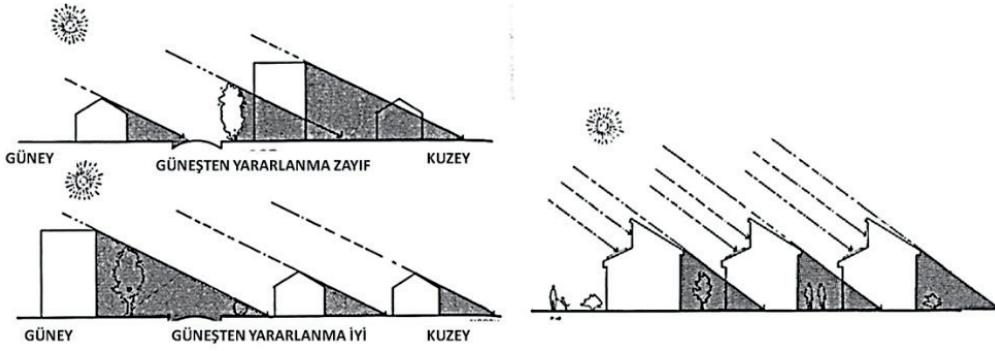
bir yerleşim kurulurken, yukarıda anlatılan etkenler doğrultusunda karar verilmelidir. Ilıman kuru iklim, soğuk iklimle benzerlik göstermektedir ve soğuk iklim bölgelerinde yerleşim, güneş ışınlarının daha çok olduğu ve rüzgardan daha az etkilenen güney yamaçının vadiye yakın olan bölgelerinde olmalıdır. Ilıman kuru bölgede binaların yerleşimi vadiye yakın yamaçta, ılıman nemli bölgede ise vadinin daha yüksek kesimlerinde yer alması beklenir (Şekil 1).



Şekil 1. İklimle Uyumlu Yerleşim Topoğrafyası Üzerindeki Uygun Yeri (Zeren vd., 1987: 38)

Binaların yerleşimleri ısı kazançlarını ve kayıplarını etkilemektedir. Binaların tasarımları yapılırken bina aralıkları, yükseklikleri ve buna göre rüzgârın etkisi ısı kayıplarını etkilemektedir. Güneşten daha fazla yararlanma amacıyla binaların tasarımları yapılırken aralarında geniş boşluklar bırakılabilir. Eğer yeterince aralık bırakılmıyorsa güneş ışınla-

rını almak için güney cephelere çatı penceresi ve güneş toplayan elemanlar yerleştirilebilir (Şekil 2). Ilıman iklimlerdeki binalarda yerleşimler için daha esnek çözümler yapılabilir. Ancak Eskişehir ili için bu durum incelendiğinde ılıman kuru iklim görülmesi dolayısıyla hem kompakt hem de seyrek yerleşim tercih edilebilir.

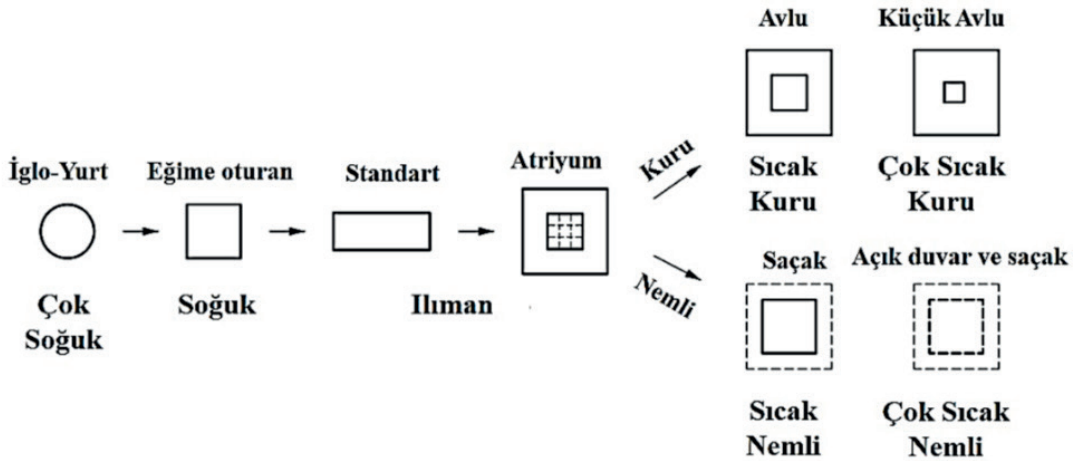


Şekil 2. Güneşten Yararlanma İçin Yapılacak Düzenlemeler (Lechner, 1991: 338)

Bina ve Mekân Ölçeğinde İklim Uyum

Binaların çevresindeki yapılaşma durumu güneş ışınımlarını etkilemektedir. Bina çevresinde bulunan bir öge ile hem gölgeleme yapabilirken hem de yansıtma özelliğinden yararlanılabilir. Aynı zamanda bir öge hem rüzgâr kırıcı ve hem de yönlendirici olarak değerlendirilebilir.

Güneşten yararlanmayı arttırmak için ısıtma döneminin uzun olduğu yerlerde doğu/batı aksında uzanan dikdörtgen ya da kare benzeri kompakt binalar tercih edilmelidir (Şekil 3). Ilıman iklim bölgelerinde ise ısıtma ve soğutma yükleri diğer bölgelere göre daha az olduğundan serbest formlar doğu/batı aksında tercih edilebilir (Olgay, 1963: 161).



Şekil 3. İklim Bölgelerine Göre Uygun Bina Formları (Lechner, 1991: 338)

Ülkemizdeki binalar için en uygun yönleme aralıkları bölgelere göre farklılık göstermektedir. Doğu/batı aksında uzanan bina formları

soğuk, sıcak nemli, ılıman nemli ve ılıman kuru iklim bölgeleri için uygun iken, güney-batı/kuzeydoğu aksında uzanan formlar sıcak



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kuru iklim için uygundur. Ilıman kuru iklim bölgesi için güneşe göre uygun yönlenme binanın geniş yüzeyi güneyden olacak şekilde güneydoğuya 27° olarak belirlenmiştir ve yönelimin rüzgara geniş açıklık veremeyecek şekilde sağlanması gerekir (Zeren vd., 1987: 57). Tasarımlarda enerjinin korunumu, mekân büyüklükleri, mekânların organizasyonu, baktıkları yönler ve doğal havalandırma durumlarına göre değişiklik göstermektedir (Burberry, 1983: 34).

Yapı Kabuğu ve Elemanları Ölçeğinde İklim Uyum

Binalarda enerjinin korunumunun sağlanması için hem ısıtma hem de soğutma döneminde dikkat edilmesi gereken durumlar vardır. Isıtma dönemlerinde yapıların dış kabuğu ve pencerelerden ısı kayıplarının azaltılması ve aynı zamanda sızıntıların önlenmesi ve hava akımlarının engellenmesi gerekmektedir. Soğutma döneminde ise iletim ve ışınlama ile meydana gelen ısı kazançlarının azaltılması beklenir (Watson ve Labs, 1983: 5). Yapının bulunduğu bölgeye göre ısıtma döneminin uzunluğu değişmektedir. Bu dönemin uzun olduğu bölgelerde yapı kabuğu ve elemanları ısı miktarını en az kaybedecek şekilde tasarlanmalıdır (Berköz vd., 1995: 54-63). Binaların duvar, döşeme, tavan, çatı alanlarında kullanılan malzemeler ısı yalıtımında yeterli olmazsa ısı yalıtım malzemeleri ile ek yalıtım sağlanabilir (Mould, 1992: 173). Ilıman kuru

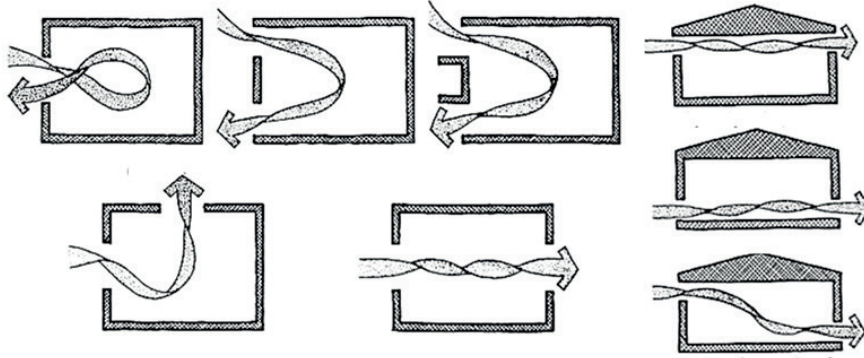
iklim bölgesinde eğimli ve yalıtılmış çatılar tasarlanmalıdır (Kısa Ovalı, 2019: 60). Binalarda saydam alanlardan ısı enerjisi kazanımı olsa da, bu tür alanlarda ısı kayıpları, diğer alanlara göre daha fazladır. Bu alanlarda kazanılan enerjinin kaybedilene göre daha büyük olacak şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda geniş pencerelerin, güneşi az alan cephelerde büyük olmaması gerekmektedir (Göksal Özbalta, 1998: 23-24).

Soğutma dönemi için pencerelerin hangi yönde olduğu, şekli ve büyüklüğü, kullanılan malzemelerin türü önemlidir. Özellikle güney cephelerde diğer cephelere göre daha küçük pencerelerin kullanılması ve uygun malzemelerin seçilmesi güneş kontrolünü sağlamaktadır. Bu alanlardaki tasarımlarda temel gölgeleme elemanları kullanılabilir. Bunlar düşey, yatay ve kafes olarak sınıflandırılır. Yatay elemanlar, güneşin tam karşıdan geldiği cephelerde kullanılmalıdır (Szokolay, 2004: 28-35). Soğuk aylarda güneş ışınlarının daha eğik olması sayesinde yaz aylarında geçemeyen ışınlar, kış aylarında geçmektedir. Böylece mekânın ısınmasına katkı sağlamaktadır.

Havalandırma ile bir yapıdaki sıcak hava uzaklaştırılarak serinleme sağlanmaktadır. Binaların farklı bölgelerinde hava akışını ve yönünü etkileyen açıklıklar ve iç bölmeler bulunmaktadır. Burada pencere, kapı ve

iç bölmelerin yerleri önemlidir (Melaragno, 1982: 326; aktaran Brown ve Dekay, 2001: 242). Binaların içerisindeki açık alanların karşılıklı duvarlarda olması durumunda hava akışı hızlanmakta, yanyana olması durumunda ise rüzgarın eğik geldiği durumlarda hava karışımı güçlenmektedir ve bu da soğutmaya

neden olur. Duvar boşluklarının tümünün tavana ya da döşemeye yakın olması durumunda istenilen hava akışı oluşmamaktadır. Bu nedenle boşlukların orta ve yüksek noktalarında düzenlenmesiyle istenilen düzeyde hava akışı elde edilebilir (Şekil 4) (Brown ve Dekay, 2001: 243).



Şekil 4. Pencere Boyut ve Konumlarının Doğal Havalandırmaya Etkisi (Brown ve Dekay, 2001: 242)

BULGULAR

Bu bölümde yerleşim, bina, mekân, yapı kabuğu ve yapı elemanları ölçeğinde elde edilen veriler doğrultusunda tasarım parametreleri üzerinden değerlendirmeler yapılarak bulgular sunulmuştur.

Türkmentokat Köyü - Yerleşim Ölçeğinde Değerlendirme

Odunpazarı ilçesi sınırlarında, Eskişehir – Ankara karayoluna yakın bir konumda bulunan ve ovaya yerleşen Türkmentokat Kö-

yü'ndeki geleneksel konutların çoğu kullanılmamaktadır ve harap durumdadır. Köy sakinleri yaşamlarını yeni inşa edilen betonarme konutlarda sürdürmektedir. Yol genişlikleri 5 ile 10 metre arasında değişirken, organik sayılabilecek formda olan yapı adalarında avlulu bir yerleşim dokusu görülmektedir. Etrafı 1.5 - 2 metre taş duvarla çevrili olan avluların çeperlerinde ahır ve depo gibi birimler de bulunmaktadır. Ne çok sık ne de çok seyrek yoğunlukta olan yerleşimin ılıman kuru iklim için uygun olduğu söylenebilir (Şekil 5).

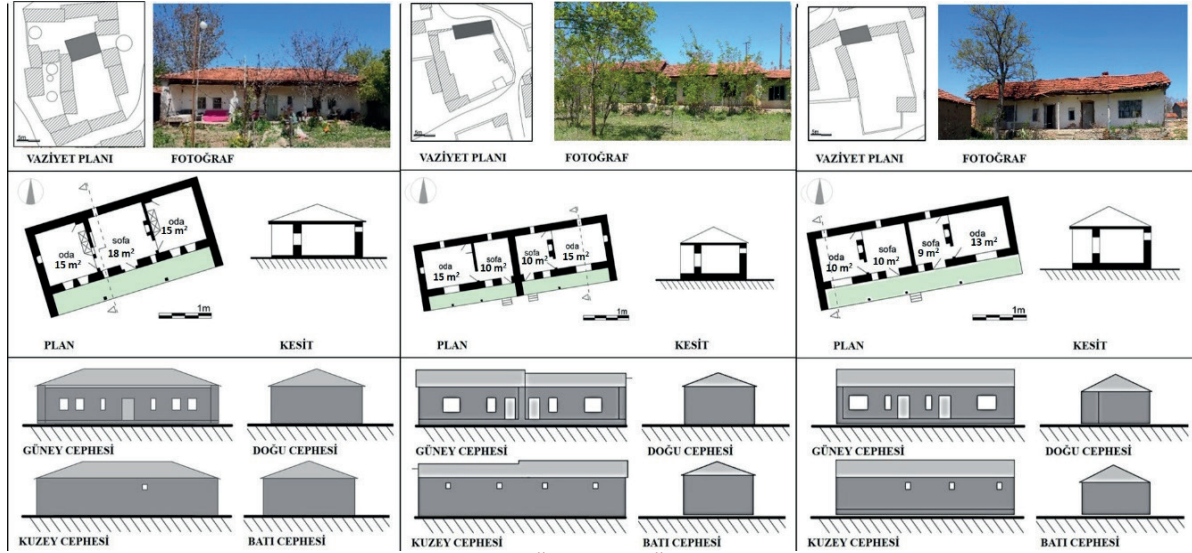


Şekil 5. Türkmentokat Köyü'nün Yerleşim Dokusu ve İncelenen Konutların Yerleşim Planları

Türkmentokat Köyü - Bina ve Mekân Ölçeğinde Değerlendirme

Köyde bulunan geleneksel konutlar genellikle avlunun kuzey kısmına yerleştirilmiştir. Güneye ya da güney doğuya yönelen dikdörtgen formlu binaların güney cepheleri avluya, kuzey cepheleri ise sokağa ya da arka binanın avlusuna bakmaktadır. Avlunun doğu ve batı kısımlarına ahır, depo gibi birimler yerleştirilmiştir. Zaman içerisinde bu birimlerin ihtiyaçlar doğrultusunda barınma birimlerine dönüştürülerek kullanıldığı da bilinmektedir. Genellikle tek katlı olarak üretilen konutlar ile avlu duvarı arasında en az 10 metre mesafe bulunmaktadır. Bu mesafe, konutun rüzgar ve güneş alması için yeterli gelmekte-

dir. Genellikle bir sofa ve bir odadan oluşan konut birimleri yanyana getirilerek aynı avluda akraba olan iki ailenin birlikte yaşayacağı şekilde düzenlenmiştir. Bununla birlikte ortada sofa ve iki yanda birer oda olacak şekilde düzenlenen konutlar da mevcuttur. Mekan büyüklükleri 8 ile 20 m² arasında değişmektedir. Yaşamın çoğu avluda ve sofa adı verilen yaşama biriminde geçmektedir. Sofada bulunan ocakta yemek pişirilirken aynı zamanda ısıtma da sağlanmaktadır. Konutun girişinde bulunan ve üzeri çatı ile örtülü olan teras, yaz aylarında gölgelikli bir dış mekan sunarken aynı zamanda güneş kontrolünün sağlanmasına katkı sunmaktadır (Şekil 6).

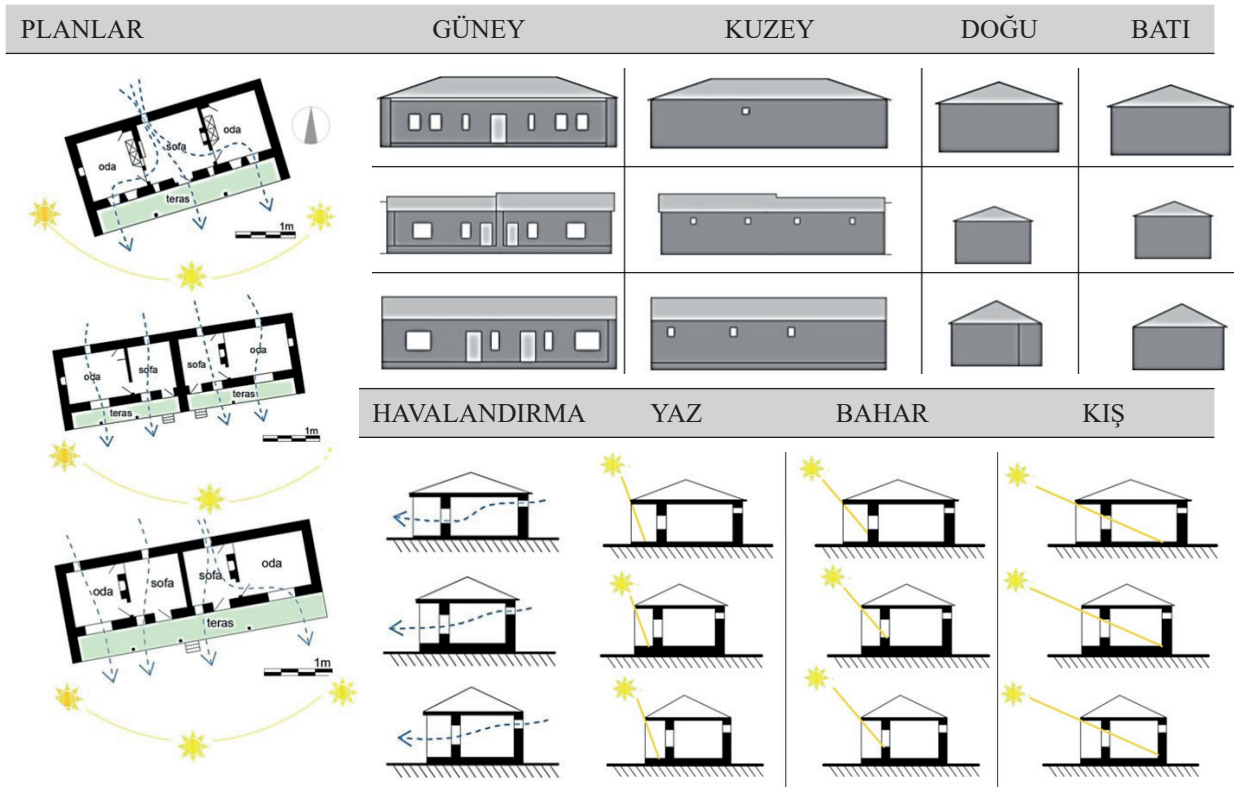


Şekil 6. Türkmentokat Köyü'nden Üç Konut Örneğine Ait Plan, Kesit ve Cepheler

Türkmentokat Köyü - Yapı Kabuğu ve Elemanları Ölçeğinde Değerlendirme

Köyde bulunan yerel konutların yapı kabuklarında açılan pencereler güney kısımda çok sayıda ve daha genişken, kuzey cephede her birime bir pencere düşecek şekilde oldukça küçük boyutlarda (en fazla 40x40cm gibi) düzenlenmiş ve dışarıdan ahşap kapak yapılmıştır. Diğer cepheler genellikle sağır olarak bırakılmıştır. Odaların önünde uzanan terasın üzerini kapatan saçaklar, yazın güney cepheden gelen güneş ışınlarından koruma sağlar-

ken, kışın daha eğik açıyla gelen güneş ışınlarının konut içerisine girmesine izin verecek şekilde düzenlenmiştir (Şekil 7). Isıtma döneminde açılmayan ve kapaklarla kapatılan kuzey pencereleri, güneydeki pencerelerden yüksek bir konumda bulunmaktadır. Soğutma döneminde açılan bu pencereler, kuzeybatıdan gelen hakim rüzgarı içeri alarak, karşısında bulunan güney pencereleri de açıldığında doğal çapraz havalandırma sağlanabilmektedir.



Şekil 7. Türkmentokat Köyü'ndeki Konutlarda Güneşten Yararlanma/Korunma ve Doğal Havalandırma Durumları

Köyde bulunan geleneksel konutların yapım sistemi yığma olup, temeller yaklaşık 60 cm kalınlığında taş duvar ile oluşturulurken, bina duvarları 30-50 cm seviyesine kadar taş duvar, sonrasında ise kerpiç duvar olarak inşa edilmiştir. Yaklaşık 7 cm kalınlığında saman katkılı toprak sıva ile sıvanan duvarların kalınlıkları 60 cm'ye kadar çıkabilmektedir. Bina tavanına yatay bir şekilde uzatılarak duvarlara oturtulan dairesel formadaki ahşap taşıyıcı elemanların iç mekana bakan kısmı, ahşap çitlerle aralıklı bir şekilde bağdadi tekniği ile kaplanarak, saman katkılı toprak sıva

ile sıvanmıştır. Döşeme üzerine yine saman katkılı toprak yığılarak dam oluşturulmuş ve üzerine kırma ya da beşik çatı oturtulmuştur. Marsilya tipi kiremit ile yapılan dış çatı kaplamasının altına ısı yalıtım malzemesi görevi görecektir. Örtülen çok katmanlı ahşap kamışlar yağmur sularının içeri sızmasını önlemede de etkili rol oynamaktadır (Şekil 8). Bilindiği gibi kerpiç, saman, ahşap ve kamış gibi malzemelerin ısı iletkenlik kat sayıları günümüzde sıkça kullanılan betonarme ya da tuğla gibi yapı malzemelerine göre daha düşüktür.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

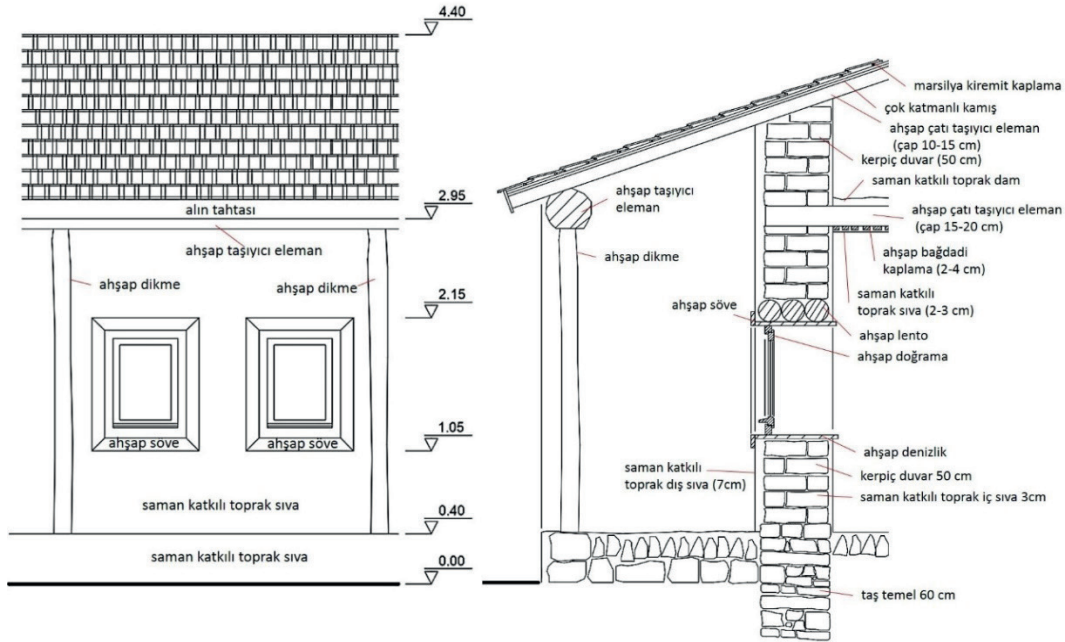
ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)



Şekil 8. Türkmentokat Köyü'ndeki Konutlara İlişkin Kesit ve Cephe Sistemi

Karatepe Köyü - Yerleşim Ölçeğinde Değerlendirme

Türkmentokat Köyü'ne yakın bir konumda bulunan Karatepe Köyü'nün yerleşim dokusu ve kullanım durumu Türkmentokat Köyü'yle oldukça benzerlik göstermektedir. Yol genişlikleri 5 ile 15 metre arasında değişirken, dik-törtgene daha yakın ancak yine de organik sa-

yılabilecek formda olan yapı adalarında avlu-lu bir yerleşim dokusu görülmektedir. Etrafı 1-1.5 metre taş duvarla çevrili olan avluların çeperlerinde yine ahır ve depo gibi birimler de bulunmaktadır. Ne çok sık ne de çok seyrek yoğunlukta olan yerleşimin ılıman kuru iklim için uygun olduğu söylenebilir (Şekil 9).

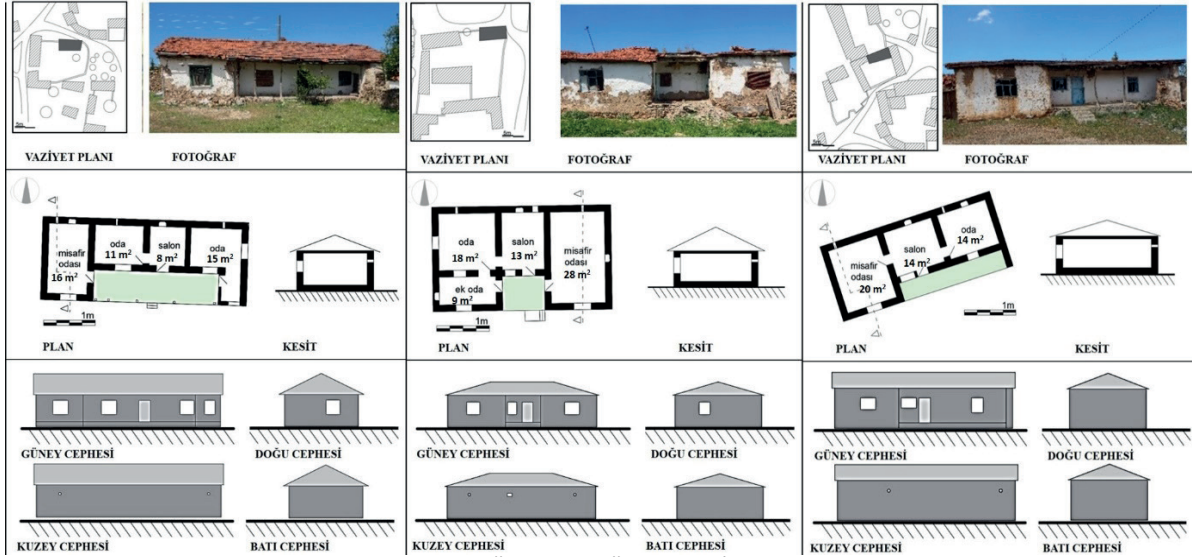


Şekil 9. Karatepe Köyü'nün Yerleşim Dokusu ve İncelenen Konutların Yerleşim Planları

Karatepe Köyü - Bina ve Mekân Ölçeğinde Değerlendirme

Türkmentokat Köyü'nde olduğu gibi köyde bulunan geleneksel konutlar genellikle avlunun kuzey kısmına yerleştirilmiştir. Güneye ya da güneydoğuya yönelen dikdörtgen formlu binaların güney cepheleri avluya, kuzey cepheleri ise sokağa ya da arka binanın avlusuna bakmaktadır. Avlunun diğer kısımlarına ahır, depo gibi birimler yerleştirilmiştir. Genellikle tek katlı olarak üretilse de köyde iki katlı konutlar mevcuttur ancak harap durumdadır. Konut ile avlu duvarı arasında en az 10 metre mesafe bulunduğu için güneş ve rüzgarın kesilmesi durumu söz konusu değildir. Türkmentokat Köyü'ne benzer

şekilde bir oda ve giriş biriminden oluşan konutlara ek olarak genişliği 30 m² ye kadar ulaşan bir misafir odası eklenmiştir. Bazı örneklerde misafir odasına, giriş biriminden geçiş sağlanırken bazı örneklerde ise doğrudan terastan giriş sağlandığı görülmüştür. Bu durum ısıtma dönemi için olumlu değildir. Türkmentokat Köyü'nde giriş birimi sofa, ısıtma elemanı da ocak olarak adlandırılırken Karatepe Köyü'nde giriş birimine salon, pişirme ve ısınma amacıyla kullanılan elemana ise "pece" ismi verilmektedir. Salon ve odaların büyüklükleri 8 ile 20 m² arasında değişmektedir (Şekil 10). Konutun önünde uzanan teras ise Türkmentokat Köyü ile benzer olanaklar sunmaktadır.



Şekil 10. Karatepe Köyü'nden Üç Konut Örneğine İlişkin Plan, Kesit ve Cepheler

Karatepe Köyü - Yapı Kabuğu ve Elemanları Ölçeğinde Değerlendirme

Karatepe Köyü'ndeki geleneksel konutların yapı kabukları Türkmentokat Köyü'ndeki konutlarla benzerlik göstermektedir (Şekil 8). Konutların temelleri doğal taş, duvarları ise saman katkılı kerpiç ile inşa edilmiş, çatıları ise ahşap sistemle oluşturularak üzeri Marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır (Şekil 11). Türkmentokat Köyü'nden farklı olarak bu

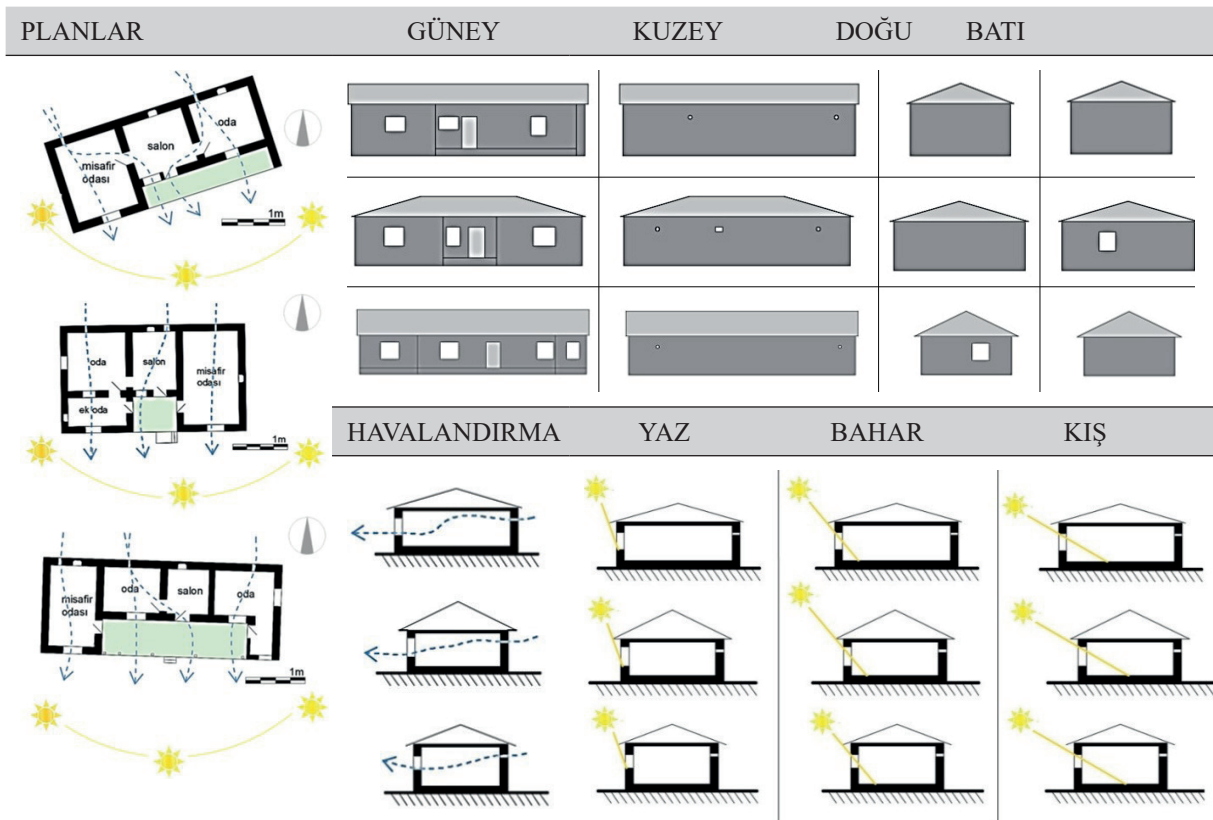
köyde bulunan binaların batı ve doğu cephelerinde de pencereler bulunmaktadır. Bununla birlikte kuzey cephedeki pencereler daha küçük yapılmış ve bazı odaların kuzey duvarlarında çapı yaklaşık 10 cm olan dairesel boşluklar açıldığı görülmüştür. Poyraz deliği olarak adlandırılan bu boşluklar, ısıtma döneminde saman katkılı toprak harç ile doldurulmaktadır. Soğutma döneminde ise açılarak binanın havalandırılmasının etkin bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır (Şekil 11).



Şekil 11. Karatepe Köyü'ndeki Konutlarda Cephelere İlişkin Detaylar ve Poyraz Deliği (sağda) (G. Akın Güler Arşivi)

Karatepe Köyü'nde diğer köyle benzer şekilde salon ve odanın önünde teras yer almaktadır ve üzeri örtülü olan bu teras yaz aylarında gölgelikli bir dış mekan sunarken, önünde bulunduğu mekanların güneşten korunması-

nı sağlamaktadır. Ancak misafir odası olarak üretilen birim terası da içine aldığı için bu mekanın güneşten korunması için yalnızca yaklaşık 50 cm olan çatı saçağı etkili olmaktadır (Şekil 12).



Şekil 12. Karatepe Köyü'ndeki Konutlarda Güneşten Yararlanma/Korunma ve Doğal Havalandırma Durumları

TARTIŞMA

Tecrübe ile olgunlaşmış olan mimari anlayış ile sosyokültürel, sosyoekonomik ve (iklimi de içeren) çevresel faktörlerin yerellik ile harmanlanarak ürettiği mimarlık ürünlerinin somut ve de somut olmayan değerlerinin ortaya çıkarılması, hem sürdürülebilmesi hem

de gelecek mimarilere çözüm önerileri sunabilmesi açısından kıymetlidir. Bu nedenle günümüz koşullarında hızlı değişim ile yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan geleneksel/yerel kırsal mimari mirasın belgelenmesi ve farklı açılardan analiz edilerek sahip olduğu akılcı çözümlerin gün yüzüne çıkarılma-

sı gereklidir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2015: 157-162). Bu bağlamda aynı zamanda Eskişehir'deki kırsal mimarinin belgelenmesi niteliği taşıyan bu çalışmanın bulgularına göre incelenen iki köyün ılıman kuru iklimle dengeli tasarım çözümlerine uygunluğu konusundaki özellikleri Tablo 3'te özetlenmiştir. Buna göre her iki köy için yamaca yerleşim iklimsel açıdan daha olumluyken, ovaya yerleşim görülmüştür. Türkmentokat Köyü tüm ölçeklerde ısıtma ve soğutma dönemleri için ılıman kuru

iklime uyumlu iken, Karatepe Köyü'ndeki misafir odası soğutma döneminde iklimle uyumu hem mekanların diğer odalara göre büyük olması (yaklaşık 30 m²) hem de sofa yerine doğrudan dış ortamdan giriş sağlanması sebebiyle bozmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Karatepe Köyü'ndeki konutlar soğutma dönemine daha uyumludur. Ancak şu da vurgulanmalıdır ki misafir odasına sofadan geçiş sağlanan örnekler de bulunmaktadır.

Tablo 3. Köylerin İklimle Uyumlu Olma Açısından Karşılaştırılması

Ölçek	İlman Kuru İklimle Uygun Çözüm	Türkmentokat Köyü	Karatepe Köyü
Yerleşim Ölçeğinde	yamaca yerleşim ne çok yoğun ne çok seyrek yerleşim	— ovaya yerleşim ✓ orta yoğunlukta yerleşim	— ovaya yerleşim ✓ orta yoğunlukta yerleşim
Bina ve Mekan Ölçeğinde	güneşi ve rüzgarı kesmeyen bina aralıkları güney- güneydoğu yönelimi uygun mekan büyüklükleri ısıl bölgeleme	✓ tek katlı binalar için en az 10 metre bina aralığı ✓ güney- güneydoğu yönelimi ✓ 8 ile 18 m ² arasında değişen mekan büyüklükleri ✓ sofadan dağılım	✓ tek katlı binalar için en az 10 metre bina aralığı ✓ güney- güneydoğu yönelimi ✓ 8 ile 20 m ² arasında değişen mekan büyüklükleri ✓ sofadan dağılım — misafir odasına dışarıdan giriş — misafir odası yaklaşık 30 m ² mekan büyüklüğü
Yapı Kabuğu ve Elemanları Ölçeğinde	güneş enerjisinden yararlanma güneş kontrolü etkin doğal havalandırma ısıl performansı yüksek malzeme	✓ güneyde geniş, kuzeyde küçük pencereler ✓ güneyde saçak ✓ çapraz havalandırma ✓ kerpiç, kamış, ahşap, saman	✓ güneyde geniş pencereler, kuzeyde küçük pencereler ve poyraz deliği ✓ güneyde saçak ✓ çapraz havalandırma ✓ kerpiç, kamış, ahşap, saman



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Diğer iklim bölgelerindeki yerel mimarlık ürünleriyle karşılaştırıldığında bu bölgenin yerel ve doğal malzeme kullanımı açısından benzerlik gösterdiği söylenebilir. Yerleşim dokusu açısından karşılaştırıldığında sıcak kuru ve soğuk iklim bölgesindeki yerel konutların yerleşiminden farklılaştığı, diğer bölgelerde sıcak ve soğuk rüzgarlardan korunmak için yerleşimin daha kompakt ve avluların daha dar planlandığı görülmektedir. Soğuk iklim bölgesinde bulunan Erzurum evlerinde duvar kalınlıkları, incelenen bölgeye göre (45-60cm) daha fazla iken (80-100 cm), çatıda çok katmanlı strüktür ve daha kalın saman katkılı toprak örtüsü bulunmaktadır (Kırbaş ve Hızlı, 2016: 792). İncelenen alanlarda yönelim güney-güneydoğuya doğru olup geniş pencereler bu cephelere açılırken, sıcak nemli iklimde bulunan Kayaköy yerleşiminde rüzgar alan sırt bölgesinde yerleşilerek, yönelim kuzeye doğru yapılmış ve geniş pencereler kuzey cepheye açılmıştır (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 522). Sıcak kuru iklim bölgesinde bulunan Diyarbakır evlerinde yaz, kış ve bahar kullanımı için farklı mekanlar tasarlanmış, yönelimler güneşten yararlanma ya da korunma isteğine göre ayarlanmıştır. Avluya dönük olarak kurgulanan yaşam, avluda bulunan su ögesi ve ağaçlarla uzun soğutma döneminde serinletici etkiden yararlanmak üzere kullanılmıştır (Şerefhanoglu Sözen ve Zorer Gedik, 2007: 1813). Farklı iklim bölgelerinde bulunan yerel konutlarda yerleşim, mekansal planlama

ve detay çözümleri iklime göre farklılık gösterse de iklime uyumlu olma anlayışı açısından benzerlik göstermektedir

SONUÇ

Bu çalışmada yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda, yerel konutların avlularda birbirinin güneşini ve rüzgarını kesmeyecek şekilde konumlandırılması, uygun yönlenme, mekanlara sofadan ya da salondan dağılım sağlanması, güneyde geniş, kuzeyde dar olmak üzere karşılıklı açılan pencerelerle güneşten enerji kazanımı ve etkin doğal havalandırılmanın sağlanması, güneyde saçak kullanımı ile soğutma döneminde güneşten korunma; doğal, yerel ve ısı performans yüksek malzeme kullanımı gibi özelliklere sahip olmaları, bu yerel konutların bölgenin iklimine ve çevresine uyumlu bir şekilde inşa edildiğini göstermektedir. Özellikle kuzey cephede açılan ve kış aylarında kapatılan poyraz delikleri etkin havalandırmanın sağlanması için geliştirilen özel bir çözüm olarak dikkat çekicidir. Karatepe Köyü'ndeki bazı konutlarda misafir odalarına dışarıdan giriş sağlanması ısıtma dönemi için olumsuz olsa da bu olumsuzluk giderilerek yerel konutlar, köylerde inşa edilen, her yöne bakabilen, köyün dokusuyla uyum sağlamayan, doğal ve yerel malzemelerin kullanılmadığı, etkin havalandırma ve güneş kontrolünün sağlanamadığı ve her yere yerleşebilecek gibi duran "modern" konutlara örnek olmalıdır. Bununla birlikte yerel konutlar-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dan alınan bu dersler, tasarım anlayışı olarak kentlerde inşa edilecek konutların tasarımına da yol gösterebilir.

TEŞEKKÜR

“Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından kabul edilen 1508F590 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.”

Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

AKŞİT, F., (2005). Türkiye'nin Farklı İklim Bölgelerinde Enerji Etkin Bina ve Yerleşme Birimi Tasarımı, *Tasarım Dergisi*, İstanbul, 157, ss.124-126

BERKÖZ E., vd., (1995). Enerji Etkin Konut ve Yerleşme Tasarımı, *Araştırma raporu*. İstanbul: TUBİTAK. ss.54-63

BROWN, G.Z., DEKAY, M., (2001). Sun, Wind, and Light: Architectural Design Strategies, 2nd ed. New York: John Wiley and Sons. ss.11-242

BURBERY P., (1983). Mitchell's practical thermal design in buildings, *Practical thermal design in buildings*. London: Batsford Academic and Educational. s.34

CORREIA, M., CARLOS, G., ROCHA, S., (2013). Vernacular Heritage And Earthen Architecture Contributions For Sustainable Development, London: CRC Press. ss.1-10

KLİMATOLOJİ, 2, (2005). DMİ Genel Müdürlüğü. Ankara: DMİ Yayınları. ss.32-33

EMİNAĞAOĞLU, Z., ÇEVİK, S., (2015). Facade Typologies of the Rural Housing The Case of Artvin. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, ss.157-162

ERİNÇ, S., (1996). *Klimatoloji ve Metodları*. İstanbul: Alfa. s.309

ÇED RAPORU, (2019). Eskişehir İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu, ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü, 2020. s1

FATHY, H., (1986). Natural Energy And Vernacular Architecture Principles And Examples With Reference To Hot Arid Climates. Chicago and London: The University of Chicago Press. s.5

GIOVAGNORIO, I., ACHENZA, M., (2014). Environmental sustainability in vernacular architecture. İçinde Correia,M., DiPasquale, L., Mecca, S., (Ed.) *Versus Heritage Fortomorrow: Vernacular Knowledge For Sustainable Architecture*. FUP Firenze University Press, Firenze/Italy ss.40-47



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÖĞEBAKAN, Y., SABAN, F.D., (2021).

Kültürel Özelliklerin Kırsal Mimariye Yansıması Ceyhan Burhanlı Köyü Örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (22), s.33

GÖKSAL ÖZBALTA, T., (1998).

Mimaride Güneş Enerjisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi ss.23-24

GROAT, L., VANG, D., (2013).

Architectural research methods.–Second Edition, New Jersey: Published by John Wiley & Sons, Inc. Hoboken, s.6-9

GUT, P., ACKERKNECHT, D., (1993).

Climate Responsive Building - Appropriate building construction in tropical and subtropical regions. İsviçre: Swiss Centre for Development Cooperation in Technology and Management. ss.10-50

HAWKES, D., (2012).

Architecture and Climate: An Environmental History of British Architecture 1600-2000. London: Routledge. ss.5-10

KIRBAŞ AKYÜREK, B., HIZLI ERKİLİÇ, N., (2016).

Learning from Vernacular Architecture Ecological Solutions in Traditional Erzurum Houses. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 216, ss.788–799

KISA OVALI, P., DELİBAŞ, N., (2016).

Yerel Mimarinin Sürdürülebilirliği Kapsamında Kayaköy'ün Çözümlemesi, MEGARON,

YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, DOI:10.5505/megaron.2016.44711, ISSN: 1309-6915, 11(4), ss.515-529

KISA OVALI, P., (2019).

Biyoklimatik Tasarım Matrisi (Türkiye), Trakya University Journal of Engineering Sciences (Trakya Univ J Eng Sci), ISSN 2147-0308, 20(2), ss.51-66

LECHNER, N., (1991).

Heating, cooling, lighting - design methods for architects. New York: John Wiley & Sons, Inc. s.338

MOHAMMADI, A., SAGHAFI, M.R., TAH-BAZ, M., NASROLLAHI, F., (2018).

The study of climate-responsive solutions in traditional dwellings of Bushehr City in Southern Iran, Journal of Building Engineering 16, ss.169-183

MOTEALLEH, P., ZOLFAGHARI, M., PARSAAE, M., (2018).

Investigating climate responsive solutions in vernacular architecture of Bushehr city, HBRC Journal 14(2), ss.215-223

MOULD, A.E., (1992).

Designing Effective Domestic Insulation, Energy Efficient Building - A Design Guide, Editörler Roaf, S. And Handcock, M., Oxford: Blackwell Scientific Publications, s.173

OLGYAY, V., (1963).

Design With Climate-Bioclimate Approach To Architectural Re-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

gionalism, New Jersey: Princeton University Press. s.90

ding Principles and Practice. New York: McGrawHill Book Company. s.5

SAMI, H., (2021). Sustainability Analysis of Climate Responsive Elements in Erbil Vernacular Architecture. Eurasian Journal of Science and Engineering, 7 (1), ss.217-227

YILDIRIM, Ü., (2004). Eskişehir'in iklim özellikleri. Türk Coğrafya Dergisi, İstanbul, (43), ss.139- 150

SZOKOLAY, S.V., (2004). Introduction to Architectural Science The Basis Of Sustainable Design. Burlington: An imprint of Elsevier Science. ss. 28-35.

ZEREN, L., BERKÖZ, E., KÜÇÜKDOĞU, M. vd., (1987). Türkiye'de Yeni Yerleşmeler ve Binalarda Enerji Tasarrufu Amacıyla Bir Mevzuat Modeline İlişkin Çalışma. Çevre ve Şehircilik Uygulama-Araştırma Merkezi (UYGAR), İstanbul: İTÜ. ss.38-57

ŞEREFHANOĞLU SÖZEN, M., ZORER GEDİK, G., (2007). Evaluation of traditional architecture in terms of building physics. Old Diyarbakır houses. Building and Environment, 42(4), ss.1810–1816

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=ESKISEHIR> (E.T. 06.12.2021)

WATSON, D., LABS, K., (1983). Climatic Building Design: Energy-efficient Building

<https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ESKISEHIR> (E.T. 06.12.2021)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Intruduction: Climate-responsive building design and product development have been the focus of architectural research in the 1950s. The energy crisis in the 1970s also accelerated technical research on energy saving in buildings. Environmental problems that cannot be ignored and the ongoing problems of providing energy sources caused the issue of sustainability to come to the fore in the 1990s. Since those years, the issue of climate responsive design continues to be discussed within the framework of sustainability. Fluctuations in both the energy market and other material issues, rapid developments in building technologies, innovations in design processes show that architectural research efforts in this field (the subject of energy conservation and climate-compatible design) will continue at a breathtaking pace. (Groat and Vang, 2013: 6- 9). **Aim:** The aim of this study is to determine the compatibility with the climate by examining the selected examples of rural residential architecture in Eskişehir province, Odunpazarı district, in terms of climate responsive design, on three main designs parameters: settlement scale, building, and space scale, building envelope and elements scale. **Method:** In this study, two rural settlements were evaluated by following the method below, based on the common problem of “ climate responsibility” in line with the aim mentioned above; determining the climatic characteristics of the region where the settlements are located, determining the design parameters compatible with the climate according to these climatic features, determining the necessary architectural features about the rural settlements obtaining the data, examining the three examples reflecting the characteristic features of each settlement in detail, making evaluations on the parameters determined in line with the architectural data. With the above-mentioned method, after each rural settlement was evaluated separately within itself, it was discussed again comparatively and suggestions were made in line with the results. **Findings and Results:** Other factors affecting the choice of settlement on the topography, such as vegetation, the condition of agricultural lands, water, landscape, physical characteristics of landforms, must also be taken into account. It has been seen that the residences are brought together in a way that does not prevent the benefit of the sun and wind, with the preference of medium density and courtyard settlement pattern, which emerged with the effect of issues such as the land situation, privacy. However, no special measures were observed in the immediate vicinity of the buildings to protect them from the sun and wind. Although it is difficult to say that the climate is the biggest factor in the selection of building forms, it is noteworthy that the forms of the houses are rectangular or almost square rectangular in accordance with the temperate dry climate zone.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:587 K:778

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The orientation of the houses located on the flat land to the south, which is the most suitable direction in the temperate arid climate region, shows that climatic sensitivity comes to the fore. The sizes of the places with a size of 10-15 m² can be considered suitable for the temperate arid climate zone. However, it has been determined that in the residences in Karatepe Village, one room is 2-3 times larger than the other rooms, up to 30 m². As a result of the interviews, it was determined that this room was functionally separated from the other rooms and was designed as a guest room not included in daily use. According to this, it can be said that these rooms, which are more difficult to heat compared to other rooms, are used on limited days during the year, and the heating need is less than other rooms, so it does not cause any problems in terms of climatic conditions. The plan type with the middle sofa, which is preferred in the spatial organization of the houses, is positive in terms of climatic conditions, as thermal zoning is provided by distribution to the other rooms after entering the sofa from the outside. While creating the building shell of the houses, materials such as easily accessible soil, straw, reed, wood and, natural stone were used. Since materials other than stone conduct heat very little, they contribute positively to heat preservation. While determining the location and dimensions of the transparent areas on the building envelope, taking advantage of the sun, effective ventilation and sun protection were considered together with privacy. The courtyards of the houses are mostly located in the south direction, if not in the east or west directions, and privacy is provided by arranging the windows facing their own courtyard as large and the windows facing the courtyard of the other house or the street as small, while at the same time, appropriate window sizes are obtained according to the directions. **Conclusions:** The study reveals that the samples examined in Eskişehir's rural residential buildings were manufactured in balance with the climate including settlement, building and place, building envelope and elements, from planning to detail. It is recommended to conserve the existing local architectural heritage in terms of adaptation to the climate in the villages and continue this approach by using the acquired lessons on being balanced with the climate in the newly designed buildings. Other researchers who will conduct research on the subject can conduct in-depth research on the climatic sensitivities of those who built the rural texture by examining the microclimatic effects on the local tissue by working on the rural texture in areas with different microclimatic characteristics in Eskişehir. In addition, they can investigate the effect of climatic sensitivity on energy consumption by making thermal measurements in houses and calculating energy costs with a realistic model they will create in various computer programs.

COVID-19 SÜRECİNDE UZAKTAN TASARIM STÜDYOSU EĞİTİMİ VE MEKÂN KAVRAMININ GELİŞTİRİLMESİNDE MODELLEMENİN ETKİSİ¹

DISTANCE DESIGN STUDIO EDUCATION IN THE COVID-19 PROCESS AND THE EFFECT OF MODELING ON DEVELOPMENT OF SPACE CONCEPT

Banu KARAŞAH¹, Derya SARI²

^{1,2}Artvin Çoruh Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-5079-5313¹, 0000-0001-9440-7343²

Öz: Amaç: Bu çalışmada temel tasarım eğitimi alan öğrencilerin derste elde ettikleri kazanımlarını mekân kurgularına dönüştürerek somutlaştırmaları ve bu süreçte verilen problem doğrultusunda topoğrafyayı nasıl biçimlendirdiklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Öğrencilerin belirli bir konsept doğrultusunda esin kaynakları bulmaları, sonrasında bu esin kaynaklarını yorumlayarak topoğrafya ile harmanlamaları ve mekân kurgularına dönüştürmeleri beklenmiştir. Senkron çevrimiçi stüdyolar üzerinden yürütülen ders sonunda öğrencilere bir anket çalışması uygulanmıştır. **Bulgular:** Çalışma kapsamında öğrencilerin özgün ürünlerinden 6 tanesi değerlendirilmiştir. Uygulanan anket çalışmasına göre; öğrencilerin büyük çoğunluğunun oluşturdukları ürünlerden memnun olduğu, tasarım ürününü oluştururken temel tasarım öğelerinin ve ilkelerinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Tasarım geliştirme sürecinde edindikleri kazanımların; esinlenen örneklerin yaratıcılığın gelişmesine, mekân kurgusunu anlamaya, araştırma yapma motivasyonlarına, etkinlik ve mekân ilişkisini anlamalarına, yaratıcılığın gelişmesine, üç boyutlu düşünme becerilerine, soyut kavramları somut mekânlara dönüştürebilme becerilerine, etkinlik çeşitliliği oluşturmalarına ve özgün ürünler ortaya koyma motivasyonlarına katkı sağladığı belirlenmiştir. **Sonuç:** Çalışmada elde edilen verilerin çalışmanın hipotezlerini desteklediği görülmüştür. Stüdyo dersi sürecinde, öğrencilerin ilham aldıkları soyut/somut fikirleri üç boyutlu mekânlara dönüştürmeleri etkinlik-mekân ilişkisini öğrenmelerine katkı sağlamıştır. Çalışmada tasarım süreci dijital stüdyo ortamı üzerinden yürütülmüş olmasına karşın çıkan ürünler ileride yapılacak çalışmalara bir referans ve ilham kaynağı olabilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Tasarımı, Maket, Temel Tasarım, Doğadan Esinlenme

Abstract: Aim: In this study, it is aimed to embody the achievements of the students who training basic design education by transforming them into space fictions and to reveal how they shape the topography in line with the problem given in this process. **Method:** Students were expected to find sources of inspiration in line with a certain concept, then interpret these sources of inspiration, blend them with topography, and transform them into space setups. At the end of the course conducted through synchronous online studios, a questionnaire was applied to the students. **Results:** Within the scope of the study, 6 of the students' original products were evaluated. According to the questionnaire conducted with the students; it was determined that the majority of the students were satisfied with their products, the basic design elements and principles were effective while creating the design product. It was determined that the gains in the design development process contributed to inspired examples to the development of creativity, to understand the space, to motivate to do research, to understand the relationship between activity and space, to development of creativity, to three-dimensional thinking skills, to their ability to transform intangible concepts into tangible spaces, to create a variety of activities and to their motivation to produce original products were determined. **Conclusion:** It was seen that the obtained data supported the hypotheses of the study. During the studio lesson, the students' transformation of the tangible/intangible ideas they inspired into three-dimensional spaces contributed to their learning of the activity-space relationship. Although the design process in the study was carried out in a digital studio, the products can be a reference and a source of inspiration for future studies.

Keywords: Landscape Design, Model, Basic Design, Inspired by Nature

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.08

- (1) Sorumlu Yazar - Corresponding Author Banu KARAŞAH (Doç. Dr., Assoc. Prof), Artvin Çoruh Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin / Türkiye, banukarasah@artvin.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 14.01.2022, Düzeltme Tarihi / Revision: Kabul Tarihi/ Accepted: 26.04.2022, Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tasarım eğitimi birçok meslek disiplinde eğitici-öğrenen karşılıklı etkileşiminin söz konusu olduğu tasarım stüdyolarında gerçekleştirilmektedir. Tasarım stüdyoları; yaparak öğrenme yaklaşımına odaklanan yapısı içerisinde, işbirlikçi öğrenme, çok duyulu öğrenme, yapılandırmacı öğrenme ve deneyimsel-problem temelli öğrenme ortamlarının en iyi örneklerini barındırır niteliktedir (Kurt, 2009: 41-408; Kandemir ve Ulusoy, 2021: 36-56).

Tasarım eğitiminin başlangıç noktası ve tasarımın alfabesi olan temel tasarım dersi öğrencilere Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde iki dönem öğretilmektedir. İkinci dönem verilen Temel Tasarım-II dersinde dönem sonunda öğrencilere mekan kurgularına ilişkin bilgiler verilmekte, Peyzaj Tasarımı dersini desteklemesi sağlanmaktadır. Peyzaj tasarımı dersi kapsamında ise temel tasarım derslerinden öğrenilen ilkeler ve öğeler doğrultusunda soyut kavramların mekan kurgularına dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu ders kapsamında öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek, sorgulama, eleştiri becerilerine yön vermek amacıyla araştırma yapmaları, yaptıkları araştırmalardan esinlenerek biçimler kurgulamaları ve özgün tasarımlarına yön vermeleri, yaparak deneyerek öğrenmeleri sağlanmaktadır. Öğrenciler 2 boyutlu çizimler üzerinde mekan kurgularını algılamak zor-

lanmakta bu noktada 3 boyutlu anlatım tekniklerinden biri olan maketler büyük önem taşımaktadır.

Covid-19 pandemisi (salgını) dolayısıyla tüm üniversitelerde yüz yüze eğitime ara verilmiş ve eğitim farklı uzaktan eğitim araçlarıyla devam ettirilmiştir. Bu çalışmada dijital olarak yürütülen süreçte elde edilen ürünler ve bu süreç içerisindeki öğrenci kazanımlarının değerlendirilmesi ele alınmıştır.

AMAÇ

Tasarım veya sanat eğitiminin amacı öğrencilere görme, sorgulama, analiz etme, sentezleme becerisi kazandırma, yaratıcılıklarını ortaya çıkarma ve el becerilerini geliştirmelerini sağlamaktır. Bu çalışmada temel tasarım eğitimi alan öğrencilerin derste elde ettikleri kazanımlarını mekan kurgularına dönüştürerek somutlaştırmaları amaçlanmıştır. Öğrencilerin verilen problem doğrultusunda yaptıkları araştırmalar ışığında elde ettikleri esin kaynaklarını nasıl yorumlayıp sentezlediği, topoğrafyayı nasıl biçimlere dönüştürdüğü ve bu süreçte elde ettikleri kazanımlarının ortaya konulması da çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

KAPSAM

Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü ders planında yer alan dersler bir sonraki dönemde ve-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rilen dersleri besler ve destekler niteliktedir. Bu çalışma, temel tasarım dersinde öğrencilerin öğrendikleri tasarım öğeleri ve ilkelerinin somut mekanlara dönüştürülmesi sürecini ne kadar desteklediğinin belirlenmesini, esin kaynaklarının mekan örgütlenmesine ve öğrencilerin yaratıcılıklarına katkıları sonucu ortaya çıkan ürünlerin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Çalışma kapsamında öğrencilerin sanal stüdyo ortamında kritik almaları sağlanmıştır. Bu ders sürecinde elde edilen edinimlerin proje derslerini ve öğrencilerin 3 boyutlu düşünebilme yeteneklerini destekleyeceği öngörülmektedir. Ayrıca ortaya çıkardıkları ürün sayesinde proje dersleri ve diğer meslek derslerine ilişkin motivasyonlarını arttırma noktasında da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Peyzaj Tasarım dersi Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde 4+2 (teori+uygulama) saat olarak yürütülmektedir. Dersin uygulama kısmında öğrencilerin mekan kurgusunu öğrenebilmesi ve yaratıcılıklarının geliştirilmesi daha önce aldıkları Temel Tasarım dersleri öğretilerinin pekiştirilmesi amacıyla önce 2 boyutlu sonrasında ise 3 boyutlu çalışmalar yaptırılmaktadır. Ayrıca bu dersin çıktıları proje derslerini de besleyecektir.

Tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi nedeniyle Peyzaj Tasarımı dersi 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde uzaktan eğitimle sürdürülmek zorunda kalmıştır. Tasarım disiplinlerinin ana mekanı olan tasarım stüdyolarının yerini sanal stüdyo ortamı almıştır.

Çalışma kapsamında iki ders yürütücüsü öğrencilere yapılacak çalışmaya ilişkin örneklerle destekledikleri detaylı sunumları eşzamanlı (senkron) çevrimiçi olarak gerçekleştirmişlerdir. Teorik bilgilendirmelerin devamında ders uygulamalarının yürütülmesi için dersi alan 30 kişilik öğrenci grubu ikiye ayrılmış ve grup hocalarıyla birebir kritik almaları sağlanmıştır. Bu aşamada bireysel tasarımcı odaklı model yönteminin (Sakarya, 2019:393-394) internet teknolojileri yoluyla uzaktan uygulanması için Web 2.0 uygulamalarından biri olan Google Classroom uygulaması kullanılmıştır. Uygulama çalışması sürecinde senkron bağlantı kurarak öğrenci ve yürütücü karşılıklı ekran paylaşımı yaparak kritikler verilmiştir. Dijital ekran üzerinden oluşturulan stüdyo ortamı ile tüm öğrencilerin kritikleri dinleyebilmesi imkanı sağlanmıştır.

Dersin uygulama çalışması için öğrencilere 'Eğlence' teması verilmiştir. Dersin öğrencilere araştırma yapma, araştırma sonucu buldukları örnekleri analiz edip yorumlayarak biçimlere dönüştürmeleri yönünde öğretim



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hedeflerinin olması nedeniyle ve uzaktan eğitim yoluyla öğrencilerin ilk defa tasarlayacakları mekan kurgularına yönelik mekan ihtiyaçlarını araştırırken daha kolay tanımlayabilme ve temaya aidiyet hissetmelerini kolaylaştırma nedeniyle bu tema verilmiştir. Sonrasında öğrencilere bir problem tanımlanmış ve bu probleme yönelik alternatifler geliştirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda ‘Eğlence’ konsepti doğrultusunda ihtiyaçlar belirleyerek bu ihtiyaçları giderebilecekleri etkinlikler belirlemeleri ve bu etkinleri gerçekleştirebilecekleri mekân kurgularına ilişkin özgün tasarımlar yapmaları çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Öğrencilere 50x70 cm’ lik bir alan (1/100 ölçek) verilmiştir. Bu alan üzerinde bir topoğrafya kurgulayarak mekân çözümleri üretmeleri istenmiştir. Öğrencilerden öncelikle mekân kurguları için onlara esin kaynağı olabilecek örnek araştırmaları, sonrasında ihtiyaç-etkinlik-mekan kurgusunu dikkate alarak etkinliklerini ve mekanlarını geliştirmeleri istenmiştir. Bununla birlikte esin kaynakları doğrultusunda mekânlarına biçim vermeleri sağlanmıştır. Topoğrafya ile birlikte ürettikleri eskizler senkron çevrimiçi ortamda karşılıklı olarak tartışılmış ve gruptaki diğer öğrencilerin de hataları veya eksiklikleri görmeleri sağlanmıştır. 2 boyutlu olarak geliştirilen örnekler daha sonra 3. boyuta (makete) dönüştürülmüştür. Maket aşamasında da her

hafta kritikler verilmiştir. Dönem sonunda öğrencilerin aşağıdaki probleme uygun bir şekilde teslimlerini gerçekleştirmeleri istenmiştir:

“Size verilen 50x70 cm’ lik çalışma içerisinde eğlence konsepti doğrultusunda etkinlikler belirleyiniz. Bu etkinlikleri gerçekleştirebileceğiniz mekan tasarımlarınızı esinlendiğiniz örnekler doğrultusunda alan plastiğinden yararlanarak oluşturunuz. Tasarladığınız maketinize ait farklı açılardan çekilmiş en az 10 adet fotoğrafı yükleyiniz. Maketiniz üzerinde etkinliklerinizi ifade eden tüm donatı elemanlarını ve insan figürlerini ekleyiniz. Oluşturduğunuz maketin plan fotoğrafını çekerek üzerine etkinlik isimlerini yazdığınız bir doküman oluşturunuz. Bu dokümanda esinlendiğiniz görüntüye ait fotoğrafı da ekleyiniz. Maketin en yüksek noktasından zeminine olan yüksekliği göstermek için cetvel ile çekilmiş bir fotoğrafı sisteme yükleyiniz.”

Toplam 8 hafta süren tasarım sürecinden sonra tamamlanan çalışmalar öğrencilerden istenen ödev formatına uygun şekilde dijital olarak teslim alınmıştır. Son olarak öğrencilere tasarladıkları ürüne ilişkin kazanımlarının sorgulandığı anket çalışması uygulanmıştır. Likert tutum ölçeğine göre yargılara dönüştürülerek anket soruları hazırlanmıştır ve 5’li tutum ölçeği kullanılmıştır (kesinlikle katılmıyorum-katılmıyorum-fikrim yok-katılıyorum-kesinlikle katılıyorum). Anket



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çalışmasında tasarladıkları üründe temel tasarım öğeleri ve ilkelerinin etkilerinin yanı sıra soyut kavramları somut mekânlara dönüştürebilme becerilerine katkısı, etkinlik ve mekân ilişkisini anlamalarına yardımcı olması, esinlendikleri örneğin/örneklerin yaratıcılıklarının gelişiminde etkisi, tasarım ürününün araştırma yapmaları yönünde motivasyonlarını arttırması, özgün ürünler ortaya koymaları yönünde motivasyonlarını arttırması, yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağlaması, mekan kurgusunu anlamaları noktasında etkili olması, etkinlik çeşitliliği oluşturmalarında etkili olması, üç boyutlu düşünme becerilerine katkı sağlaması ve ortaya çıkardıkları tasarım ürününün kendilerini mutlu etmesinin ve Temel Tasarım dersinde öğrendikleri ilke ve öğeler, tasarım ürünlerini ortaya çıkarmalarında ne kadar etkili olduğunun sorgulandığı 21 adet soru yer almaktadır. Anket bulgularının değerlendirilmesinde Microsoft Excel kullanılarak tablo ve grafikler oluşturulmuştur.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çalışmanın en önemli kısıtını öğrencilerin eğitim hayatları boyunca hayal güçlerini kullanmadan ezbere dayalı bir sistemde eğitim almaları, her ne kadar Temel Tasarım-I ve II derslerinde sorgulamaları, yaratıcılıkları geliştirmeleri ve soyut kavramları somutlaştırmaları noktasında örnekler yaptırılsa da bu örneklerin daha çok 2 boyutlu olması dönem

sonuna doğru 3 boyuta geçilmesidir. Çalışma kapsamında ele alınan ders işleyişi ise topoğrafyanın yoğunlaşması 2 boyutlu olarak başlayan mekân kurgularının modellenerek yaşanan mekânlara dönüştürülmesidir. Bu noktada öğrencinin yürütücü ile sürekli etkileşim halinde olması önem taşımaktadır. Ancak Covid-19 pandemisi dolayısıyla yüze yüze yerine uzaktan eğitim sürecinin yürütülmesi, dijital olarak sadece görüşmeler yapılarak ev ortamında sürecin yürütülmesi dersin öğretim üyeleri ile etkileşim noktasında önemli kısıtlayıcı bir faktör olmuştur. Ayrıca derste bazı öğrencilerin internete ulaşım kaynaklarındaki sıkıntılar (maddi imkânlar, internet bağlantısının kesilmesi) ve yeterince eleştiri alamamaları da kısıtlayıcı bir faktör olmuştur. Çalışmanın diğer bir kısıtı da farklı illerde yaşayan öğrencilerin maket malzemelerine (oluklu mukavva, fon kartonu, asetat vb.) erişimi noktasında sorun yaşamasıdır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Sanat ve tasarım eğitimi veren disiplinlerde öğrencilerin mesleğe ilişkin ilk bilgilerini ve deneyimlerini elde ettiği ders temel tasarım dersidir. Bu ders kapsamında elde ettikleri kazanımları diğer meslek derslerine de yansıtmaktadır. Temel tasarım öğeleri ve ilkelerinin mekan kurgularına dönüştüğü peyzaj tasarımı dersinde öğrencilerin üç boyutlu ürünler ortaya çıkarması beklenmektedir. Bu noktada iki boyutlu yaklaşımlardan üç boyutlu ifadelere



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

geçilmesi, öğrencilerin üç boyutlu düşünme yeteneklerinin henüz gelişmemiş olması önemli bir problemdir.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Çalışmada ele alınan ders kapsamında kendilerinin oluşturduğu bir topoğrafya üzerinde önce iki boyutlu mekan kurguları oluşturması sonrasında ise bunu üç boyutlu olarak modellemesi istenmektedir. İkinci boyuttaki mekan kurgularını üçüncü boyuta aktarmada öğrencilerin sorunlar yaşaması bir alt problem olarak görülmektedir. Bunun temelinde de bu ilişkileri tam olarak kavrayamamaları yatmaktadır. Bazı öğrencilerin disiplinli ve derse karşı ilgili olmasına karşın bazı öğrencilerin öğrenmek yerine sadece dersi geçme amacıyla zaman harcaması sonuç ürünlerinin istenilen düzeye ulaşmaması noktasında bir diğer alt problemdir. Tasarım disiplinlerinde stüdyo ortamları verilen eleştirilerin daha iyi algılanması noktasında önem arz etmektedir. Her ne kadar sanal stüdyo ortamı oluşturulsa da öğrencilerin yapılan eleştirileri ekrandan algılayamamaları da yine sonuç ürünlerinin istenilen düzeye ulaşması noktasında problem arz etmektedir.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Çalışmanın kurgusunu oluşturan dört adet hipotezi mevcuttur:

1. Temel Tasarım-I ve-II dersini başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler

mekân kurgusunu daha kolay kavrayabilirler.

2. Esin kaynakları öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmede ve başarılı özgün ürünler çıkarmaları noktasında etkin bir materyaldir.
3. Maketler (modellemeler) tasarım sürecinde 2 boyutta anlaşılmayan mekan kurgularının daha iyi algılanmasını sağlayan soyuttan somuta dönüşüm sağlayan köprülerdir.
4. Uzaktan tasarım stüdyosu (senkron çevrimiçi dersler), temaya dayalı bir mekan tasarımı sürecinde araştırma yapma, örnekleri etüt etme, kritik alma ve geri besleme süreçlerini hızlandırmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tasarım, çizim ve konuşmanın birbirini tamamlayan ve ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu bir grafik ve sözel dil oyunu olarak tanımlanmıştır (Schön, 1985:1-99; Kandemir ve Ulusoy, 2021: 36-56). Norman (2017: 363) tasarımı, insanların yaşamlarını destekleyen, zenginleştiren, onlara fayda ve zevk sağlayan şeyleri geliştirme fırsatı olarak tanımlarken, Kandemir (2018: 110-127) tasarımı genellenemeyen problemlere, özgün ve biricik çözümler geliştirmeye yönelik bir düşün eylemi olarak ifade etmiştir (Acırlı ve Kandemir, 2021: 225-248).



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tasarım eğitim sistemini farklı, ayrıcalıklı ve özgün kılan olgu, tasarım eğitiminin içeriğinin yaparak-deneyimleyerek öğrenme sistemidir (Schön 1985: 1-99; Bulhaz ve Bulhaz, 2019: 244-259). Tasarım alanlarında eğitim veren kurumlarda stüdyolar, öğrencilerin problem odaklı düşünmeyi deneyimledikleri, yerleşik düşünce kalıplarını eleştirel düşünceyle yeniden yapılandırıldıkları ve çeşitlenen düşünme araçlarıyla uygulamalar yoluyla tanıştıkları öğrenme ortamları olarak önemli işlevler üstlenmektedir (Kandemir ve Ulusoy, 2021: 36-56). Tasarım stüdyolarındaki eğitim sistemi; bire bir veya gruplar arası bilgi ve kritik akışının olduğu bir kurguya dayanmaktadır (Ketizmen 2003: 32-34; Bulhaz ve Bulhaz, 2019: 244-259). Görsellerle zihinsel görüntüler oluşturmak ve bazı olayları zihinde canlandırmak daha kolaydır. Bu nedenle tasarım öğrencilerine çeşitli görsellere bakma, inceleme ve okuma fırsatı verilmesi eğitim öğretim açısından büyük önem taşımaktadır. Görsel düşünme süreci zihni yapılandırıcı ve düzenleyici bir süreçtir. Bu süreçte öğrenciler bir kavramla ya da konuyla ilgili zihinsel şemalarını daha iyi yapılandırır ve düzenlerler (Düzenli ve diğ., 2018a: 108-120). Esin kaynakları, tasarım süreci içerisinde fikir gelişimini tetikleyici olarak ve tasarımların zihinsel gösterimlerinin yapılandırılmasında önemli bir rol oynarlar (Mumcu ve Düzenli, 2018: 665-678). Esin kaynakları için araştırma yapmak tasarım sürecini kolay-

laştırarak zamandan ve uğraştan kazanmaya yardımcı olur. Esin kaynaklarını araştırmak tasarımın özgünlüğünü ve yaratıcılığını artırır ve yaratıcı süreci uyarır (Eckert ve Stacey, 2000: 523-538; Gonçaves ve diğ., 2011: 1-10; Mete, 2006: 278-293; Mumcu ve Düzenli, 2018: 665-678). Maketler ise, tasarım süreci boyunca çok yönlü bir keşif ve deney ortamı sunar. Dahası, tasarım sürecinin her aşamasında, maketlerle uygulamalı etkileşim, öğrencilerin düşünmesini ve yapmasını aynı anda sağlar (Acar, 2020: 9-14; Sönmez, 2021: 432-446).

BULGULAR

Elde Edilen 3 Boyutlu Ürünlere İlişkin Bulgular

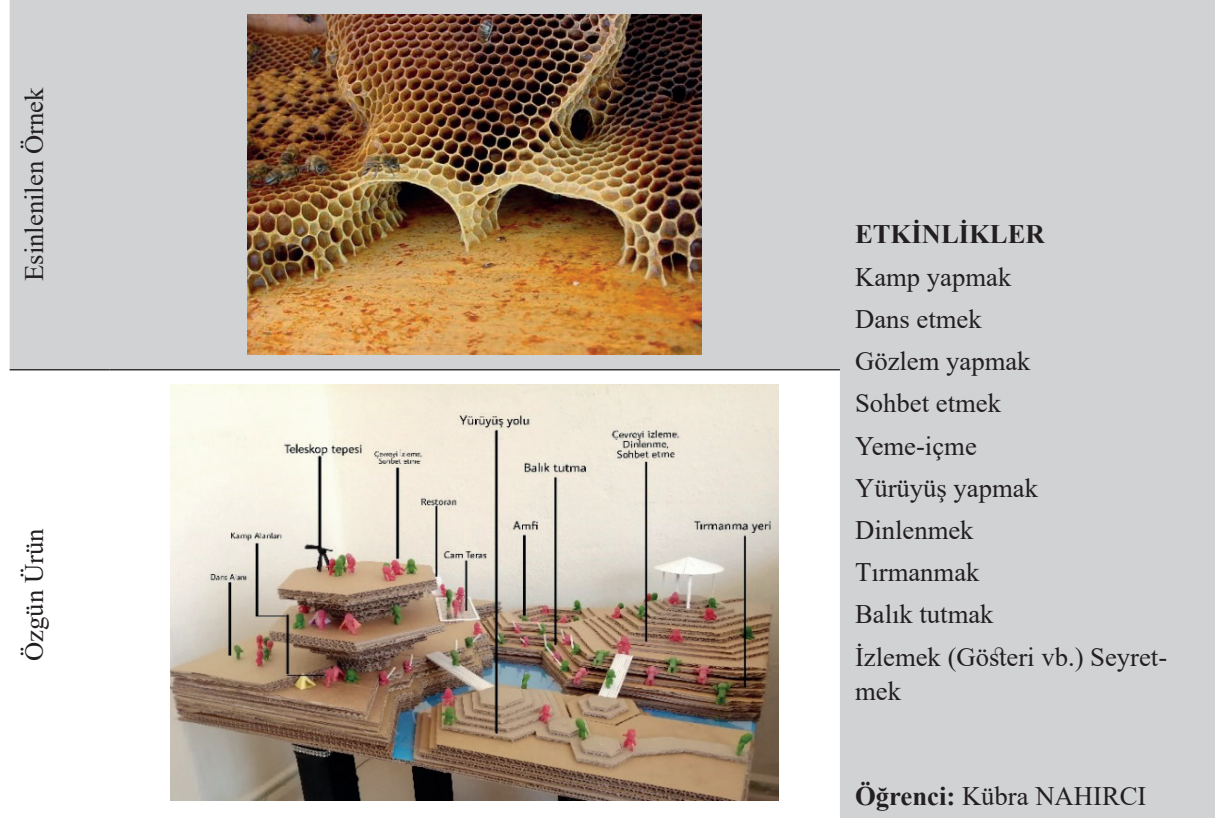
Ders kapsamında ders yürütücülerinin eleştirileri doğrultusunda üretilen özgün ürünlerden 6 tanesi çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Öğrenciler eğlence konsepti doğrultusunda kendi çalışmalarına özgün etkinlikler üretmişler ve etkinlikleri gerçekleştirebilecekleri mekan kurguları oluşturmuşlardır.

Şekil 1’de görülen örnek çalışmada öğrenci yaptığı araştırmalar sonucunda özgün ürünü ortaya koyacak biçime karar vermiş ve çalışmasında bir alanın maksimum kullanımını için en uygun geometrik şekil olan bal peteğinin altıgen yapısından esinlenmiştir. Bu altıgen biçimleri temel tasarım öğeleri

ve ilkeleri doğrultusunda bir araya getirerek mekan kurguları ortaya çıkarmıştır. Mekan kurgularında topoğrafyadan faydalanarak alt mekan-üst mekan kurgusunu aynı alanda tasarlayabilmiştir. Tasarımda su ögesinden de faydalanarak etkinlik çeşitliliğini arttırmıştır.

Eğlence konseptinin kendisi için ifade ettiği etkinlikler çerçevesinde kamp, dans, gözlem, seyir, yeme-içme, yürüyüş, dinlenme, tırmanma, balık tutma, gösteri vb. izleme, seyir gibi etkinlikleri gerçekleştirebileceği mekan kurguları ortaya çıkarmıştır (Şekil 1).



Şekil 1. Altgen Biçiminden Üretilen Özgün Öğrenci Çalışması

Şekil 2’de görülen örnek çalışmada öğrenci nehirlerin oluşturduğu çok derin vadiler olan kanyonlardan esinlenmiştir ve bu heyecan verici yapı ile topoğrafyasını harmanlayarak mekan kurguları ortaya çıkarmıştır. Bu eşsiz topoğrafyada bungge jumping gibi heyecan

verici etkinliklerin yanı sıra kamp, bisiklet sürme, yeme-içme, suya dayalı etkinlikler olan yüzme ve balık tutma etkinliklerini eğlence konsepti doğrultusunda çalışmasında kurgulamıştır (Şekil 2).

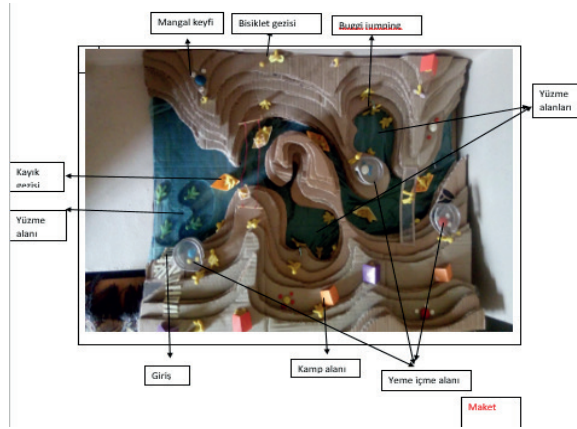
Esinlenen Örnek



ETKİNLİKLER

- Yüzmek
- Kamp yapmak
- Bisiklet sürmek
- Bungee jumping yapmak
- Yeme-içme
- Balık tutmak

Özgün Ürün



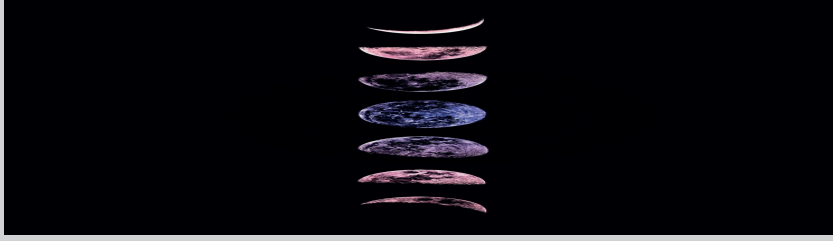
Öğrenci: Lutfiye DEDE

Şekil 2. Kanyon Yapısından Esinlenilerek Üretilen Özgün Öğrenci Çalışması

Şekil 3’de görülen örnek çalışmada öğrenci Güneş’ten aldığı ışığı yansıtan Ay’ın evrelerinden esinlenmiştir. Zeminde kurguladığı su ögesini gökyüzü olarak düşünerek üzerine ayın evrelerinden esinlendiği biçimleri kurgulamıştır. Çalışmasında eğlence konsepti doğrultusunda dev salıncakta sallanmak, zıplamak, zipline gibi adrenalin içerikli aktivitelerin yanı sıra yeme-içme, gösteri vb. izlemek, balık tutmak, dinlenmek, dans etmek, seyretmek, sohbet etmek ve sergiye katılmak gibi etkinlikleri gerçekleştirebileceği mekan kurguları ortaya çıkarmıştır (Şekil 3).

Şekil 4’de görülen örnek çalışmada öğrenci bitkilerden ve bitkilerin doğal yaşam alanlarında sahip oldukları formlardan esinlenmiştir. Öğrenci tasarımında yüzeysel ağaç köklerinin benzersiz görünümünden ilham alarak su ve topoğrafyayı birlikte harmanlamış ve eğlence etkinliklerine yönelik mekansal biçimlenişler kurgulamıştır. Bu doğrultuda tasarlanan topoğrafyanın sunduğu imkanlardan faydalanarak yürüyüş, dinlenme, tırmanma, kamp, balık tutma, gözlem ve seyir, dans, yeme -içme gibi etkinlikler kurgulanmıştır (Şekil 4).

Esinlenen Örnek



ETKİNLİKLER

İzlemek (Gösteri vb.)

Yeme-içme

Sallanmak (Dev salıncak)

Balık tutmak

Dinlenmek

Zıplamak

Dans etmek

Seyretmek

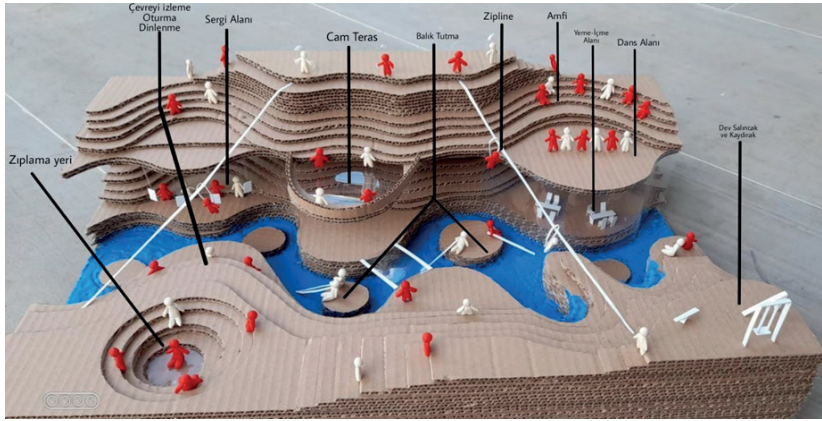
Sohbet etmek

Sergiye katılmak

Adrenalin aktivitelerine katılmak (Zipline)

Öğrenci: Canan KOÇLUĞ

Özgün Ürün



Şekil 3. Ayın Hareketlerinden Esinlenilerek Üretilen Özgün Öğrenci Çalışması

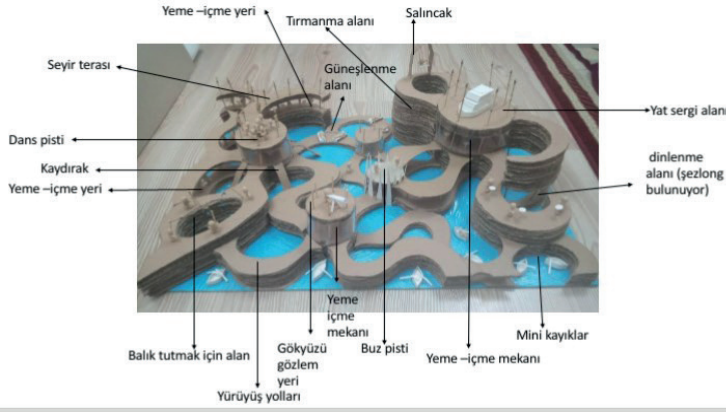
Esinlenen Örnek



ETKİNLİKLER

- Kamp yapmak
- Dans etmek
- Gözlem yapmak
- Sohbet etmek
- Yeme-içme
- Yürüyüş yapmak
- Dinlenmek
- Tırmanmak
- Balık tutmak
- İzlemek (Gösteri vb.)
- Seyretmek

Özgün Ürün



Şekil 4. Bitki Köklerinden Esinlenilerek Üretilen Özgün Öğrenci Çalışması

Şekil 5’de görülen örnek çalışmada öğrenci doğadaki informal biçimlenişleri merkeze alan bir anlayış ile tasarım kurgusu oluşturmuştur. Öğrenci esinlendiği doğal ve informal biçimlerden faydalanarak bir vadi topoğrafyası tasarlamıştır. Vadi tabanında ise su ögesini kullanarak su ile yapılabilecek sportif

ve eğlenceli aktivitelere imkan sağlamıştır. Öğrenci tasarladığı bu topoğrafya içerisinde kayak, kamp, tırmanma, seyir, yüzme, balık tutma, rafting, dans etmek, kitap okumak, meditasyon yapmak, oyun oynamak, piknik yapmak gibi çok çeşitli aktivitelerin yapılabilceği mekanlar kurgulamıştır (Şekil 5).

Esinlenen Örnek

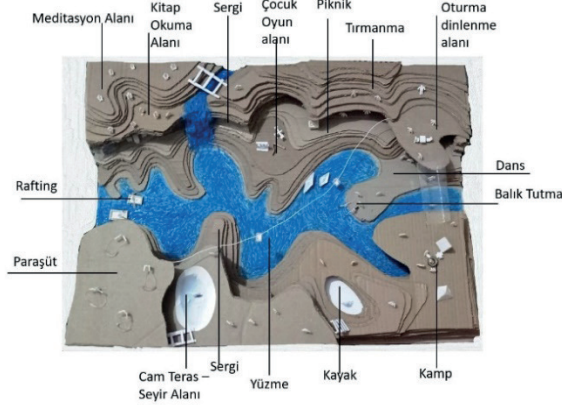


ETKİNLİKLER

- Kitap okumak
- Meditasyon yapmak
- İzlemek-seyretmek (sergi)
- Oyun oynamak (çocuk oyun)
- Yeme –içme (piknik yapmak)
- Tırmanmak
- Dinlenmek
- Dans etmek
- Balık tutmak
- Kamp yapmak
- Kayak yapmak
- Yüzmek
- Seyretmek (manzara seyri)
- Paraşütle atlama, eğitim yapmak
- Rafting yapmak

Öğrenci: Emine GÜMÜŞ

Özgün Ürün



Şekil 5. Doğadaki İnfomal Biçimlenişlerden Esinlenilerek Üretilen Özgün Öğrenci Çalışması

Şekil 6'da görülen örnek çalışmada öğrenci insan vücudunun ve organların içyapılarından, dokuların benzersizliğinden esinlenerek bir tasarım kurgusu oluşturmuştur. Öğrenci yaptığı araştırmalar sonucu esinlendiği akciğerlerin yapısı ve fonksiyonlarını soyutlayarak bir topoğrafya tasarlamıştır. Bu topoğrafya üzerinde eğlence teması daha çok heyecan

odaklı aktiviteler ile ele alınmıştır. Bu bağlamda öğrenci tasarladığı çalışmada manzara seyri, yeme içme, bowling, dans, kamp yapma etkinliklerinin yanı sıra teleferik gezintisi, paintball, off road, dağ tırmanışı ve trekking gibi adrenaline dayalı etkinliklerin de yapılabildiği mekanlar kurgulamıştır (Şekil 6).

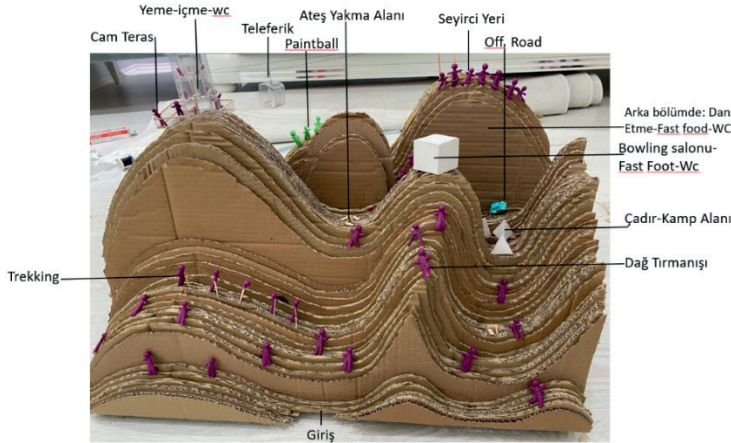
Esinlenen Örnekleme



ETKİNLİKLER

- Seyretmek (manzara seyri)
- Yeme –içme
- Teleferik gezintisi yapmak
- Paintball oynamak
- İzlemek-seyretmek (off road)
- Off Road yapmak
- Dans etmek
- Bowling oynamak
- Kamp yapmak
- Dağ tırmanışı yapmak
- Trekking

Özgün Ürün



Öğrenci: İlayda ÖZTÜRK

Şekil 6. Dokuların Benzersizliğinden Esinlenerek Üretilen Özgün Öğrenci Çalışması

Öğrencilere Uygulanan Anket Çalışmasından Elde Edilen Bulgular

Peyzaj tasarımı dersi kapsamında öğrencilere tasarladıkları ürüne ilişkin kazanımlarının tespitine yönelik bir anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışmasına 28 öğrenci katılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin %75'i kadın (21 kişi), %25'i erkektir (7 kişi). Yaş gruplarına göre 17-19 yaş arasında 4, 20-22 yaş arasında 20, 23 yaş ve üzeri 4 öğrenci ankete yanıt vermiştir.

Anket kapsamında, öğrencilerin tasarımlarını geliştirirken temel tasarım ilke ve öğelerinin ne kadar katkısı olduğu (etkili olduğu) sorgulanmıştır. Alınan yanıtlara göre öğrencilerin %36'sı (10 kişi) kesinlikle etkili olduğunu, %43'ü (12 kişi) etkili olduğunu, %21'i (6 kişi) kısmen etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

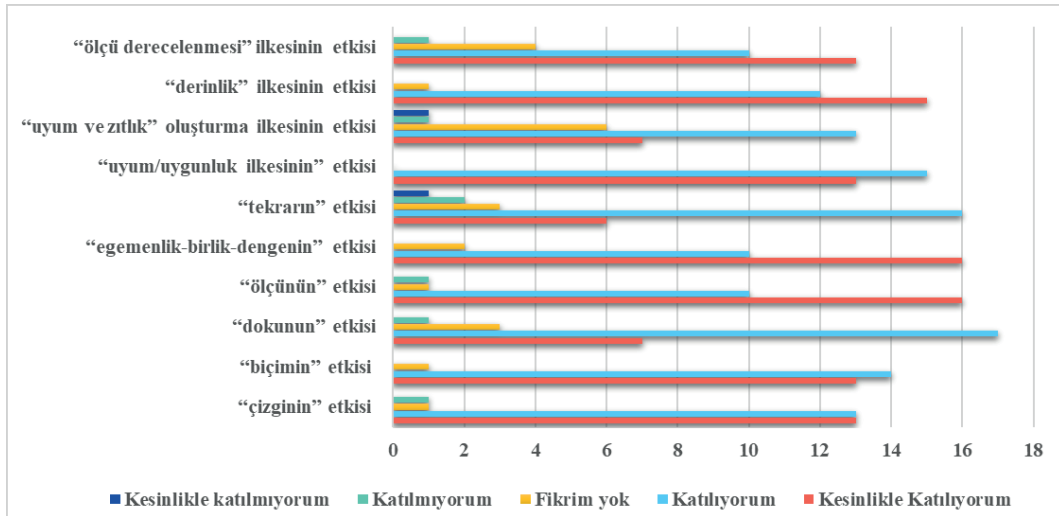
Öğrencilerin ürettikleri çalışmadan memnuniyet durumları sorgulandığında, %54'ü (15 kişi) kesinlikle memnun olduklarını, %29'u (8 kişi) memnun olduklarını, %7'si (2 kişi)

kararsız olduklarını, %11'i (3 kişi) ise kesinlikle memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Temel tasarım ilke ve öğelerinden bazılarının tasarım ürününü oluştururken ne kadar etkili olduğu sorgulandığında, öğrencilerin sorulan yargılara katılım düzeyleri (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarının toplam yüzdesi verilmiştir) aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Ölçü derecelenmesi ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %82'dir. Derinlik ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %97'dir. Uyum ve

zıtlık oluşturma ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %71'dir. Uyum ve uygunluk ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %100'dür. Tekrar ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %78'dir. Egemenlik-birlik-denge ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %93'dür. Ölçü ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %93'dür. Doku ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %86'dır. Biçim ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %96'dır. Çizgi ilkesinin etkili olduğuna katılım oranı %92'dir (Şekil 7).



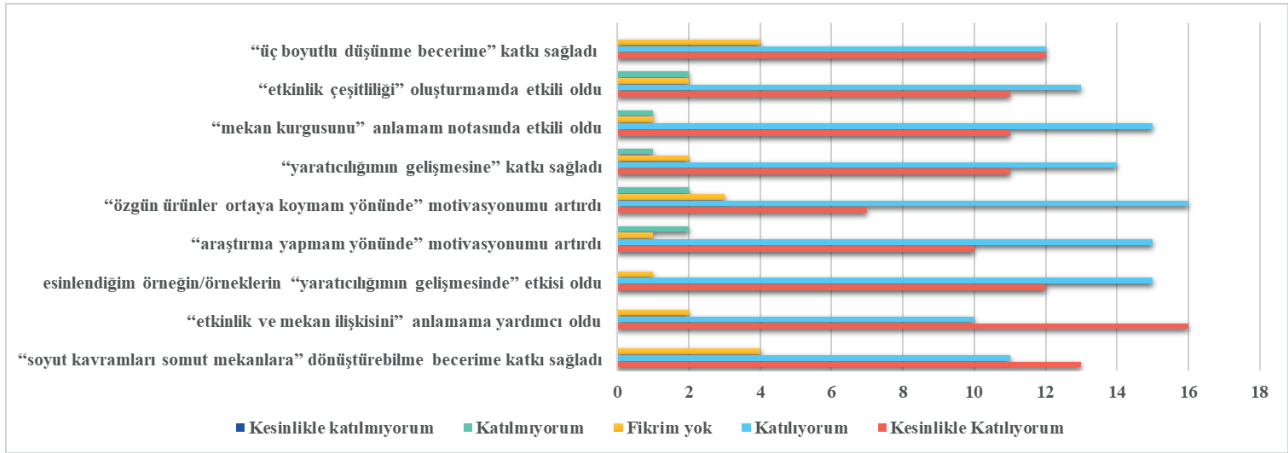
Şekil 7. Tasarım Ürünü Oluştururken Temel Tasarım İlke ve Öğelerinin Etkili Olma Yargılarına Katılım Oranları

Öğrencilerin tasarım geliştirme sürecinde edindikleri tecrübelerin (deneyimlerin) değerlendirilmesine yönelik sorulan yargılara katılım düzeyleri (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarının toplam yüzdesi verilmiştir) aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Soyut kavramları somut mekanlara dönüştürebilme becerisine katkı oranı %85, etkinlik ve mekan ilişkisini anlamaya katkı oranı %93, esinlenen örneklerin yaratıcılığın gelişmesine sağladığı katkı oranı %97, araştırma yapma motivasyonuna katkı oranı %90,

özgün ürünler ortaya koyma motivasyonuna katkı oranı %82, üretilen tasarımın yaratıcılığın gelişmesine sağladığı katkı oranı %89, mekan kurgusunu anlamaya sağladığı katkı

oranı %93, etkinlik çeşitliliği oluşturmaya sağladığı katkı oranı %85, üç boyutlu düşünme becerisine sağladığı katkı oranı %86 olarak belirlenmiştir (Şekil 8).



Şekil 8. Tasarım Ürünü Oluştururken Kazanılan Deneyimlerin Değerlendirilmesine Yönelik Sorulara Katılım Oranları

Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin tasarım sürecinde temel tasarım ilke ve öğelerinden büyük ölçüde faydalandıkları ve en fazla oranda tercih edilen ilkelerin sırasıyla uyum ve uygunluk, derinlik, ögenin ise biçim olduğu belirlenmiştir. Tasarım ürününü geliştirme sürecinin öğrencilerin bazı becerileri kazanmalarında katkı sağladığı yine anket sonucunda belirlenmiştir. Buna göre yargılara katılım oranlarına göre en fazla öne çıkanlar esinlenen örneklerin yaratıcılığın gelişmesine katkı sağlaması, etkinlik ve mekân ilişkisini anlamaya katkı sağlaması ve mekân kurgusunu anlamaya katkı sağlamasıdır. Bu durumda ders kapsamında amaçlanan hedeflere yönelik başarılı bir geri dönüş elde edilmiştir.

TARTIŞMA

Covid-19 pandemisi nedeniyle eğitim öğretimin online yürütülmesi Web 2.0 araçları ve uygulamalarının kullanımını arttırmıştır (Gündüzalp, 2021: 1158-1177). Çok çeşitli uygulamalar öğrencilere ve eğitimcilere bazı konularda kolaylıklar sağlarken tasarım ve uygulama konularında ilk defa ders alacak öğrencilerin ders uygulamalarını kavrayabilmelerinde yeterince destek sağlayamamıştır. Eşit şartlarda çalışma ortamına sahip olmayan öğrencilerin bu durumları, geliştirdikleri tasarım ürünlerine de yansımıştır. Nitekim çalışma kapsamında geliştirilmesi istenen tasarımlarda en başarılı mekan kurguları, dersin tasarım sürecini en fazla takip eden, kritik



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

alan ve bu kritikler doğrultusunda araştırma ve sentezi doğru kavrayan öğrenciler tarafından geliştirilmiştir.

Tasarım eğitiminin usta çırak ilişkisi içerisinde, birebir kritiklerle ve stüdyo ortamında daha başarılı yürütüldüğü birçok çalışmada bildirilmektedir (Aydınlı, 2015: 1-18; Bulhaz ve Bulhaz, 2019: 244-259; Onur ve Zorlu, 2017: 542-555; Yavuz, 2019: 405-419). Dolayısıyla her ne kadar tasarım eğitiminde dijital araçlardan faydalanmak mümkün olsa da yüz yüze stüdyo ortamında eğitim yapılması ve özellikle etkinlik- mekan ilişkisinin üç boyutlu modellemelerle icra edilerek öğrenilmesinin daha etkili bir öğrenme aracı olduğu vurgulanmaktadır (Kurdoğlu, ve diğ., 2008: 44-62; Yavuz, 2019: 405-446; Sönmez, 2021: 432-446).

Peyzaj tasarımında çevresel özellikler, insan ihtiyaçları ve etkinlik gereksinimleri, etkinliklerin gerçekleştirilebileceği doğru mekânsal tasarımları kurgulamada oldukça önemlidir. Her etkinlik kendi özel mekan biçimlenişini oluşturur. Bu durum “biçim işlevi takip eder” (*Form follows function*) (Ural, 2020: 41-48) prensibini düşündürse de peyzaj tasarımlarında doğal faktörler ve topoğrafya bir etkinlik için doğru biçimi tasarlamada bizi her zaman tek bir sonuca götürmez. Bu bakımdan farklı biçimlenişlere sahip olan ama içinde aynı işlevlerin gerçekleştirilebileceği esnek bir tasarım anlayışıyla mekanlar tasarlanabilir.

Bu çalışmada ele alınan eğlence teması doğrultusunda aynı işlevlerin (etkinliklerin) farklı tasarlanmış mekan biçimlenişleriyle nasıl gerçekleştirilebileceğine yönelik örnekler öğrenci çalışmaları ile ortaya konmuştur. Öğrencilerin ders kapsamında tema-etkinlik-mekan ilişkisini kavramaları ve bu doğrultuda farklı biçimlenişlerde alan plastiği tasarımları için doğadan öykünmeleri istenmiştir. İnsanın doğanın bir parçası olduğu gerçeği ve doğanın her zaman bir ilham kaynağı olması sonsuz çeşitlilikte tasarım alternatiflerinin üretilmesinde destek olmaktadır. Nitekim doğadan öykünerek tasarım alternatiflerinin üretilmesi tasarım eğitimlerinde sıkça başvurulan yöntemlerden biridir (Örn. Özkan, ve diğ., 2016: 136-143; Düzenli, ve diğ., 2018b: 21-35; Yılmaz, ve diğ., 2018: 376-389; Bekçi ve Bogenç, 2021: 124-148). Bu sayede öğrenci doğadan esinlenerek doğadaki örüntüleri soyutlamayı ve mekan biçimlenişlerine aktarmayı deneyimlemiş olur. Aynı zamanda online eğitim sürecinde araştırma, bilgiye ulaşma, ulaştığı örnekleri analiz etme, tema doğrultusunda sentezleme, çözüm üretme ve alan plastiğine dönüştürme süreçlerini keşfeder.

8 haftalık ders uygulama sürecinin öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiği, ürettikleri tasarım ürünlerinde örnek soyutlamanın ve aldıkları tasarım eğitiminin nasıl bir etki yarattığı anket çalışması ile sorgulanmıştır. Ya-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pılan değerlendirmelere göre temel tasarım ilke ve öğelerinin öğrencilerin tasarımlarına etkisi anlamlıdır (%79 oranda). Bu sonucu diğer bazı çalışmalar da desteklemektedir (Düzenli ve diğ., 2017: 1450-1460; Atik, 2020: 97-127; Yılmaz ve Akyol, 2021: 46-52). Diğer taraftan çalışma kapsamında esinlenen örneklerin yaratıcılığın gelişmesine katkı sağladığı, üretilen üç boyutlu maketlerin etkinlik ve mekan ilişkisini anlamaya destek olduğu yine anket sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Maket çalışmasının tasarım eğitiminde etkili bir araç olduğu literatürde benzer bazı çalışmalarla da ortaya konulmuştur (Düzenli ve diğ., 2018a: 108-120; Özkan, ve diğ., 2016: 136-143; Sönmez, 2021: 432-446; Yavuz, 2019: 405-419).

Üç boyutlu uygulamalar peyzaj tasarım eğitiminin ilk yıllarında ölçek ve mekan kavramının daha iyi öğrenilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. Sonraki dönemlerde deneyimli olan öğrenciler dijital araçlardan faydalanarak tasarımlarını (mekan kurgularını) farklı sunum teknikleri ile sunabilmektedir.

SONUÇ

Stüdyolar; öğrencilerin kendi yeteneklerini keşfetmelerini, çok yönlü öğrenmelerini, grup çalışmaları yapmalarını ve el becerilerini geliştirmelerini sağlayan öğrenme ortamlarıdır. Bu çalışmada da dijital ortam üzerinde Web 2.0 araçları kullanılarak sanal bir stüdyo

ortamı oluşturulmuştur. Öğrenciler bu sanal stüdyoda yapacakları çalışmaya ilişkin bilgileri edinmiş ve ders yürütücülerinin yönlendirmeleri ve kritikleri doğrultusunda sonuç ürününü ortaya çıkarmışlardır.

Çalışma kapsamında öğrencilere aynı konsept (eğlence) verilmiştir. Eğlence konsepti doğrultusunda öğrenciler araştırma yapıp farklı esin kaynakları bulmuşlardır. Bu esin kaynakları doğrultusunda benzer etkinlikler tasarlasalar da esin kaynaklarını ders yürütücülerinin kritikleri doğrultusunda da yorumlayarak farklı mekân kurguları ve biçimleri ortaya çıkarmışlardır.

Çalışmanın hipotezlerinden biri olan Temel Tasarım-I ve-II dersini başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler mekân kurgusunu daha kolay kavrayabilirler hipotezini ders yürütücülerinin öğrencilerin önceki dönemlerdeki çalışmalarında edindikleri bilgiler ve anket çalışmasında öğrencilerin tasarım öge ve ilkelerini kullanmadaki becerilerinin desteklediği görülmüştür.

Anket çalışmasından elde edilen öğrencilerin büyük çoğunluğunun esin kaynağının yaratıcılıklarının gelişmesinde etkili olduğu verisi çalışmanın diğer bir hipotezi olan 'esin kaynakları öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmede ve başarılı özgün ürünler çıkarmaları noktasında etkin bir materyaldir' hipotezini desteklemektedir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çalışmanın diğer bir hipotezi olan ‘maketler (modellemeler) tasarım sürecinde 2 boyutta anlaşılmayan mekân kurgularının daha iyi algılanmasını sağlayan soyuttan somuta dönüşüm sağlayan köprülerdir’ hipotezinin anket çalışmasından elde edilen verilerle örtüştüğü ve tasarım süreci ve elde ettikleri üç boyutlu özgün ürünün öğrencilerin büyük çoğunluğunun soyut kavramları somut mekânlara dönüştürebilme yetilerine katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Uzaktan tasarım stüdyosu (senkron çevrimiçi dersler), temaya dayalı bir mekan tasarımı sürecinde araştırma yapma, örnekleri etüt etme, kritik alma ve geri besleme süreçlerini hızlandırmaktadır hipotezini de çalışma bulgularının desteklediği görülmüştür.

Çalışmada ayrıca öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürün sayesinde farklı kazanımlar elde ettikleri, kazanımların onların mesleğe dair motivasyonlarını arttırdığı ve daha önce öğrendikleri temel tasarım öğeleri ve ilkelerini pekiştirdikleri görülmüştür.

Stüdyo ortamlarında Peyzaj Tasarım dersi haftada 6 saat şeklinde yürütülmektedir. Çevrimiçi stüdyolar sayesinde ders yürütücüleri ile öğrenciler esnek biçimde görüşebilmişlerdir. Ayrıca bu stüdyolar sayesinde tüm öğrenciler kritikleri dinleyebilmiştir. Dersin yaparak deneyerek öğrenme temelinde olması ise, öğrencilerin maket üstünden düzeltmeleri yapma-

ları noktasında zorluklar yaşanmasına neden olmuştur.

ÖNERİLER

Tasarım süreci, bireylerin araştırma-yorumlama-analiz ve sentez süreçlerini bir süzgeçten geçirdikten sonra yaratıcı düşünceyle harmanlayarak özgün ürünler ortaya çıkardığı yorucu ancak motive edici ve mutluluk veren bir süreçtir. Çalışmada da bu zorlu sürece bir de uzaktan eğitim şeklinde devam edilmesi süreci daha da zorlaştırırsa da çıkan ürünler ileride yapılacak çalışmalara bir referans ve ilham kaynağı olabilecek niteliktedir.

Esin kaynakları bireylerin tasarım gücünü geliştirip beyin fırtınası yapmasına imkan sağlayan ve geçmiş deneyimleri ile bu kaynağı soyutlayıp somut ürüne dönüştürmesine destek olmaktadır. Tasarım sürecinde esin kaynakları kullanılmalı ve bu sayede süreç daha kolay şekilde yürütülmelidir. Çalışmada da esin kaynakları öğrenciler tarafından farklı şekillerde yorumlanmış ve farklı özgün ürünlerin çıkmasına ve ürün çeşitliliği sağlanmasına imkan tanımıştır.

Peyzaj mimarlığı öğrencileri, meraklı, çalışkan, yaratıcı, yorumlayıcı, yenilikleri takip eden, üç boyutlu düşünebilen ve yaratıcı düşünceye sahip bireyler olmalıdır. Bu özelliklerin bazıları sonradan kazanılabilir ve bu kazanımlara sahip öğrenciler daha özgün ürünler çıkarabilmektedir. Bu noktada eğitimcilerin



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

de öğrencilerin motivasyonlarını arttırması önem arz etmektedir.

Uzaktan eğitim yoluyla peyzaj tasarım eğitimlerinde ilk dönemlerde öğrencilerin mekan kavramını kavrayabilmelerinde ikinci boyuttan üçüncü boyuta modelleme oldukça etkili olmaktadır. Belirli ölçeklerde hazırlanan maketler öğrencilerin ilk etapta tasarladıkları mekanları daha gerçekçi düşünmelerine yardımcı olmaktadır. Bu aşamadan sonra yeni teknolojiler ve uygulamalar sayesinde tasarlanan mekanların daha detaylı görselleştirilmesi, resim veya video haline getirilmesi (rendering) sanal stüdyolarda tasarım sürecinin hızlanmasına ve seçenek üretimine olumlu katkı sağlayacaktır.

Tasarım iki boyutta başlayıp üçüncü boyutta algılanması ve anlam kazanması kolaylaşan bir süreçtir. Bu noktada maketler; öğrencilerin gerçekle bağlantı kurmasını sağlayan ve mekan kurgularını daha algılanabilir kılan köprüler olarak görev almaktadır. Özellikle tasarım ve uygulamalı derslerin maketler yaptırılarak daha anlaşılır kılınması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

ACAR, S., (2020). Model architecture: A Brief History of Models as A Design Tool. İçinde J. D. Bekkering, I. Curulli, S. van Hoof (Eds.), Architectural Models as Learning Tools, Ankara, Türkiye: Tekses Ofset Matbaacılık Yayıncılık Org. San. ve Tic. Ltd. Şti., ss.9-14

ACIRLI, Z., KANDEMİR, Ö., (2021). The concept of accessibility and its dimensions for spatial design. GRİD, Mimarlık, Planlama ve Tasarım Dergisi, 4(2),225-248. Doi: 10.37246/grid.824581

ATİK, D., (2020). Temel tasarım ürünlerindeki yorum çeşitliliğine yönelik bir değerlendirme deneyimi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 20:97-127. Doi: 10.17365/TMD.2020.20.4

AYDINLI, S., (2015). Tasarım eğitiminde yapılandırıcı paradigma: Öğrenmeyi öğrenme. Tasarım Kuram, 11(20),1-18. Doi: 10.23835/tasarimkuram.239579

BEKÇİ, B., BOGENÇ, Ç., (2021). Peyzaj mimarlığı temel tasarım eğitiminde doğaya öykünme. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 22:24-148. Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.22.02

BULHAZ, Ç., BULHAZ, B., (2019). Tasarım eğitiminde stüdyo ve eleştiri kültürü. Online Journal of Art and Design, 7(5),(Special issue),244-259

DÜZENLİ T., ALPAK E.M., ÖZKAN G.D. (2017). Peyzaj mimarlığında temel tasarım dersinin öğrenme ve yaratıcılık sürecine etkileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16(64),1450-1460. Doi: 10.17755/esosder.298092



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

DÜZENLİ, T., ALPAK, E.M., TARAKÇI EREN, E., (2018a). Peyzaj mimarlığı tasarım eğitiminde görsel düşünmenin önemi. Online Journal of Art and Design, 6(2),108-120

DÜZENLİ T., YILMAZ S., ALPAK E.M., (2018b). Peyzaj mimarlığı eğitiminde bir tasarım yaklaşımı: Doğal örüntülerden esinlenme. Sanat Eğitimi Dergisi, 6(1),21-35. Doi: 10.7816/sed-06-01-02

ECKERT, C., STACEY, M., (2000). Sources of inspiration: a language of design. Design Studies, 21:523–538. Doi: 10.1016/S0142-694X(00)00022-3

GONÇALVES, M., CARDOSO, C., BADKE-SCHAUB, P., (2011). Around you: How designers get inspired. International Conference on Engineering Design, ICED11, 15-18 August 2011, Technical University of Denmark, ss.1-10

GÜNDÜZALP, C., (2021). Web 2.0 araçları ile zenginleştirilmiş çevrimiçi öğrenmenin öğrencilerin üst bilişsel ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 10(3),1158-1177

KANDEMİR, Ö., (2018). Tasarım kavramında yaşanan öze dönük paradigma değişimi ve mekân tasarımına yönelik açılımları. Anadolu Üniversitesi Sanat Tasarım

Dergisi, 8(2),110-127. Doi: 10.20488/sanattasarim.529700

KANDEMİR, Ö., ULUSOY, G., (2021). Beyaz kâğıttan beyaz ekrana: İç mimari sanal tasarım stüdyosu deneyimi. Mimarlık Fakültesi Dergisi-Journal of Faculty of Architecture, 3(2),36-56

KETİZMEN, G., 2003. Mimari tasarım stüdyosunda çalışma yöntemleri: Anadolu Üniversitesi mimarlık bölümü örneği. Ege Mimarlık, 47:32-34

KURDOĞLU, B.Ç., KARAŞAH, B., SARI, D., YILMAZ, H., KAMER AKSOY, Ö., (2008). Bitkilendirme tasarımı eğitiminde üç boyutlu anlatım tekniklerinin önemi ve değerlendirilmesi üzerine örnek bir çalışma. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 9(1-2),44-62

KURT, S., (2009). An analytic study on the traditional studio environments and the use of the constructivist studio in the architectural design education. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 1:401-408. Doi: 10.1016/j.sbspro.2009.01.072

METE, F., (2006). The creative role of sources of inspiration in clothing design. International Journal of Clothing Science and Technology, 18(4),278–293. Doi: 10.1108/09556220610668509



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- MUMCU, S., DÜZENLİ, T., (2018).** Peyzaj mimarlığı tasarım stüdyosunda kavramsal yaklaşımlar ve esin kaynakları. MEGARON,13(4),665-678. Doi: 10.5505/MEGARON.2018.16768
- ONUR, D., ZORLU, T., (2017).** Tasarım stüdyolarında uygulanan eğitim metotları ve yaratıcılık ilişkisi. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, 7(4),542-555. Doi: 10.7456/10704100/002
- ÖZKAN D.G., ALPAK E.M., DÜZENLİ T., (2016).** Tasarım eğitiminde yaratıcılığın geliştirilmesi: Peyzaj mimarlığı çevre tasarımı stüdyo çalışması. IJASOS- International E-Journal of Advances in Social Sciences, 2(4),136-143
- SAKARYA, K. (2019).** İç mimarlık eğitimine yönelik uzaktan eğitim modeli önerileri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(2),388-401. Doi: 10.35379/cusosbil.578516
- SCHÖN, D.A., (1985).** The design studio: An exploration of its traditions and potential. London: RIBA Publications for RIBA Building Industry Trust, ss.1-99
- SÖNMEZ, F., (2021).** Üçüncü boyutta üretmek: Bir mimari tasarım stüdyosu örneği. Erciyes Akademi, 35(2),432-446. Doi: 10.48070/erciyesakademi.925207
- URAL, A., (2020).** Konut tasarımında form-suzluk. Sanat Dergisi, 35: 41-48. Doi: 0000-0002-9763-8128
- YAVUZ, A., (2019).** Biçime dayalı öğrenme yöntemi ile peyzaj tasarım atölyesi. 2nd International Congress on New Horizons in Education and Social Sciences (ICES-2019) Proceedings, 18-19June, Istanbul-TURKEY, ss.405-419
- YILMAZ, S., DÜZENLİ, T., ÇİĞDEM, A., (2018).** Peyzaj tasarım eğitiminde bir biçim arama yöntemi: Doğadan esinlenme. Journal of History Culture and Art Research, 7(2),376-389. Doi: 10.7596/taksad.v7i2.1427
- YILMAZ, S., AKYOL, D., (2021).** Basic design course in the education of landscape architecture. Online Journal of Art and Design, 9(3),46-52



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: The fact that makes the design education system different, privileged and original is the learning system of the content of design education by doing-experience (Schön 1985: 1-99; Bulhaz and Bulhaz, 2019: 244-25). In institutions that training in the design fields, studios play an important role as learning environments where students experience problem-oriented thinking, restructure their established thinking patterns with critical thinking, and meet with diversified thinking tools through practices (Kandemir and Ulusoy 2021: 36-56). The education system in design studios is based on a fiction where a one-on-one or intergroup information and critical flow (Ketizmen 2003: 32-34; Bulhaz and Bulhaz 2019: 244-259). Being the alphabet of design and the starting point of design education, basic design course is taught to students in two semesters in Artvin Coruh University, Faculty of Art and Design, Landscape Architecture Department. In the Basic Design-II course given in the second semester, students are given information about the spaces at the end of the semester, and thus, it ensures the supporting the Landscape Design course. Within the scope of the landscape design course, it is aimed to transform intangible concepts into spaces in line with the principles and elements learned from the basic design courses. In addition, within the scope of this course, students are provided to conduct research in order to develop their creativity, to direct their questioning and criticism skills, to construct forms inspired by researches, to direct their original designs, and to learn by practice. Benefiting from inspiration sources is a frequently used approach in landscape design education as in other disciplines that provide design education. Inspirations play an important role in the design process as triggering the development of ideas and in structuring the mental representations of designs (Mumcu ve Düzenli, 2018: 665-678). On the other hand, students have difficulties in perceiving spaces on 2-dimensional drawings, and at this point, models, are one of the three-dimensional expression techniques, are of great importance. Due to the Covid-19 epidemic, face-to-face education was suspended in all universities and education was continued online (synchronously and asynchronously) over the white screen. This global development, adds a different dimension to the tradition of conducting design education in face-to-face studios, also showed itself in landscape design education and students were trained through online studios. In this study, the products obtained in the process carried out digitally on the white screen and the evaluation of student achievements in this process are discussed. **Aim:** The purpose of design or art education is to provide students with the ability to see, question, analyse, synthesize, reveal their creativity and develop their hand skills. In this study, it is aimed



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

to embody the achievements of the students who training basic design education by transforming them into space fictions. Another aim of the study is to reveal how the students interpret and synthesize the inspiration sources they obtained in the light of the researches according to the given problem, how they transform the topography into forms, and what they gain in this process. **Method:** In this study, the application study of the Landscape Design course, which was conducted in the form of 4 + 2 hours (theory + practice) in Artvin Coruh University, Faculty of Art and Design, Department of Landscape Architecture was evaluated. At the beginning of the course, two lecturers made detailed presentations to the students, supported by examples of the work to be done. The group of 30 students who took the course was divided into two and it was ensured that they received one-on-one critics with the group teachers. A studio was tried to be created on the digital screen and all students were given the opportunity to listen to the critics. Within the scope of the lesson, a problem was given to the students and they were asked to develop alternatives for this problem. In this context, the problem of the study is to determine needs in line with the concept of ‘Entertainment’, to determine activities that can meet these needs, and to make original designs for spaces where they can perform these activities. 50x70 cm an area was given the students. They were asked to produce space solutions by constructing a topography on this area. First of all, students were asked to research examples that could be an inspiration source for their spaces. As a result of the example researches, they were asked to design suitable spaces for the activities, taking into account the need-activity-space fiction. The sketches they produced together with the topography were discussed mutually (synchronous online critiques) in the digital studio, and it was ensured that the other students in the group were able to see the mistakes or deficiencies. The samples developed in 2D were then converted into 3D (model). After the design process, lasted for a total of 8 weeks, the completed works were received digitally in accordance with the homework format requested from the students. Finally, a questionnaire was conducted with the students in which their achievements regarding the product they designed were questioned. Questionnaires were prepared by transforming them into judgments according to the Likert scale, and a 5-point scale was used (strongly disagree-strongly agree). There are 21 questions in the questionnaire. In addition to the effects of basic design elements and principles in the product they designed in the questionnaire, their contribution to their ability to transform intangible concepts into spaces, helping them understand the relationship between activity and space, the effect of the inspired examples on the development of their creativity, the design product’s motivation to do research, and their motivation to produce original products, how effective are the principles and elements



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:594 K:790

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

learned in the Basic Design course, to increase their creativity, to contribute to the development of their creativity, to be effective in understanding the spaces, to be effective in creating a variety of activities, to contribute to their three-dimensional thinking skills, to make themselves happy with the design product they have created, and to reveal the design products. Tables and graphs were created using Microsoft Excel to evaluate the questionnaire findings. **Findings and Results:** In the study, 6 of the original designs produced by the students were chosen from the inspiration source as examples of concretization to space fictions. Accordingly, it was evaluated how 6 different inspiration sources (honeycomb, canyon, movements of the moon, tree roots, informal lines in nature and internal structure of organs) were transformed into three-dimensional topographic space design in line with the theme of entertainment. It has been determined that the students, who are mostly inspired by nature, construct the theme of entertainment as activities that can be performed in nature (such as camping, climbing, fishing, rafting, swimming). According to the questionnaire conducted with the students at the other stage of the study; the majority of the students were satisfied with their products, the basic design elements and principles were effective while creating the design product (effectiveness rate respectively, harmony and suitability (100%), depth (97%), form (96%), dominance-unity-balance (93%), size (93%), line (92%), texture (86%), size rating (82%), repetition (78%), harmony and contrast (71%) were determined. It was determined that the gains in the design development process contributed to inspired examples to the development of creativity (97%), to understand the space (93%), to motivate to do research (90%), to understand the relationship between activity and space (93%), to development of creativity (89%), to three-dimensional thinking skills (86%), to their ability to transform intangible concepts into tangible spaces (85%), to create a variety of activities (85%) and to their motivation to produce original products (82%) were determined. During the studio lesson conducted on the white screen, the students' transformation of the tangible/intangible ideas they inspired into three-dimensional spaces contributed to their learning of the activity-space relationship.

SAMSUN VEZİRKÖPRÜ REDİF KIŞLASI RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME ÖNERİSİ ¹

THE RESTORATION AND REFUNCTIONING PROPOSAL OF REDİF BARRACKS IN VEZİRKÖPRÜ-SAMSUN

Ercan AKSOY

Eha Yapı Mimarlık, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-7632-9257

Öz: Vezirköprü İlçesi'nde bulunan Redif Kışlası yapıldığı dönemden itibaren kışla, okul ve halk eğitim merkezi yapısı olarak kullanılmıştır. İlçede bulunan çok az sayıda konut dışı sivil mimarlık örneklerinden bir tanesidir ve yaşatılarak kullanılması önem arz etmektedir. **Amaç:** Yakın zamana kadar halk eğitim merkezi olarak kullanılmış ancak günümüzde terk edilmiş, farklı bozulmalara ve yanlış uygulamalara maruz kalmış yapının mevcut özelliklerinin tespit edilerek koruma kararlarının verilmesi ve yeniden işlevlendirilerek sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. **Yöntem:** Çalışmada modern yöntemler ile yapının ölçüleri alınmış ve rölöve çizimleri oluşturulmuş, yapıdaki bozulma ve sorunlar belirlenmiştir. Literatür ve arşiv taraması ile yapı hakkında belgelere ulaşılarak tarihlendirilmesi yapılmış, yapı üzerindeki incelemeler ile restitüsyon önerisi getirilirken bunlara bağlı olarak koruma ve işlevlendirme kararları alınmıştır. **Bulgular:** Kışla yapısının günümüze kadar farklı fonksiyonlar verilerek kullanıldığı ve bu süreçte yapısal değişikliklere uğradığı, doğal, insan kökenli ve atmosfer nedenli bozulmalara maruz kaldığı belirlenmiştir. Yapının terk edilmesi dolayısıyla bozulma sürecinin hızlandığı da görülmüştür. Özgün kullanımını yitirmesi sonucunda özelliklerine ve bulunduğu konuma uygun yeni işlev verilerek yaşatılabileceği anlaşılmıştır. **Sonuç:** Redif Kışlası ile ilgili araştırmalar incelendiğinde Vezirköprü'de bir kışla yapısından söz edilmediği belirlenmiştir. Yapılan ölçümler ile belirlenen yapının bozulma sürecini tersine çevirmek amacıyla hızlı bir şekilde müdahale edilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı yapıya doğru fonksiyon verilerek yaşatılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Koruma, Kültürel Miras, Yenileme, İşlev Değişikliği, Vezirköprü

Abstract: The Redif Barracks situated in Vezirköprü district has served as a barracks, school and public Education center since it was constructed. It is one of the rare examples of non-domestic civil architecture and it is important to sustain that. **Aim:** To determine the current features to protect, and to refunction the sustainability of the Redif Barracks which was used as a public Education center but evacuated recently and which faced malpractices. **Method:** The size was measured through modern techniques and building surveys were made. Thus, deterioration and problems with the structure were determined. Dating of the structure was made after a thorough literature review. While making suggestions on restitution, protection and functioning decisions were made. **Findings:** It was found that the post structure has been used up to today by various functions and has faced structural differences. It was also found that the post faced deteriorations by natural, human-driven and atmospheric causes. It was determined that the deterioration process accelerated since the structure was abandoned. It was concluded that the structure can be sustained by providing a new function suitable with its features and location. **Conclusion:** When the researches about the Redif Barracks were examined, it was determined that there was no mention of a barracks in Vezirköprü. To reverse the deterioration process of the structure which was documented through measurements, it is important to interfere. Therefore, it is understood that the structure should be kept alive by giving it the right function.

Keywords: Conservation, Cultural Heritage, Renovation, Refunctioning, Vezirköprü

Doi: 10.17365/TMD.2022.TURKEY.25.09

- (1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author Ercan AKSOY (Dr., Ph.D), Eha Yapı Mimarlık, Ankara / Türkiye, ercanaaksoy@hotmail.com, Geliş Tarihi / Received: 19.01.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 25.04.2022, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None*



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Günümüzde Samsun İline bağlı olan Vezirköprü İlçesinde ilk yerleşim geç neolitik/erken kalkolitik dönemlerde görülmektedir. İlçede Türk dönemine kadar sırasıyla Hititler, Frigler, Romalılar, Kimmerler, Lidyalılar, Persler ve Bizanslar hüküm sürmüştür (Arslan ve diğ., 2008: 83). Daha sonra Türk hâkimiyetinin başladığı ilçede ilk egemenlik kuran 1075 yılında kurulan Danişment Beyliği olmuştur. Sultan Mesudun şehri almasıyla birlikte de Selçukluların hâkimiyetine giren ilçe ‘Gedegara’ (köprü) ismiyle anılmıştır (Darkot, 1988: 315). Canik Beyi Taşan Bey Selçukluların zayıflamasından sonra Vezirköprü, Havza ve Merzifon’u içine alacak şekilde bölgede kendi beyliğini ilan etmiştir (Öz, 1999: 21). 1965 Celali İsyancıları sırasında çok defa baskına uğrayan ve yağmalanan ilçede insanların sığınması amacıyla Taşkale ve Toprakkale adıyla iki kale yapılmıştır. Şehir bu kalelerin bulunduğu alan üzerinde gelişim göstermiştir. Şehrin ihyası Köprülü Mehmet Paşa tarafından sağlanmış, yıkılan yapılar tamir ettirilirken yeni eserler de yaptırılmıştır. Sadrazamlığı zamanından ‘Vezirköprüsü’ ismini alan ilçenin adı günümüzde kısaltılmış olarak ‘Vezirköprü’ olmuştur (Arslan ve diğ., 2008: 84). İlçenin bugün gözlemlenebilen izleri bu zamandan gelmektedir. Kentin Osmanlılar döneminden kalan en önemli yapıları Tacettin Paşa (Kurşunlu) Cami, Abdulgani

(Namazgâh) Cami, Yörgüç Paşa Cami (Orta Cami), Kale Cami, Taşhan ve Fazıl Ahmet Paşa Medresesi’dir.

Birçok medeniyetin hüküm sürdüğü ilçede özellikle isyanlar sırasında çok sayıda taşınmaz kültür varlığı yıkılmıştır. Evliya Çelebi’nin “Dış kalede; Elmacı Yusuf Ağa Sarayı, Köprülü Mehmet Paşa Sarayı, Müezzinzade Sarayı, Küçük Mehmet Paşa Sarayı, Hasan Ağa Sarayı, Kibleli ve Durucan Çavuş Sarayı vardır” (Dağlı ve Kahraman, 2008: 485) diyerek tariflediği yapıların günümüzde olmaması bunun en büyük göstergesidir.

Geç Osmanlı döneminde farklılaşan ekonomik ve askeri örgütlenme yeni yapı ve mekân ihtiyaçlarını beraberinde getirmiştir. Özellikle askeri alanda ihtiyaç duyulan yeni yapı türlerinden birini kışla yapıları oluşturmuş ve 19. yüzyıl boyunca ihtiyaç duyulan birçok bölgeye inşa edilmiştir. Osmanlı ordusu modernleşme dönemi öncesinde eğitimlerini baş şehirlerde kışlalarda yaparken taşra bölgelerinde derme çatma yapılarda yapmıştır. Bu sebeple özellikle 1815 yılı sonrasında modern ordunun ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kışla yapıları inşa edilmeye başlanmıştır (Özgen, 2016: 47). Bu yapılar barınma, eğitim ve depo amaçlı tasarlanmışlardır. Yakın zamana kadar Halk Eğitim Merkezi olarak kullanılan Redif Kışlası da ilçede bulunan önemli bir geleneksel askeri yapı örneğidir. Özgün halini kısmen korumuş, önemli veriler sunan ve zaman



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

içerisinde farklı müdahalelere maruz kalmış yapı ile ilgili bir çalışma bulunmamakla birlikte yeni işlev verilerek kullanılması, tescilli yapının yaşatılması için bir fırsat teşkil etmektedir.

AMAÇ

Vezirköprü eski bir Osmanlı yerleşimi olmasına rağmen sahip olduğu kültürel varlıkların sayısı çok azdır. İlçede yapılan restorasyon çalışmaları ile mevcut sivil mimarlık örnekleri korunmaya ve yaşatılmaya çalışılsa da bu durum konut dışı yapılarda sağlanamamıştır. Günümüzde boş olan ancak yakın zamana kadar Halk Eğitim Merkezi olarak kullanılan Redif Kışlası belli bir dönemi yansıtmaya (19. yy askeri yapısı) ve özgün değerlerini kaybetmemesinden dolayı korunması gereken yapıların başında gelmektedir. Bulunduğu çevrenin sosyal ve kültürel yaşam biçimini aktarması (belge değeri), kentin askeri bir bölge olarak belleğini yansıtmaya (kimlik değeri), geç Osmanlı dönemi mimari üslubu görülmesi (mimari değeri), toplum ihtiyaçlarını karşılayabilmesi (işlevsel ve ekonomik değeri), aynı fonksiyonla veya yeni işlevle günümüzde de kullanılabilmesi (süreklilik değeri/ekonomik değeri) ve ilk uygulama ilkelerini koruması (özgünlük değeri) nedenleriyle yapı önemli bir kültürel değer olarak korunmalıdır.

Çalışmanın ilk amacı kültürel değere sahip Vezirköprü Redif Kışlası'nın belgelenmesi, sorunlarının tespit edilmesi ve gelecek nesillere aktarılması için çözüm önerilerinin üretilmesidir. Bununla birlikte yapının mimari, yapısal, estetik ve kullanım özellikleri de değerlendirilerek, en az ve yeterli müdahale ile yeni işlev verilmesi ve kullanımının sağlanması da amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Çalışmanın kapsamını 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiş, yakın zamana kadar farklı işlevlerle kullanılmış ama 1-2 yıl içerisinde terk edilerek kaderine bırakılmış Vezirköprü Redif Kışlasının belgelenmesi, restitüsyon ve restorasyon araştırmaları oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma kapsamında geleneksel yapının mevcut durumunu belirlemek amacıyla rölevo çalışması yapılmış ve belgelenmiştir. Belgelemede son teknik olan lazer tarama sistemi ile birlikte geleneksel rölevo alma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Belgeleme ile birlikte yapıda meydana gelen yapısal sorunlar, malzeme bozulmaları, muhdes eklentiler ve genel sorunlar belirlenerek analiz edilmiştir. Diğer Redif Kışlaları araştırılarak arşiv ve literatür taramaları ile toplanan veriler değerlendirilmiş, yapıdan gelen izlerle bütünleştirilerek restitüsyon önerisi hazırlanmıştır. Tüm veri-



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lerin elde edilmesinden sonra yapıya ilişkin restorasyon ve müdahale kararları alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırmadaki en önemli kısıtlılık ilçede kültürel varlıklar anlamında çalışmanın ve özellikle Redif Kışlası benzeri başka bir yapının bulunmamasıdır. Bu durum karşılaştırma yapmak için bir kısıtlılık oluşturmaktadır. Literatür araştırmaları sonucunda çalışma kapsamında ele alınan yapıya benzer nitelikte az sayıda Redif Kışlası bulunduğu anlaşılmıştır. Yapı hakkında iki belgeye Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde ulaşılmakla birlikte belgelerin günümüz Türkçesi'ne çevrilmemiş olması araştırmada kısıtlılık olarak görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Kültürel varlıkların korunması ve yaşatılması yakın zamana kadar çok üzerinde durulan bir konu olmamış ve bu yapılar ikinci plana atılmışlardır. Ancak günümüzde değerlerinin daha iyi anlaşılması, kültürel süreklilik açısından önem arz etmeleri, hem ekonomik hem de işlevsel olarak katkı sunmaları geleneksel yapıların korunmasına olan ilgiyi arttırmıştır. Çalışmadaki temel problem birtakım uygun olmayan müdahaleler yapılar ve sonrasında terk edilerek yıkılmaya bırakılan kültür varlığının bozulma süreci ilerlemeden korunmasına yönelik araştırmaların yapılması; planlama çalışmalarının oluşturulmasıdır.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Yapı çevresinde zamanla değişen şartlar ve yeni yapılaşma nedeniyle kot yükselmesi olmuştur. Bu sebeple yapının özellikle kuzey cephesinde yapıyı kapatan dolgu alanları oluşmuştur. Araştırmanın en büyük alt problemini hâlihazırda okul bahçesi olarak da kullanılan bu dolgu alanları ve buralara yapılacak müdahaleler oluşturmaktadır. Ek olarak plan şemasının özgün halinin tespiti, mimari elemanlar ve malzemelerdeki bozulmalar, taşıyıcı duvarlarda meydana gelen büyük çatlaklar ile bitişik olarak yapılmış muhdes yapılar da diğer alt problemler olarak sıralanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Geleneksel yapıların korunmasında en önemli faktörler doğru belgeleme, doğru tespit ve doğru kararlar/müdahalelerdir. Bu sebeple yapılan çalışma ile Redif Kışlası'nın sürdürülebilir olarak yaşatılabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte ilk kullanım fonksiyonunu kaybetmesi ve bulunduğu çevre bakımından yeni işlev verilerek kullanılmasının daha doğru olacağı değerlendirilmektedir. Yeniden işlevlendirme de yapının özgün durumuna geri döndürülmesi, yapılacak müdahalelerin yapıya zarar vermeyecek nitelikte olması ve verilecek fonksiyonun da yapının sistemine uygun olması gerekmektedir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KURAMSAL ÇERÇEVE

Yapının ayrıntılı olarak tanımlanabilmesi ve değerlendirilebilmesi amacıyla belgeleme ve araştırma çalışmaları önem arz etmektedir. Kültür varlıkları belge niteliği taşımaktadırlar. Belgelemenin önemine Venedik Tüzüğü¹ 3. maddesinde “Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır” ve Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü² uygulama ilkeleri başlığının 1. maddesinde “Geleneksel bir yapıya yapılacak her tür müdahalede tedbirli olunmalı; işe başlamadan önce yapının biçimi ve strüktürü ayrıntılı olarak incelenmelidir” şeklinde değerlendirilmektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda yapıdaki sorunlar ortaya koyulurken alınacak önlemler de bu doğrultuda değerlendirilebilmektedir.

Anıtsal yapıların korunması temelde bakımlarının düzenli olarak yapılmasına dayanmaktadır. Ancak bozulma sürecine girmiş yapılarda uygulanabilecek teknikler de yapı durumuna göre değerlendirilebilmektedir. Bu teknikler genel olarak sağlamlaştırma, bütünlendirme, yenileme, yeniden yapma, temizleme ve taşıma olarak sınıflandırılmaktadır (Ahunbay, 2017: 90). Koruma yöntemleri tekil olarak kullanılabilecekleri gibi çoğul kullanımı

da söz konusudur. Hangi teknik kullanılırsa kullanılsın “Carta Del Restauro³, Venedik Tüzüğü ve Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü” maddelerindeki dayanaklar çerçevesinde yapılması önerilmektedir.

Çalışma kapsamında özellikle tarihlendirme ve restitüsyon önerisi konusunda “Yemen İsyanı ve Tokat Redif Taburu” (Çakaloğlu, 2009: 32), “Mardin’de İki Modern İnşa: Mardin Kışlası (1887-1891) ve Müzeye Dönüşümü (2008-2009)” (Düzenli ve Düzenli, 2020: 655-657) makalelerinden, “Osmanlı Redif Binaları” (Özgen, 2016: 47-92) kitabından ve Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerinden yararlanılmıştır. Korumada uygulanacak teknikler ve bu tekniklerin dayanağını oluşturan yönetmelikler için ise “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” (Ahunbay, 2017: 90-105) kitabından faydalanılmıştır.

BULGULAR

Redif Kışlası Çevre Verileri

Vezirköprü İlçesi Samsun İlinin güneybatı sınırını oluşturmakla birlikte il merkezine 110 km. uzaklıkta yer almaktadır. Eski yerleşim bölgelerine ve geleneksel konut stokuna sahip olan ilçede özellikle Osmanlılar döneminden kalan eserler de bulunmaktadır.

1 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf

2 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf

3 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536681682.pdf

Redif Kışlası askeri bir yapı olarak inşa edilmesi sebebiyle yapıldığı dönem itibari ile kent merkezinden uzakta konumlandırılmıştır. Günümüzde ise yapılaşmanın yayılması ile yeni konut ve eğitim yapıları bölgesi içerisinde kalmıştır. Yapı Vezirköprü İlçesi Tikenli Mahallesi 265 ada 61 parsel içinde konumlanmıştır. Aynı parsel sınırı içerisinde yeni yapılmış lise binası bulunmaktadır. Konum itibariyle çevresinde okul yapıları bulunsa da yapı çevresi kapatılmamış ve görsel etkisi azaltılmamıştır. Yapının batısında

farklı birimlerden oluşan (askerlik şubesi, garaj, depo) askeri alan bulunmaktadır. Bir ada içerisinde toplanan eğitim yapıları haricinde adanın etrafı konut bölgesi yapılmış ve yeni yerleşim bu bölgede süregelmiştir (Şekil 1.).

Yakın çevresinde sadece askeri alan içerisinde yığma taş/tuğla yapım tekniğine sahip yapılar bulunmaktadır. Eğitim yapıları dâhil diğer yapılar ise betonarme karkas sistem olarak kurgulanmıştır.



Şekil 1. Yapı Yakın Çevre Bileşenleri

Yapının Özellikleri ve Plan Kurgusu

265 ada 61 parsel içerisinde bulunan yapı parselin güney kenarına konumlanmıştır. Aynı parsel içerisinde ve kuzeyinde betonarme olarak yapılmış olan Ayşe Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'ndeki H.1317/M.1899-1900 tarihli belgelere bakıldığında⁴, Dördüncü Ordu'ya bağlı olarak Vezirköprü'deki Redif

⁴ C.B.D.A.B.O.A. Belge Y.EE.134/7-H-07-03-1317; Belge Y.MTV.191/95-H.17-02-1317.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Taburu⁵ (Çakaloğlu, 2009: 32) için 20. yüzyılın başında kışla işlevi görmek üzere inşa edilmiş olması muhtemel bina, aynı yüzyılın ortalarından itibaren Vezirköprü Orta Okulu olarak hizmet vermeye başlayıp, 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren Halk Eğitimi Merkezi'ne dönüştürülmüştür. Daha sonra boşaltılan yapı günümüzde kullanılmamaktadır.

Yapının plan şemasının ve özelliklerinin anlaşılabilmesi amacıyla bodrum kat (B01-B09), zemin kat (Z01-Z17) ve 1. kat (101-109) mekânlarına kodlar verilmiş, en son kullanılan fonksiyonlarına göre de isimlendirilmiştir. Yapı zeminde dikdörtgen şeklinde bir plana sahip olup yaklaşık olarak 10,50x12,20 m ölçülerindedir. Kuzey cephedeki giriş kısmında ve cephenin orta aksında dışarıya doğru 1,70x10,50 m uzunluğunda bir çıkma yapmıştır (Şekil 2.). 3 kattan oluşan yapı zeminde 632,15 m² üzerinde doğu-batı doğrultusunda konumlandırılmıştır. Yapı zemin kat döşeme kotuna kadar kaba yonu taş, zemin ve 1. katlarda ise tuğla yığma şeklinde inşa edilmiştir.

Yapının zemin katına giriş kuzey ve güney cephenin orta aksında bulunan çift kanatlı ahşap kapılar ile sağlanmaktadır. Kuzey ve güney cephe arasında kot farkı bulunmasından dolayı girişlerin önündeki merdivenler

kuzeyde 10 rıht, güneyde ise 15 rıht olarak kurgulanmıştır (Şekil 3c, 3g.). Merdivenler betonarme olarak yapılmış ve üst kısımları yerinde dökme mozaik olarak kaplanmıştır. Kuzeyde bulunan merdiven rıhtları ortalama 17 cm yüksekliğinde, basamak genişlikleri ise 24 cm'dir. İlk 5 basamağın uzunluğu 2,75 m, sonraki basamaklar ise 1,57 m olarak yapılmıştır. Engelliler için betonarme olarak inşa edilen rampa kilitli parke taşı ile kaplanmış olup, genişliği 1,30 m'dir ve %29 eğime sahiptir. Güneyde bulunan merdivenlerin rıht yükseklikleri ise ortalama 16 cm olmakla birlikte basamak genişlikleri 33 cm ve boyları da 1,75 m'dir.

Kuzey cephede merdiven sahanlığını da oluşturan ve içeriye çekilmiş Z01 Giriş alanı bulunmaktadır. Her iki girişten de zemin kattaki Z02 Bekleme Salonu mekânına (Şekil 3i.) ulaşılmaktadır. Geniş bir sofa alanı olması gerekirken bu mekânın güneydoğu köşesine Z10 Mutfak (6,08x3,43 m) mahalinin yapıldığı görülmektedir. Mekânın kuzey ve batı duvarı ahşap taşıyıcıların üzerine kontrplak çakılarak oluşturulmuştur. Bu mekân dışında yapının zemin katında yaklaşık olarak simetri görülmektedir. Bu bağlamda zemin kat mekânlarının dağılımı doğu kolda Z03 Koridor, Z04 Oda, Z05 Hol, Z06 - Z07 - Z08 ve Z09 Derslik, batı kolda ise Z11 - Z12 - Z13 - Z14 Derslik, Z15 Hol, Z16 Koridor ve Z17 Oda şeklinde olmuştur (Şekil 2.). Zemin katın tüm döşeme kaplamaları yönleri de-

5 Çıkan isyanı bastırmak üzere 1905 yılında Yemen'e sevk edilen Tokat Redif Livasına bağlı Vezirköprü taburunun 800 mevcutlu olduğu bilinmektedir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ğişmekle birlikte laminant parke olarak de-
ğiştirilmiştir. Duvar inşasında harman tuğla
kullanılmış olup üzerlerinde sıva ve boya bu-
lunmaktadır. Tavan kaplamaları çıtalı ahşap
olarak yapılmış, çıtaların aralıkları 14-21 cm
olacak şekilde kullanılmıştır. Çıta genişlikleri
her bölümde 5 cm yapılmıştır. Z02 Bekleme
Salonu'nun 2 dikme ile ayrılmış kuzey kısmı,
Z04-Z17 Oda ve Z01 Giriş mekânlarının üst
kısımlarında çıtalar kuzey-güney yönlü, katın
diğer tüm alanlarında ise doğu-batı yönlüdür.

1. kata ulaşım Z02 Bekleme Salonu'nun gü-
neybatı köşesinde bulunan, L tipli ve 22 rıht-
lı ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Rıht
yüksekliği 21,5 cm, basamak genişliği 26
cm ve basamak boyları 1,30 m olan merdi-
ven laminant parke ile kaplanmıştır. 1. kat,
zemin katın sofa sınırı kadar kurgulanmış
olup 14,17x10,25 m ölçülerindedir. Merdi-
venin ulaştığı ilk mekân geç dönem eklentisi
olan 111 Oda ile daraltılmış 101 Hol (Şekil
3h.) bölümüdür. 111 Odanın kuzey ve doğu
duvarları ahşap taşıyıcı üzerine ahşap kapla-
ma çakılarak oluşturulmuştur. Ayrıca kuzey
duvarı boyunca camekân eklenmiştir. Bu
kısımlar dışında 1. kat mekân dağılımı ise
kuzey bölümde 102 - 104 - 105 Oda ile bu
mekânları bağlayan 103 Hol, doğu bölümde
ise 106 Oda, 107 Depo, 108 Lavabo, 109 Wc
ve bu mekânlara ulaşımın sağlandığı 110 Hol
şeklinde görülmektedir (Şekil 2.). 1. katın
güneydoğu köşesinde konumlanmış olan 107
Depo, 108 Lavabo ve 109 Wc mekânları ha-

riç tüm döşeme kaplamaları yönleri farklılaş-
makla birlikte laminant parke olarak değişti-
rilmiştir. 107 Depo mekânı döşemesi ahşap
kaplama, 108 Lavabo ve 109 Wc mekânı dö-
şemesi ise seramik kaplamadır. Bu 3 mahalın
tavanları ahşap kirişleme olarak bırakılmış,
katın diğer tüm mekânlarında ise çıtalı ahşap
tavan kaplaması yapılmıştır. Çıtaların aralık-
ları 19-24 cm çıta genişlikleri ise 6 cm olacak
şekilde tasarlanmıştır. Duvarların inşasında
harman tuğla kullanılmış, daha sonra sıvan-
mış ve boyanmıştır.

Bodrum katın dış duvar kurgusu zemin kat
ile aynı olmakla birlikte iç bölüntülerinde
farklılıklar mevcuttur. Katın orta bölümün-
deki mahallere Z02 Bekleme Salonu'nun
güneybatısındaki 15 rıhtlı ahşap merdiven
ile ulaşılmaktadır. Merdivenin rıht yüksekli-
ği 18 cm, basamak genişliği 23 cm ve basa-
mak boyları da 95 cm'dir. Merdivenin indiği
101 Hol alanı 8,98x8,00 m ebatlarında olup
merkezinde ahşap bir dikme bulunmaktadır.
Mahalin kuzey duvarındaki kapılar vasıtasıyla
batıdaki B02 Wc ve doğudaki B03 Depo
mekânına ulaşılmaktadır. Wc mekânı tuva-
letler ve lavabo alanı olarak 3 küçük bölün-
den oluşmaktadır. Katın doğu kanadına B01
Holden geçilebilirken batı kanadına içerden
ulaşım sağlanamamaktadır. Batı kanada eri-
şim güney cephede bulunan tek kanatlı ahşap
kapı ile yapılmaktadır. Katın mahal dağılım-
ları doğu kolda B04 Koridor (Şekil 3j.) (L
şeklinde olup en uzun yeri 18,93 m, en geniş



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yeri 5,22 m'dir) ve B05 - B06 - B07 Atölye, batı kolda ise B08 Wc-Lavabo ve B09 Depo-Kömürlük şeklindedir (Şekil 2.). Batı kolda bulunan B08 bölümü yakın dönem eklentisi olmakla birlikte diğer tüm alan tek mekân halinde düzenlenmiştir ve kat döşemesini taşıtırmak için 16 adet dikme bulunmaktadır.

B06 Atölye ve B09 Depo-Kömürlük dışında tüm döşemeler karo mozaik kaplama iken, Atölye döşemesi laminant kaplama, Kömürlük döşemesi ise toprak ve cüruf dolgudur.

Dış duvarların malzemeleri moloz taş olup bölücü duvarlarda harman tuğla kullanılmış, üzerlerine sıva ve boya uygulanmıştır. Sadece kömürlük duvarlarında taşlar içerlek derz dolgulu olarak inşa edilmiştir. Tavan kaplamaları orta ve doğu kolda çıtalı ahşap, batı kolda ise ahşap kirişleme olarak yapılmıştır. Çıtaların aralıkları 13-19 cm olacak şekilde kullanılmış, genişlikleri ise 3 cm yapılmıştır. Kömürlükteki ahşap kirişler ise 10-12 cm genişliğinde, 39-48 cm aralıklar ile yerleştirilmişlerdir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

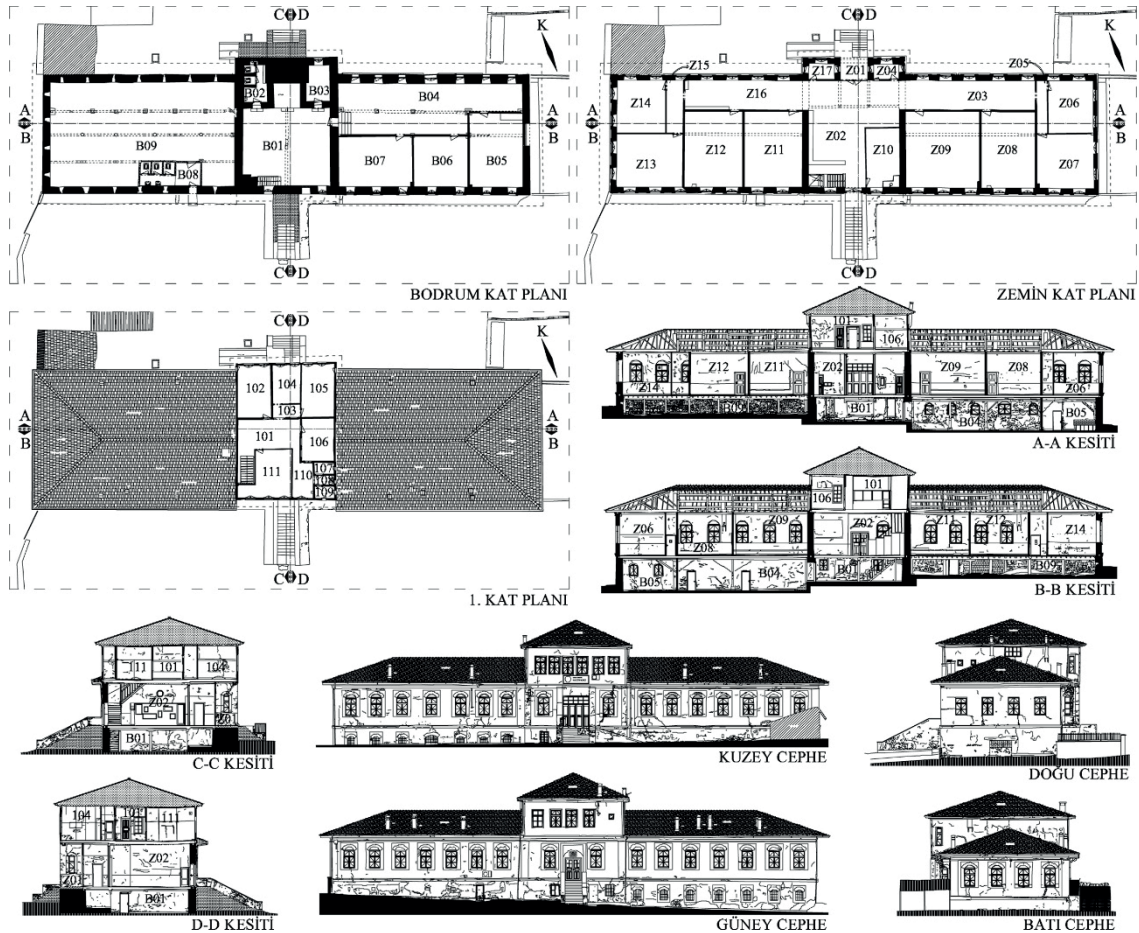
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)



Şekil 2. Vezirköprü Redif Kışlası Rölöve Çizimleri

Cephe Özellikleri

Ana girişlerin verildiği kuzey (Şekil 3a.) ve güney cepheler (Şekil 3d.) zemin kat özelinde simetri göstermektedir. Her iki cephenin doğu ve batı kollarında 7 adet kemerli ve kemer boşlukları doldurulmuş pencere bulunmaktadır. Doğu ve batı cephelerde ise 4 pencere kurgulanmış iken batı cephede kemerli oluşum doğu cephede ise düz hatlı pencereler görülmektedir. Cephenin bodrum ile zemin

kat hizasında bütün yapı boyunca dolanan ve 28-29 cm yüksekliğe, 18 cm genişliğe sahip profilli silme bulunmaktadır. Silme dâhil alt kotlar pembe renkle, üst kotlar ise açık sarı renkle boyanmıştır. 1. kat pencere tipleri zemin katın doğu cephesinde olduğu gibi düz hatlı olarak yapılmış, kuzey cephede 5, güney cephede ise 4 adet tatbik edilmiştir. Güney cephenin doğu kenarında ıslak hacim penceresi bulunması sebebiyle simetrisinin bozulduğu görülmektedir. Bodrum katlarda ise

kuzey cephenin batı bölümünde 7 adet pencere olmakla birlikte alt kotları toprak altında kalmıştır. Doğu bölümde 5 adet mazgal pencere görülmekte (Şekil 3b.), bitişik nizam yapılan muhdes eklentiden dolayı 2 adet mazgal pencerenin kapandığı anlaşılmaktadır. Güney cephenin doğu bölümünde kemerli 7 pencere bulunurken batı bölümünde 6 mazgal pencere ve 1 giriş kapısı mevcuttur. Doğu cephede 1

adet geniş pencere (2,28x0,72 m) bulunmakta (Şekil 3f.), batı cephede ise kot yükseldiğinden dolayı pencere görülememektedir (Şekil 3e). Tüm cephelerin saçak uçlarında geç dönem eklentisi olarak metal yağmur olukları vardır. Kuzey cephe çatısında 4 adet, güney cephe çatısında ise 9 adet baca bulunmakta birlikte yükseklikleri mahya kotunun altında tutulmuştur.



Şekil 3. Redif Kışlası Fotoğrafları

Yapım Sistemi ve Yapı Malzemeleri

Bodrum, zemin ve 1 kat olarak inşa edilen yapının bodrum kat duvarları moloz taş (Şekil 4b.), zemin ve 1. kat duvarları ise harman tuğladır (Şekil 4a.). Yığma sistemin kullanıldığı yapının iç duvarlarında ise tuğla kullanımının yanı sıra ahşap karkas üzerinde kapla-

ma malzemesi çakılmak suretiyle oluşturulmuş bölücü ahşap duvarlar da görülmektedir (Şekil 4c.). Bodrum kat taş duvar kalınlıkları dış duvarlarda 75 cm, iç duvarlarda ise 85 cm olarak ölçülmüştür. Bölücü tuğla duvarların kalınlıkları ise 18 cm'dir. Katın batı bloğunda 3 aks ahşap dikme ile üst katın döşemesinin



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

taşınması sağlanmıştır. Daire kesitli dikmelerin çapları 30 cm, kare kesitli dikmelerin ebatları ise 20x20 cm olarak belirlenmiştir. Zemin kat ana duvarları ortalama 60 cm, bölücü tuğla duvarlar 18 cm, bölücü ahşap duvarlar ise 11 cm kalınlığa sahiptir. 1. katın orijinal duvarları ise harman tuğla olup hem iç hem de dışarıda 18 cm olarak yapılmıştır. İç mekânda bölücü olarak kullanılan ahşap duvarlar ise 10 cm kalınlığa sahiptir.

Döşeme kaplama malzemesi olarak bodrum kat genelinde karo mozaik (Şekil 4f.), diğer katlarda ise laminant (Şekil 4d.) ve seramik (Şekil 4e.) kullanımı görülmektedir. Tüm kat döşemelerinde ahşap kirişlemeler üzerine ahşap kaplama tekniği kullanılmıştır. Döşeme

kalınlıkları zemin katta 25 cm, üst katta ise 35 cm olarak belirlenmiştir.

Yapının özgün tavanları çıtalı ahşap kaplama şeklinde oluşturulmuştur (Şekil 4g.). Çıtalar bodrum ve zemin katta tek yönlü olarak kullanılırken 1. katta çift yönlü olarak kullanılmışlardır. Tüm tavan yüzeylerinde açık krem renkli yağlı boya uygulamaları görülmektedir. Yapının çatısı yükselen orta aksta 4 yöne eğimli, doğu ve batı kollarında ise 3 yöne eğimli olacak şekilde oturtma çatı tekniğinde yapılmıştır. Saçakları geniş tutulmakla birlikte yan kollarında 110 cm, yükselen bölümde ise 65 cm'dir. Çatı kaplama malzemesi olarak günümüzde marsilya tipi kiremit kullanımı görülmektedir.



Şekil 4. Yapı Tekniği, Malzemeleri ve Mimari Elemanlar

Mimari Elemanlar

Yapının özgün niteliklere sahip kuzey giriş kapısı 1,50x2,40 m ebatlarında, çift kanatlı ve tablalı şekilde yapılmış, krem renkli yağlı boya ile boyanmıştır. Üst kısmında 10 bölmeli aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Kapının yan kısımları ise yine ahşap olup camekân

özelliği göstermektedir (Şekil 4j.). Güney giriş kapısı da çift kanatlı olup 2,27x1,53 m boyutlarında, boyalıdır. İç mekân kapıları tablalı, orta kısmında bir yatay, alt ve üst kısmında ikişer dikey dikdörtgen motifli olup ortalama 2,30x0,95 m olarak belirlenmiştir (Şekil 4k.). Kapı kalınlıkları genel olarak 4 cm'dir.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Mevcut pencereler tüm yapı genelinde ahşap olarak yapılmış ve doğramalara yağlı boya uygulanmıştır. Doğu kolun kuzey cephesindeki bodrum kat pencereleri ile orta bloğun kuzeyinde çıkma yapan bölümün zemin kat pencereleri tek kanatlı (Şekil 4m.), diğer tüm pencereler ise çift kanatlıdır. Çift kanatlı pencerelerin üst kısımlarında vasistas pencereler de bulunmaktadır (Şekil 4l.). Bodrum kat ile zemin kat pencereleri kemerli iken 1. kat pencereleri düz hatlı yapılmışlardır. Bununla birlikte bodrum kat pencerelerinin kemer bölümleri camlı iken (Şekil 4n.) zemin katta kemer içleri dolu olduğundan (Şekil 4l.) cephe de sadece motif olarak izlenmektedir. Pencere ebatları bodrum katta 1,13x0,77 m, zemin katta 1,90x1,05m ve 1. katta ise 1,73x1,00 m olacak şekilde değişiklik göstermektedir.

Dış merdivenler orijinal olmayıp betonarme olarak yakın dönemde yapılmış ve kaplanmıştır (Şekil 4h, 4i.). Günümüzde in-situ olarak izlenen ve katlar arasındaki sirkülasyonu sağlayan merdivenler ahşap olarak yapılmışlar, 1. kata çıkış merdiveni ayrıca laminant ile kaplanmıştır.

Değişme ve Bozulmalar

Yapıda genel olarak yıkılma olmamasına karşın farklı etkiler altında ortaya çıkan birçok bozulma görülmektedir. Bunlar insan eliyle yapılabildikleri gibi çoğu çevresel, doğal veya atmosferik etkenler nedeniyle olmak-

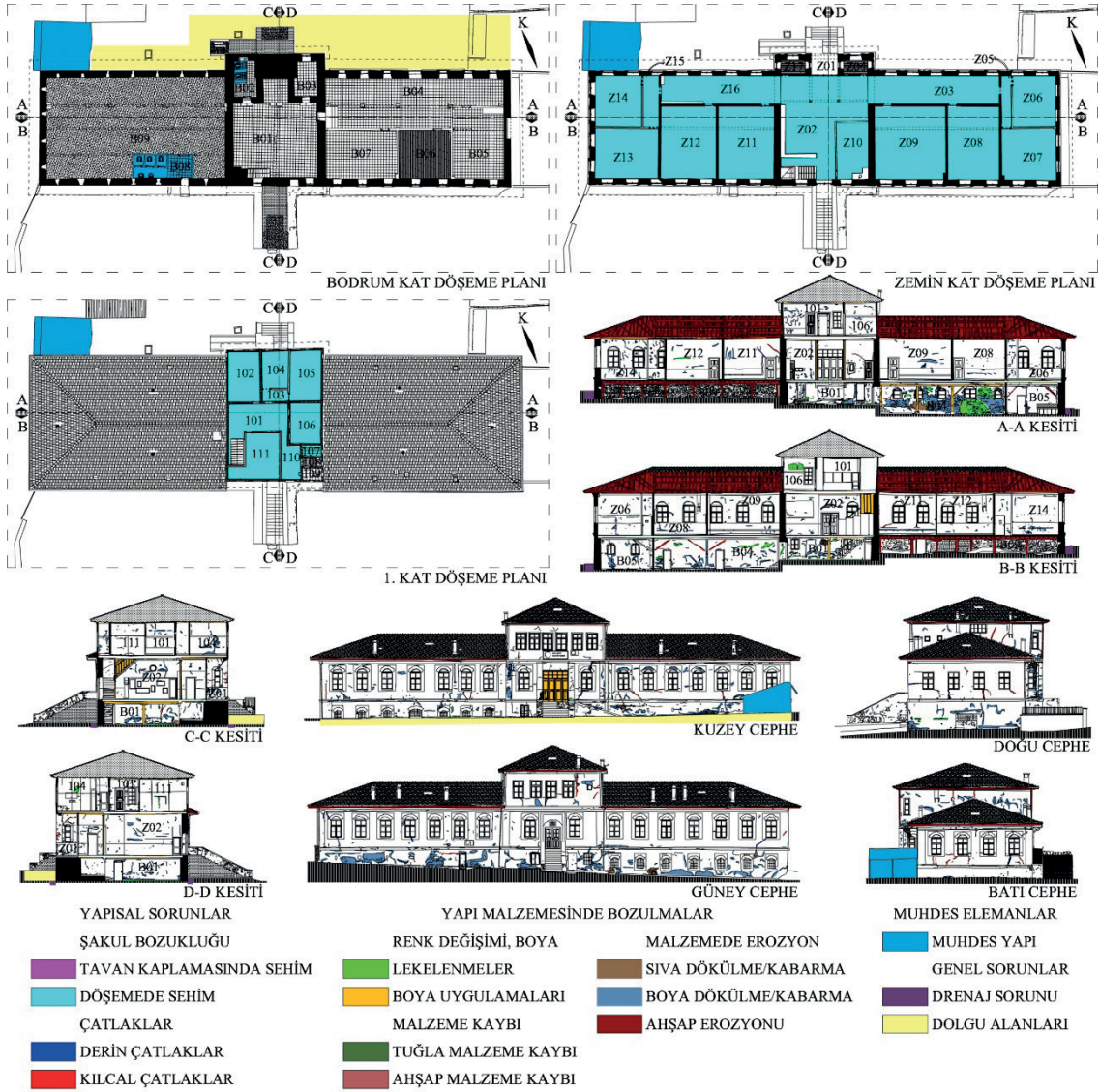
tadır. Bozulmalar yapısal sorunlar, malzeme bozulmaları, muhdes elemanlar ve genel sorunlar başlıklarında değerlendirilmiştir (Şekil 5.).

Yapısal sorunların en önemlisini derin çatlaklar oluşturmaktadır. Bu çatlaklar zemin kat hizasında, kuzey cephenin orta aksında çıkma yapmış olan Z17 mekânının batı, kuzey ve doğu duvarında, güney cephenin en batısındaki pencerenin üst, en doğusundaki pencerenin alt köşesinde, batı cephe ile doğu cephenin birer penceresinin alt köşesinde izlenmektedir. En çok tehlike arz eden çatlak çıkmanın kuzey cephesinde olup duvar derinliği boyunca devam etmekte, genişliği ise 6 cm'yi geçmektedir (Şekil 6a, 6b.). Kılcal çatlaklar ise iç mekânlarda da bulunmakla birlikte özellikle zemin kat hizasında ve pencerelerin alt köşelerinde görülmektedir (Şekil 6c.). Bu çatlaklar yapıya sonradan eklenen duvarların ağırlığı ve farklı zemin oturumlarından kaynaklanmaktadır. Bu çıkarım çatlakların ağırlıkla zemin kat hizasında ve muhdes duvar birleşim noktalarına yakın yerde bulunmasına dayanılarak yapılmaktadır.

Yapısal sorunların bir diğeri ise tavan ve döşemelerde meydana gelen sehimdir. Zamana bağlı deformasyon ve aşırı yükler sebebiyle yapının tüm döşemelerinde ve tavanlarında sehim görülmekle birlikte özellikle 1. kat döşemesi/zemin kat tavanlarında yüksek seviyededir (Şekil 6d.). Ancak her durumda zemin

kaplamasındaki sehimler tavan kaplamasına oranla daha çoktur. 1. katın döşemesinin orta bölümünde yaklaşık 11 cm'lik bir sehim tes-

pit edilmiştir. Bunun en büyük sebebi döşeme kaplama malzemesinin doğrudan basınca maruz kalmasıdır.



Şekil 5. Vezirköprü Redif Kışlası Bozulma ve Sorunlar

Yapı malzemesindeki bozulmalar malzeme kaybı, malzemede erozyon ve renk değişimi olarak sınıflandırılmıştır. Tuğla malzeme

kayıpları kuzey ve batı cephede, bodrum kat ile zemin katı ayıran profilli silmelerde görülmektedir (Şekil 6e.). Bu kayıplar yakın



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dönemde yapılmış olan yağmur oluklarının düz olarak indirilebilmesi amacıyla silmenin bilinçli şekilde kırılmasıyla olmuştur. Ahşap malzemede kayıp genel olarak saçaklarda ve alın tahtalarında olmakla birlikte özellikle kuzey cephede görülmektedir (Şekil 6f.).

Malzeme erozyonları ahşabın bozulması, sıvaların veya boyaların dökülmesi veya kabarmasını kapsamaktadır. Ahşap malzemede çürüme ve deformasyonun en çok görüldüğü alanlar bodrum kat kömürlük mekânının taşı-

yıcıları ile çatı konstrüksiyon sistemidir (Şekil 6g.). Atmosferik koşullar ve böceklenmenin etkisi ile ahşaplarda çürüme, kırılma ve şekil değişikliği görülebilmektedir. Özellikle açık hava etkisine ve neme bağlı olarak sıvalar ve boyalarda ise dökülme ve kabarmalar görülmektedir. Sıva dökülmeleri iç mekânda bodrum katta, cephede ise kuzey ve güney cephenin alt kotlarında görülürken (Şekil 6h.) boya kabarması ve dökülmesi tüm cephelerde ve iç mekân duvarlarında yoğun olarak izlenmektedir (Şekil 6i.).



Şekil 6. Bozulma ve Sorun Görülen Elemanları

Renk değişimi genellikle lekelenme ve boya uygulamalarına bağlı olarak meydana gelmektedir. Lekelenmeler (is-kir tabakası, grafiti yazı lekelenmeleri, tuzlanma, yüzeyde renk değişimi) özellikle bodrum kat iç mekânlarında görülmektedir (Şekil 6j.). Bu bölümde is-kir tabakası şeklinde görülen lekelenme batı cephede ise grafiti yazı biçiminde izlenmektedir. Boya uygulamaları ise ağırlıklı olarak iç mekân ahşap taşıyıcılarında ve ahşap yapı elemanlarına (pencere, kapı,

tavan) yağlı boya uygulanması şeklinde görülmektedir (Şekil 6k.).

Geleneksel yapılarda özgün duruma aykırı olarak sonradan inşa edilen, yapıda hem görünüm hem de nitelik olarak kayba yol açan muhdes yapılar olabilmektedir. Bu durumu kışla yapısının kuzey cephesinin doğu kenarında görmek mümkündür. Yakın dönemde garaj olarak yapılmış olan ek, yapıya bitiştirilerek bodrum kattaki 2 mazgal penceresi ile



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

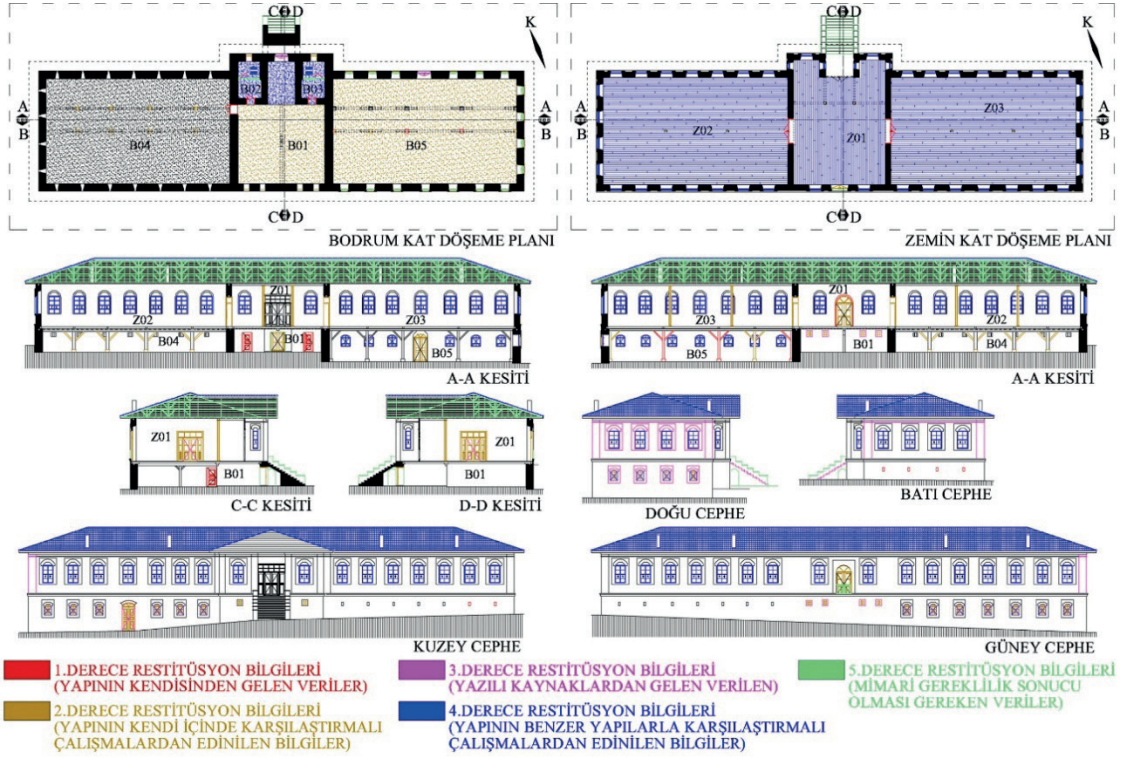
zemin katın 1 penceresinin kapanmasına neden olmuştur (Şekil 61.). B09 kömürlük hacminin güney duvarına yapılmış olan tuvalet mekânları da bir bütün şeklinde muhdes eklentidir.

Yapının kuzey cephesi boyunca, bodrum katın bir kısmını kapatacak şekilde dolgu işlemi yapılmıştır. Bu durum öncelikli olarak çözülmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Öyle ki doldurma ile zemin kotu seviyesi yükselmiş, yapının özgün bodrum pencereleri ve giriş kapısı toprak altında kalmıştır (Şekil 6m.). Bu işlem aynı zamanda bodrum katın kuzey duvarında nem ve su problemi yaratmakta, duvar ve sıvalara büyük zarar vermektedir.

Restitüsyon Önerisi

Yerinde yapılan incelemeler ve kaynak araştırması sonucunda getirilecek restitüsyon önerisinde 5 farklı güvenilirlik derecesi belirlenmiştir. 1. derece kaynaklar yapının kendisinden gelen, rölöve çiziminde tespit edilen, mevcutta izi bulunan veriler (bodrum ve ze-

min kat kapıları, bodrum katın doğu kanadındaki dikmeler), 2. derece kaynaklar yapıda izi bulunmasa da yapının kendi içinde karşılaştırmalı çalışmalardan elde edilen veriler (bodrum kat batı kanadındaki dikmeler ile doğu kanadındaki pencere parmaklıkları, döşeme kaplamaları ve B01 Sofanın kuzey bölüm tavanı, zemin kat içerisindeki dikmeler ile güney cephedeki kapı), 3. derece kaynaklar yazılı ve görsel kaynaklar ile fotoğraflardan elde edilen veriler (bodrum kat orta ve doğu blok giriş kapıları), 4. derece kaynaklar yapıda izi bulunan veya bulunmayan ancak benzer yapılarla karşılaştırmalı çalışmalardan elde edilen veriler (bodrum kat B01 Sofanın kuzey bölüm döşeme kaplamaları, zemin kat tüm pencere doğramaları ve döşeme kaplamaları, çatı kaplama malzemesi), 5. derece kaynaklar ise yapıda izi bulunmasa da mimari gereklilik sonucu olması gereken verilerdir (bodrum kat doğu blok pencereleri, zemin kat giriş merdiveni ve çatı konstrüksiyonu) (Şekil 7).



Şekil 7. Vezirköprü Redif Kışlası Restitüsyon Önerisi

Yapı inşasından bu yana, çevresiyle birlikte zamanla birçok değişikliğe uğramıştır. Yapıya farklı fonksiyonlar verilmiş (okul, halk eğitim merkezi), bu sebeple de mekân eklentileri yapılmış ve mimari elemanlarda değişimler olmuştur. Bu fiziki müdahaleler yapının özgün durumunda farklılaşmaya yol açmıştır.

Binanın zemin katının merkezinde yer alan dikdörtgen planlı giriş mekânının (Z02 Bekleme Salonu) özgün kat düzenlemesinin günümüzdeki halinden farklı olduğu, sadece ahşap dikmelerin bulunduğu açık bir sofa mekânından oluştuğu anlaşılmaktadır (Şekil 8a.). Sofanın kuzey kanadında çıkma yapan

iki mekânın zamanında sofa ile direkt bağlantılı olduğu, güney duvarlarının hem kalınlık farkından hem de çıtalı tavan kaplamasını düzensiz şekilde bölmesinden dolayı muhdes olduğu anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde sofanın güneydoğu köşesinde bulunan dikdörtgen planlı Z10 Mutfak bölümünün, sofanın çıtalı ahşap tavanını kesintiye uğratması, yapım sisteminin ve malzemesinin uygun olmaması sebebiyle batı ve kuzey cephe duvarlarının (Şekil 8b, 8c.) yakın dönem eklentisi olduğu tespit edilmiştir. Tavan yapısı incelendiğinde mevcut ahşap merdivenin tavanı kesintiye uğrattığı ve yapılan uygulama



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mada merdiven sahanlığı üzerindeki tavan kaplamasının özgününden farklı olduğu görülmektedir. Buna ek olarak merdiven sofa'nın güney duvarının batısındaki kemerli pencereyi de anormal şekilde kapatmıştır (Şekil 8d.). Bu durum 1. katın tümünün yapının okul olarak kullanılmak üzere düzenlenmesi sırasında eklendiğini göstermektedir. Ek olarak 1. katın sonradan ilave edildiği, cephede görülen pencere formlarının özgün yapıya uygun olmamasından (Şekil 8e.) ve zemin katın özgün tavan çıtalarından farklı bir tavan sistemine sahip olmasından da anlaşılmaktadır (Şekil 8f.). Diğer Redif K1şlası yapıları ile biçim özelliği karşılaştırıldığında (Urfa, Hendek, Kastamonu, Kayseri ve Sivrihisar redif binaları (Özgen, 2016: 53-92)) 3 katlı kurgulanmış, merkezde tek kütle halinde yükselen, aynı yapı malzemesi ve sisteminin uygulandığı yapı örneğinin bulunmaması da 1. katın eklenti olduğunu desteklemektedir (Şekil 9).

Binanın muhtemelen 20. yüzyılın ilk yarısında çekilmiş fotoğrafına bakıldığında güney cephede bulunan merdiven formunun bulunmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 8g.). Zemin kat oda oluşumlarına bakıldığında ise tavan

kaplamaları ile taşıyıcı kirişi düzensiz şekilde bölmeleri, birleşim yerlerindeki dilatasyonlar ve bazı pencereler ile birleşim yerlerindeki orantısızlıklar dolayısı ile tüm duvarların yapıya fonksiyon değişikliği sırasında eklendiği tespit edilebilmektedir (Şekil 8h, 8i.). Duvar kalınlıkları da karşılaştırıldığında sofa'nın doğu ve batı duvarlarının katı 3 parçaya bölünecek şekilde kuzey-güney aksında uzandığı belirlenmiştir. Doğu ve batı kollara geçişlerin ise bu duvarların ortalarında bulunan kapılardan sağlandığı, Z09 Derslik mekânının batı duvarında görülen sıva izlerinden belirlenmektedir (Şekil 8j.).

Yapının eski fotoğrafı incelendiğinde bodrum kat sofasının güney cephe duvarı üzerindeki pencerelerden birinin kapıya dönüştürüldüğü, diğerinin ise kapatıldığı görülmektedir (Şekil 8g.). Bu mekâna ulaşımın kuzey kanadının orta aksı üzerinden ve hâlihazırda işlevi bulunmayan eyvan düzenlemesinden sağlandığı anlaşılmaktadır (Şekil 8k.). Eyvanın doğu ve batı kanatlarındaki ikişer bölmeli odaların ise geçmişte helâ işlevi gören ıslak hacimler olarak kurgulandığı düşünülmektedir.



Şekil 8. Restitüsyon Verileri (Yapıdan Gelen İzler)



Mardin Kışlası 1887-1891



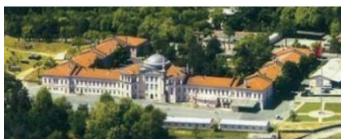
Mecidiye Kışlası (Taşkışla) 1862



Sivrihisar Kışlası 1868



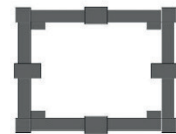
Çimenlik Kışlası 1870



Orhaniye Kışlası 1886



Topçu Kışlası 1806



Şekil 9. Kışla Yapıları Tipleri (Düzenli ve Düzenli, 2020: 655-657)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bodrum katın doğu kanadında bölücü duvarların alt kotunda taş kaideler (Şekil 8l.) mevcuttur. Bölme duvarları oluşturulurken kapatılmış olan taşıyıcı dikmelerin izleri de sıva yüzeyinde görülmektedir (Şekil 8m.). Bu veriler kapsamında tüm kanadın çift sıra ahşap kolonlarla bölünmüş tek bir mekân olarak tasarlandığı anlaşılmaktadır. Kanadın kuzey duvarının orta aksındaki kapı açıklığının, cephenin zamanında toprak ile doldurulmasına bağlı olarak (Şekil 8n.), pencereye dönüştürüldüğü ve asıl girişin bu suretle kapatıldığı tespit edilmiştir. Yapının eski fotoğrafında (Şekil 8o.) doğu cephenin zemin kat pencerelerinin, şimdiki kuzey ve güney cephedeki pencereler gibi, kemerli oluşum sergiledikleri, bodrum katta da 4 pencere oluşturacak şekilde teşkil edildiği görülmektedir. Ek olarak doğu cephe duvarının kalınlığı göz önünde tutulduğunda bu cephenin tamamen yeniden yapılmış olduğu düşünülmektedir. Bodrum katın batı kanadının ise doğu bölümün simetrisi olacak şekilde kurgulandığı taşıyıcı oluşumundan belirlenebilmekle birlikte, muhtemelen kömürlük işlevini görmek üzere tek mekândan oluştuğu saptanabilmektedir (Şekil 8).

Restorasyon ve İşlevlendirme Önerisi

Restorasyon uygulamalarında amaç kültür varlıklarının mevcutta görülen bozulma ve sorunlarına karşı çözümler getirmek, özgün durumunu göz önünde tutmak suretiyle kulla-

nılarak yaşatılmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır (Vural ve Sağıroğlu, 2021: 77). Bununla birlikte Venedik Tüzüğü 3. maddesinde “Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır” denilmektedir.

Yapıya ilişkin koruma kararları iki adımda alınmıştır. Bunlar restorasyona ait kararlar ve kullanıma (işleve) ait kararlardır. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü Koruma İlkeleri başlığının 2. maddesinde yer alan “Geleneksel yapılara, yapı gruplarına ve yerleşmelere yapılacak çağdaş müdahaleler onların kültürel değerlerine ve geleneksel karakterine saygı göstermelidir” ibaresi doğrultusunda yapı özgünlüğünün korunması, en az müdahale ve yapıya uygun fonksiyon verilmesi ilkeleri benimsenmiştir.

Meydana gelen bozulmalar yapının niteliklerini kaybetmesine ve dayanımının azalmasına neden olurken, belirlenen bozulmalara ve sorunlara yönelik sistematik öneriler getirilmiştir. Bu doğrultuda onarıma ait kararlar, sağlamlaştırma, onarım, tamamlama, temizleme, yenileme ve yeniden yapma temelinde verilmiştir.

Onarıma Yönelik Müdahaleler

Sağlamlaştırma; malzemede, taşıyıcı sistemde ve zeminde olmak üzere üç seviyede ele alınmaktadır (Ahunbay, 2017: 90). Carta Del



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Restauro'nun 1.⁶ ve 9. maddeleri⁷ ile Venedik Tüzüğü'nün 10. maddeleri⁸ göz önünde tutularak sağlamlaştırma konusunda kararlar alınmıştır. Sağlamlaştırma, ahşap malzeme de dayanımı arttırmak ve ömrünü uzatmak için ahşapların empenye edilmesi ve üzerine yangına karşı dayanıklı koruyucu cila sürülmesi şeklinde yapılmalıdır. Emprenye mevcut ahşaplar için sürme yöntemi ile yeni kullanılacak ahşaplar için ise daldırma yöntemi ile yapılmalıdır. Geleneksel yığma yapılarda duvar yükseklik/kalınlık oranı dayanımın belirlenmesinde kullanılmaktadır. Narinlik (λ) olarak tanımlanan bu oran 9'dan fazla ise dayanımın az olduğu kabul edilmektedir (Bağbancı ve diğ., 2019: 133). Bu oranın yapıda 8,10/0,80=10,13 olduğu düşünüldüğüne dayanımının az olduğu görülmektedir. Bu sebeple yapı duvarlarının iç ve dış yüzeylerinde karbon fiber şeritler ile güçlendirme yapılma-

sı önerilmektedir. Sıva raspası sonrası yapılacak güçlendirme uygulamasının ardından duvarların tekrar sıvanması ile güçlendirme elemanlarının görünmesi engellenmiş olacaktır. Yapı duvarlarında görülen derin ve kılcal çatlakların oluşmasının temel nedenlerinden biri zeminin bozulması ve/veya oturmasıdır. Bu durum çatlakların konumları ve yönleri vasıtasıyla tayin edilebilmektedir. Bu doğrultuda zeminin iyileştirmesi amacıyla yüksek viskoziteye (akmaya karşı gösterilen direnç) sahip harcın basınç ile zemine enjekte edilmesi uygulaması olan kompaksiyon enjeksiyonu yapılması önerilmektedir.

Onarım; mevcut malzemelerin veya yapı elemanlarının korunarak bozulan kısımlarının değiştirilmesi ve bozukluklarının giderilmesi olarak önerilmektedir. Bu doğrultuda çatı konstrüksiyonu, bacalar, alın tahtası, saçak kaplamaları, tavan kaplamaları, mekânların içerisindeki taşıyıcı ahşap dikmeler, kuzey cephede bulunan kapı ve derin çatlak bulunan duvarlarda (Şekil 5) onarım işlemi gerçekleştirilmelidir.

Tamamlama; zamana bağlı olarak doğal etkenlerle veya insan kaynaklı oluşan parça kayıplarının giderilmesidir. Parça kaybının olduğu alın tahtası ile bodrum ve zemin katı ayıran profilli taş silmenin uygun malzemeler ile tamamlanması önerilmektedir. Tamamlama, taş ve ahşap malzemelerin aynı formlu ve

6 Madde 1; “Her şeyden önce, anıta, çökme ve aşınmalardan ötürü kaybettiği dayanıklılığı ve zamana karşı direnme gücünü yeniden kazandırmaya yönelik sürekli bakım ve sağlamlaştırma çabalarına önem verilmesi gerekir”.

7 Madde 9; “Bir anıtın taşıyıcı sistemini güçlendirmek veya kütlelerini bütünlemek için eski yapım yöntemleriyle amaca ulaşılamazsa, çağdaş tekniklerin kullanılması uygun olabilir. Aynı biçimde, basit ya da karmaşık tüm yıpranmış şüktürleri ayakta tutabilmek için çeşitli bilimlerin katkıda bulunmaya çağırılmaları gerekir. Böylece bilime dayanmayan yöntemler yerlerini bilimsel olanlara bırakmak zorunda kalmalıdır”.

8 Madde 10; “Geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, koruma ve inşa için bilimsel verilerle ve deneylerle geçerliliği saptanmış herhangi çağdaş bir teknik kullanılarak anıt sağlamlaştırılabilir”.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dönem eklentisi olduğu belli olacak şekilde yapılacaktır.

Temizleme; yapı içinde veya dışında uygun olmayan ekler ile yapı bütünlüğünü doğrudan etkileyen dolguların zarar vermeden arındırılmasıdır. Bu doğrultuda kuzey cephe önündeki toprak dolgunun el ile kazılarak temizlenmesi, iç mekânlarda yer alan muhdes duvarların (ahşap, tuğla) ve döşeme kaplamalarının itinalı şekilde sökülmesi, içleri doldurulmuş pencere boşluklarının tekrar açılması gerekmektedir. Sıvaların ve boyaların raspalanarak taşıyıcı malzeme kontrolünden sonra duvarların tekrar özgün nitelikli sıva ile sıvanması ve boyanması, cephenin batı kenarındaki eklenti yapının ve güney cephe girişinin önünde bulunan betonarme merdivenin de kaldırılması önerilmektedir.

Yenileme; bozulan ve sorun görülen yapı elemanlarının onarılmasının mümkün olmadığı durumlarda uygun malzeme ile ve detayı doğrultusunda değiştirilmesidir. Mevcutta izlenen, özgün olmasa dahi yağmur suyunun uzaklaştırılması için ihtiyaç duyulan yağmur oluk/iniş borularının değiştirilmesi, yakın dönemde diğer duvarlardan ince yapılarak yeniden inşa edilen doğu duvarının orijinal boyutunda yeniden yapılması, kapı, pencere ve sıvaların yenilenmesi önerilmektedir. Ayrıca kuzey cephedeki muhdes merdiven ile katlar arası sirkülasyonu sağlayan ahşap merdiven de nitelikli olacak şekilde değiştirilmelidir.

Yeniden yapma/yeni yapma; iki şekilde uygulanmıştır. Birincisi restitüsyon verilerine göre yapının özgün elemanlarının yeniden yapılması şeklinde, diğeri ise yeni verilen işlev dolayısı ve mimari gereklilik sonucu yeni uygulamaların yapılması şeklinde değerlendirilmiştir. Restitüsyon verilerinde bulunan ve yapıyı özgün haline getirmek için; kuzey cephede görülen, pencereye dönüştürülmüş kapının ve kat döşemelerini taşımak için yapılmış ancak geç dönemde kaldırılmış olan ahşap dikmelerin yeniden yapılması önerilmektedir. Verilecek yeni işlev doğrultusunda; bodrum ve zemin katta ihtiyaç duyulan odaların inşa edilmesi için ağırlık oluşturmayacak ve kolay sökülebilir alçıpan duvarlar, zemin kattaki geniş salonları sınırlandırmak için bölücü ve sökülebilir buzlu cam seperatörler ile engelli ulaşımının tüm katlarda sağlanabilmesi amacıyla mevcut merdivenin ortasına (Şekil 10) engelli asansörlerinin yapılması gerekmektedir. Yağmur suyunun zeminde yapıya zararını engellemek amacıyla drenaj yapılması da önerilmektedir.

İşleve Yönelik Müdahaleler

Özgün işlevini yitiren binalar restorasyonları yapılarak mevcut fonksiyonları dışında yeni işlevler verilerek kullanılabilir (Ahunbay, 2017: 97). İşlev değişikliği veya yeni işleve uyarlama Carta Del Restauro 4.



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

madde⁹, Venedik Tüzüğü 5. madde¹⁰ ve Geleneksel Mimarlık Miras Tüzüğü Uygulama İlkeleri başlığının 5. maddelerinde¹¹ de yer bulmaktadır.

Yapı hem karşısında hem de çevresinde bulunan farklı dereceli okulların merkezinde yer almaktadır. Bu sebeple yapıya, kullanım sürekliliğinin sağlanabilmesi amacıyla özellikle öğrenciler tarafından da kullanılabilir "sergi evi" işlevinin verilmesi uygun görülmüştür. İhtiyaçlar göz önünde bulunduru-

rak bodrum katta geniş sofalar, atölye ve sınıf olarak kullanılabilir odalar ile sergi malzemelerinin korunup saklanabileceği geniş bir depo alanı ve ıslak hacimler tasarlanmıştır (B01-B06 Sofa, B02-B03-B04-B05 Atölye-Sınıf, B07 Depo, B08 - B09 Wc, B010 Engelli Wc). Bu şekilde bodrum katta, tasarım ve üretimin gerçekleştirilmesi ve kişilerin el sanatları ile ilgili dersler alabilmesine yönelik mekânlar üretilmiştir. Zemin katta ise yapının özgün haline dönüştürülmesiyle oluşan geniş hacimlerin hem çevredeki okullarda öğrenciler tarafından üretilen hem de yapının bodrum katındaki atölyelerde imal edilen ürünlerin sergilenmesi amacıyla sergi mekânları, güvenlik ve ofis odaları oluşturulmuştur (Z01 Giriş, Z02 Ofis, Z03-Z05 Sergi Alanı, Z04 Sofa, Z06 Güvenlik Odası). Yapının ilk halinde bulunmayan 1. katın, Carta Del Restauraio 5. madde¹², Venedik

9 Madde 4; "Yaşayan, yani ayakta duran anıtlara, yalnızca özgün işlevinden çok uzak olmayan ve binada gerekli uyarlamaların önemli hasara neden olmayacak şekilde yapılabileceği yeni kullanımlar verilmesi kabul edilebilir".

10 Madde 5; "Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir".

11 Madde 5; "Geleneksel yapıların yeni işlevlere uyarlanması ve yeniden kullanımında, yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, bütünlüğü, karakteri ve biçimi saygı görmelidir. Eğer geleneksel mimari biçimler hâlâ kullanılıyorsa, müdahaleler toplumun kabul edeceği bir etik kurallar çerçevesinde yapılabilir".

12 Madde 5; "Hangi döneme ait olursa olsun, sanat değeri ve tarihi anısı olan tüm öğeler korunmalıdır; üslup birliği veya yapıyı ilk tasarımına döndürme kaygısıyla bu öğelerden bazılarının dışlanmasına yönelik bir tutum kabul edilemez".

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

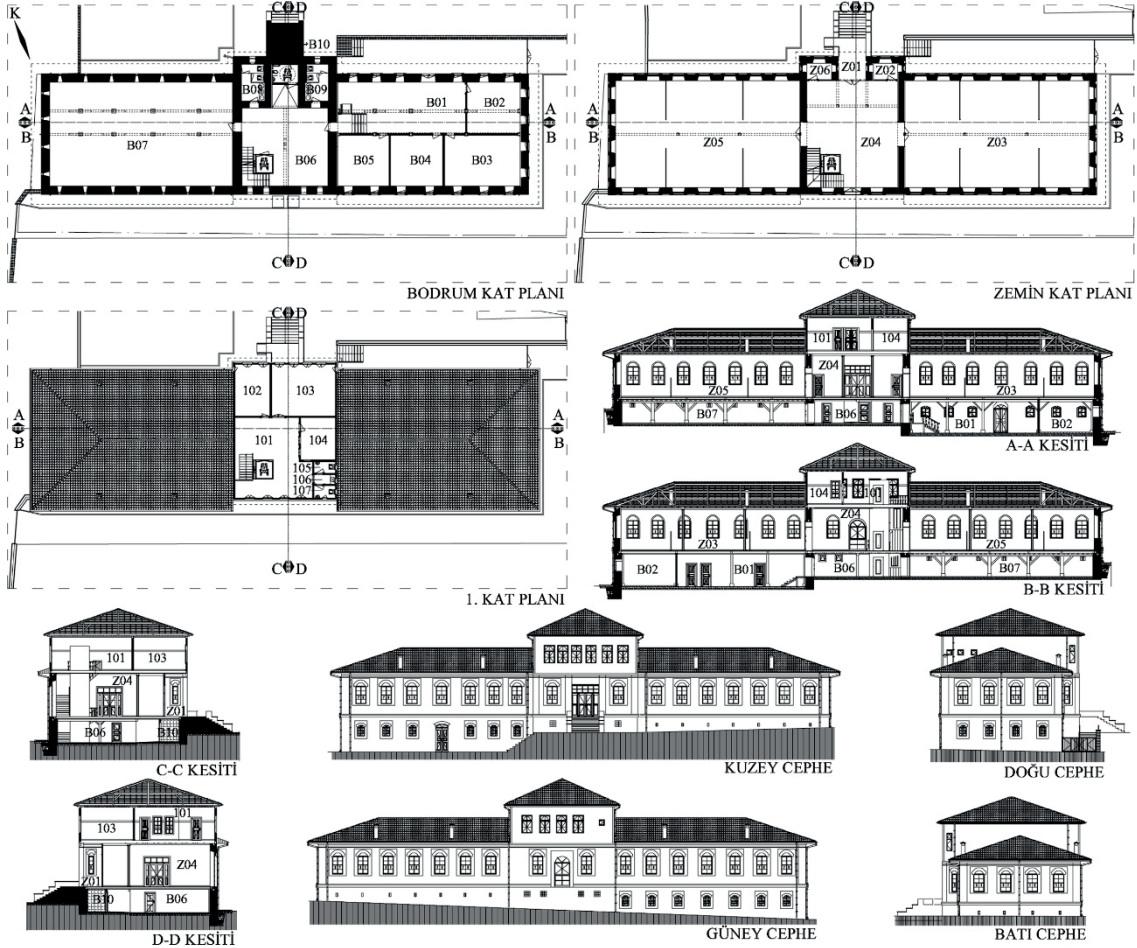
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)



Şekil 10. Vezirköprü Redif Kışlası Restorasyon Önerisi

Tüzüğü 11. madde¹³ ve Geleneksel Mimarlık Miras Tüzüğü Uygulama İlkeleri başlığının 6. maddelerine¹⁴ dayanılarak ve ihtiyaç doğrultusunda korunması ve kullanılması uygun

görölmektedir. Bu sebeple yapıldığı dönem özelliklerine bağlı olarak bölücü duvarlar korunmuş ve idari bölüm ile ıslak hacimler oluşturulmuştur (101 Sofa, 102-103-104 İdari Oda, 105-106-107 Wc) (Şekil 10).

13 Madde 11; "Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir.

14 Madde 6; "Zaman içinde yapılan değişiklikler saygı görmeli ve geleneksel mimarinin özelliğini yansıtan bir belge olarak değerlendirilmelidir. Normal olarak, geleneksel yapıların restorasyonunda hedef yapının bütün parçalarının tek bir döneme göre onarılması olmamalıdır".

SONUÇ

Vezirköprü geleneksel konut dokusunun kısmen korunduğu bir ilçedir. Yakın zamanda yapılan restorasyon çalışmaları ile birçok sokak



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nitelikli bir yapıya dönüştürülmüştür. Buna karşın ilçede konut dışı sivil mimarlık yapıları çok az sayıdadır. Bu nedenle Redif Kışlasının korunması ve yaşatılması büyük önem arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda Vezirköprü İlçesinde asker taburunun yerleşmiş olduğuna değinilmiştir. Ancak Redif Kışlası ile ilgili araştırmalar incelendiğinde burada bir kışla yapısından söz edilmediği belirlenmiştir. Bu noktada çalışma, belgeleme ve tespit açısından da önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Geleneksel yapıların özgün fonksiyonu ile kullanılma olasılığının bulunmadığı durumlarda yeniden işlevlendirilerek yaşatılması önemli bir konudur. Bu doğrultuda yapılan çalışma ile yapının tespiti ve belgelenmesi yoluyla rölöve projeleri oluşturulmuş, meydana gelen bozulma ve sorunlar tespit edilmiş, özgün durumunun açığa çıkarılması için yapıdan gelen izler yorumlanarak restitüsyon önerisi getirilmiştir. Yapının korunması amacıyla hem bozulma ve sorunlara karşı müdahaleler önerilmiş hem de yeni verilecek işlev doğrultusunda kullanım koşulları belirlenmiştir. Kararlar verilirken her aşamada dayanak noktaları belirtilmiş ve uluslararası belgelerde (Carta Del Restauro, Venedik Tüzüğü, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü) yer alan evrensel koruma kararları değerlendirilmiştir. Tüm verilerin analiz edilmesi sonucunda, yapı bütünlüğünü bozmamak, fazla yük oluşturmamak ve özgün niteliğini de-

tirmemek amacıyla en uygun işlevin “sergi evi” olması gerektiğine karar verilmiştir. Ayrıca farklı dereceli okulların arasında yer alması, halkın kullanım olanağının yanı sıra özellikle öğrenciler tarafından da değerlendirilebilir bir mekân olması yapının yaşatılması bakımından pozitif değerler sunmaktadır.

Her yapının sahip olduğu özgün değerlerin, buldukları konumların, yerleşim özelliklerinin ve kullanıcı kitlesinin yeniden işlevlendirme de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yapılan çalışma ile bölgede bulunan diğer sivil mimarlık yapılarının nasıl korunabileceği yönünde örnek oluşturularak işlev değişikliği ile yapıların yaşatılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

AHUNBAY, Z., (2017). Tarihi Çevre koruma ve Restorasyon, 9. Baskı, İstanbul, Türkiye: YEM Yayınevi, ss.90-105

ARSLAN, A., İĞCİ, N., KIVRAK, B., (2008). Geçmişten Günümüze Vezirköprü, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye: Vezirköprü Kaymakamlığı Yayınevi, ss.83-84

C.B.D.A.B.O.A., Belge
Y.EE.134/7-H-07-03-1317

C.B.D.A.B.O.A., Belge
Y.MTV.191/95-H.17-02-1317



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester
ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ÇAKALOĞLU, C., (2009). Yemen İsyanı ve Tokat Redif Taburu (1905-1906). Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 4(1),24-46

DAĞLI, Y., KAHRAMAN S.A., (2008). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, İkinci Cilt İkinci Kitap, İstanbul, Türkiye: Yapı Kredi Yayınları, s.485

DARKOT, B., (1988). Vezirköprü Maddesi, İslam Ansiklopedisi, 13. Cilt, İstanbul, Türkiye: Diyanet Vakfı Yayınları, s.315

DÜZENLİ, E., DÜZENLİ, H.İ., (2020). Mardin’de İki Modern İnşa: Mardin Kışlası ve Müzeye Dönüşümü. İdealkent, 11(30):648-677. Doi: 10.31198/idealkent.769983

KÖPRÜLÜ BAĞBANCI, Ö., BAĞBANCI, B., AKSOY, F., (2019). Erdek Balıpınar Köyü Ballıpınar (Meryem Ana) Kilisesi’nin Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (18),101-139. Doi: 10.17365/TMD.2019.3.5

ÖZ, M., (1999). XV-XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı, 1. Baskı, Ankara, Türkiye: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.21

ÖZGEN, M.M., (2016). Sultan İkinci Abdülhamit Han Devri Osmanlı Redif Binaları, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye: Hamidiye Kitaplığı, ss.47-92

VURAL, Z., SAĞIROĞLU DEMİRCİ, Ö., (2021). Sivas Özdoğanlar Evi Restorasyon ve Yeniden İşlevlendirme Önerisi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (24),54-88. Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.24.04

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf (*Venedik Tüzüğü*) (E.T.15.01.2022)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf (*Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü*) (E.T.15.01.2022)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536681682.pdf (*Carta Del Restauero*) (E.T.15.01.2022)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Intruduction: The first settlement in the Vezirköprü district of the Province of Samsun, Turkey, has been in the late neolithic to early chalcolithic periods. The Hittites, Phrygians, Romans, Cimmerians, Lydians, Persians, Byzantines, Danishmend Principality, Seljuks, and Ottomans, respectively, have ruled in the district (Arslan, et al., 2008: 83). The city has been founded on two castles, named Taşkale and Toprakkale. The name of the district has been shortened to ‘Vezirköprü’ today, which has been named ‘Vezirköprüsü’ after the grand vizier of Köprülü Mehmet Pasha (Arslan, et al., 2008: 84). The most important buildings of the city from the Ottoman era are the Tacettin Pasha (Kurşunlu) Mosque, the Abdulgani (Namazgah) Mosque, the Yörgüç Pasha Mosque (Orta Mosque), the Castle Mosque, the Taşhan, and the Fazıl Ahmet Pasha Madrasa. The economic and military organization that changed in the late Ottoman period led to the emergence of new structures, especially barracks structures needed in the military field. The Vizirköprü Redif Barracks is a cultural property that has been built for this purpose, which has partially preserved its original state and has been subjected to various interventions over time. In this regard, a change in function has been proposed and conservation decisions have been made to survive the structure by using it. **Aim:** The Redif Barracks, which is empty today but has been used as a public education center until recently, is one of the structures that should be preserved since it reflects a specific period (19th-century military structure) and has not lost its original values. Therefore, the study firstly aims to document the Vezirköprü Redif Barracks, which has a cultural value, to identify its problems, and to propose solutions regarding its survival for future generations. However, by evaluating the architectural, structural, aesthetic, and usage characteristics of the structure, the study also aims to provide new functions and use with minimal and adequate intervention. **Method:** Within the scope of the study, a survey study was carried out and documented in order to determine the current state of the traditional structure. Traditional surveying methods were used together with the laser scanning system, which is the latest technique in the documentation. Along with the documentation, structural problems in the structure, material deterioration, renovative add-ons, and general problems were determined and analyzed. Similarities were evaluated by investigating other Redif Barracks, the data collected by archival and literature surveys were analyzed, and a restitution proposal was prepared by integrating the data with traces from the structure. After collecting all the data, restoration and intervention decisions were made regarding the structure. **Findings and Results:** Considering the documents dated 1899-1900 in the Ottoman Archives of the Presidential State Archives, it is



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

likely that the Redif Barracks, located in the Tikenli neighborhood of Vezirköprü District, block no:265, plot no:61, has been built in the early 20th century. In the middle of the same century, it has been transformed into a secondary school, and then into a Public Education Center since the second half of the 1990s. The structure has three floors, including the basement, ground, and upper floor. It has a rectangular plan on the ground and measures approximately 10.50 meters by 12.20 meters. According to the current plan scheme, it is understood that the basement floor consists of workshops, the ground floor consists of classrooms, and the upper floor consists of an administrative unit. Although there is a symmetrical facade layout in general, there are sections where symmetry is lost as a result of distortions. The basement walls of the three-story building are rubble stone, and the ground and upper floor walls are mixed brick. In addition to the use of brick on the internal walls of the structure, constructed by the masonry system, there are also dividing wooden walls formed by coating material on the wooden frame. Tile mosaic was used as a floor covering material throughout the basement floor, and laminate and ceramic tiles were used on other floors. Its original ceilings were in the form of slatted wooden cladding, the roof was inclined in four directions on the central axis and inclined in three directions on the eastern and western arms. The doors and windows are made of woodwork, and the windows, except for the upper floor, have an arched formation, while the windows of the upper floor are made with bond timber. Both the reinforced concrete stairs in the entrance and the wooden staircase in the interior are not original and were made in the late period. The problems seen throughout the Redif Barracks are classified as structural problems, material deterioration, renovative add-ons, and general problems. In this context, there are structurally capillary and deep cracks, as well as deflections on the floor and ceiling. Losses in wood and brick materials, spillage/blistering in plaster and paints, as well as staining and paint applications on material surfaces were detected. While drainage and filling problems are seen in general problems, there are also renovative structures and element add-ons. In the restitution proposal regarding the original state of the structure, it was understood that there were no dividers on the east and west wings, the ceiling was carried by wooden poles, and the wooden staircase in the structure was a late addition. However, it was found that the upper floor was probably added during the conversion of the structure into a school due to the typological differentiation of window formations and ceiling coverings from the original elements in the structure. All the data were evaluated and repair and function decisions were made regarding the structure. All decisions were made with the understanding of minimal interference with the structure, taking into account international documents (Carta Del Restauro, Venice Charter, Traditional Architectural Heritage Charter)



MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2022 Sayı: 25 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2022 Number: 25 Winter Spring Semester

ID:597 K:836

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

and repair principles. Protection decisions were discussed in the headings consolidation, repair, completion, cleaning, renovation, and reconstruction. It was deemed appropriate to give the “exhibition house” function to the structure since it is located in the center of various schools located around it, to ensure continuity of use, and not to interfere with its original state. Taking into account the needs, large sofas, rooms that can be used as workshops and classrooms, a large storage area where exhibition materials can be stored, and a wet area were created in the basement. In this way, spaces were created in the basement for the design and production works and for people to provide training related to crafts. On the ground floor, office, security, and exhibition spaces were created for the purpose of displaying the products made by the students in the surrounding schools and manufactured in the workshops in the basement of the structure in the large spaces formed by converting the structure into its original state. It was decided to protect and use the upper floor of the structure, which was not present in its original form, in accordance with the need based on international charters, and to resolve the administrative units in this area. As a result, re-functioning decisions, it is necessary to take into account the original values that each structure has, their locations, the settlement features, and the user base. Hence, the study aims to create an example of how other civil architecture structures in the region can be protected and to contribute to the survival of structures with a change in function.

DERGİ HAKKINDA

Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi; 2014 yılı itibariyle yayın hayatına girmiştir. Dergimizde literatüre kaynak sağlayacak nitelik ve değerde olan yayınlara yer verilmektedir. Dergimiz uluslararası hakemli bir dergi olup, yılda ÜÇ sayı çıkarmaktadır. Dergimizin sayıları NİSAN, AĞUSTOS ve ARALIK aylarında sistem üzerinden yayınlanmaktadır. Dergimiz gerek basılı, gerekse de internet üzerinden ulaşılabilen bir dergidir. **Dergimizde Görsel Sanatlar, Tasarım, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, İç Mimarlık alanlarından bilimsel özgün ve nitelikli olarak değerlendirilebilecek her türlü yayına yer verilebilmektedir.** Dergimizin baş editörü **Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ** ve **Doç. Dr. Levent ARIDAĞ** olup, dergi yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu başkanı derginin o anki yönetim kurulundaki en üst unvana sahip hocamız olup yönetim kurulunun %51' inin aldığı kararlar uygulanmaktadır. Gönderilen her yayın kendi alanında uzman iki hakemin onayından geçmeli ve hakemler tarafından yayınlanabilir görüşüne sahip olmalıdır. Aynı sayı içerisinde yazarın bir yayınına yer verilir. Birden fazla hakem ve yönetim kurulu onayından geçen çalışmalar sıraya alınarak ilerleyen sayılarda yayınlanır. Hiçbir yazar hakem ve yönetim kurulu üyeleri üzerinde etkili değildir. Dergimizde yayınlanmak üzere sisteme yüklenen çalışmalar için **yayın telif hakkı sözleşmesi** istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar dergiye devredilmiş olarak kabul edilir. Yazar ya da yazarlar bu durumu kabul etmiş ve derginin yayın kabul şartlarına uygun hareket etmeyi teyit ederek bu sisteme dahil olmuştur. Dergimizde yayınlanan çalışmalar için herhangi bir ücret talep edilmez. Dergimiz ücretsiz bir dergi olup, yayınlanan sayı ve makaleler için dergi/yaymevi ilgili yazarlara basılı olarak dergiyi verme yükümlülüğü yoktur. Basılı olarak talepte bulunan yazarlar ilgili makalenin yayınlandığı sayı için matbaaya sayının basımına ilişkin baskı ücreti ödeyerek sayıyı temin edebilir.

Dergimiz hakem ve bilim kurullarında yer almak isteyen akademisyen ve bilim araştırmacılarının mutlaka Dr. unvanı almış ve alanında uzman olması gerekmektedir. Ayrıca bilimsel çalışmalar yapmış olması şartı aranır. Dr. ya da Uzman unvanına sahip olmayan ve alanında yayın yapmayan hiç kimse bilim, danışma ve hakem kurullarında yer alamaz. Dergi yönetim kurulu derginin en üst karar ve yürütme mekanizmasını oluşturur. Yönetim kurulunun aldığı her türlü karar kesin ve değiştirilemez niteliktedir. Yönetim kurulu kararı olmaksızın hiçbir koşul ve şartta dergi üzerinde işlem gerçekleştirilemez ve uygulamaya gidilmez. Dergi baş editörü hakem onayına gönderilmeyen çalışmaların dergide kabul edilip edilmeyeceğine, hakem sürecine gönderilip gönderilmeyeceğine karar verebilir. Bu karar sürecinde yönetim kuruluna bilgi vermek zorunda değildir. Dergimiz bünyesinde hakem, bilim ve danışma kurulunda yer almak isteyen bilim insanlarının katılımına ancak yönetim kurulu karar verebilir.

Dergimizde bazı ulusal ya da uluslararası kongrelerde yayınlanmış sözlü ve hakem onayından geçmiş çalışmalar için özel sayılar şeklinde çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu tip özel

sayılar ancak anlaşma yapılan kongrelerde sunulmuş sözlü bildirimler için geçerlidir. Bu bildirimlerin mutlaka kongre bilim kurulundan onay almış hakem değerlendirmesi yapılmış olmalıdır. Hakem değerlendirilmesi yapılmamış hiçbir çalışma yayına alınmaz. Yayınlanmak için gönderilen çalışmalar dergi hakem onayına gönderilir. Ancak her iki hakemden olumlu dönüş alan çalışmalar yayına alınır. Ayrıca sözlü sunulan bildirimlerin mutlaka basılı materyali ile hakem onay raporları dergimiz yönetim kuruluna ve baş editörüne sunulmuş olmalıdır. Bu bilgi ve materyallere sahip olmayan bildirimlere dergimizde yer verilmez. Dergimizde işlem sürecine dair bilgiler yazar ve yazarlara yazılı olarak dergi internet adresinden bildirilir. Ayrıca dergimize üye olup sisteme giriş yapan her bir yazar süreç ile ilgili bilgileri derginin web sayfasından kendisi izleyip gelişmeleri takip edebilir. Dergimizdeki koşul ve şartlar her bir yazar ve yazarlar için aynıdır. Hiçbir kimse için bu kurallar ve koşullar değiştirilmez. Farklılık sağlanması istenemez talep edilemez. Dergimiz bünyesinde yayınlanması istenen eserlerin mutlaka derginin yayın kabul ettiği alanlardan olması şartı aranır. Bu özellikleri taşımayan hiçbir yayına dergimizde yer verilemez. Hakem sürecine dair işleyiş baş editör kontrolünde gerçekleştirilir. Baş editör yayının dergide hakem sürecine dair işleyişine yönelik bilgi ve karar verme yetkisine sahip bulunur. Baş editörün uygun bulmadığı ya da kabul etmediği bir yayın dergide sürece dahil edilmez. Bu konuda yazar ya da yazarlar dergi ile diğer organlar üzerinde bir yükümlülük oluşturamaz. Hakem onayından geçse bile editörler ya da yönetim kurulu mevcut çalışmanın yayınlanmasına olumlu görüş bildirmemesi veya makale sistemde yayına alınsa bile kurulların kararı ile iptal edilebilir. Böyle bir durumda yazar ya da yazarlar dergiye bir yaptırım uygulamaz. Her türlü yetki tek taraflı olarak dergi yönetim ve editörler kuruluna aittir.

Dergimiz T.C. hukuk kuralları çerçevesinde “5846” sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun ve Hükümleri’ne tabi hareket eder. Bu kanunun gerekliliklerini yerine getirmeyen yazar ya da yazarlar hakkında dergimiz tek taraflı olarak hukuki haklarını korumaya sahiptir. Dergimizde yayınlanması amacıyla gönderilen çalışmalarda yapılan ilgili kanunlara uygun olarak gerçekleştirilmeyen alıntılar, intihal gibi konularda yazar ya da yazarlar tek taraflı olarak sorumludur. Her bir yazar ve yazarlar uluslararası akademik, bilimsel etik kurallara uymak zorundadır. Bu kurallara uymayan yazarlar hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara dergimiz doğrudan resmi olarak bilgi verir. Doktora, Yüksek Lisans ve Uzmanlık tezlerinden yararlanılarak hazırlanan çalışmalarda mutlaka kaynakça ya da özet altında hangi çalışmadan yararlanılarak hazırlandığı belirtilmelidir. Aksi durumda bu tip çalışmalar etik kabul edilmez ve intihal çerçevesinde değerlendirilir. Tez ve uzmanlık tezlerinde mutlaka ilgili yayının asıl sahibinin ismi bulunmalıdır. İlk sırada etik kurallar çerçevesinde tezin “yayının” asıl sahibi konumundaki kişi ilk sırada yer almalıdır. Danışman ve diğer yazarlar tezin sahibinin önünde yer alamaz. Bu tip çalışmalarda tez danışmanı dışında farklı yazar isimleri bulunuyor ise çalışmaya ne tür bir katkı sağlandığı kaynakça kısmında açıkça belirtilmelidir. Dergimiz basılı ve online olarak hareket eden bir yayın organıdır. Akademik alanda hazırlanan çalışmaların yer aldığı bir materyal olarak bilimsel

araştırma yapan kurum ve kişilere fayda sağlamak amacıyla toplumsal hizmet sunan sosyal bir organdır. Dergimiz paralı bir dergi olmayıp, hiçbir yazara ya da yazarlara basılı materyal göndermek zorunda değildir. Dergimizde kabul edilen ve basıma hak kazanan çalışmalar dergi yayın kabul şartları ve yazım kurallarına uygun olarak mizanpajı yapılır ve sisteme yüklenir. İhtiyacı olan yazar ya da yazarlar ile okuyucular sistemden bu sayıyı indirerek ihtiyacını gidebilir. Mizanpaj yazar tarafından örnek makale baz alınarak yapılmaktadır.

ABOUT

“**International Refereed Journal of Design and Architecture**” has started to publish articles as of 2014. Our journal includes valuable and qualified articles which will provide sources for the literature. Our journal is an international refereed journal, and published quarterly in a year. The issues of our journal are published on **APRIL, AUGUST and DECEMBER**. Both online and printed versions of the journal are available. Our journal welcomes all types of scientific and authentic works with respect to **Visual Arts, Design, Architecture, Landscape Architecture, and Interior Design**. Editor-in-Chief of the journal is **Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARBAS** and **Assoc. Prof. Levent ARIDAĞ** the journal carries out its activities in accordance with the decisions taken by the Executive Board of the journal. Editor-in-Chief is the member of the board who has the highest rank, and decisions taken by 51% of executive board are implemented. Each submitted article is approved by two referees who are experts in their fields, and is expected to be granted with positive opinions of referees as to being eligible for publishing. Within the same issue, single article of the author is published. If the author has more than one article which is approved by referees and the executive board, those are lined up for the following issues. No author has any kind of power on referees and executive board. **Copy right agreement** is not demanded for articles which have been uploaded to the system for publishing. Rights of articles which have been uploaded to the system are considered to be transferred to the journal. Author or authors are regarded to have agreed on this and have been included in this system by committing to act in accordance with the publishing conditions of the journal. Our journal is a free journal, and the journal/publishing house has no obligation to give the journal in print to the relevant authors for the issues and articles published. Authors who request in print can obtain the issue by paying the printing fee for the issue in which the relevant article is published.

Academics and researchers who would like to become a member of referees and scientific boards of the journal are required to hold Ph. D. degree and be granted with the title of Doctor and to be experts in their fields. In addition, one of the conditions is to have carried out scientific studies. No one who has not published works in his/her field and does not have the titles of Doctor or Expert cannot become a member of referees and advisory boards. Executive board of the journal is the senior decision and executive mechanism of the journal. Each and every decision of the executive board is absolute and irreversible. Without the decision of the executive board, nothing can be carried out or performed under no circumstance. The Editor-in-Chief of the journal can decide on whether works which have not been sent to the approval of referees can be accepted or not, whether they can be included in the process of referees' approval. Editor-in-Chief does not have to inform the executive board on this process. Executive board

is the single body which takes decisions regarding the participation of scientists in the referees, scientific and advisory boards of the journal.

In our journal, special issues can be prepared for works which have been presented orally in some national or international congresses and which have been approved by a referee. Such special issues are just valid for oral presentations in agreed congresses. Such works have to be approved by scientific board of the congress and evaluated by referees. No work can be published without referee assessment and approval. Works which are sent for publishing are submitted to referees for their approvals. Works which are evaluated positively by the two referees are published. In addition, printed versions of the orally-presented works and their referee approval reports should be submitted to executive board of the journal as well as editor-in-chief. Works lacking this information and printed material cannot be accepted for our journal. Information regarding the process are provided for author and authors in a written format in the web page of the journal. Each author who registers to our journal and logins the system can follow up the process on the web page of the journal. All conditions and principles are eligible and same for each and every author. These conditions and rules cannot be changed for anyone. Any change or difference cannot be requested. Works sent to be published in the journal have to be related to the fields that the journal accepts. If a work does not hold such features, it is not published in the journal. Procedure regarding refereeing process is under the control of editor-in-chief. Editor-in-chief has the authority to decide on the procedure of refereeing process for a work. A work which has not been found appropriate or not been accepted by the editor-in-chief cannot be included in the refereeing process of the journal. Under such circumstances, author or authors cannot form any liability for the journal and other bodies. Even if a work is approved by a referee or accepted in the system to be published, its publication can be cancelled due to negative opinion of editors or executive board regarding the publication of the work or related decision of the boards. Under such cases, author or authors cannot impose sanctions on the journal. Any kind of authority belongs unilaterally to the executive and executive boards of the journal.

Our journal acts in accordance with Law numbered “5846” on Intellectual and Artistic Works and its provisions within the frame of Turkish Republic legal rules. Our journal has the right to protect its legal rights unilaterally against author or authors who do not fulfil the necessities of this law. Author or authors are held responsible unilaterally regarding quotations which are not in accordance with related rules, and plagiarism. Ethics board report is mandatory in research and applied studies. Studies without ethics board report cannot be accepted even if they have received referee’s approval. Author or authors cannot claim any right on this matter. On this matter, any institution, individual or other authorities cannot impose sanction on the journal. Each and every author has to obey international academic, scientific and ethical rules. Our journal informs related institutions or organizations directly and formally about authors who do not

obey the rules. In studies which are prepared by utilizing PhD, MA/MS and Expertise theses, studies that have been utilized have to be definitely stated under the title of bibliography or abstract. Otherwise, such studies cannot be regarded as ethical and evaluated within the frame of plagiarism. In MA/MS and Expertise theses, name of the author of the original study has to be stated. If different author names exist in such studies, the contributions of the authors to the study have to be clearly stated in the bibliography. Our journal has both online and printed versions. Our journal, as a material including academically-prepared studies, is a social organ which provides services to the society in order to provide benefits to institutions and individuals which carry out scientific studies. Our journal does not charge any fee thus does not have to send printed material to author/authors. Page-setting of the works which have been accepted and granted to be published in our journal is carried out according to the journal's publication and writing rules, and then uploaded to the system. Works can be downloaded from the system by author/authors and readers so that their needs are met. Page-setting is performed by authors based on the sample work provided for them.

FAÇADE PRINİPİ.
Ref : 2.4310.



TMD - Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi

Kayaşehir Mah. Evliya Çelebi Cad. Başakşehir Emlak Konutları
1/A D Blok Kat: 4 Daire: 29 Başakşehir, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 212 801 40 61 Fax: +90 212 801 40 62
info@guvenplus.com.tr